

ГАЛИНА МОГИЛЬНИЦЬКА

**ХИМЕРИ ЗГВАЛТОВАНОГО
ХРОНОТОПУ**

**ПУБЛІЦИСТИКА: СТАТТІ, ВИСТУПИ,
ЗАЯВИ, ЗВЕРНЕННЯ
1990-20016 рр.**

Одеса
«Акваторія»
2016

ББК 84
К 78

Могильницька Галина Анатоліївна

К 78 **Химери згвалтованого хронотопу.** – Одеса: Акваторія, 2016. – 432 с.

ISBN 978-966-389-401-4

«Химери згвалтованого хронотопу» Галини Могильницької – не просто книга талановитої, яскравої публіцистики – це своєрідна «історія хвороби» нашого суспільства від її початкової стадії – до породжених нею рецидивів, які й досі паралізують наше суспільне буття в усіх його проявах: політичному, економічному, освітньому та релігійному, а отже і в морально-етичному.

Гостра реакція на різноманітні прояви негараздів у згвалтовано спотвореному українському часопросторі дає можливість читачеві пройти разом із авторкою звивистим і заплутаним шляхом становлення Української Державності, побачити великі й менші перешкоди на цьому шляху, осмислити їх причини і наслідки та визначити можливості їх подолання в майбутньому. Це книга людини з гострим аналітичним розумом завбачливого політика та палким серцем громадянина-патріота.

ISBN 978-966-389-401-4

© Могильницька Г. А., 2016

Галина Анатоліївна Могильницька – педагог, письменниця, громадська діячка. Учасниця руху опору тоталітарній системі 60-х років та українського правозахисного руху 70-х – 90-х років.

Авторка ряду поетичних збірок, поем, навчально-методичних посібників з української мови та літератури, збірників сценаріїв українських народних, релігійних та громадянських свят для загальноосвітніх та недільних шкіл та більш як півтораста статей з мовно-літературної, історичної, релігійної та суспільно-політичної тематики. У своїх науково-популярних книжках «Літос, або камінь із праці правди на розбиття митрополичого блудословія», «Хроніка великого ошуканства» та «Міфотворчість як обґрунтування історичного мародерства», виданих багатотисячними тиражами як в Україні, так і за її межами (в т. ч. в англomовному перекладі), – одна із перших порушила «табу» на висвітлення правдивої історії російсько-українських міждержавних та міжцерковних взаємин.

Працює старшим викладачем в Одеському обласному інституті удосконалення учителів.

ВПІЗНАТИ СВОЄ ОБЛИЧЧЯ

Часопростір (хронотоп) – тло, на якому відбуваються малі й великі події, – та вертикально-горизонтальна система координат, у якій функціонує людина та здійснює свою величну ходу історія світу й окремих народів.

Спотворений хронотоп збиває цю величну, розмірену ходу, спотворюючи обличчя самої історії, людської й народної.

Безліч разів гвалтовно спотворений хронотоп України відобразився на обличчі нашої історії та в людських долях такими химерами, яких не побачиш ні в божевільних фантазіях творця київського будинку на Банковій, ні на готичному видиві Нотр-Дам де Парі.

Спотворені умови життя, спотворена культура, спотворена література, світогляд, мораль раз-по-раз визирають із хащів спотвореного хронотопу такими жахними ликами, що годі в них угадати справжнє обличчя нашого народу і його історичної долі.

А може, й сама доля його – є химерою?

Може, те, чого ми так вперто шукаємо на заблуканих просторах нашого історичного буття, в безпросвітті розірваного й сплутаного часу, – є лише витвором божевільної уяви тих, хто, немов гнаний амоком, неспроможний вивільнитись із полону своєї всеохопної і всепоглинаючої любові до рідної землі, до свого народу?

Та не буває народу, як і людини, без долі. Адже кожен народ і кожна людина, вписані в Божі скрижалі мудрою рукою Творця, і кожен народ, як і кожна людина, має на землі своє місце, призначення, та несе перед Творцем відповідальність і за простір, йому дарований, і за час, в якому йому судилося жити.

А може, ми є народом, який, борсаючись в тенетах згвалтованого хронотопу, не втямив свого призначення і своєї відповідальності за його сповнення?

... Вдивімося в лики химер, ним породжених, і спробуймо за спотвореними жахними формами впізнати своє справжнє

обличчя і своє призначення в світі!

Можливо, тоді в наших непевних блуканнях лабіринтами згвалтованого часопростору, що впав нам на душі горобиною ніччю отупіння, безвілля й байдужості, ми зуміємо розгледіти ту стежину, що приведе нас до самих себе, до самоповаги й самосповнення, до місця, яке призначено нам посісти у вільному колі європейських народів.

Автор

РОЗДІЛ I

НА ВІТРАХ РОЗБУРХАНОЇ ДОБИ

ШТРИХИ ДО НЕДОМАЛЬОВАНОВОГО ПОРТРЕТА (Ідеологія і практика великого згвалтування).

*Портретов Ленина не видно –
Похожих не было и нет.
Века уж дорисуют, видно,
Недорисованный портрет.*

Н. Полетаев.

Вступ. І досі – актуально?!

«Антикомуністичним силам і їх західним натхненникам не вдалося знищити комуністичну ідеологію.

Це вселяє впевненість в успіх нашої великої справи – відновлення і побудови суспільства на основі найдемократичніших і найгуманніших в світі ленінських принципів

З виступу учасника комуністичного мітингу 1-го листопада 2003 р.

«Большинство наших крестьян не умеют ни читать, ни писать, наша пропаганда воспринималась ими очень легко».

В.И. Ленин ПСС т. 44, стр 43.

До ідеологічної маячні лівих, яка на кожному «червонопрапорному» мітингу перетворюється мало не в шаманське камлання, ми вже так звикли, що здебільшого й перестали звертати увагу на неї та вступати в полеміку з ідеологічними шаманами. Здавалось би, з цього приводу вже стільки матеріалів опубліковано, що всім давно все зрозумілим мало б бути... Та, виявляється, що значна частина наших громадян ще й досі знаходиться з цих питань на рівні тих «крестьян», що «не умеют ни читать, ни писать», отож і маячню ту «воспринимают очень легко».

Більше того, останнім часом на комуністичних «шабашах» то тут, то там почали промелькувати молоді обличчя. Часто це студенти вузів, у яких суспільні дисципліни й досі викладають комуністичні ідеологи; заради отримання оцінки на екзамені чи складання заліку – й під червоними прапорами можна постояти... Іноді – члени якихось комсомольських організацій – юнаки та дівчата, зваблені комуністичними гаслами, що обіцяють такі ж «прості» рішення життєвих проблем, як і в жовтні 17-го.

Тож, мабуть, є сенс ще раз повернутися до того, справді, історичного дня, який став для мільйонів людей початком більш ніж 70-літньої трагедії, та поговорити про ті ленінські принципи «демократії», «справедливості» й «гуманізму», котрі так хочуть повернути нам «вірні ленінці».

I. Перші кроки на шляху до втілення «принципу народовладдя»

Сумрак на мир

Океан катнул.

Синь. Над кострами – бур.

Подводной лодкой пошел ко дну

Взорванный Петербург.

В. Маяковский

Ми всі зі шкільної парти знаємо, що вже 25-го жовтня 1917 р. увечорі зібрався 2-й Всеросійський з'їзд Рад, який проголосив утворення робітничо-селянського уряду – Ради народних комісарів на чолі з Леніним, прийняв декрет про землю, про мир.

Вряд чи хто з нас задумувався над питанням: а коли ж встигли бути обраними та з'їхатись зі всієї Росії делегати того «всеросійського» з'їзду, як ще вранці 25-го ніхто не знав, чи той, затіяний більшовиками переворот буде успішним? А якщо на тім з'їзді не було легітимно обраних делегатів від усієї Росії, то чи можна те зібрання взагалі називати з'їздом, а тим більше всеросійським?

Очевидно, мало хто пам'ятає (а більшість – і зовсім не

знає...) про те, що влада навіть на тому, ніким не делегованому й далеко не всеросійському зібранні передавалася Раднаркому лише «вплоть до созыва Учредительного собрания», призначеного ще Тимчасовим Урядом на 28 листопада; що декрет про землю, як і решта інших, були ухвалені як тимчасові, які будуть діяти лише до Установчих зборів, тобто менше місяця.

У виступі В. І. Леніна на тім зібранні, названім в радянській історії 2-им Всеросійським з'їздом Рад, з приводу Декрета про землю читаємо: «... и даже, если крестьяне пойдут и дальше за эсерами, и даже если они отдадут этой партии на Учредительном собрании большинство, мы и тут скажем: пусть так! Мы должны следовать за жизнью, мы должны предоставить полную свободу творчества народным массам!»

Я дуже прошу зауважити: саме тут, увечорі після перевороту Ленін велегласно обіцяє народним масам «свободу творчества», а всій Росії – Установчі збори, делегати яких, відповідно до наказів, отриманих від виборців, визначають форму правління, оберуть Уряд та приймуть необхідні закони.

Одначе, як свідчить Троцький у спогадах «Вокруг Октября», вже в перші дні після перевороту (й після свого виступу, в якому було обіцяно провести Установчі збори в термін, визначений Тимчасовим Урядом), Ленін серед своїх однодумців ставить питання про відкладення Установчих зборів. На заперечення, що «неудобно делать то, за что сами же критиковали Временное Правительство», Ленін різко відповідає: «А если Учредилка окажется кадетски– меньшевитски–эсеровской – это будет удобно?!»

Вождь «великої революції» нітрохи не обманювався щодо популярності більшовицьких ідей в народних масах. Його прогноз справдився: 40 мільйонів виборців Росії віддали більшовикам лише 125 із 800 місць в Установчих зборах.

Вже ці результати голосування, яке відбулося 12 листопада 1917 року (тобто через кілька днів після «всенародної революції») можуть переконати нас, що жовтневі події аж ніяк не

були наслідком якогось загальнонародного вибору, а були саме узурпацією влади купкою політичних авантюристів.

Після того, як наслідки виборів стали відомими, Ленін 16-го листопада закриває всі газети, які напередодні виборів надрукували звернення членів «поверженого» Тимчасового Уряду із закликом захистити Установчі збори, а 23-го видає наказ арештувати всіх членів Виборчкому. Створюється нова комісія, головою якої призначається Урицький. Так-так, – той самий, що за свої злочинні дії на посту начальника Петроградської ЧК був названий Карлом Каутським «мерзавцем высшей степени», і був убитий двадцятилітнім хлопчиком-поетом Льоною Канегіссером як «кат Петрограду» 17 серпня 1918 р.

28-го листопада арештовуються всі члени ЦК Конституційно– демократичної партії, а сама партія проголошується «партией врагов народа». Саме з того часу цей, до болю знайомий термін – враг народа – став гуляти по «просторам Родины чудесной»; і «ощасливив» ним нас не товарищ Сталін, а саме Володимир Ілліч...

Установчі збори, ясна річ, переносяться, а в Петроград стягуються війська, до того ж – не російські, а сформовані із німців-військовополонених які отримали наказ германського командування підтримати більшовиків. (Ми пам'ятаємо, що саме більшовики з Леніним на чолі спричинили поразку Росії в I світовій війні).

13-го грудня (скликання Установчих зборів перенесенне на 5-те січня) Ленін публікує тези про Установчі збори, в яких заявляє: «Интересы революции выше формальных прав Учредительного собрания!» Де й ділося оте солодкоголосе «если и не нам будет отдано большинство, мы и тут скажем: пусть так!...»

5-го січня площу перед Таврійським палацом заповнили юрби петербуржан, що прийшли висловити підтримку депутатам нарешті скликаних Установчих зборів. В перших лавах стояли студенти, курсанти військових училищ, учні старших класів гімназій. Та «самий человечный человек» і таке перед-

бачив: з даху Таврійського палацу вдарили кулемети, і дев'ять юначих тіл впали мертвими на брук. Маніфестація в підтримку легітимно обраного органу була розігнана кулеметним вогнем революційної матросні.

Революційною матроснею та петербурзьким люмпеном заповнені й верхні яруси зали, де засідають Установчі збори. Щойно на трибуну виходить небільшовицький депутат, як підіймається свист, тупіт, улюлюкання. Ленін, підкреслюючи своєю поведінкою, що все, що тут відбувається, сприймається ним як якесь непорозуміння, сидить на сходинах, які ведуть на сцену, й часто перебиває виступи голосним реготом.

Можна тільки дивуватися тій витримці й тому почуттю високої відповідальності, яка дозволила обранцям народу в таких умовах довести до кінця обговорення закону, якого найбільше чекала Росія – закону про землю. Та як тільки Голова зборів (есер Чернов) приступив до оголошення «Проекту основного закону про землю», в зал твердим кроком зайшов матрос революційного крейсера «Аврора» А. Железняков, який оголосив, що засідання припиняється, бо «караул устал». Засідання було перенесене на наступний день.

Наступного дня жодного члена Установчих зборів в приміщення не впустили. Багатьох арештували того ж ранку. Дехто був убитий. В ніч із 6-го на 7-ме січня ВЦИК прийняв ще раніше підготовлений Леніним декрет про розпуск Установчих зборів. Перший етап «народовладдя по-ленінськи» завершився. Можна було приступити до втілення «вищої форми» ленінської «демократії».

2. Про ленінські принципи демократії та диктатуру пролетаріату

*Разве в такое время слово «демократ»
Взбредет какой голове дурьей?*

Если бить,

То так, чтоб под ним

Панель была мокра

Ключ побед – в железной диктатуре

В. Маяковский

Лежим заплеваны и связаны,

По всем углам

Плевки матросские размазаньї

У нас по лбам.

З. Гиппиус

«Вищою формою демократії – є диктатура пролетаріату» – це ленінське визначення ще донедавна знав кожен школяр. Тим занадто «цікавим», які не могли дотумкати, що демократія – це диктатура (ніч – це день, а молодий – це старий...), пояснювали, що, оскільки тую диктатуру здійснює сам народ, то вона і є демократією, себто народовладдям.

Але давайте звернемось до статистичних даних. Статистика того часу твердить, що в 17-ому році 80 відсотків населення становили селяни, 3 відсотки – вищі класи, або, як їх називала радянська історія, експлуататори, незначну частину становила інтелігенція – всього 5-6 відсотків. Отже на долю пролетаріату залишалось сливе 12 відсотків.

«Научное понятие диктатури, – продовжує Володимир Ілліч, – означает не что иное, как ничем не ограниченную, никакими законами, никакими абсолютно правилами не стесненную, непосредственно на насиліе опирающуюся власть». (Ленин. Сочинения, т. 41, стр 383).

Отже, демократія, в розумінні Ілліча, – це беззаконна, свавільна влада, яка тримається шляхом насильства.

Якщо згадати статистику, то можна було б дуже задуматись, що ж то воно за «демократія» така, при якій 88 відсотків населення країни, в т.ч. увесь її інтелектуальний потенціал, опинився під диктатом злюмпенізованої, неосвіченої, «никаними законами и абсолютно никакими правилами не ограниченной» меншості... Але задумуватись над тим не треба, бо й сам «творець безсмертного революційного вчення» не надавав таким «дрібницям» жодного значення.

Поманивши пролетаріат необмеженою владою, пообіцявши, що «кто был ничем, тот станет всем», а «кухаркины дети будут управлять государством», Ленін вже у 21-ому році заявляє цілком відверто: **«Диктатура пролетариата невозможна иначе, как только через Коммунистическую партию».** (Див. X съезд РКП Стенографический отчет. М., 1963, стр 118).

В резолюції з'їзду, підготовленій Леніним, читаємо: **«Съезд считает, что не сам пролетариат с его многими профессионалистическими предрассудками, а только Коммунистическая партия может осуществлять диктатуру пролетариата».** (Тут і далі підкреслення мої – Г.М.). **Съезд считает... что соми производители (рабочие) не могут управлять народным хозяйством, ...ибо ото значит отдать жэномику беспартийной стихии – управлять должна только партия»** (Там же, стор. 574-576). І куди ділося гасло: «Фабрики, заводы – рабочим!»??

А тепер давайте зведемо кінці з кінцями. Отже, «вища форма демократії» /строго за Леніним/ – це свавільна, беззаконна, безпосередньо на насилля оперта влада (тобто – диктатура), але вже не пролетаріату, бо він, дурний, того не втне, а Комуністичної партії. Або ще простіше: **«Вища форма демократії – це беззаконна, нічим не обмежена влада Компартії».**

3. Розвиток ленінського вчення про демократію, або: як «близнюк»-Ленін розправився з «братом», підмінивши партію партапаратом

*«Партия и Ленини – близнецы-братья»
В. Маяковский*

«Необмежена влада Компартії? – скажуть мені вірні ленінці та ті, хто їхню пропаганду «воспринимает очень легко». – Але ж ленінська партія була «розумом, честю і совістю епохи», «виразником всіх бажань і сподівань народу?! То вже при Сталіні, який знищив ленінську гвардію й оточив себе колом негідників, почалися всі біди!»

Таке ми чуємо вже майже піввіку. Але ніхто й ніколи не відповів мені, чому ж багатомільйонна партія допустила до того? Чому всі – ну, без винятку, всі, хто опинявся на чолі цієї партії, ставали «відступниками від ленінських ідей», «зрадниками комуністичних ідеалів», «переродженцями»? Ну, давайте полічимо. Зі Сталіним – все ясно майже для всіх. Хрущов? – волонтарист, неук, грубіян і взагалі... Брежнєв? – творець застою, партмафії, корупції і т.д. Горбачов? – той вже такий «відступник», що комуністи його обіцяли навіть «к стенке» поставити, як вернуться до влади. Ну, жодного «генерального» не було, кого б та ж партія, яка обирала його й славословила, доки він стояв біля керма, не обіллжала брудом і не засудила б після його відходу від влади чи після смерті! Ну, де ж той «розум, честь і совість» був, коли ті керманичі кермували, м'яко кажучи, кудись не туди?! І що ж це за партія така, що всі її керівники неминуче «відступниками» й «переродженцями» стають?

Сьогодні, щоправда, вже деякі комуністи беруться твердити, що і Брежнєва, й навіть Сталіна даремно засуджували... Вже й портрети із заґашників підіставали й носять над головами на мітингах.

Але знову ж постає питання: а де ж ви були, коли ваших вождів «несправедливо» засуджували? Чому жоден із членів керівної й спрямовуючої партії не кинувся на захист свого померлого чи усуненого від керівництва керманіча? Що ж то за партія така безголоса, що тільки те й робила, що одностайно схвалювала та беззастережно впроваджувала в життя кожне слово, що пролунало з Кремля? Хто і коли позбавив її права не тільки голосу, а й права мислити самостійно?

Відповіді на ці питання від «вірних лєнінців» не слід сподіватися – вони-бо, як і ми всі, вчили лише таку історію партії, в якій від правди залишалися лише дати «історичних з'їздів» та ще, хіба, сама назва партії.

Відповідає на них все той же Х з'їзд, найгострішим і найісторичнішим питанням якого був все-таки не НЕП, як ми з вами вчили, а дискусія про єдність партії.

На питання, чи була партія (вже тоді, в 21 році!) «виразником інтересів народу», відповідає нам делегат Мілонов – лідер комуністів м. Самари: **«Лєнин, – говорить він, – ставить во-прос так: крєстьянство настроєно мелкобуржуазно – оно не с нами. Рабочий класе находитея под мелкобуржуазным влиянием... На кого же тогда опираетєя коммунистическая партия? Нельзя же опираться на одно только советское и партийное чиновничество! (Стенографічний звіт Х з'їзду, стор. 83). Висновок самарського лідера однозначний: «Партия перестала быть рабочей партией»**

Єдине слово в цьому висновку, з яким можна посперечатися, – це слово **«перестала»**, бо, очевидно, **«рабочей партией»** вона ніколи й не була. Принаймні, у 18-ому році, через кілька місяців після «всенародної революції» сам **Володимир Ілліч зізнається: «Ми можем рассчитывать только на сознательных рабочих. Остальная масса... против нас... Мы знаем, как невелики в Росси слои сознательных рабочих»** (Див. Лєнин Собрание сочинений, пятое изд., т. стр. 369). От тобі й **«виразниця бажань і сподівань народу»!**

Відома нам усім **Коллонтай** говорить не тільки про відрив партії від мас, а й звинувачує ленінський (ну, не сталінський же!..) ЦК в РЕПРЕСІЯХ ПРОТИ САМИХ ЧЛЕНІВ ПАРТІЇ! **«Почему, – обурюється вона, – постановление сентябрьской конференции, чтобы перестали отсылать в отдаленные места наших, с точки зрения ЦК, инакомыслящих товарищей, на деле не приводится в жизнь? Мы знаем, что закулисно ведется определенная оценка товарищей, расценка их, кого оставить, а кого упрятать подальше...»** (Стеногр. Звіт, стор. 101).

Органічною хворобою партії називає лідер робітничої опозиції **Шляпніков** відірваність партапарату від робітничих мас і від самої партії, кілька разів **підкреслюючи, що в партії «нет органической связи между членами партии и руководящими органами»**, та закликаючи **«покончить с единоличием (себто – з культом??? – Г. М.) в партийной работе»**, а також **припинити боротьбу з місцевими органами, яку веде ЦК «при помощи назначенства и уполномоченных»** (Стен. Звіт, стор. 73-75).

Як же реагує на цю критику Ленін? А дуже просто: припиняє дискусію, додавши при цьому, що **«сейчас дискутировать винтовкой гораздо лучше, чем тезисами»**. Що ж до Шляпнікова, то Володимир Ілліч вимагав його навіть під суд віддати та пригрозив, що на його критику слід відповідати не словами, а (знову ж) гвинтівкою.

Цікаво, що в 21 році **«самый человечный человек»** погрожує гвинтівкою тому самому Шляпнікову, якому в 1918 році послав отаку телеграму: **«Напрягитесь изо всех сил, чтобы поймать и расстрелять всех астраханских спекулянтов и взяточников. С этой сволочью надо расправиться так, чтобы на все годы запомнили»** (Ленин ПСС, т. 50, стр. 219).

Не знаю, як розправився Шляпніков «с этой сволочью», але відомо, що в березні 19-го року учасники робітничого страйку в Астрахані були оточені кулеметниками та гранатниками; із 10 тисяч страйкуючих пролетарів одним махом було знищено 2 тисячі. Останніх розстрілювали в комендатурах, скидали у

Волгу з барок, зв'язавши руки й ноги. З пароплава «Гоголь» було скинуто 180 осіб. Все це – лише пролетаріат. «Буржуїв», які жодного стосунку не мали до робітничого страйку, почали хапати вже після 15-го березня. До початку квітня, тобто менш ніж за місяць, в одній-єдиній Астрахані було знищено понад 4 тисячі чоловік, в основному – робітників – представників «класу-гегемону». (С. П. Мельгунов «Красный террор» М., 1990, стр. 282)

Але вернімося на той, справді історичний з'їзд, де Ленін, проголосивши, що «диктатуру пролетаріату может осуществлять только партия», відповідає тій партії на критику в адресу ЦК.

Пригрозивши «критиканам» гвинтівкою, «демократ», принципи якого обіцяють нам відновити вірні лєнінці, констатує: **«Для оппозиции в партии теперь крышка, конец! Если же они будут продолжать играть в оппозицию, то партия должна их из партии исключать!»** /Стен. Звіт, стор. 119/.

Даремно на з'їзді звучали застереження, що партапарат і нині вже являє собою бюрократичну структуру чиновників та кар'єристів, від яких негайно слід очистити партію, «чтобы она сама, по себе не перерождалась, благодаря тому, что находится у власти» (з виступу делегата Ігнатова), даремно делегат Максимовський доводив, що справжня єдність партії можлива лише при забезпеченні вільного обговорення питань, створенні умов «для свободы мнений отдельных товарищей и групп в нашей партии», інакше партія виродиться, бо для бюрократичної системи, в яку Ленін перетворює партію, «нужен не сознательный коммунист, а послушный исполнитель, нужен чиновник, который слушает приказы сверху» (стр. 252).

А ми ж бо думали, що партбюрократія (партократія себто) – це породження часів брежнєвського застою!... Якщо взяти до уваги ще й висловлювання Коллонтай: **«Почему существуют привилегии? Потому, что существует бюрократия!»**, то стане ясно, що т. Брежнєв ніяких лєнінських принципів не пору-

шував, а навпаки, самовіддано втілював у життя.

Брежневськими часами дихає й чорнуватий гумор у виступі делегата Медведєва: **«В то время, как в тезисах ЦК о партийном строительстве признается право каждого иметь свое мнение, хоть и несогласное с мнением ЦК, Ленин сейчас его отнимает. Ленин говорит, что критика должна идти только через соответствующие руководящие органы. Другими словами, для того, чтобы критиковать партапарат, нужно получить на это его разрешение!»** (стр. 256)

Та що б там не говорили делегати, а з'їзд, пристрашений гвинтівкою (знали-бо товарищі, що слово в т. Леніна не розходиться з ділом...), таки схвалив резолюцію «Про єдність партії», згідно якої ЦК отримав право до всіх «інакомислячих» застосовувати всі міри, «вплоть до исключения из партии».

Отже, не в Сталінських репресіях слід шукати витoki «всеобщего одобрямса» і всезагальнопартійного «безголосся», а саме в тих ленінських принципах «демократії», за якими так тужать комуністи.

На цьому ж з'їзді було обрано й новий склад ЦК, список якого, як свідчить коментар до «Полного собрания сочинений» вождя (т.43, стор. 460), був заздалегідь складений самим Леніним з таким розрахунком, щоб його прибічники склали не менше двох третин – якраз стільки, скільки треба для виключення з членів ЦК будь-якого «інакодумця».

Якщо до цього додати, що такі вірні соратники Сталіна як Молотов, Орджонікідзе, Ворошилов та інші були введені до складу ЦК партії саме за цим ленінським списком, то стає ясно, що не сам Сталін формував своє оточення.

В кожному разі, після прийняття рішення про виключення з партії кожного, хто виявляє незгоду з позицією партапарату, ленінське визначення демократії (якби він хотів його чесно сформулювати...) звучало б так: **«Вища форма демократії – це нічим не обмежена, ніякими законами, ніякими абсолютно правилами не зв'язана, безпосередньо на насилля**

опера влада... ПАРТАПАРАТУ»!

Так воно, фактично, з нас завжди й було: Конституція порушувалась, людська мораль ігнорувалася, Кримінальний кодекс існував лише для простих смертних, силові структури виконували виключно волю райкомів, обкомів і ще вищих партійних інстанцій... От хіба що зарплату виплачували вчасно. Якщо комуністи це відновити хочуть – то я їх обома руками підтримую. Але оце вже буде чистим порушенням ленінських принципів, бо Ленін взагалі вважав грошові розрахунки несумісними з комунізмом.

Так що, панове, чи то пак товариші комуністи, вже щось одне: або гроші, або ленінські принципи, бо ті, хто нам грошей не виплачує, до ленінських принципів у даному випадку стоять ближче, ніж ви, що буцім боретесь за їх виплату. Але це інша тема...

Нині я просто хотіла з'ясувати /в т. ч. і для комуністів/, як «диктатура пролетаріату» перетворилася в диктатуру партапарату, хто зробив партію безголосою, а кожного її члена – мовчазним співучасником злочинів свавільної і безкарної партократії.

4. «Самый человечный человек»

*И тогда у читающих
Ленинские вельня,
Пожелтевших декретов
Перебирая листки,
выступят слезы,
Выведенные из употребления,
Кровь волнением ударит в виски.
В. Маяковский.*

*Ілліч ненавидів панів –
Гнобителів жорстоких.
Трудящих палко він любив,
їх діток яснооких.
М. Рильський*

Слова з нехитрого віршика українського письменника, винесені в епіграф, довгий час служили такою собі популярною інтерпретацією «ленінського принципу пролетарського гуманізму». Все було зрозуміло: багаті – погані, а бідні – хороші. Поганих, ясна річ, любити не можна.

Не ясно було одне: а як у панів уже все забрали, й вони стали зовсім бідні, то тоді вже їх можна було любити, чи ні? І ще незрозуміло було з Люською... (не буду називати прізвища), яка на кожній перерві їла смажену курку та котлети, від запаху яких у нас, школярів 46-го – 47-го року, голова паморочилась...

Начебто мені слід було б її любити, бо тато її у нас секретарем райкому був. Але любити одночасно і її з її комуністичним татом, і бабку Дунську – нашу сусідку, що невдовзі померла з голоду й задубіла в нетопленій хаті, – в мене, одержимої ідеєю «пролетарського гуманізму», якось не виходило.

Мама мої «класові проблеми» розв'язала ляпасом: «Щоб ти не сміла мені ніде нічого такого вимовити більше! Ти знаєш, що нас усіх через тебе в тюрму заберуть!» Очевидно, я недостатньо «ясноокою» дитиною була...

Так що з тим «пролетарським гуманізмом» у мене ще з дитинства «нелади» почалися, ото ж^я не беруся й нині теоретизувати стосовно самої суті того «ленінського принципу»

Давайте глянемо краще, як цей принцип втілювався на практиці самим Леніним.

Якщо б сьогодні запитати наших «найпідкованіших ленінців», коли в Росії почався «червоний терор», то кожен з них, не задумуючись, відповів би: «Після пострілу в Леніна есерки Каплан». Так ми вчили. Але Каплан (а може й не Каплан...) стріляла 22 серпня 1918 року. А мирна демонстрація в підтримку Установчих зборів була розстріляна ще 5-го січня. З Виборчкомом та ЦК кадетської партії розправилися ще в листопаді 17-го. Це ще не терор? А коли почали «расстреливать на месте» селян-міщочників та інших, «кто вздумает обойти изданные советской властью законы об обмене, продаже и купле» – тобто всіх, хто спробує що-небудь обміняти на шматок хліба, продати чи купити його, бо все це було заборонене. Це – вже терор, чи все ще ні? Смію думати, що самий справжнісенький терор, при чім не тільки проти селян, а й проти пролетарів та «їх діток яснооких», бо в Москві, Петрограді та в інших містах розпочався самий справжній голод, від якого могла врятувати лише доставка продуктів із села.

Російська поетеса – петербуржанка Зінаїда Гіппіус 18 травня 1918 року занотовує у своєму «Чорному зошиті»: «Нужно ли кому-нибудь знать, как издевается над всеми нами – от глупого мужика до сознательнейшего интеллигента – эта грубая шайка разбойников?.. Скажу кратко: давят, душат, бьют, расстреливают, грабят. Деревню взяли в кольцо, рабочих – в железно. Всю трудовую интеллигенцию лишили хлеба совершенно: каждый день курсистки, конторщики, старики и молодые падают десятками на улицах от голода и тут же умирают». (Зінаїда Гіппіус. Стихи, воспоминания, документальная проза, Москва: «Наше наследие» – 1991, стр. 193).

Так от: **декрет, що зобов'язував «расстреливать на ме-**

сте» селян, які везли в місто продукти, був прийнятий ще в лютому 1918 року – щойно через 3 місяці після захоплення влади більшовиками. (Див. Сборник документов Всероссийской Чрезвычайной комиссии 1917 – 1921 года, М., 1958, стор. 95).

Зрештою, й слово терор сам Ілліч любісенько вживав у телеграмах, що розліталися по всій Росії ще до замаху.

«Провести беспощадный террор против кулаков, попов и белогвардейцев... Сомнительных запереть в концентрационные лагеря... карательные экспедиции... в ход». (Тут і далі підкреслення мої – Г. М.) Це – Євгенію Бошу у Пензу. Датовано 9.8.1918 р. (Ленін. ПСС. Т. 50, стор. 143)

«У нас в заложниках сотни левых эсеров. Повсюду необходимо подавить беспощадно этих жалких и истеричных авантюристов». Це Сталіну – 7. 7. 1918 р. (там же, стор. 114).

«...назначить своих начальников и расстрелять заговорщиков и колеблющихся, никого не спрашивая и не допуская идиотской волокиты». Це Байкесу в Саратов -22.8.1918р. Підготовлена телеграма, очевидно, теж до пострілу (там же, стор. 114).

Отже, ще до «терористичного акту» кров людська лилася за ленінськими вказівками, як водиця, і то не лише «контрреволюціонерів» чи «заговорщиків», а й усяких там «сомнительних» чи просто «колеблющихся», не кажучи вже про селян та попів. Про останніх, до речі, є ще одна «гуманна» згадка в спадщині «самого человеческого человека». В листі до ЦК з приводу виконання декрету «Об изъятии церковных ценностей» читаємо: **«Чем большее число реакционной буржуазии и реакционного духовенства удастся нам потому (малось на увазі, мабуть, «под этим предлогом» – Г. М.) расстрелять, тем лучше...».** На слово «реакционного» зважати не треба, бо вся буржуазія вважалась «реакційною» за визначенням, та й хіба могли бути «нереакційними» попи, як вони марксизму й матеріалізму не визнавали?! Але лист – це вже березень 22-го, а

ми говоримо про першу половину 18-го, коли ще терор офіційно не проголошено. Були вже, виявляється (і то за свідченнями самого Леніна) тоді й «заложники», й концентраційні табори, які, як не дивно, вигадав не Гітлер, і навіть не Сталін, а все той же «самий чловечний чловек».

Виникає дуже «крамольне» питання: а чи не для того, щоб якось «узаконити» цю криваву бійню, що затопила країну, був потрібен «замах» на «вождя пролетаріату»? Бо ж не геть дурні були ті есери, щоб доручити таку відповідальну справу майже сліпій Каплан! А зрячий з такої відстані не те що в голову, а в око б поцілив... Але, як би там було, а той постріл для більшовиків виявився на диво «влучним».

Статистика свідчить, що **за 10 років царювання Миколи II, названого «кривавим», з 1901 по 1911-й (а це час революції 1905-го й т.зв. «чорної реакції») в Росії було страчено 4083 особи** (з 1901 по 1905-й – 93 чол.; 1906-й – 547; 1907-й – 1139; 1908 – 1340; 1909-й – 771; 1910-й – 120, 1911-й – 73). Не знаю, чи в ці дані ввійшли жертви «кривавої неділі» та Ленського розстрілу. Додамо до наших підрахунків ще приблизно з 1000 чоловік, загинувших під час цих подій.

Про інші акції масового нищення люду наша радянська історія не розповідала, а якби вони були, то розповіла б обов'язково. Отже, за 10 років правління «кривавого самодержця» самодержавство, від якого так хотіли більшовики звільнити Росію, знищило десь близько 5 тисяч осіб.

Про те, скільки знищено за час правління «самого чловечного чловека», чіткої статистики немає. Те, що потрапило мені до рук – це окремі крихти, що стосуються лише окремих місяців і окремих місцевостей.

1918-й рік. У відповідь на вбивство Урицького (це того, що додумався кормити звірів у зоопарку м'ясом розстріляних чекістами петроградців, щоб «добро не пропадало»...) лише в Петрограді знищено 513 арештантів Петроградської ЧК.

У відповідь на постріл, який приписують Каплан, розстріля-

но 500 петроградських заложників – це дані «Еженедельника Петроградской чрезвычайной комиссии» від 20 жовтня №5.

Із повідомлення англіканського пастора лорду Керзону дізнаємося, що у Фінській затоці в кінці серпня 18-го року було потоплено 2 російські баржі з арештантами. Трупів потопельників леників, яких прибило до фінського берега були пов'язані по двоє і по троє колючим дротом, звідки й з'явився вираз «многоглавая гидра контрреволюции». (Див. Мельгунов «Красний террор». СПб. 1991 р.). Кількість потоплених невідома, але 2 баржі – це не 10 і не 100 чоловік. В даних 21-го року згадуються потоплені баржі, на яких було по 600 і по 1000 арештантів (Владислав Войтинський «12 смертників»), отже можна думати, що й на двох баржах, про які йдеться в листі до Керзона, також було не менше, ніж по 600 чол., тобто разом – 1200 чол.

В Москві, за даними «Еженедельника ЧК» № 6, у відповідь на постріл Каплан розстріляно 90 чоловік – колишні царські міністри, офіцери, студенти, священники. Арцибашев у свідченнях Лозанському суду твердить, що тільки до 5-го вересня – 500 осіб розстріляли, в т. числі й службовців та простих міщан.

«Рабоче-крестьянский Нижегородский листок» хвалиться, що в Нижньому розстріляно 41 особа та взято 700 заложників, які будуть розстріляні при першому ж вбивстві чи замаху бодай на одного комуніста, бо «кровь наших товарищей требует отмщения» (Нічия інша кров, очевидно, «отмщения» не потребувала...).

Новоржевська ЧК рапортує: розстріляно 31 особа.

Смоленська ЧК – 38 поміщиків.

Псковська ЧК – 31 чол.

Ярославська – 38.

Вологодська -14 (Недопрацювали вологодчани...)

Пермська – 50.

В П'ятигорську, за даними «Известий» № 157 від 2 листопада 18 року, ЧК під керівництвом Артабекова розстріляла всіх заложників, що утримувались в концтаборі – всього 160 чо-

ловік. Очевидці, щоправда, свідчили, що не розстрілювали, а сікли шашками, як капусту. Врахуймо, що це не якісь активні «контрреволюціонери», а ні в чому не винні люди, схоплені, щоб іншим «неповадно» було.

В 1919 році терор посилюється, бо посилюються протести проти кривавої більшовицької вакханалії.

Про Астраханське робітниче повстання ми вже згадували: від 12 березня до 1-го квітня знищено 4 тисячі тих трудящих, яких так палко любив «дорогий Ілліч».

В Саратові -1500 чоловік, теж трудящих.

В квітні 19-го, за даними Авербуха («Одесская Чрезвычайка», Кишинев, 1920) в нашій благословенній Одесі розстріляно 2200 осіб. Ці звірства викликали протести робітників Одеських заводів, які організували мітинги. Мітинги розстріляні з кулеметів. Трудящі, яких «палко любив» Ленін, заповнили підвали ЧК. Щоночі розстрілювали по 60-70 чоловік. Скільки тих розстрільних ночей було, не знаю, отже й кількість знищених в Одесі назвати не можу. Німецькі джерела (А. Неманн) твердять, що за квітень-серпень 19-го в південних містах розстріляно 14 тисяч осіб. Скільки знищено в час першого нашестя більшовицьких банд в лютому 18-го, скільки потоплено та спалено в топках «Алмазу» (Див. Г. Могильницька «Ех, яблучко!..» «Чорноморські новини») – Бог забув!

В січні 19-го антибільшовицьке повстання піднімають росіяни, що мешкають в Туркестані. З 20-го по 29-е січня – масові розстріли. Перебито 2500 чол. Після 29-го створено Військово-польовий суд, який продовжував арешти і розстріли до кінця року.

Отже, дуже епізодичні й неповні дані маємо лише від серпня 18-го по січень 19-го років і всього лише по кількох містах чи регіонах. Давайте підрахуємо хоч те, що є:

Петроград – 513 після вбивств Урицького, **500** – після замаху на Леніна, і **2 баржі – 1200**. Всього: **2213 чол.**

Москва – 500 чол. (будемо думати, що московська ЧК погано працювала...).

Нижній, Ярославль і т. д. – 193 чол. Сюди, проте, слід віднести й **картотеку лейтенанта Балка** – голови Німецької комісії в Ярославській області (були й такі, виявляється, в більшовицькій Росії – наглядали, як відробляє Ілліч «сотоварищи» гроші, заплачені Німеччиною за розвал країни– суперниці), **в якій значиться 50 247 прізвищ селян, розстріляних лише протягом березня – листопада 1918 року за опір продзагонам** (Див. Бунін «Золото партії», СПб 1999, стор. 33). Разом буде 50440 чол.

П'ятигорськ –160;

Астрахань – 4000;

Саратов – 1500; південь – 14000;

Туркестан – 2500 чол.

Отримаємо 88813 убитих за один-єдиний рік. Це лише те, що принагідно потрапило під руку. Щоб отримати вірогідну кількість знищених, це число, очевидно, треба було б збільшити разів у 50, якщо не в сто.

Але навіть, якби окрім цих 88813 осіб більше жодної людини не було б знищено, то й цього вистачило б, щоб кожна нормальна людина вжахнулася, усвідомивши, що **«самий человечный» за один рік свого правління знищив люду в 17,7 разів більше, ніж «кривавий деспот» за 10 років!!!** Тобто, на кожного знищеного самодержцем, припадає майже 177 людей, знищених «добрим дедушкой» Леніним (17,7 x 10 років). Вишикуймо подумки цей ряд жертв і поставмо перед ним їхніх убивць зі зброєю в руках.

Ось «кривавий самодержець» зробив свій перший постріл, і перша жертва впала. Скільки пострілів робить «гуманіст» Ленін, і скільки жертв падає, доки знову дійде черга стріляти самодержцю? Правильно, 177 пострілів і 177 жертв. Це – я повторюю – якби, окрім тих, виписаних мною із випадкових джерел 88813-ти осіб, по всій країні не було більше знищено **ЖОДНОЇ** людини, не тільки в цьому році, а й в усі останні роки Ленінового правління.

Але ж були ще кривавіші 20-й і 21-й роки!

Була одеська вакханалія після «звільнення» міста від денікінців, з поголовним розстрілом Тираспільського гарнізону, з галичанами, «изменившими пролетаріату», зібраними на Товарній ніби для евакуації й розстріляними кулеметним вогнем, як скотина в загоні. Що ми знаємо про це? **Що ми знаємо про замордований Крим, який в ті роки називали «Всеросійським кдадбищем»?** Про пораних, живцем спалених в кримських госпіталях, про хворих, розстріляних в санаторіях разом із лікарями, медсестрами й санітарками? Про Генуезькі колодязі, завалені трупами жінок, дітей і стариків, винних лише в тому, що не донесли на чоловіків, батьків чи синів, які втекли від більшовицького безуму? Про проспекти та вулиці героїчного Севастополя, увішані гірляндами трупів, що висіли не тільки на стовпах і деревах, а й на пам'ятниках легендарних флотоводців?

Город русской слави??? Город російсько-більшовицької ганьби!!!

За один тиждень – 8 тисяч замордованих! Це лише за офіційними списками «Известий временного Севастопольского ревкома» – з 28-го листопада по 4-те грудня 1920 року. А був же ще й Сімферопольський єврейський цвинтар, де розстрілювали матерів з немовлятами. Був... був... хіба можна перелічити все, коли лише за даними більшовицької преси в «звільненому» Криму було знищено більше 56 тисяч чоловік!..

А ще Архангельськ та Холмогори, з «пачковими» розстрілами, по кілька тисяч чоловік, з баржами, забитими арештантами й розстріляними береговим вогнем!

А ще – задушені газами «ясноокі діточки» тамбовських трудящих – селян, а ще заложники, віком від 1 місяця до 16-ти років, що разом з матерями та дідами утримувались в Кожухівському концтаборі під Москвою, доки в час епідемії тифу не були перестріляні разом з дорослими!

Що?! Я запитую вас, хто називає себе послідовниками вчення кривавого садиста й отрує тим вченням чужих «яснооких діточок», – що ми знаємо про залиту кров'ю, знищену, спалюжену землю, де справляла свій кривавий тріумф банда злочинців, якій ніхто не вручав владу, яку ніхто не кликав і ніхто не обирав?! Банда, що в основу свого правління поклала кров, смерть, підступність, брехню і облуду!

«...Надо уметь пойти на всякие уловки, хитрости, нелегальные приемы, сокрытие правды, лишь бы вести во что бы то ни стало коммунистическую работу». Це не якийсь «буржуй», не запеклий антиленініст, а особисто сам «великий вождь і учитель» підтверджує мої слова про засади ленінського правління. (ПСС. т. 40, стор 3). До чого зводилась «коммунистическая работа» в 20-ому році, коли писалися ці слова, ми бачили.

Передбачаючи звинувачення в тому, що багато цифр взято мною із джерел, м'яко кажучи, не надто лояльних до радянської влади, хочу навести дані радянської статистики:

кількість населення у 1918 році – (в кордонах 1938 року) – 142 579 900 чол. (Социалистическое строительство в СССР. М., 1935).

Кількість населення у 1923 році (в тих же кордонах) – 133 500 000 чол.

Як бачимо, за 5 років ленінського правління кількість населення в країні без врахування природного приросту населення, зменшилась на 9 мільйонів 79 тисяч 900 осіб.

Франк Лорімер, на якого посилається Роберт Конкіст, у своїй книзі «Жнива скорботи» (К «Либідь», 1993, стор. 62). твердить, що близько мільйона жителів утекли або були депортовані. Радянські джерела, пам'ятається, давали значно меншу цифру, але приймемо за дійсне мільйон, хоч і цих слід вважати жертвами більшовицького правління, як і весь народ. Але нас зараз цікавлять лише ті, що були фізично позбавлені життя.

Якщо врахувати, що через 2 роки на 1 січня 1925-го року, коли терор трохи «пересівся», населення країни станови-

ло вже **139 7539 900 чол.** (Гранат, т.41, ч.1), тобто збільшилося в порівнянні з 1923 роком на **6 259 900 осіб**, то можна сміло твердити, що природній приріст населення на той час мав би становити не менше 3-ох мільйонів чоловік на рік, бо ж за рік до смерті більшовицького деспота й рік після неї жодних скільки-небудь значних припливів іммігрантів не було, як не було й прирощення до імперії нових територій. **Якщо до підрахованої нами кількості 9 079 900 жертв додати ще 12 мільйонів (3 млн. х 4 роки) неврахованого нами природного приросту населення, то кількість знищених за роки правління «самого человеческого человека» зростає більш ніж до 32 мільйонів чоловік.**

Я жодною мірою не наполягаю на абсолютній точності своїх підрахунків. Але, як хтось зуміє довести, що отримане мною число жертв «ленінського гуманізму» було меншим навіть на 3 чи навіть на 10 мільйонів, то й тоді кожен, хто не втратив людських почуттів, має здригнутися з жаху при самому слові «відновлення ленінських принципів», а проходячи повз ленінські боввани, що й досі то тут, то там височать над нашими головами, повинен, відвернувшись, хреститися та читати молитву про вибавлення з бісівського мороку.

5. Помилка? Чи добре прорахований злочин?

*Народ голоштанний
К советам пристанет
В. Маяковский*

*Морские дали – поля
Бледно-серебряных лилий
Россия! Моя земля!
За что тебя погубили?!*
З. Гиппис

Основна частина роботи, яку читач тримає в руках, написана мною ще у 80-х роках, а в 1992 – у скороченому варіанті

опублікована в районній газеті «Заповіти Ілліча» (назва газети кілька років тому змінена) одного з районних центрів Миколаївщини. Був тоді, після ГКЧП, такий період, коли перелякані номенклатурники обласного масштабу вимагали від районних редакторів, щоб вони «розвивали демократію» й допускали «плюралізм мнень», то редактор з переляку друкував ці мої писання в трьох чи чотирьох номерах газети підряд.

Після цієї публікації, щоправда, районка наша цілий рік з номера в номер друкувала обурені «відгуки трудящих». В одному з яких було навіть таке: «Запроданці й прислужники імперіалізму, такі як Кравчук, Єльцин, Шушкевич, Волгогонов і Могильницька, вірно служать своїм заморським хазяям». Подібні «пасажі» часто заставляли мене від душі сміятися, але назагал витримати такий тривалий пресинг було важко.

Та я розуміла, що все те люди пишуть (чи дозволяють комусь писати замість них) не з лихої душі, а від незнання. Що прийде час, і все усім стане зрозумілим і ясным. Пройшло майже півтора десятиліття, а більшість нашого населення й досі знає лише те, що колись чули на партзборах чи обов'язкових політзаняттях і політінформаціях.

Понад те, умови нашого життя, на жаль, ще й досі залишаються такими, що люди й не хочуть знати більше. Навпаки, хочуть НЕ знати! Хочуть зберегти для себе оту ілюзію про ленінську справедливість, гуманізм, піклування про народ. Хочуть вірити, що прийде якийсь дуже чесний дядечко-комуніст і все зробить «по-ленінському правильно», і все дасть кожному за його потребою, взявши з кожного за можливостями. Саме вцьому бажанні культивувати ілюзії, очікувати «благо-дателя» й полягає найбільша небезпека, бо саме в цьому – причина інертності значної частини населення, його нехоть до будь-яких дій, спрямованих на покращення ситуації в державі, голосування на виборах за минуле, а не за майбутнє.

За такої ситуації «дядечко-ленінець», дійсно, може прийти й, дійсно, дати за потребою (хоч і далеко не кожному), а взяти

за можливостями. Тільки потреби наші визначатимемо не ми, а отой «дядечко», і братиме він не за нашими, а за своїми можливостями. При такому здійсненні «принципу гуманізму», про яке йшлося в попередньому розділі, можливості ці – безмежні...

І наостаток хочу порушити ще одне питання: чим диктувалися жахні кровопролиття, здійснювані Ленінін та його поплічниками —теоретичними помилками? Нерозумінням мас, яких «вождь пролетаріату» хотів «железной рукою загнать к счастью»? Чи продуманою, цілеспрямованою політикою садиста, одержимого жагою влади?

– Ленін помилився тоді, – сказав мені якось тихесенько один із моїх університетських викладачів. – Хотів форсованими темпами перейти до безгрошових відносин... Потім зрозумів свою помилку й запровадив НЕП.

Ленін?! Геніальний вождь і учитель всього людства – помилився?! Навіть це в той час було потрясінням!

Але ж, і запровадивши НЕП, Ленін навіть не думав зупинити терор!

«Не спит ли наш НКЮст? – обурюється вождь 11 лютого 1922 року. Тут нужен ряд образцовых процессов с применением жесточайших кар. НКЮст, кажись, не понимает, что новая экономическая политика требует новых способов, новой жестокости кар» (Ленин. ПСС, т. 54, стр. 160).

А ще через три місяці, 7 травня 1922 року, з'являється нова ленінська вказівка: **«Надо расширить применение расстрела. Основная мысль, надеюсь ясна: ... суд должен не устранить террор, а обосновать и узаконить его принципиально»** (Там же, стр. 180). Та й сам НЕП Ленін, як відомо, вважав лише тимчасовою поступкою обставинам, лише короткочасним відступом.

Отже, «помилки» все-таки не було. Принаймні, Ленін її не бачив і не визнавав, вважаючи свою криваву лінію правильною і необхідною: **«... не устранить террор, а... узаконить!»** – тобто надати бандитським діям статус законних.

Спробуємо розглянути другу версію: Ленін, дійсно, хотів щастя народу, але ворожі елементи перешкоджали здійсненню цього наміру.

Та, як ми бачили, проти ленінського «щастя» виступали не лише «ворожі елементи», а сам народ, в т. ч. й пролетаріат.

Дуже неясно, мов крізь туман, згадується нам, що було якесь там Кронштадтське повстання, та й то більше завдяки Багрицькому: «Нас бросала молодость на кронштадский лед»... Я, будучи колись інспектором шкіл, власними вухами чула ось такий коментар вчительки: «Это, ребята, во время революции там на кораблях засели белогвардейцы, и наши молодые революционеры дрались с ними».

Спасенне невідання!.. Бо як, знаючи правду, вчителька могла б пояснити «ребятам», що не під час революції, а на четвертому році правління «всенародної улюблениці» – партії більшовиків – проти неї і її вождя піднімає повстання не якась там «білогвардійська контра», а «краса і гордість революції!» – кронштадтські моряки, на честь яких свого часу «глашатай» тієї ж революції Маяковський написав свій знаменитий «Левий марш»?

Чим пояснити, що в тому ж 21-ому році переважна більшість областей країни була охоплена антибільшовицькими повстаннями, і то не тільки селянськими, а, як ми бачили, й робітничими, і не тільки в провінції, а й у таких «бастіонах революції», як Москва й Петроград?

Чим пояснити, що в тому ж Кронштадському повстанні, яке Ленін назвав «небезпекою, страшнішою за Денікіна, Колчака та Юденича разом узятих», взяли участь 30 відсотків кронштадтських комуністів, а ще 40 – відмовилися від участі в боротьбі проти повсталих? (Розстріляні були, ясна річ, і ті, і другі, тобто 70 відсотків комуністів Кронштадту).

Пояснення дають самі гасла, під якими виступали кронштадтці: «Свобода торгівлі!», «Свобода слова!», «Свобода друку!», «Свобода багатопартійності!», «Свобода виборів

на багатопартійній основі!». І ще один, дуже показовий: «Вся власть Советам – без комуністів!»

Саме ці гасла були для Леніна небезпекою «страшнішою за Денікіна, Колчака та Юденича разом узятих», тим більше, що, як зазначав сам Ілліч на X з'їзді, **«кронштадтские настроєння сильно сказались на пролетаріате (зауважую: на пролетаріаті, а не на якихось там «буржуях»... – Г. М.) и могут стать программой общенародного восстания, если партия не примет драконовских мер»** (див. Стенографічний звіт X з'їзду, стор. 253-254).

Отже, говорячи про гасла кронштадтців, як про «програму общенародного восстания», Володимир Ілліч чудово розумів, чого саме прагне народ! Але ще краще розумів «пролетарський вождь» те, що як сьогодні допустити вибори на багатопартійній основі, то завтра і йому, і всьому його уряду прийдеться йти, вибачайте, бичкам хвосту крутити, бо серед усіх тих «творців нової ери людства», за винятком, здається, лише Луначарського й Чичеріна, не було жодної особи, яка мала б вищу освіту, а більшість – ніякої взагалі не мали. І якщо Яків Мойсеевич, іменуваний Свердловим, умів бодай чоботи латати, то сам Ілліч, до жодної справи, окрім політичного крутіства та інтригантства, не був придатний, і жив завжди або за рахунок матері, або за рахунок партії (пізніше – за рахунок всієї пограбованої країни).

Ще небезпечнішою була свобода слова та друку, бо вільна преса на повний голос заговорила б найперше про злочини, скоєні більшовиками протягом 4-ох років правління, про жертви терору та штучних локальних голодоморів: спершу в промислових центрах, щоб нацькувати робітників на селян, які «не хочуть» робітникам давати хліба, а далі – в селах, з яких розлючений пролетаріат в час продрозкладки повимітав усі запаси, чим остаточно збурих селян проти себе. Ось так вона забезпечувалася – «нерозривна робітничо-селянська єдність»...

А треба було тільки не стріляти бабку чи дідка «мішечників», які несли із села зерно «для пролетаріату», аби й собі

розжитися в того пролетаріату якоюсь літровою гасу чи лемешем до плуга...

Скільки їх, отих, хто ніс рятівний для якогось «пролетаря» клумак пшениці, надіючись здобути яку-небудь взувачку для босої дитини, впало постріляними на залізничних платформах у 18-ому, 19-ому роках за наказом «великого гуманіста»?! А скільки їх ще поляже, скошених голодною смертю, коли озвірілі від люті, виголоднілі пролетарі та солдати остаточно пограбують «дружественный» клас?! Ні, так користуватися лозунгом «Розділяй – і владарюй!» не вмів жоден із самодержців... Ну, хто б із них міг, приміром, додуматись до такого: **«Мы сначала поддерживаем до конца. всеми мерами, до конфискации, – крестьян вообще против помещика, а потом (и даже не потом, а в то же самое время) мы поддерживаем пролетариат против крестьянства вообще».** Прошу зауважити: не проти «куркуля-експлуататора», а **крестьянства вообще!**

Тобто, спершу руками селян пограбуємо поміщика, а тоді – руками робітників пограбуємо селянина! Самого ж пролетаря й грабувати нічого: до нього треба тільки не допустити селянина з його мішком зерна чи шматком сала, треба, тільки перекрити торгівлю чи обмін продуктами праці між містом і селом – і пролетар приречений на голодну загибель! Як усім відомо, саме це й було зроблено одразу ж після приходу більшовиків до влади, що й спричинило голод у великих промислових центрах.

Садизм й жадоба крові «поборника гуманізму й справедливості», який обіцяв «мир хижинам», не знає меж: «Советская власть в деревне очень слаба, – пише великий учитель нищення. – **Мы должны расколоть деревню на два враждебных класса. Ми обязаны разжечь там, в деревне ту же гражданскую войну, что мы смогли сделать в городе»** (РЦХИДНИ. Ф.2 оп. І.ю д 6898, д.1. Цитую за Волгогоновим Д. Ленин. М. 1994 г. Кн. 1, стор. 130).

Отже, не було село розколене «на два враждебных класса»! Розкололи його вірні лєнінці під керівництвом «самого человек-

ного человека», якому будь-що потрібне було самовбивство народу, щоб утриматись при владі зі своєю зграєю розбійників.

Не знаю, що мав на увазі В. Маяковський, коли писав, що колись у людини, яка гортатиме ленінські декрети й перечитувати «ленинские веления», «выступят слезы... и кровь волнением ударит в виски». Але й справді, коли знайомишся з тими взірцями садистської жорстокості й езуїтської облуди, мимоволі на очі набігають сльози жалю за тим обдуреним, стражденим і зневаженим народом, що був ввергнутий в страшну м'ясорубку «ленінського гуманізму».

«Повесить, непременно повесить не менее 100 кулаков, богатеев, кровопийц, назначить заложников. Сделать так, чтобы на сотни верст кругом народ видел и трепетал, знал, кричал. Найдите потверже людей для отого». (ПСС. Т. 50, стр. 145).

«Решить проблему казачества путем поголовного их истребления... все деньги и все имущество конфисковать». (Там же, стр. 232).

«Всячески поощрять убийства шпионов, полицейских, черносотенцев и демократов» (ПСС. Т. 5, стр. 456-459).

Чи не вдарить «кров у виски», при читанні ленінського листа до Ефроїма Марковича «Селянського», в якому «великий гуманіст» дає вказівку, як покінчити з Юденичем:

«Мобилизовать 10 тысяч буржуев, поставитъ позади них пулеметы и расстрелять несколько сотен, чтобы добиться настоящего массового напора на Юденича». (Цит. За Волконовим «Ленін», Кн. 2, М., «Новости», 1994).

Отже, й «живі стіни» з мирного населення перед військом, і «заградотряди», що розстрілюють «не надто сміливих» – все це теж «винаходи», практиковані «добрим дедушкой» Леніним... Ну, чи не «вдарить кров у виски», коли уявиш собі тих 10 тисяч ні в чому, власне, не винних людей, яких волею «самого человеческого человека» велено перетворити в криваве місиво?!

Й оце ці «принципи» нам хтось збирається відроджувати?!

Й оце про цього маніяка, садиста хтось ще й досі розповідає нашим дітям як про творця народного щастя?!

Думаю, що найкращим свідченням того, про чие щастя дбав «наш дорогой Ильич» є підписана особисто Леніним рознарядка, дана керуючому справами ЦК, доставити із запасів Совнаркома для прийому делегатів I Конгреса Комінтерна ні багато, ні мало: **«Икру паюсную – 170 пудов, поросят молочних – 800 шт., риби красной – 200 пудов»**. Тут і брежнівським застіллям, мабуть, важко змагатися.

Але ж застілля застійних часів влаштовувались не під час цілковитого голодування народу!

Відкриймо книгу Є. Гінзбург «Крутой маршрут». Зі співчуттям читаючи спогади репресованої в 30-ті роки переконаної комуністки, раз-по-раз наштовхуємось на цікаві моменти.

Ось Гінзбург у камері казанської в'язниці, де поруч з нею сидить на соломі дружина члена ЦК і Політбюро СРСР, Голови раднаркому Татарії.

«Эх, Женечка, – скаржиться ця «губернська помпадурша» авторці книги. – Знала бы ты, на каких кроватях я лежала!..»

«Перед ней, – із цілком справедливою зневагою коментує комуністка Гінзбург, – проносились видения царственных альковов из дорогих номеров гостиницы «Москва» и правительственных санаториев...»

А ось Бутирська в'язниця. Тут Гінзбург зустрічає якихось дивних дівиць. В шикарних, але вже добряче зашурованих на нарах декольтованих платтях, в лакових туфлях на височенних шпильках, вони мали в холодній камері такий жалюгідно-затаस्कаний вигляд, що партдама спершу прийняла їх за повій. Та виявилось, що то були такі ж партдами, як і вона, але арештували їх під час званого вечора в Рудзутака і так, у вечірніх туалетах, вкинули до в'язниці. (Мимохіть згадується Маяковський: «Без серпа и молота не покажется нынче в свете. В чем, скажи, буду фигурировать я на балу в Реввоенсовете?») Після балу – у в'язницю?.. Становище, скажемо прямо, гідне співчуття...

Та чомусь моєму співчуттю вперто перешкоджає Мамина розповідь про те, як в той же час, коли в Бутирці страждали декольтовані партдами, її подругу виключили з комсомолу, а отже і з робітфаку лише за те, що те дурненьке дівча прийшло на заняття в шовкових панчохах – для «простонароддя» то було непростимим «міщанством»...

Ну, а як же сама Гінзбург, комуністична свідомість якої не викликає сумніву навіть після багатьох років страждань у неї самої. А ось так: **«Мой муж еще был членом ЦИК СССР, и поэтому я жила в комфортабельных номерах гостиницы «Москва», а во время моих частых поездок меня встречали и провожали машины татарского представительства в Москве...»** Може, досить цитат? Але... Дозвольте ще одну:

**Сидят в грязи рабочие,
Промокший хлеб жуют.
Сливеют губы с холода,
Но губы шепчут в лад:
«Через четыре года
Здесь будет город-сад!»**

Отак! Сидять, сіромахи, в болоті, жують промоклий хліб і одержимо будують «город-сад», щоб партбосси і їх дружини могли спати в «царственных альковах», їздити в дармових машинах, та потім ще й говорити, що будівництво отих містсадів, Дніпрогесів чи Магніток – це їхня заслуга!

Не буду криводушити. Був час, коли й для мене Володимир Ілліч був утіленням найвищих чеснот і найвищої мудрості. Я ж бо не в лісі росла, а в нормальній інтелігентській сім'ї, вчилася в радянській школі, де читанка починалася портретом милого кучерявого хлопчика.

«Хлопчєня з розумними очима, із чолом високим та ясним... це обличчя рідне нам усім», – проголошувала читанка віршиком нашого печально-мудрого Максима Тадейовича, який нам слід було зачувати напам'ять Тож і мені воно, це обличчя в обрамленні янгольських кучериків, було рідним. Я навіть вірші при-

свячувала «самому человеческому человеку» – таке також було.

... спить біля столу маленька Натка.

Снить про майбутнє маленьке дівча

В світі невстоянім ніччю холодною –

Одне із мільйонів дітей Ілліча,

Мільйонний промінчик любові народної.

(Цикл «Листи до Леніна»)

Та ще в університеті мене почало тривожити питання: як такий великий гуманіст міг принести стільки (я ще тоді й уяви не мала про їх справжню кількість!) людських життів у жертву мертвій, завідомо помилковій теорії?

Я шукала якогось іншого сенсу, якоїсь вагомішої мети. Пройшло багато років, перш ніж я зрозуміла її. Відкрив мені її сам Ленін.

Ось вона: **«Хлебная монополия, хлебная карточка, всеобщая трудовая повинность является в руках пролетарского государства, в руках полновластных советов самым могучим средством учета и контроля... Это средство контроля и принуждения к труду сильнее законов Конвента и его гильотины. Гильотина только запугивала, только сламывала активное сопротивление, нам этого мало... Нам надо сломать и пассивное, еще более опасное сопротивление... И ми имеем средство для этого... Это средство – хлебная карточка, хлебная монополия, всеобщая трудовая повинность... От трудовой повинности в применении к богатым власть должна будет перейти, а вернее одновременно должна будет поставить на очередь задачу применения соответствующих принципов и к большинству трудящихся рабочих и крестьян».**

Отже, існувала-таки «вища» ціль, важливіша для вождя за усі теорії! Та ціль – *це позбавлення населення країни будь-яких запасів, зосередження в руках влади буквально всього, що є нині, і що буде в подальшому вироблене народом в процесі принудпраці (трудової повинності) з тим, щоб потім мати*

зможу всі ці, створені народом блага розподіляти між тими, в кого їх забрано. Звісно ж, не між усіма, а лише між тими, хто не буде «оказувать» навіть «пасивного сопроотивления».

А дідька лисого ти «посопротівляєшся», як тобі, пограбованому до нитки «рідною» владою, та влада ще й хлібної карточки не дасть! Мав рацію «мудрий вождь і учитель»: **«Хлебная монополия, хлебная картонка – пострашнее гильотины!»**... Мав рацію і твердячи, що **«распределяя... ми будем господствовать над всеми областями труда».** Ось воно – знищення капіталістичної експлуатації й заміні її чисто рабовласницькою, коли раб за свою підневільну працю отримує лише визначений рабовласником мінімум, та й то, лише тоді, коли не виявляє навіть пасивного спротиву, а самовіддано лиже руку гнобителя.

Мимохіть згадується Шевченко: «Чом ми вам чурек же ваш та вам не кинем, як тій собаці, чом ви нам платить за сонце повинні?»... Куди тим самодержцям!.. Вони отой Кавказ 150 років душили й додушити до кінця не спромоглися. А **Ленін вже через 4 місяці після жовтневого перевороту впевнено заявив: «В настоящее время задача преодоления и подавления сопротивления в России закончена в своих главных чертах. РОССИЯ ЗАВОЕВАНА БОЛЬШЕВИКАМИ».**

Це не я, це сам Ленін, Володимир Ілліч, дає нам відповідь на питання про стосунки партії та народу: **«Россия завоевана большевиками!»** А в завойованій країні з населенням /народом/ не церемоняться. Його заставляють служити завойовникам, його грабують, знищують. І лише тим, хто не виявляє навіть «пасивного сопроотивления», видають «хлебную карточку», щоб мав таку-сяку силу мовчки виконувати «трудовую повинность», стати «винтиком одного общегосударственного механизма»...

Але я, нехай простять мене «вірні ленінці», не туди заїхала... У товариша Леніна про «винтик» немає. То вже товариш Сталін так розвинув ленінське вчення. У тов. Леніна є лише про **«превращение всего государственного механизма в единую круп-**

ную машину, працюючу так, щобі сотні мільйонів людей керівувались одним планом». Тут, власне Сталіну й «розвивати» нічого було, бо Ленін сам усе сказав: і про трудову дисципліну, яку в іншому місці він трактує вже не як підпорядкування єдиному плану, а як **«беспрекословное повиновение воле советского руководителя»**, і про «промышленные суды» та «карательные меры за несоблюдение трудовой дисциплины»: «Необходимо карать, – каже наш «великий гуманіст», – вплоть до тюремного заключения». Отак! Поміщик при кріпосному праві за невихід на панський лан міг нагайкою відшмагати, але заперти людину в тюрму за порушення «трудової дисципліни» – не додумався. У нас же табори були переповнені тими порушниками, особливо в передвоєнні роки, коли й за п'ятихвилинне запізнення на фабрику можна було на п'ять років у Сибір заарештувати. Леніна не було тоді? Зате заповіді його були!

А чи не за ленінським заповітом **«беспрекословного повиновения воле советского (читай – партійного, бо інших у нас не було – Ленін ще в 21 році сказав, що «отдавать производство беспартійной стихии» ніззя!)** керівувача» ми 70 років сіяли в мерзлу землю чи збирали недозріле, бо такою була райкомівська вказівка? А чи не заради того, щоб **«распределяя – господствовать»**, проводилось «розкуркулення» найпрацьовитіших селян, стягувалося майно в колгоспи, де воно гинуло й нищилось? Чи не заради цього ті колгоспи організовувались? І чи не ленінська практика організації штучних голодоморів була в таких жахливих масштабах впроваджена в Україні в 33–ому?!

Ні, не порушував Сталін ленінських заповітів та принципів! І мали рацію комуністи, коли казали, що **«Сталин – это Ленин сегодня!»** Як мають рацію й ті, хто сьогодні несуть поруч портрети обох катів.

Все вищеописане – лише невеличкий «екскурс» в історію фізичного, економічного та морального нищення народу на основі «принципів», вироблених і втілених в практику вождем і

ідеологом комуністичної партії.

Суть цих принципів – необмежена («никакими законами, никакими абсолютно правилами не обмежена...») влада жменьки партократів над безправним, позбавленим власності, тотально контрольованим народом, залежним виключно від свавілля владоможців, тобто отієї жменьки партократів.

Шляхи втілення цих «принципів» – насилля, нищення, нацькування одних верств населення на інших, брехня, облуда і лицемірство.

І якщо ми за більш як 70 років утілення цих принципів взагалі не зникли з лиця Планети, то це сталося тільки тому, що кожен з наступників Леніна все-таки, бодай в чомусь, відступав від отих пресловутих «ленінських принципів», а не втілював їх у життя буквально, в їх маніакально-садистському сенсі.

Комуністична партія має зійти з політичної арени не тільки тому, що вона є співучасницею злочинів комуністичної системи, хоч і цього було б достатньо, якби «ленінські принципи» не перетворили нас в інертну, незрячу масу.

Вона має щезнути тому, що в неї немає ідеології, окрім гвалтівної комуністичної (марксистсько-ленінської), яка суперечить людській природі, й на практиці означає цілковите фізичне, економічне й духовне рабство.

Одне лише й сьогодні деклароване комуністами прагнення відновити розглянуті в цій та ряді інших, більш ґрунтовних робіт «ленінські принципи» – є підставою для вироку над нею на суді історії.

...Тут і там по селах нашої нині вже незалежної Батьківщини бовваніють і досі ленінські ідоли.

Тут і там біля їх підніжжя збираються час від часу ті, хто й досі бажає втриматися «на плаву» за рахунок обдурювання тих, хто в політиці «не умент ни читать, ни писать», та оті, обдурені ними.

Тут і там чуються палкі суперечки між тими, хто ладен до

крові (звісно, чужої...) битися за камінного (чи гіпсового) ідола, та тих, хто готовий власне життя покласти, щоб звільнити рідну землю від кривавого сатанинського символу.

І то тут, то там можна почути голоси тих, хто претендує на виваженість, мудрість і безсторонність: «Що ж поробиш... Це – наша історія! Якою б вона не була, а зрікатися її ми не можемо...» Тож, мовляв, нехай вічно бовваніє над нами Іллічева лисина як «немеркнучий історичний символ».

Саме їх, позірно (а може й насправді) безсторонніх, мені завжди хотілося запитати: а якби колись, у 41-ому чи 42-ому році минулого століття, на нашій землі був зведений пам'ятник Адольфу Гітлеру, – вони б і тоді твердили, що його треба зберегти як пам'ять про нашу історію?!

Думаю, що кожен «найбезсторонніший» відповів би «ні», бо то був завойовник, окупант, грабіжник і нищитель.

Та ми бачили, що навіть у відношенні до Росії Ленін сам уважав себе й свою більшовицьку кліку не ким іншим як завойовниками. І грабували вони не згірше гітлерівців, і люду понищили значно більше, ніж гітлерівські посіпаки.

Що ж до України, яка в 1918 році була проголошена суверенною державою й визнана як така рядом країн світу, то щодо неї Ленін та армія, послана ним для ліквідації незалежності, були самими справжнісінькими окупантами, з якої точки зору на цю справу не поглянути. Та й грабіжницькі цілі «вождь пролетаріату» навіть і не думав приховувати. Згадаймо хоч би всім відоме: «Без українського угля и хлеба революция задохнется...»

...Вільний, справді суверенний народ не ставить пам'ятників своїм катам і окупантам, окрім як на їх могилах. Та й то – не пам'ятники, а хрести – знаки християнського прощення, забуття зла.

Пам'ятник – знак шаноби, знак поклоніння, а не пам'яті. Катам, окупантам поклоняються лише РАБИ!

А нам, щоб пам'ятати нашу історію, потрібно її, перш за все, вивчити. Вивчити сумлінно й неупереджено.

Бо якби ми знали її так, як кожному народу належить знати своє минуле, то досі вже жоден найтвердолобіший демагог не осмілювався б агітувати за «відновлення ленінських принципів» і жоден ленінський бовван не стримів би проти нашого українського неба.

(1987-1991 рр. В скороченому варіанті опубліковано в газ. «Заповіти Ілліча» від 11, 18, 21 листопада 1992 року під назвою «Демагогічні гасла і факти»). У 2000-му видано брошурую під назвою «Штрихи до недомальованого портрета»

КІЛЬКА УТОЧНЕНЬ ДО РЕДАКТОРСЬКОГО КОМЕНТАРЯ

Коментар редактора райгазети до моєї статті «Демагогічні гасла і факти» («Заповіді Леніна» від 25 листопада), а також зауваження, зроблені в ході публікації моєї роботи заставляють мене дещо уточнити.

Висловлюючи сердечну подяку редакції за таку пристрасну зацікавленість моєю роботою «Демагогічні гасла і факти», мушу, очевидно, відреагувати на зауваження та уточнити те, що, на думку п. Ганноцького, вимагає уточнень.

Назва першоджерела, з якого взяті цитати, що стосуються 10-го з'їзду РКП, в статті вказана – це Стенографічний звіт цього з'їзду, опублікований в 1963 році. А от сторінка в одному місці дійсно пропущена. Щоб не змушувати читачів звертатися до мене за уточненнями, як їм радить редактор, я її вказую: 256, як і прізвище одного з комуністів, не названого мною. Це комуніст Медведев, виступ якого був присвячений резолюції «О единстве партии». В ньому він, до речі, палко закликав очистити партію «от карьеристских чиновничьих групп», «проводить принцип рабочей демократии во всех областях деятельности партии», «бороться с партийным и государственным бюрократизмом». Ану ж, послухали б його тоді! Може нині не прийшлося би говорити про партмафію і все з нею пов'язане?.. А не назвала я його тому, що особисто мені це прізвище сьогодні нічого не говорить, як, думаю, і нікому із читачів нашої райгазети. Мабуть, оцей виступ вже тоді поклав край його партійній кар'єрі.

Дивно лише, що редактор газети, більше 6-ти місяців готуючи мою статтю до друку, не зняв телефонну трубку та не уточнив у мене ту сторінку та прізвище – це дало б йому змогу зекономити цілих 13 рядків дорогоцінної газетної площі...

На звинувачення високодостойного т. Ганноцького в тому, що пишучи статтю, я виконувала «соціальне замовлення» своїх закордонних господарів, я не відповідатиму нині, оскільки це є не що інше, як наклеп, за який існує відповідна стаття

Карного кодексу, і з приводу наклепів, тим більш зроблених через засоби масової інформації, слід звертатись не в газету, а в інші установи.

4. Про те, як «поставлено освіту в США, я не писала ні «з ніжністю», а ні без неї. Писала лише про те, як (здебільшого) оплачується навчання здібних учнів в коледжах та університетах цієї країни. Постанова навчання і оплата навчання – це різні речі. І редакторові газети годилося б це розуміти. Зрештою, і в постановці навчання там є багато цікавого, але то тема зовсім інша.

5. Посилаючись на свідчення п. Томаса Соєра зі штату Огайо, ніби в США 30% громадян є функціонально безграмотними, та протиставляючи цьому явищу «суцільну грамотність», нібито досягнуту в роки т. зв. «культурної революції», шановний редактор, м'яко кажучи, підтасовує факти. В роки тієї «культурної революції» мова йшла не про суцільну функціональну грамотність, а про ЛІКНЕП – ЛІКВІДАЦІЮ НЕПИСЬМЕННОСТІ. Чи ліквідували ми тоді ту неписьменність, чи лише, відважно відрепортували про виконання взятих зобов'язань, – справа десята... Редактор райгазети вважає, що ліквідували і запевняє читачів, що в тих «відсталих» Сполучених штатах цього не досягли і досі, оскільки там аж 30 % ... **ФУНКЦІОНАЛЬНО БЕЗГРАМОТНИХ** людей.

Але ж, шановний п. редакторе, термін **ФУНКЦІОНАЛЬНА БЕЗГРАМОТНІСТЬ** зовсім не означає, що людина є неписьменною, або що в неї в кишені немає документа про найвищу освіту! Функціонально безграмотною є людина, яка, маючи такий документ, не має знань, необхідних для виконання **ФУНКЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ЇЇ ДІЯЛЬНІСТЮ**. Функціонально безграмотним вважається лікар, який, закінчивши медінститут, не вміє лікувати, учитель, який, маючи університетський диплом, не знає свого предмета, випускник середньої школи, який не вміє написати заяву чи автобіографію, і навіть редактор, який не знає, що таке функціональна безграмотність, та плутає це поняття із неписьменністю. Але Вас, Степане Артемовичу, сказане не стосується. Ви чудово розумієтесь на тих поняттях! Ви про-

сто розраховуєте на те, що читачі в тому не розберуться, і тому в черговим раз дозволяєте собі обдурювати їх.

5. Те, що в капіталістичних країнах, «багато зроблено під тиском трудящих мас» – є щирою правдою. Але свідчить це аж ніяк не на користь соціалізму, а лише про наявність у тих країнах справжніх демократичних прав і свобод. У нас, при нашій хваленій «соціалістичній демократії» трудящі маси про жоден тиск на владу не могли й помислити. А про те, чим закінчилася єдина після 20-х років відома мені спроба такого тиску, може свідчити хоча б трагедія Новочеркаська, де по «трудящих масах», які спробували відстояти свої економічні права у 1962 році, просто-напросто пройшлися танки та бронемашини генерала Плієва.

Якщо Вам, шановним редакторе, такі факти невідомі, то я задля поповнення Ваших знань можу написати ще одну статтю, приміром: «Історія боротьби трудящих за свої права при «соціалістичній демократії», при чому вкажу на цей раз геть чисто всі сторінки та прізвища...

Читаючи ряд аргументів» високоповажного редактора, не могла позбутися аналогії зі сваркою двох бабів на базарі. Одна кричить:

– Злодійка! Ти в мене курку вкрала!

А друга (явно обминаючи питання про вкрадену курку):

– А в тебе ЧОЛОВІК горбатий!!!

Я в статті говорю про те як до влади прийшла партмафія (вираз В.О. Вишнівського), а редактор мені у відповідь:

– А львівські рухівці своїх членів виключили!

Я – про те, що наша, держава ніколи не була державою демократичною,

А редактор мені на те:

– А ти, така та нехороша, вірш «Ленін і печнік» читала!

Та хіба ж львівську рухівці вже проголосили себе «розумом, честю і совістю епохи», чи привласнили собі право диктатури?!

І хіба тим, що особисто я – нехороша, можна спростувати хоч один рядок Стенографічного звіту 10 з'їзду РКП, цитова-

ного в моїй статті, або виправдати хоч один рядок кривавих телеграм та листів вождя революції, в ній цитованих? Чи якби я не читала «Ленін і печнік», то не відбувся б розгін Демократично обраних Установчих зборів та розстріл мирної демонстрації 5 січня 1918 року? Чи, може, не почався б декретований Леніним червоний терор, а влада в країні не сконцентрувалася б в руках партноменклатурної бюрократії, виплеканої самим Володимиром Іллічем?

Так що не збирайте на мене «компромат», шановні опоненти!

Від, того, що я погана, Ленін кращим не зробиться. Як диктатура й тоталітаризм не стануть демократією, навіть якби в мене роги виростили...

А «Ленін і печнік» я, до речі, не читала. Читали його мої учні.

Я ж колись, на якомусь сильно комуністичноідейному концерті, вслід за Маяковським, «докладывала» Леніну зі сцени «не по службе, а по душе» таке:

Многие без вас отбились от рук.

Очень много разных мерзавцев

Бродят по нашей земле и вокруг...

... Ходят, гордо выпятив груди,

В ручках сплошь и в «значках» нагрудных...

Та це обіцяла, що «ми их всех, конечно, скрутим»... , оскільки «вашим, товарищ, сердцем и именем думаем, дышим, боремся и живем!» Це не «Ленін і печнік», а «Разговор с товарищем Леніним» Маяковського.

В світі було три речі, в які я беззастережно вірила. Перша: що 15 тисяч польських офіцерів у Катині знищили не ми, а фашисти.

Друга: що переодягнені під вояків УПА вбивці і гвалтівники не посилалися з провокативною метою командуванням наших військ, а були просто деградованими розбійниками.

Третя: що Ленін – «самий человечний человек» – не був причетний до створення тоталітарної системи, а все, що діялось в країні, відбувалося всупереч його вказівкам і заповітам.

Всі три – виявились брехнею!

Що відчуває віруюча людина, коли нищаться її ікони і рушаться її храми, знають ті, кому довелося це пережити. Але повалення, лживих божків і зречення облудних вір – процес необхідний, а отже і неминучий.

І чим швидше ми зрозуміємо це, тим швидше вийдем на правильний шлях і станемо жити по-людськи.

Що б нам не обіцяли сьогодні захисники «соціалістичної демократії» та «соціалістичного розподілу» – брежнівська нототенія і ковбаса по 2,20 не з'явиться ні в Союзі, ні без нього, ні з комуністами, ні без них. Її з'їли. З'їли разом з алмазним та золотим фондом, разом із карпатським лісом та Дашавською нафтою, разом із нашим «прочорнобиленим» здоров'ям і з нашою вірою. Ділити – нічого. Ні у нас, ні в Росії, ні у Вірменії чи Киргизстані. Залишається зціпити зуби і працювати, щоб створити все заново: і достаток, і по-справжньому незалежну державу, і свої нові, незалежні й горді душі. Та ще хіба пильнувати, щоб створеного нами знову не «з'їв», як раніше, хто-небудь інший.

*Надіслано до районної
газети «Заповіти Ілліча».
Не було надруковано.
1991 р.*

**ЛИСТ ДО ДЕПУТАТІВ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
з приводу так званої «всенародної» акції,
влаштованої партноменклатурою 14 листопада 1990 року**

Шановні депутати!

Хочеться, щоб ви всі знали, що партапаратники вас знову ввели в оману.

Акція 14 листопада 1990 року, що видавалася за вияв ініціативи й волі народу, була фікцією партапарату.

Доказом хай буде «самовикриття» одного із учасників цієї акції – заступника редактора райгазети «Заповіти Леніна» Кривоозерського району Миколаївської області, в статті якого відверто перелічений увесь склад районної делегації: 1 механізатор, 1 голова колгоспу, учителі (їх, як ми встановили, представляв єдиний зав, райвно – одиниця, як відомо, номенклатурна) та працівники партійних і радянських органів, що в наших умовах, власне, одне і те ж – партійна номенклатура.

Отож, орган РК КПУ сам цілком відверто інформує вас, хто 14-го листопада замаскувався під словами «народ», «трудящі».

Не хочеться нині скривдити нашого депутата, який сидить поміж вами.

Т. Шинкарук чесний, добросовісний працівник і добра людина. І не винен він, що його, досі не підозрюючого, що то таке політичні пристрасті, не відаючого, що таке геноцид проти цілих народів; людину, яка ні разу в житті не задумувалася над ні над жахіттям голодомору (бо й не відала про те), ні над долями тисяч політв'язнів радянських концтаборів, – за його чесну працю та за не менш чесне невідання суспільних тривог висунули, а відтак і обрали до вищого органу влади.

Але ось фотографія в райгазеті: «Т. Шинкарук зі своїми виборцями» – і кожна колгоспна тітонька, наділена природнім почуттям гумору, пирскає в долоньку. Бо хто ж, за свідченням газети, є виборцями депутата, хто послав його до республіканського парламенту? Та ось: зам. нач. міліції т. Кацан, секретар РК КПУ з ідеології т. Чекановський та колишній інструктор РК КПУ, а нинішній голова президії (чи Бог його зна, як воно там зветься...) виконкому – так би мовити, «партійні та радянські органи» в одній особі.

Коментарі? Не треба коментарів! Тітонька й без коментарів тихцем у долоньку попірскує...

Якби така фотографія з'явилася в якійсь незалежній газеті, то можна було б сказати, що то гемонські «сепаратисти» та анахтемські «екстремісти» прагнуть здискредитувати депутата. Але ж це друкує партійний орган! І автор статті, проілюстрованої фотографією, не якийсь літпрацівник-недоучка, а чоловік, який вже понад двадцять років обіймає посаду заступника редактора! Чоловік, який також їздив до Києва від імені «народу», і, либонь, сам же й фотографував депутата.

То невже ж у нього не вистачило розуму поставити поряд з т. Шинкаруком «для антуражу» бодай отого єдиного механізатора, якщо він там був? А от же не вистачило...

Невже заступник редактора не додумався, що отим переліком складу депутації на повний голос зізнається, що акція 14-го листопада була підробкою, імітацією волевиявлення народу? А от же ж не додумався...

Бо йому, як і тисячам інших, для відповідальної посади не потрібно було ніколи ні розуму, ні вміння думати. Досить було лише партквитка в кишені та уміння закривати очі на найбільші проблеми життя.

Тож не шукайте, люди добрі, хто розвалив нашу економіку, хто завів нас на край провалля, і не винуйте в цьому ні «екстремістів», ні «націоналістів». Винуйте систему, при якій послух і лояльність важили більше, ніж розум і компетентність, де незворушна сліпоту важила більше, ніж пристрасна зрячість.

Саме заради того, щоб отакий стан зберігся й надалі, щоб не провалилися під ними зависокі для їхнього рівня крісла, з'їхалися 14 листопада під приміщення Верховної Ради партійні функціонери.

Якщо і ви також хочете саме цього, якщо вам не болить доля рідної землі, її збайдужилого, зневіреного, безсловесного народу, від імені якого 73 роки говорили і тепер ще говорять партапаратники, якщо вас нічому не навчив сталінський та брежнєвський терор, штучний голод і Чорнобиль – то тавруйте «екстремістів» (люди з байдужими, холодними серцями в «екстремісти» не по-

трапляють), бийте «націоналістів» (той, хто не любить свій народ, не буває «націоналістом»). І коли голосуєте, начисто забувайте про збожеволілих з голоду українських матерів, що поїдали в 33-ому своїх мертвих дітей, про малолітніх чеченців, інгушат, татарчат і калмиків, що тисячами мерли від спраги в наглухо забитих товарняках, які вивозили їх народ від їхньої рідної землі в холодні Сибіри, забувайте про чорнобильських дівчат, які ніколи не матимуть права колисати дитину, про облісілих чернівецьких хлопчиків і дівчаток, про двохголових телят, про грузинське побоїще; затикайте вуха, щоб не чути сьогоднішнього крику немовлят, які страждають без цукру, молока та манки.

А якщо не зможете забути, не чути, то переконайте себе в тому, що в геноциді, в екологічній катастрофі, в саперних лопатках, що вбивають вагітних грузинок, і в сьогоднішньому, ще одному штучному (саме штучному!) голоді винна не та керівна і спрямовуюча сила, яка 73 роки вела нас «вірним шляхом» від одного лиха до другого, а винні вони – оті «екстремісти», «сепаратисти» й «націоналісти», що сміють мріяти про інший, не такий «вірний», але не такий кривавий шлях.

До суду їх, шановні товариші депутати! Не дайте їм очорнити наші перелічені вище здобутки! До цього закликають вас ваші «виборці», так красномовно представлені нехитрою районною газетою.

Тільки пам'ятайте, що вас обирали не лише вони, а і я, й безліч інших людей, для кого поняття правди і справедливості не затулені ні високими кріслами, ні подвоєними окладами. А ще пам'ятайте, що кожним своїм словом і кожним вчинком ви вирішуєте долю цілого народу, долю нації

Не «екстремістка», не «націоналістка», не «агента ЦРУ», а проста радянська учителька російської мови та літератури Галина Могильницька.

сmt. Криве Озеро

Миколаївської області,

вул. Маяковського, 45, кв. 11.

18 листопада 1990 р.

ЗАМАСКУВАЛИСЯ ПІД НАРОД

Цього листа Галина Могильницька, вчителька з Миколаївщини, адресувала народним депутатам України. Він повертає нас у листопадові дні 1990 року, коли партократи вирішили зіграти перед будинком Верховної Ради роль народу і зганьбити від його імені членів Народної Ради. Очевидно, Леонід Кравчук поклав цього листа під сукно. Це змусило Галину Могильницьку звернутися до нашого часопису. Друкуємо її листа з деякими скороченнями. (Газета «За вільну Україну» 7 лютого 1991 о.)

Доказом того, що акція 14 листопада 1990 р. була фікцією партапарату, може служити «самовикриття» одного із учасників цієї акції – заступника редактора райгазети «Заповіти Леніна» Б. І. Ошовського (псевд. І. Борисов), в статті якого майже правдиво перелічено увесь склад депутації від Кривоозерського району, механізатор (один), заст. голови колгоспу (один), вчителі (їх, як ми встановили, представляв один-єдиний зав. райвно т. Бабур) та працівники партійних і радянських органів, що в наших умовах одне і те ж – партійна номенклатура. Отже, друкований орган Кривоозерського РК КПУ досить відверто інформує про те, хто 14 листопада замаскувався під словом «народ», «трудящі».

Народ же про цю акцію не знав. Делегація виїздила похапцем, таємно, пізньої ночі, що спричинилося до трагічного випадку – аварії на трасі, внаслідок якої секретар РК КПУ т. Ласинський А. С. та голова виконкому райради т. Бабій М. Ю. отримали серйозні травми, а державтоінспектор О. П. Плаксивий, батько двох малолітніх дітей, похований 18 листопада.

Ця страшна трагедія аж ніяк не вплинула на самопочуття членів депутації – тон статті, писаної тоді, коли т. Плаксивий доживав свої останні хвилини, цілком бадьорий і життєрадісний...

А зараз хочу привселюдно звернутися до нашого земляка – народного депутата т. Шинкарука В. М.

Шановний Володимире Максимовичу!

Ми віддали за Вас свої голоси, бо знаємо Вас як чесну, високопорядну людину. Скажіть же, будь ласка, як сталося, що Ви не наважилися чи не схотіли довести до відома парламенту той факт, що делегацію від Вашого рідного району представляє сама лише партійна номенклатура? Адже всіх тих людей Ви знаєте в обличчя і добре відаєте, хто є хто. А як сприйняли Ви фото в рідній газеті, на якому поруч з Вами «народ», представлений заступником начальника відділу внутрішніх справ т. Кацаном, завідуючим ідеологічним відділом РК КПУ т. Чекановським та працівником РК КПУ, а нинішнім головою президії виконкому т. Волошанівським, що уособлює партійні і радянські органи разом взяті? Хотілось би почути чесну відповідь.

Галина Могильницька, не екстремістка, не націоналістка, а проста радянська вчителька російської мови і літератури. Миколаївська обл. смт. Криве озеро, вул. Маяковського, 45, кв. II.

Шановний Перче!

Воістину, не в гусака страшне перо! В цьому можна легко переконатися, взявши до рук нашу районну газету «Заповіти Леніна».

Тут, окрім стилістичних знахідок типу «**Одностапно** підтримав Тези ЦК Компартії України директор Березівської СШ», на милий усміх читачеві друкуються такі «перлини народної творчості», яких в інших виданнях і за більші гроші не прочитаєш.

Ну, де ще, скажіть, можна зустріти приміром отаке: « До політзанять треба готуватися, а вона не хоче. Отож і вішає лапшу». («Заповіти Леніна» від 22 лютого 1990 р). Або: «Цей приклад я наводжу лише для того, щоб показати її справжню ціну, бо кажуть, що лікар на хворих не скаржиться. (Там Же)

«Хвора», котра «вішає лапшу» – це голова районного методичного об'єднання учителів історії, член КППС учитель-методист Рябкіна О. О., яка більше 10 років працювала пропагандистом в різних організаціях і щороку за цю роботу одержувала грамоти чи цінні подарунки...

Потяг наших газетярів до фольклору не обмежується, проте, лише використанням вуличного жаргону. Зустрічаємо тут і «творче переосмислення» народного анекдоту про куму, котра в тім анекдоті не курить. (Стаття «А кума куряща» в газеті від 20 жовтня 1990 р.)

«Кума» – це не хто інший, як знову ж радянська вчителька, котра в умовах тотального дефіциту і процвітаючої спекуляції отримала за рознарядкою 2 пачки сигарет «Експрес», щоб чоловік її не відносив від хати чергову «десятку».

Ось як відгукнулася рідна газета на цю справді знаменну подію (бо ж за увесь 1990 рік, окрім 2-х пачок сигарет та одного тюбика шампуню (за жеребкуванням!), працівники школи не отримали нічого...): «Цигарки отримали виховательки і навіть старші піонервожаті. Так що ряди любителів смалити

цигарку зростають. Вчителі смокчуть цигарки, в учні – недопалки...» Отакий «злет» гумору!

Учні наші, щоправда, того «гумору» не розуміли і дуже образилися. Учителі, жоден з яких, до речі, в межах школи не палить, «гумор» зрозуміли – звикли-бо ще й не до такого, хоч, щиро кажучи, за 24 роки моєї педагогічної роботи жоден хуліган навіть в стадії найвищого сп'яніння, мене, приміром, «кумою» досі не називав...

Але ж одна справа – якийсь там хуліган, а зовсім інша – радянський журналіст! Хуліган, може й зовсім не знає, що таке гумор...

А журналісти знають! Тому й звеселяють читацький загал жартами типу: **«Такі, як він, у борозні відстоюють ідеали комунізму»**

Але – стоп! Стаття «Думи про наболіле» в газеті від 6 грудня 1990 року, звідки взятий цей шедевр журналістської творчості, зовсім не гумористична!

Невже знання фольклору раптом зрадило наших газетярів? Невже так блискуче використавши і «куму», і «лапшу», вони начисто забули про менш відоме, але не менш смаковите:

А я жито не жала –

В борозенці лежала...?

Зрештою, не будемо так погано думати про наших журналістів – із знанням фольклору в них, здається, все в порядку, бо ж далі сказано недвозначно: **«партійний керівник сьогодні повинен володіти чоловічими якостями, бути у кращій фізичній формі...»** Хай мені подарована буде деяка, так би мовити, нецнотливість, але... коли з «чоловічими» якостями, та ще «у кращій фізичній формі»... то ей-ей, і в борозні дечого досягти можна... Тут-таки газета наша має цілковиту рацію.

А ось із пропонованими газетою методами пробудження «заснулої Компартії», я, дарма, що безпартійна, при всій своїй невичерпній повазі до партійного органу, погодитися не можу.

«Вона заснула», – твердить в цій же статті газета про організацію комуністів. **«Так-так, я не обмовився, вона – заснула»**, – повторює знову, мовби провокуючи мене згадати

фразу Шевченка: «цар Микола II приспав. А щоб збудить...»

«Тьху на тебе, дурна бабо! – злякано лаю сама себе. – Вічно тобі щось недоречно в голову лізе!...»

Та виявляється, що «лізе» воно цілком доречно, бо в кінці статті партійна газета чорним по білому **закликає розбудити заснулу Комуністичну партію... «по слову Великого Кобзаря»...**

Не довіряючи власній пам'яті, гарячково хапаю з полиці твори Шевченка. Все так. Пам'ять мене не зраджує:

...щоб збудить...

Треба миром,

Громадою обух сталить

Та добре вигострить сокиру

Та й заходиться вже будить!

«Пробі, людоньки! – гукаю сама до себе. – Та що ж це за екстремісти, чи якість кляті агенти ЦРУ окопалися в нашій газеті, що до отаких кривавих дій супроти «рідної» КППС закликають?!»

Побідкалася отак, а далі, згадавши, на що здатні наші премудрі газетярі, заспокоїлася: жодне ЦРУ до того руки не доклало – не той рівень!

А може, заспокоїлася даремно???

Може, невміння чи нехоть до мислення, безграмотність і непрофесійність людей, що займають відповідальні посади, їх неповага до громадян, які споживають їхню продукцію – це страшніше і небезпечніше, ніж підступи сотень ЦРУ???

Помисливши отак, я «одноставно» вирішила написати оцього листа.

Журнал «Перець» № 8, квітень, 1991 р.

ПІД МАШКАРОЮ МИЛОСЕРДЯ

(Невеселі роздуми, викликані статтею С. Ганноцького, опублікованою в районній газеті «Заповіти Леніна», Кривоозерського району Миколаївської області від 2-го березня ц. року під заголовком «Люди не залишають в біді»)

... «А тому, хто просить у тебе – подай!» – сказав Господь. Просто подай, і не согріши осудом, і не мудрствуй лукаво, чи правомірне прохання, чи доцільне твоє подання.

Просто – подай, і будь щасливий, що мав змогу зробити добро.

Так учили мене, ще п'ятнадцятилітню, старенькі бабусі-прихожанки Свято-Успенського кафедрального собору в Одесі.

Я гадала, що навіки засвоїла цю добру науку... І ось сьогодні, читаючи статтю «Люди не залишають у біді», яка закликає подати грошову допомогу на викуп із пакистанського полону одного з юнаків, чії фото були вміщені в «Аргументах і фактах» від 6-12 жовтня, я раптом відчула, що не можу не осудити, не можу не мудрствувати, що розум мій нездатен сприйняти елементарне повідомлення: «Жителька м. Балти впізнала на фото свого сина Павла... для визволення сина Людмилі Михайлівні потрібні гроші, яких вона не має. Багато читачів виявили бажання допомогти їй...»

Чому? Чому саме на цих словах знову і знову спотикається мій розум? Чому саме тут, перед цим трагічним фактом відступає від мене наука добрих соборних прихожанок? Чому без обурення не можу читати солоденько приправлені редакторською сентиментальністю слова: «Допоможіть матері Павлика зустрітися з її дитиною. Хіба не для таких зустрічей живемо ми на землі під одним небом, ходимо по землі, рясно политій слізьми матерів?...»

Чому на весь світ мені хочеться волати нині: «Ні! Ні! Ні! Хай нас Бог милує, щоб саме для таких зустрічей ми жили! Краще вже взагалі не жити, як жити для отаких зустрічей!!!»

Я вмію погодитися з тим, що учитель часто-густо замок чи фарбу для ремонту навчального кабінету змушений купувати за власні гроші. Я вмію майже з гумором сприйняти пропозицію видавництва видати книжку власним коштом – так, ніби я все життя була не радянською вчителькою, а тіншовиком-бізнесменом, і тисячі в мене напихваті лежать...

Але як сприйняти, як змиритися з тим, що мати, дитину якої, не питаючи її згоди, кинули в безвідповідальну криваву авантюру, – ця мати має тепер викупити цю дитину з полону власним коштом?! Як не обуритися, коли редактор партійного органу, замість принципової постановки питання про негайний викуп з полону людських дітей за рахунок держави, і нині задурмане свідомість людей псевдомилосердною брехнею: **«Не тратьте часу, допоможіть! Він беріг наш мирний спокій».**

Вже кому, як не журналісту Ганноцькому, знати, що не беріг нашого мирного спокою Павло Стасевич, що він, як це не трагічно, став жертвою політичної авантюри, ціна якій – 15 тисяч полеглого цвіту країни

Та невже ж «милосердне» серце редактора не підказало йому, що повернення матерям їхніх, ще поки що живих, полонених дітей – це першорядний обов'язок ЦК КПРС, на Пленумі якого приймалося рішення про відправку наших Павликів на чужу війну, і що саме на це в першу чергу повинна була бути використана партійна каса, а не на подвоєння заробітної плати партійному апарату.

Ганьба, товаришу Ганноцький! Ганьба Вам і вашій партії, коли за її гріхи Ви, не червоніючи, закликаєте розплачуватись навіть учнів, коли нещасна мати, яка віддала державі свого сина, повинна просити милостиню для його врятування!

Вам «відрадно», що нянечки і виховательки дитсадка зі своєї злиденної заробітної плати зібрали 65 карбованців для згорьованої матері. Але ж 65 карбованців – це лише якась сьома частина Вашого збільшеного окладу, виплачуваного Вам із бюджету держави. А вас же, так щедро оплачуваних, – мільйони!

То чи ж не втішніше було б, щоб партійне керівництво

спершу сплатило свій кривавий борг матерям, а потім уже подбало про Вас і про себе? Ви ж бо не в лапах моджахедів знаходитесь – могли б, здається, і потерпіти, як терплять ті ж нянечки із дитсадка, зарплатня яких досі майже втричі менша, ніж ваша була до підвищення.

Люди й справді, не залишать в біді Павла Стасевича й у згорьовану материнську руку покладуть свої убогі карбованці.

А як буде з тими, кого не впізнають на фото? Як буде з тими трьома сотнями, яких не вдалося сфотографувати? Хто стане збирати милостиню для цих «нічиїх» дітей?

Такі невеселі роздуми чомусь обминули голову нашого партійного «гуманіста».

Мабуть, саме для того, щоб вони не діткнулися й нічиєї іншої голови, «милосердний» редактор райгазети з місця в кар'єр взявся розпалювати в душах читачів ненависть до українських депутатів – членів Народної Ради, які (я цитую) «Наввипередки виголошують зливи слів про долю України, про те, де повинні проходити службу українські хлопці... І групами чи поодиночці вирушають у дорогу для нашої бідної країни вояжі і не в Пакистан, а в Країни Західної Європи, а то і за океан, щоб похизуватися там своїми «успіхами», випросити якусь подачку для себе та заради самореклами привезти сотню-другу одноразових шприців».

Я не коментуватиму другу частину звинувачення. Гадаю, що вона, як така, що містить в собі образу честі ВСІХ депутатів, котрі побували за кордоном, та відвертий наклеп про випрохування подачок для себе, – має бути оскаржена самими депутатами в судовому порядку.

Залишу за собою право спинитися лише на першій його частині, щоб задуреним партійними «рептильками» типу нашої райгазети людям стало зрозуміліше, в ім'я чого виголошують наші обранці «зливи слів», задля чого голодували на площі Незалежності українські студенти, котрих наша газета із номера в номер шельмувала за те, що вони «не їдуть допомогати колгоспам збирати врожай, а вилежуються, позуючи перед телекамерами та демонструючи імпорتنі джинси».

Дорогі українські матері! Дорогі дівчата, які колись народять синів, якщо не станеться ще одного Чорнобиля! Всі жителі нашої колись квітучої України!

Це ради вас, ради ваших дітей виголошуються оті «зливи слів»! Заради того, щоб ваші діти не губили здоров'я від різкої зміни клімату, не страждали від «дідівщини» й не потрапляли в дисбати.

Щоб ніхто й ніколи не послав їх чавити танками литовських дівчат і убивати вагітних грузинок. Щоб рани й контузії, принесені ними з неоголошених війн, ніхто й ніколи не змушував їх видавати за виробничі каліцтва, позбавляючи їх тим самим жалюгідних пільг, що належать інвалідам війни, як це було донедавна з учасниками Угорських та Чехословацьких подій. Щоб не спіткав їх другий Афганістан. Щоб ніколи не прийшлося вам жебракувати, задля визволення своїх полонених дітей!

І тому обов'язок наш – святий обов'язок перед пам'яттю полеглих, перед майбутнім живих і ненароджених дітей наших – усіма силами підтримати вимогу наших парламентаріїв про проходження служби юнаками України на своїй українській землі. Трагедія родини Стасевичів – ще один доказ справедливості такої вимоги.

Ви ж, «товаришу» Ганноцький, не про долю українських юнаків, і не про долю Павла Стачевича думали, коли писали свою статтю. Цю людську трагедію Ви використали, щоб, прикрившись машкарою милосердя, ввілляли в душі читачів чергову порцію отрути, чергову порцію ненависті до ваших політичних супротивників – до членів Українського Парламенту, до того ж «Ландсбергіса і його прибічників», які, за вашими словами «першими взялися руйнувати нашу спільну долю, наш спільний дім – Радянський Союз».

До руйнування нашого спільного дому та долі Ландсбергіс має, на жаль, приблизно таке ж відношення, як і до долі Павла Стачевича.

Надто гіркою була вона, ця спільна доля, щоб залишатись незмінною. Надто багато крові (і не Ландсбергісом пролитої)

стекло в підмурки нашого «спільного дому», щоб не розмити їх і не схитнути саму будову. І не злобою та облудою, якими дихає Ваша стаття, рятувати його, бо посіяне зло ніколи ще не вродило добра, а з олжі й лицемірства – не вродилася правда.

*Галина Могильницька
Криве Озеро Миколаївської обл.
вул. Маяковського, 45, кв. 11*

*Гонорар за цей матеріал, якщо він буде опублікований,
прошу перерахувати на адресу: м. Балта Одеської області
Балтське відділення Агропромбанку
Розрахунковий рахунок 363202
Для Стасевич Людмили Михайлівни
Березень 1992 р.*

НЕ ДУРІТЕ «ДОВІРЛИВИХ СЛОВ'ЯН»

Сказано-бо: «Коваль коня кує, а жаба й собі лапу підставляє...»

Добродій Галушинський, слухаючи кандидатів у Президенти, вирішив, що і йому напередодні референдуму є що сказати, а я, прочитавши його статтю «За вільну Україну чи за владу?» – й собі туди ж...

Ясна річ, ні масштабом мислення, ні такою достовірною інформацією, які має вищезгаданий добродій, я не володію.

Звідки мені, приміром, знати людей, котрі на розвалі Союзу нагромадили мільйони і збираються з ними тікати до Америки чи до Аргентинських родичів? А от пан Галушинський знає. Інакше б не писав про це для широкого читачького загалу. Шкода тільки, що пише він якимось надто по-застійному, неконкретно. Я б попросила в наступному номері газети чітко вказати: прізвище, ім'я, по батькові та де працює. Ми б їх тоді всім загалом і поспитали, чого це вони обдурюють «довірливих слов'ян». Бо отак, без конкретизації воно якимось сильно папахує базарною пліткою.

Не знала я допіру і того, що «довірливі слов'яни», які дали змогу «ідеологам заходу і їхнім прислужникам посіяти розбрат», населяють і Вірменію, і Грузію, і Молдову. І навіть Середню Азію, народи якої також прагнуть незалежності. Я, як, мабуть, і більшість читачів райгазети, в простоті своїй вважала, що то регіони розселення народів, які в етнічному відношенні зі слов'янами не мають нічого спільного. А якщо я все-таки маю рацію, то до чого тоді тут «довірливі слов'яни»?

Я вже не питаю, до чого тут «західні ідеологи» – вони в нас здавна відіграють роллю отої невістки чи її спідниці, які завжди в усьому винні.

Це ж треба! Так у нас все було правильно, так ми щасливо і радісно жили: і голодомори мали, і ГУЛАГи, й Чорнобилі!.. І за дитячої смертністю рівня Барбадосу та Об'єднаних Арабських Еміратів доскочили, і за виробництвом паперу – рівня Танзанії, і за життєвим рівнем всього лише на якісь 5-6 поряд-

ків відстаємо від Туреччини!.. А ті гемонські національні мови та культури вільно собі розвивалися, особливо в тих великих містах, де жодної національної школи не було...

І щоб ото із такого «раю» народи ще чогось іншого запрагли? Того, звісно, без «західних ідеологів» не могло бути... У всьому вони винні! І все це, як популярно розтолкував нам добродій Галущинський, заради «стратегічного плацдарму на Балтійському морі»!

От тільки неясно мені, чому це в такому випадку «заокеанський пан» Дж. Буш так настійно закликав Україну до невиходу із Союзу, що й самого Галущинського переконав у тому, що незалежна Україна не буде визнана. Хіба «стратегічний плацдарм» на Чорному морі важить менше, ніж на Балтійському?

Мабуть-таки, хтось тут знову не знає географії: або я, або Буш, або пан Галущинський, бо коли «заокеанські пани» визнають Прибалтику ради Балтійського плацдарму, то чому б їм за одним махом не визнати й Україну, заради Чорноморського?

Бідні ті заокеанські пани! То вони «розвалюють Союз», то закликають не виходити з нього, – а все не можуть потрафити вподобанням березківського політолога...

Але Бог із ними, з тими панамі. Вернімось на нашу рідну землю та привітаймо добродія Галущинського із значним зрушенням у його зациклено комуністичній свідомості, бо ж визнати борцем за рідний народ гетьмана Мазепу, підданого анафемі на вимогу російського царату і стонадцять разів ошельмованого у всіх сучасних підручниках історії на вимогу комуністичних ідеологів, – то таки неабиякий поступ!

Мушу все ж попередити шановного голову колгоспу, що на перегляд ставлення до Мазепи керівної партійної вказівки не поступало, і в офіційній советській історії він і понині фігурує як «зрадник» і «запроданець». Так що забирайте, мабуть, свої слова назад, пане голову, бо з точки зору вашої ідеології, визнання Мазепи борцем за свободу народу – то «махровий націоналізм і антирадянщина», за яку в любі вам недавні часи отих клятих демократів і націоналістів за грати садили.

Але одне мені все ж таки не ясно: чому, приміром, Хмель-

ницького чи вже й того ж Мазепу ви виправдовуєте у їхніх спробах «єднатися в ім'я спасіння рідного народу хоч і з самим чортом», а Бандеру та Коновальця, яких називаєте «посібниками Гітлера», за те ж саме – засуджуєте?

(До речі, панове газетярі, ПОСІБНИК – це ПОСОБИЕ. Посібники бувають наочні, методичні і т. д. А те, що ви мали на увазі, зветься в українській мові ПОМІЧНИКОМ, ПОПІПЧНИКОМ, ПОСОБНИКОМ. Можна ще – ПІДМОГАЧЕМ. Не добре, все-таки, співзасновникам української газети не знати української мови – я ж вам про це вже не раз говорила...)

І знову ж до вас претензія: як ви вже не підкоригували свого відданого автора щодо Мазепи, то хоч тут треба було врятувати його від конфузу, бо ж Євген Коновалець, ніяк не міг бути ні «посібником», ні навіть пособником Гітлера у війні проти СРСР.

Його на початок війни з СРСР уже майже 4 роки... НЕ БУЛО НА СВІТІ. Окрім того, саме Євген Коновалець неодноразово підкреслював, що у своїй визвольній боротьбі українці мусять покладатися на власні сили, а не на якогось там «чорта».

Але це вам, як і п. Галущинському, може бути й невідомо. Це вже сильно «високі матерії» для зашореної комуністичною ідеологією свідомості.

А от про те, що «посібник Гітлера» Степан Бандера був запроторений гітлерівцями до концтабору – це ви знаєте. І те, що двоє його рідних братів загинули саме у фашистських концтаборах – це ви знаєте теж. А як не знаєте, то й взагалі на цей temat говорити не маєте права. Сказано ж бо єсть ще у Козьми Прутковва: «Толкуй токмо о том, о чем позволяют понятия твои».

Тож дозволюмо розібратися з Бандерою самим, як ви кажете, «західнякам», які краще знають і його біографію, і його вчинки, і які, до речі, чомусь саме йому ставлять сьогодні пам'ятники, а тим, хто «рятував» їх від нього – валять.

А у нас на сході Бандери не було. Зате був і страхітливий голодомор, і масове винищення цвіту української інтелігенції, і святкові демонстрації трудящих та школярів під ядерною

хмарою, і цинкові афганські гроби, з невідомо чиїми останками для українських матерів, і ще багато іншого, що винищило мільйони людських життів і витоптало мільйони людських душ. Не було б цього всього, то не було б і Бандери, і отих політв'язнів, яких ви так боїтесь допускати до президентського посту – і боїтесь, очевидно ж, не за народ, бо народ перед ними не завинив, а хіба тільки за власні інтереси.

Тож годі-бо дурити «довірливих слов'ян» та сіяти розбрат у нашій хаті. Годі спекулювати на народних трагедіях! Годі нечистими руками порпатись в кривавих ранах на народному тілі та, милуючись нашим історичним болем, переконувати нас, що не може бути злагоди між «східняками» та «західниками», а отже й Україна не може бути єдиною, сильною й незалежною.

Бо саме в цьому ви хочете переконати «довірливих слов'ян» своєю статтею, попри дворушницькі лицемірні заклики до злагоженості і забуття того, «що нас роз'єднувало».

Нас роз'єднували й досі намагаєтесь роз'єднувати ви – ті, хто якраз і дбає не про вільну Україну, а про збереження своєї партократичної диктатури, і ми з радістю б забули про вас, якби ви так настійно не нагадували про себе і своїми писаннями, і своїми вчинками.

Матеріал був надісланий до районної газети «Заповіти Леніна» та обласної «Південна правда», але опублікований ними не був...

ПОШАНУЙМО ЦЮ ЖІНКУ

Один чоловік якось сказав: «Єдина жінка в нашій історії, яка «тягне» на поему, – це Рогніда. На ній відчутен перст долі...». Але у глибині віків, напевно, було чимало інших, гідних поем, жінок. Славетних, як Рогніда, Ольга, Анна чи Єлизавета Ярославівни.

Ми надто упереджені до сучасників. Неохоче даємо «перепустку» на сторінки історії тим, хто живе чи ще недавно жив поруч з нами. Може, саме тому в нашій хроніці так багато прогалів...

Отож – я про жінку. Жінку в нашій недавній історії.

Раніше навіть не задумувалась, чи існує вона на світі. Була знайома з її чоловіком – Є. Й. Караванським, поетом, перекладачем, ерудитом, котрий міг би стояти за катедрою й читати лекції нам, але за якоюсь іронією долі у свої зрілі роки сидів на студентській лаві вечірнього відділу філологічного факультету.

Було це 1965 року. Сльотавого листопадового дня наш старший друг несподівано зник. І тоді я згадала про його дружину. Мені здавалось, вона рвала на собі волосся від страху й відчаю. І ми прийшли її рятувати.

Ніна Антонівна сиділа на дивані у білосніжних панчішках й гнучкими пальчиками перебирала папери чоловіка. Не голосила. Не рвала волосся.

— Доки не прийшли, треба все переглянути, кудись прилаштувати, щоб не зникло у сейфах КДБ.

Ми ще не знали тоді, що так буває. Вона – знала. Знала, що «опери» вигребуть все: вірші, переклади, листи, адреси, друзів, заготовки майбутніх статей...

Такою я вперше побачила цю тендітну й мужню жінку, якій її чоловік, в'язень сумління, згодом напише з табору:

*Ми з тобою – грози краплина,
Що розбилась на дві об камінь,
Дві одного єства клітини,
Дві єдиної суті грані...*

Потім я стрічала її у мікробіологічній лабораторії Одеського медінституту. Читала розділи її дисертації. Вона була послідовна, розсудлива. А ще – надзвичайно організована й працьовита.

Її душа перебувала у блаженному стані, коли довкіл було абсолютно чисто і всі зайняті чимсь цікавим.

Порядок, порядність... Вона гостро відчувала спорідненість цих слів. І сама була порядною в усьому. У малому і великому.

Можливо, саме завдяки цим рисам Ніна Строката стала після повторного ув'язнення Караванського тим центром, довкіл якого гуртувалося українське життя в зрусифікованій Одесі у 60-ті роки. До неї, у її невеличку квартиру, ми несли свої незрілі думки, тут читали вірші й черпали сміливість бути собою, відстоювати свої переконання. Сюди приїздили наші друзі й однодумці з Києва, Львова, Івано-Франківська, Харкова. Тут ми вперше зустрілися з незабутнім Василем Стусом.

Щодо ставлення КДБ до Ніни Строкатої, то з нею рахувалися, як із серйозним противником, і зі всілякими дрібницями до неї не приставали. Але вона добре розуміла, що довго так тривати не буде. І поспішала. Об'їздила чи не весь Радянський Союз, налагодила зв'язки з сім'ями політ'язнів та дисидентами Москви й Петербурга, Литви і Вірменії, Естонії й Криму. Завдяки їй були почуті за межами імперії багато скарг і стогонів політ'язнів радянських концтаборів. Вона проводила ночі над манюсінськими папірцями чи клаптиками тканини, списаними мікроскопічними літерами...

Одного разу, поїхавши на побачення до чоловіка, повернулася через два тижні...

— Галю, спати!– і впала на ліжко.

Я також радо примостилася біля неї, бо вже кілька ночей недоспала, стурбована її тривалою відсутністю. Та відіспатись нам не дали.

Це в моєму житті був перший обшук. І я пам'ятаю його до найменших подробиць. Пам'ятаю дивовижну витримку Ніни Антонівни, її вміння блискавично орієнтуватися в обстановці,

сміливість, що межувала з відчайдушністю. Під час перегляду вилучених паперів, привезених нею з мандрівки, її складені на колінах руки ворухнулися. Пальці переплелися, на якусь мить виразно зобразивши ґрати. «Там...» – додав ледь помітний по рух голови. Це означало – когось чекає новий термін ув'язнення через маленький папірець, що в руках у кадебіста. Я добре бачу той клаптик паперу, запам'ятовую, куди і як він лягає...

Обшук у кімнаті закінчено. Нас переводять до іншої кімнати, розсаджують по кутках. І раптом... Ніхто не встиг одразу збагнути, що сталося. Коли я разом з «операми» вскочила до кімнати, Ніна Антонівна кидала щось у відчинену квартиру. Папірня, який міг зламати чи доламати чинось долю, вже не було. Не знайшли його і в дворі, і під час натільного обшуку, для чого привезли особу жіночої статі.

Ніна Строката могла довести тим, хто хоче мати владу над нею, що вона добровільно не поступиться своєю незалежністю, жодною звичкою чи уподобанням. Такою вона була всюди. І під слідством, і в таборі, де разом з Надійкою Світличною, Іриною Калинець, Стефою Шабатурою, Одаркою Гусяк та іншими мужніми українками наражалась на ШЗО і БУРи, відстоюючи навіть право прикрашати свою табірну «робу» біленьким вишиваним комірцем. То було протистояння, яке не знало дрібниць, ні в чому не йшло на поступки. То була боротьба за власну гідність.

Я пам'ятаю, як незалежно, мовби не було конвою, ввійшла вона до зали суду. Спокійна, з романтичним бантом на грудях і синьою квіткою «многотерпного ірису» в руці. (Що хотіла сказати нам цим непишним цвітом?)

Ірис, по-народньому «півник», – непоказна синя квіточка. Її не леліють, як жоржину чи пишну рожу, не ховають до льоху від заморозків. Та напровесні саме вона зацвітає перша.

Ніна Строката-Караванська була тією першою квіткою другого українського відродження, що зацвіла на зрусифікованому південноукраїнському ґрунті.

Готуючись ступити на свою Голготу, ця жінка, яка віддала боротьбі за вільну, незалежну Україну молодість, кохання,

наукову кар'єру, встигла забезпечити дах над головою внуків легендарного генерала Чупринки. Задля цього напередодні арешту вона спішно міняє свою одеську квартиру на житло в Нальчику, де поневірялася сім'я багатолітнього політв'язня Юрка Шухевича.

1979 року, дочекавшись з ув'язнення свого чоловіка, що перебував у таборах більше 30 років, Ніна Строката разом із ним залишила свою неласкаву вітчизну.

Незадовго до від'їзду я востаннє провідала її в Тарусі. Мордовські сніги та холодні карцери далися моїй подрузі взнаки. Її руки розпухли в суглобах, ноги не хотіли ходити.

– У мене – два шляхи: на Схід, тобто в табори, або на Захід. Якщо вибрати перше – Святослав загине. Його триматимуть у таборах до смерти...

Ніна Антонівна не сказала про третій – шлях примирення з дійсністю, принижень і компромісів.

Він для неї був неможливий.

Щойно вийшовши на волю, – ще під наглядом, Строката в Тарусі стала однією із тих, хто заснував Українську групу сприяння виконанню Гельсінських угод, брала активну участь у правозахисному русі, ставала на захист нових політв'язнів.

Інакше жити вона не вміла і не хотіла. Ставши на смертельний герць із багатоголовим імперським спрутом, не могла здатися, відступити. Вона просто передислокувала сили і там, в еміграції, разом з чоловіком, іншими вигнанцями продовжила боротьбу.

Вона й сьогодні живе, працює для України, за суверенність якої заплатила власною долею.

Пошануймо ж цю сильну духом жінку.

Журнал «Віра» №3 1993 р. США

ВИБОРЧА ПРОГРАМА
кандидата в депутати Верховної ради України
по Доманівському виборчому округу № 290
Могильницької Галини Анатоліївни

В разі мого обрання депутатом Верховної Ради, я буду відстоювати:

I. У внутрішній політиці

1. Подолання кризи влади в Україні. Забезпечення порядку і дисципліни, ефективної діяльності виконавчих структур, гарантованої національної безпеки.

2. Прийняття Конституції, яка гарантувала б усім громадянам України рівні права, незалежно від їх етнічного та расового походження і релігійних поглядів.

3. Прийняття законів про Уряд та державну службу. Встановлення суворої відповідальності державних органів за їх рішення і дії.

Добір керівних кадрів за такими ознаками як високий професіоналізм, чесність, порядність, відданість інтересам України та її народу.

4. Притягнення до відповідальності державних чиновників, причетних до корупції, хабарництва, розкрадання народного добра. Забезпечення правопорядку і законності в суспільстві.

5. Викорінення будь-яких форм расизму, шовінізму та тоталітаризму. Заборону організацій, що сповідують ці та їм потрібні ідеї.

6. Визначення першочерговими таких завдань як збереження життя і здоров'я громадян. Поліпшення матеріально-побутових умов життя та медичного обслуговування.

7. Максимальне сприяння розвитку науки, освіти та культури. Піднесення престижу державної української мови, забезпечення умов для відродження і розвитку національних культур усіх народів, що живуть в Україні, та всебічного розвитку культури українського народу.

II. В сфері економіки

1. Виведення України з кризового стану на основі радикальної, соціально-орієнтованої перебудови економіки та реформування управління.

2. Забезпечення розвитку сільського господарства як пріоритетної галузі. Проведення земельної реформи, спрямованої на раціональне використання та надійну охорону земельних багатств України. Законодавче закріплення за селянами вільного вибору форм господарювання.

3. Створення в Україні завершених циклів виробництва в життєво найнеобхідніших галузях промисловості та в оборонній галузі.

4. Здійснення приватизації промислових підприємств на основі надання пріоритетних прав трудовим колективам.

5. Збереження державної власності на підприємства життєво важливих для суспільства галузей.

6. Вихід з енергетичної кризи та убезпечення Української держави від енергетичного шантажу з боку єдиної держави-енергопостачальника на основі розширення торговельного партнерства з країнами-енергоекспортерами Європи та Близького Сходу, упорядкування та інтенсифікації видобутку нафти та газу на території України, включно із освоєнням Чорноморського шельфу та втіленням у життя новітніх технологій енергозбереження й альтернативного енергозабезпечення.

7. Підвищення безпеки в експлуатації існуючих в Україні АЕС, створення індустрії малої енергетики, в т. ч. геліоенергетичних та вітрогенераторних установок.

III. В галузі фінансово-кредитної та податкової політики

Я виступатиму проти:

- Покриття бюджетного дефіциту безтоварною грошовою емісією, що перетворює українські карбованці в «фантики» для дитячої гри.
- Роздавання безповоротних кредитів.
- Безконтрольного вивозу українських товарів за кордон, хабарництва на митницях України.

ЗА:

- Встановлення обґрунтованої шкали податків, які б стимулювали виробництво і зростання товарної маси.
- Встановлення жорсткого контролю за сплачуванням податків.
- Врівноваження балансу між ввозом і вивозом товарів, суворе контролювання за надходженням в країну експортної виручки.
- Повернення в Україну фінансових ресурсів, що «осіли» в зарубіжних банках.
- Посилення митного контролю на кордонах України.
- Зупинення існуючої «прихватизації» та здійснення соціально справедливої приватизації.

IV. У соціальній сфері

Я буду домагатися:

1. Забезпечення кожному громадянину України рівних можливостей для реалізації своїх здібностей та для заробітку, відповідного результатам праці.
2. Індексації заробітної плати та трудових заощаджень громадян.
3. Адресного соціального захисту найбільш уразливих верств населення: інвалідів, пенсіонерів, багатодітних сімей, студентів та громадян, які з об'єктивних причин втратили роботу.
4. Відродження та зміцнення інтелектуального потенціалу української нації.

V. В питаннях зовнішньої політики, оборони
і державної безпеки

Я виступатиму ЗА:

- Співпрацю на взаємовигідних умовах зі всіма країнами світу.

- Посилення обороноздатності Української держави та піднесення престижу військової служби.

- Посилення військово– та національно-патріотичного виховання підростаючих громадян України.

Проти:

- Військової присутності іноземних військових частин та баз на території України.

- Підпорядкування Збройних сил України будь-яким центрам поза межами Держави.

Я твердо вірю в щасливе майбутнє суверенної України та її працелюбного й творчого народу й щиро бажаю працювати для наближення цього світлого для нас усіх часу.

Галина Могильницька
1994 р.

ВІДЬОМСЬКИЙ ШАБАШ ПІД СУПРОВІД КАНОНАДИ

Кажуть, що колись, коли ще люди були людьми, а нечиста сила – нечистою силою, в ніч під Новий рік усі відьми та інша нечисть ледь не зі всього світу зліталась на Лису гору під Києвом на свій святковий шабаш. Пили-гуляли, цілувалися-милувалися, а поміж ділом вигадували-змовлялися, яку б іще капость людям укоїти, кого б іще з пантелику збити та в сіті сатанинські заплутати.

Бог його святий знає, чому те відьмацтво облюбувало було собі таке благодатне і гарне місце, як наша Україна... Може, якраз саме тому, що благодатне і гарне? Щоб не Богові, а їй, нечистій силі, краса і благодать належали?

Проте, з веління Божого очистилися-таки наші святі місця від нечистої сили, й полетіла вона шукати для шабашів своїх іншого пристанища. Довго чи коротко літала – те нам не відомо, але в останню новорічну ніч вигулькнула саме там, де її допомога найбільше потрібна. Відомо ж бо: які справи – такі й помічники.

Отой шабаш новорічний довелося й мені побачити.

Кажуть, щоправда, що ніякої нечистої сили там не було і близько, що то звичайні собі люди там шабашували перед Останкінськими телекамерами, і навіть давні знайомі наші.

Не знаю... Такий тепер світ, що й справді бува розібратись важко: отак-от глянеш – наче чоловік, а отак ось – істинна тобі нечиста сила!

Так що не буду твердити напевне, але мені все те відьомським шабашем видалось, тим більше, що в час, коли ті веселощі-змовини точилися, десь, не дуже й далеко, так бомби гухкали, такі крики-стогони поранених стариків здіймались в новорічне небо, так на цілий світ скреготіло залізо, коли танкіст-«освободитель» душив гусеницями «освобождаємих» діточок, які з татком і мамою в машині їхали, що я на той час вже й розуміти перестала, де люди, а де нечиста сила.

Тільки скажіть мені все-таки, люди добрі, ну хто із вас, коли в сусіди хату підпалено, коли сусідські діти волають із-

під обвалених кроков, – хто в вас пішов би козлицем стрибати та скоморошити в подвір'ї палія на очах у всього хрещеного й нехрещеного люду?

То чи ж можу я повірити, що на отому новорічному останкінському шабаші й справді блазнявали горді й волелюбні сини Кавказу, а не нечиста сила, що прибрала їхню подобу? Та щоб я повірила, що зрілі мужі-кавказці вистрибували блазнями в Москві перед телекамерою в той час, коли на їхній Кавказ московські бомби сиплються?! Та не повірю я в те ніколи, що б те «Останкіно» мені не показувало!

Чи от, приміром, дамочка одна знайома, обмоложена, правда, до невпізнанності, в розпашоночці дитячій предстала...

Вже кому-кому, а їй смілості, здається, не позичати. Рявкнула б (якби це, дійсно, вона була) своїм трохи сиплуватим, але ще досить гарним і чутним голосом:

– Ей, царь Бориска, окстись! Полно-те кровушку людскую пить! Полноте детушек младо-младешеньких «под пули горцев» посылать – чай, не 19-й век на дворе! Не стану я, царь Бориска, тебе, разбойничку, песни сладкие петь да опричников твоих тешить! – На-ко! Выкуси!

Отак би тая дамочка знайома повелася. А ця личком ляльковим осміхається та голенькі колінця невинним дівчатком зводить... Ні-ні! Не можуть так люди мінятися навіть після обмоложення – тут без нечистої сили точно не обійшлося!

Або ось ще одна – знайома нібито, навіть землячка наша... Така вся, в рюшах заморських, з брильянтиками на пальчиках...

Ця – за «родителями» побивається і «бросає печатку сопредельному государству» за те, що «родітелі» її, в оному государстві суцїї, до неї на Новий рік не приїхали – пенсії стареньким на квиток не вистачило.

– Та май сором! – хотілось мені гукнути тій кобіті. – Я, злиденна вчителька, а й то мамі своїй (Царство їй Небесне) завжди сама квиток купувала, бо їй теж на поїздки пенсії не вистачало, хоч було це в часи, коли наші «сопредельніє государства» були ще не «сопредельними» і навіть не государствами.

А ще тим старичкам убогим – батькам її – гукнути хотіла, щоб на другий раз, як схочуть до знаменитої доні їхати, до мене звернулися, бо я (хоч моя учительська зарплата й не дуже...) все ж вважаю своїм обов'язком хоч час від часу допомагати нужденним.

Отаке мені погукати хотілося землячці нашій, та збагнула-таки, що не тільки людина, а й пристойна відьма не стала б себе отако привселюдно ганьбити. Хіба що їй вже до зарізу треба було б ратичкою хвищнути оте «сопредельне государство», яке й досі не дає спати якомусь верховному сатані й усій нечистій силі по обидва боки кордону.

Хоч і веселенький, нівроку, новорічний шабаш вийшов, розривами бомб супроводжуваний, а все ж відчувалося, що не веселощів та цілуночків ради злетілись його учасники під крила відомого хижого птаха. Тужать вони за Лисою Горою, що нині в «сопредельном государстве» опинилася. Тужать за часом, коли влада сатанинська на 1/6 земної кулі простиралася.

Тож не для того, щоб людям щастя й світлої долі побажати зібрались вони в Новорічну ніч, а затим, щоб Сатані на догоду збивати народи з путі праведного та під гуркіт канонади і вибухи бомб солодкоголосо скликати їх назад – у царство сатанинське.

То хіба ж воно – не нечиста сила і справді, людоньки добрі?!

1 січня 1995 р.

ВИСТУП НА ОБЛАСНІЙ УСТАНОВЧІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ КОНГРЕСУ УКРАЇНСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

Шляхетне зібрання!
Високодостойна президіє!

Завдання конгресу, як ми всі зрозуміли, – консолідація всього інтелектуального потенціалу України для розбудови національної держави.

Але, здається мені, ми забули при цьому, що, як застерігав колись російський класик, «в одну телегу впрячь не можно коня и трепетную лань», а байкарі на десятки голосів переспівали сумну чи смішну історію Лебедя, Рака і Щуки, що теж одного разу схотіли були сконсолідуватися. Наслідки цієї консолідації відомі: «віз і нині там».

Так от, якби нас усіх зараз просвітити якимся духовним рентгеном, то ми б тут побачили і Щук, що тягнуть у воду (та ще й покаламутнішу, де можна щось виловити особисто для себе), і Раків, що вперто тягнуть назад в «темное прошлое», і звісно ж, білих, дуже інтелігентних Лебедів, які всім хороші, окрім того хіба, що вічно рвуться в небеса, забуваючи, що наш, тяжко перегружений колоніальним минулим український віз треба котити по землі.

Чи не в таку каламутну воду вже затягнена наша міська «Просвіта», діяльність якої впродовж останнього року зводилась до боротьби за печатку та банківський рахунок, внаслідок чого від організації були відлучені кращі інтелігентські сили, а керівництво її перейшло до рук людей, які практично до просвітництва мають таке відношення, як я, приміром, до землетрусу в Зімбабве.

Це прикрі слова, але хтось їх повинен був сказати вголос, тим більше, що всі ці люди нині причетні й до створення конгресу інтелігенції.

Мій дідуньо, старий просвітянин, інтелігент хто-зна в якому коліні, визначав поняття інтелігенція двома словами: безсріберність і совісливість.

Але коли на хвилі передвиборного ажіотажу успішний підприємець стає засновником Асоціації знедолених, то тут, даруйте, совіслівістю і не пахне.

Я не говорю про те, що таких людей треба відштовхувати й не підтримувати.

Але ж давайте будемо хоч трохи аналізувати те, що ми підтримуємо, думати, чи йде воно на користь українській справі. Досить уже розігравати ту більшовицьку карту зі знедоленими. Люди забули, як в 40-х роках мерли з голоду і ходили в чунях, встелених сіном, скандуючи при цьому «Спасібо товарищу Сталіну за наше счастливое детство».

Забули, як в 70-х роках билися в чергах за панчохами чи чоловічими трусами. Сьогодні кожен, хто не може щодня дати дитині на «Снікерс», кричить, що його «незавісімая Україна» зробила знедоленим, бо «націоналісти развалили Союз». А українська «Просвіта» і Демократична партія офіційно стверджує статус знедолених спеціальною організацією.

Так ото перше застереження чи то пак, пропозиція щодо діяльності нашого конгресу: підтримувати не ту чи іншу особу, а конкретну справу і то виключно таку, що спрямована на утвердження державності, а не навпаки.

Друге питання: співпраця з партіями комуністичного спрямування. Скажу загально: українській інтелігенції, яка була до ноги винищена комуністичним режимом, інтелігенції, яку вождь, чиє вчення досі сповідують комуністи, назвав гімном (я прошу пробачення за ненормативну лексику, але ж не можу я цитувати генія комунізму не дослівно) – йти сьогодні на співпрацю з комуністами – це значить визнати себе тим, чим нас назвав їхній вождь і учитель.

Щодо захисту комуністами моїх, освітянських інтересів, то я була на провокативній зустрічі, яку депутати-комуністи влаштували з освітянами, які на той час третій місяць сиділи без зарплати. Кульмінаційним моментом була заява депутата М'ясківського: «Я вас сьогодні еще на баррикады не зову, но придет время...» Ветерани-комуністи, яких в залі було більше ніж освітян, покрили ці слова овацією.

Моїй колезі-освітянці, яка хотіла щось заперечити, вказали на двері, так що із захистом моїх інтересів, здається, все ясно, як і ясна моя пропозиція: «Ніякої співпраці української інтелігенції з комуністами бути не може».

Щодо самих освітян. 75 років формуючи з учителя «ідеологического помощника партии», щомісяця на обов'язкових політзаняттях вбиваючи йому в голову марксизм-ленінізм, ми в Незалежній Україні деполітизувалися, вирішивши, що ота ідеологічна облуда вивітриться сама собою.

Може, хтось колись зібрав тих затурканих освітян і врешті пояснив їм, що **«учение Ленина не бессмертно, потому что оно не верно»?**

Може хтось за 5 років існування Української держави по-серйозному поставив перед ними вимогу знання правдивої історії свого народу? Може їм допомогли здобути ці знання? А боронь, Боже!

Шалені гроші викидаються на перепідготовку учительських кадрів. На курсах з народознавства я особисто довідалася з однієї лекції, що приєднання до Росії в 1654 році сприяло розвитку освіти в Україні. З другої – що іудейський народ, яко автор Біблії, є творцем вічних моральних цінностей. Ще виступала перед нами тітонька з Успенського Собору, яка пояснила народознавцям, що всі замовляння, примовляння й інші «народні забобони» – то «дела бесовские», а Українська Церква Київського Патріархату є Церквою сатанинською й неканонічною.

Ще був запрошений пресвітер церкви євангелістів-баптистів, що прийшов з молодіжним ансамблем. Славний чоловік, і дівчатка славно співали, але яке це має відношення до українського народознавства і взагалі до української школи?

Зараз на курсах учителів української мови виступає з лекцією такий собі доцент чи професор (не знаю) **Зайцев**, який розкажує про «дискримінацію руських» в Україні і про **недопустимість скорочення годин російської мови й літератури, бо тоді Україна взагалі від культури буде відлучена.**

Тут бідкаються, що не відкриваються українські класи. Слава Богу, що не відкриваються! Бо кожен такий клас обер-

тається трагедією для дітей, які до 4-го класу вчать доданки і добуток, а в 5-му доданки і добутки стають слагаємими і произведенієм, бо в 5-х класах не виявляється предметників, які здатні були б ту саму математику чи природознавство викладати українською мовою.

Я не думаю, що в усіх представників Міністерств, обласних відділів народної освіти було б менше розуму ніж у моїй маленькій не титулованій голові, але для мене абсолютно ясно, що для шкіл, де набрані українські перші класи, треба в обов'язковому порядку організувати курси вивчення української мови, щоб підготувати, бодай, по одному україномовному вчителю з кожного предмета. За 4 роки (доки новонабраний український клас дійде до 5-го) будь-який учитель може не те що українську, а й китайську разом із перською вивчити!

Чому до такої простої ідеї не змогли додуматись особи високого освітнього рангу – неясно. Як не ясно, чому таких недогадливих працівників тримають на таких високих постах. Не ясно, чому до сих пір не введено матеріальне стимулювання учителів та викладачів вузів, що ведуть навчання українською мовою. Як ми впродовж 15 років доплачували по 15 % до зарплати за русифікацію, то тепер необхідно хоч років 5 полатити за українізацію. Для вивільнення коштів на цю першочергову справу слід, по-перше, відмінити на кілька років ті курси, коефіцієнт корисної дії яких, як я показувала, виражається мінусовим модулем, окрім курсів вивчення української мови.

Відмінити всі парадно-показові заходи типу: конкурс «Учитель року», Ярмарок педагогічних ідей, де ще в минулому році в одній з розробок я читала про уславлення ролі Комуністичної партії в творах Довженка. А в другій про те, що «православ'є – істинно русское явленіє! Єслі ти православний – значит ти русскій». Далі там йшлося про полноценних і неполноценних русскіх, але (спасібочка творцю педагогічної ідеї,) – врешті визнавалось, що й неполноценніє руськіє (тобто українці чи молдовани) – тоже рускіє. Це також конкретна пропозиція.

Коли в господині немає грошей на хліб, вона не стане ку-

пувати цукерок. Для нас зараз хлібом насущним є забезпечення освіти рідною мовою. Все останнє не є нагальним. Не такі вже безграмотні у фаховому відношенні є наші предметники, щоб їх без перепідготовки не можна було в клас пускати. Моя вчителька російської мови пояснювала мені колись, що «Зной – это слякоть», а «сочельник – это когда сквозь щелочку в темную комнату сочится свет», а проте я не виросла дурніша інших і навіть згорилася російський фільм закінчити.

Наступне питання – вибори, чи то пак, до-вибори. На нові довибори має витратитись 285 млрд кар., тобто по 40 млрд крб. на кожного обраного, якщо довибори відбудуться. Чи є сенс викладати ці гроші зараз, коли Верховна Рада відпрацювала вже половину свого терміну? Чи вплине той десяток депутатів на її діяльність аж так, щоб компенсувати кошти, затрачені на довибори. Ясно, що ні. Тому ми пропонуємо звернутись від імені конгресу до Президента й народу про відміну всіх і всяких довиборів. Вибори в 2 тури. Другий – вирішується простою більшістю голосів, бо ж цілком очевидно, що частина електорату, чії кандидатури відсіялись, на другий тур може просто не з'явитися. Ті округи, де виборці пробайкотували вибори – залишаються без свого представника в органах влади. Це абсолютно демократична норма, оскільки базується на волевиявленні народу. Не з'явилися на вибори – значить нікому з кандидатів не вірять і нічого їм шляхом гри в довибори нав'язувати кого-небудь.

Преса та інші засоби масової інформації. Існує загально-демократична норма про свободу преси і слова, але існує і загально-правова норма про заборону антидержавної пропаганди. Наша громадськість мала змогу спостерігати за перебігом судового процесу, в якому облвиконком позивався з єдиною україномовною обласною газетою за образу честі й гідності особи – невідомо, щоправда, чиєї. Бо облвиконком – то не є фізична особа, чию честь і гідність згідно закону може захищати суд. Це те саме, що, приміром, говорити про честь і гідність «особи» заводу «Стальканат» чи «особи» Джутової фабрики.

Як не дивно, але суд задовольнив цей дивний позов і на сьогодні 210 мільйонів уже знято з рахунку «Чорноморських новин, які й так ледве животіють.

Виникає питання: а чи не заторкують честь і гідність органу державної влади передачі «Арту» чи 7-го каналу, образливі й знущальні по відношенню до народу й держави, яку цей орган влади представляє? **Чи не страждає честь і гідність представників Української державної влади від отакого, приміром, гасла: «Россия! Мы с тобой! Расправь богатырские плечи, соверши новую социалистическую революцию!»** Якщо ні, то приходиться думати, що наші місцеві органи влади представляють якусь не ту державу і якісь не її інтереси.

Я не тверджу, що це так. Я кажу тільки, що така думка може скластися, бо я щось не чула, щоб орган влади (наголошую – Української державної влади!) розпочав хоч один судовий процес проти тих, хто цю державу паплюжить.

Отже ще одна конкретна пропозиція: вимагати від органів влади дієвого захисту честі й гідності Української держави, виконання закону щодо заборони антидержавної пропаганди в засобах масової інформації та будь-якій друкованій продукції партій, чи організацій, а також всебічної підтримки україномовної преси державницького спрямування.

Від імені громадськості міста, яка доручила мені цей виступ, я бажаю нашому конгресу довгого і плідного життя. Хай ми будемо чесними, інтелігентними, принциповими й відданими не своїм особистим інтересам, а своїй багатостраждальній Матері-Україні, своєму багатостраждальному народу.

І дай нам, Боже, розуму!

1996 рік

О КОСМИЧЕСКИХ ВЫСОТАХ, ШИРОТЕ ДУХА И КОЗЕ-ДЕРЕЗЕ

Как ни странно такое соединение понятий, но именно по такому принципу построена статья Н. Заборовского «О широте и высоте», опубликованная в «Одесском вестнике» 27.04 1996 г.

Итак, прежде всего автор убеждает нас в том, что человек живет не хлебом единым, но и освоением космического пространства, а далее горько сетует на то, что «мы отрезали себя от тех высот, которые держат на высоте дух ряда наций», и о нас теперь не скажут: «Они были первыми!»

«Когда Байконур дал старт первому спутнику... мы были горды и счастливы... не только потому, что пламя двигателей... питали рубли каждого из нас. Важнее, что мы были первыми!.. Мы – космическая держава! Какое огромное подспорье для духа!» – восклицает Н. Заборовский.

И вот это счастье отняли, оказывается, у нас «три деателя», развалившие «дружную семью советских народов», что в свою очередь привело не только к утрате «национальной гордости и духа», но и к разрушению производств с высокими технологиями» и к «изживанию кадров», которые, «испытывая гнет языковых сложностей», обращают свой взор за рубеж. Все это, по мнению Н. Заборовского, следствие развала Союза и процессов, происходящих в Украине. Хочется уточнить: а когда же начался массовый отток талантов на Запад? Не в милую ли сердцу г-на Заборовского эпоху существования «дружной семьи советских народов?» И не из России ли, где, кажется, «гнета языковых сложностей» не наблюдалось, начали они уезжать в первую очередь?

Да и не закупаемое ли за рубежом дорогостоящее оборудование, ржавеющее под открытым небом во всех заводских дворах на необъятных просторах СССР, имеет в виду уважаемый автор, говоря о высоких технологиях?

А вот в том, что мы были счастливы, он, пожалуй, по-своему прав. Американская девочка, жившая какое-то время

в СССР, писала когда-то в «Пионерской правде», что только здесь поняла, что такое счастье: это когда вдруг раз в месяц появится горячая вода, когда случайно купишь без очереди тюбик шампуня и вымоешь слипшиеся волосы, когда, отстояв километровую очередь, схватишь-таки какие-нибудь вожделенные колготки или трусы... Там, в ее «унылой» Америке, она никогда не имела возможности так часто чувствовать себя счастливой*!

А если взять во внимание, что в то время, когда мы давились гороховым хлебом или когда дрались в очередях за парой мужских носков или баночкой майонеза, у нас еще и космические корабли летали, то тут уж рехнуться от счастья можно было! А каким «подспорьем для духа» было то, что талантливые кадры наши добрых полстолетия и помышлять не смели об «обращении взоров за рубеж», а аккуратненько запирались в арестантские «шараги» и там, (очевидно, «не испытывая беспросветной нищеты и языковых сложностей...»), распахи-вали перед нами «всю необъятную ширь Вселенной», способствуя поднятию «нашей национальной гордости и духа».

Господи!.. Да есть ли у нас стыд?! Есть ли у нас совесть, если мы и сегодня способны гордиться тем, что «были первыми», зная, что первыми-то сделал нас недомученный «зэк» Королев, что каждое наше «первенство» достигалось ценой жертв, невиданных и неслыханных в истории человечества!

Замученные, растоптанные, расстрелянные, заморенные голодом – молчат. Они не встанут посмотреть нам в глаза, предъявить иск нашей хамской «широте духа», нашей недавней подлой гордости. Но мы-то живые, кажется, радоваться должны бы, что наконец «отрезали себя» от высот, такой ценой достигаемых.

Пусть не скажут, что мы первыми достигли чего-либо... Но не скажут и того, что – первые в мире создали концлагеря, первые – применили химическое оружие против мирного населения своей же страны, были первыми (и единственными в мире) организаторами голодомора, унесшего более 8 миллионов жителей Украины.

Воистину, неизмерима «широта духа» у г-на Заборовского, если после стольких публикаций об ужасах одного только 33 года у него хватило этого самого духа поставить кощунственный вопрос: «Да так ли уж губительны были для украинцев и их развития наши прежние отношения?», и пуститься (со ссылкой на Гоголя...) в рассуждения о «взаимодополняемости» «хохляцкой» и русской души.

Кстати, Чернобыль, напоминание о котором в общем контексте статьи Н. Заборовского (возможно помимо воли автора) звучит весьма злорадно, тоже один из ответов на этот иезуитский вопрос. Или, быть может, г-н Заборовский не знает, что именно вследствие «наших прежних отношений» на легендарных украинских черноземах разместилось чуть ли не больше АЭС, чем во всех остальных бывших советских республиках, вместе взятых. Мы, действительно, чудесно «дополняли» друг друга: деньги от продажи электроэнергии в зарубежье шли в Москву, а радиация оставалась на Украине!

Бедный, бедный Гоголь!.. Даже ему, вынужденному оправдываться перед светской дурой, заподозрившей в нем «хохляцкую душу», и не снилось такое «взаимодополнение» со всеми нынешними последствиями оного.

А то, что многострадальный Николай Васильевич остался бы безвестным, как его отец, не стань он русским писателем, – то это, как говорится, и козе понятно. Вот только «окунание» «в русскую жизнь» здесь не при чем. Писателем с мировым именем сделала его именно украинская почва. Русская жизнь довела его до сумасшествия...

Удивительнейший человек автор статьи «О широте и высоте»! Об Овидии – знает, о том, что писали «Московские губернские ведомости» в 1848 году – знает! Даже о безвестном Гоголе-Яновском знает! А вот о том, что, начиная от Алексея Тишайшего и кончая Леонидом Глупейшим, московская политика была направлена на тотальное духовное (а периодически – и физическое!) уничтожение украинской нации и «дополнение» ее российским элементом, об этом вроде бы даже не догадывается – опять ему неможется от желания «дополнить» нас.

Да спасибо большое! Бога ради!.. Не утруждайте себя! Дайте нам хоть немножечко оклематься от прошлого, хоть чуть-чуть себя самих осознать! Развивайтесь себе на здоровье в своем «русском качестве», пользуйтесь своим языком – все это, вопреки словесным манипуляциям вашей статьи, прочно гарантировано Конституцией Украины представителям всех национальностей, живущих на украинской земле, и ни в единой букве не зафиксировано там «пренебрежение интересами русских». Так что ваше ироничное «дякуем и за это» – по меньшей мере лишено оснований для иронии. Единственное, что требуется – это немножечко уважения к государству, в котором живете, и к народу, среди которого обитаете.

Ан, нетушки! Этого-то г-н Заборовский и иже с ним как раз и не могут нам уделить. Порассуждав о том, как выгодно и удобно нам «взаимодополняться» и о «широте духа», этот вроде бы мирный чело-век «с открытым русским лицом» тут же и кулаки сучит: дескать, не забывайте, «души хохляцкие», что нас здесь много, и если только вам вздумается строить украинскую Украину, то мы вас покажем, где раки зимуют! В статье, правда о «зимовье раков» не упоминается. Там сказано, что «русские будут защищать свою честь и достоинство самым решительным образом», если им в Украине не будет обеспечен «первосортный» статус.

У украинцев, очевидно, ни чести, ни достоинства не предполагается... Их, видимо, и второ-, а, может, и пятисортный статус должен удовлетворить. Ведь если есть народ, претендующий на «перво-сортность», то остальные неизбежно должны быть сортом ниже – иначе какой смысл в определении «сортности»?

Так что не вздумай, украинец, на своей земле свои порядки заводить! Гляди «пошире» да считайся с «образовавшимися реалиями», а не то «как выскочу, как выпрыгну – пойдут клочки по закоулочкам!» Да и земли-то своей у тебя, собственно, нет. Русские – коренной народ в Украине, «что бы там ни ГОРОДИЛИ в своих трудах НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКИЕ истории».

Ну, неужели г-н Заборовский, читавший Овидия, никогда, не читал народных, в т.ч. и русских сказок? О Козе-Дерезе или о Зайкиной избушке, например? Ведь даже младенцы в детсадиках знают, какие «бьяки» Коза с Лисой и как непорядочно уподобляться им. Во «взрослой» жизни уподобляющихся им зовут, правда, не «бьяками», а таким, тоже нехорошим словом, как ОККУПАНТЫ.

Мы на своей доброй и все еще удивительно богатой земле не де-лим по сортам ни народы, ни отдельных людей. Наша цель – создать крепкое, сплоченное государство, в котором каждому было бы добротнo и спокойно, каждому были бы обеспечены широкие и равные права, без деления на перво– и второсортных.

Но! Все, кто живет рядом с нами, должны уважать и наше право на создание украинского (не российского, не греческого, не корейского или монгольского, а именно УКРАИНСКОГО) государства на УКРАИНСКОЙ земле.

Эту землю мы ни у кого не отняли, никого не поработили и не ас-симилировали на ней. Мы здесь – автохтонный этнос, ниоткуда не пришедший, а сформировавшийся именно на этой земле, и другой у нас просто нет на всем Земном шаре. И только здесь, на этой земле мы можем (и должны!) самореализоваться как народ. А это значит, и возродить свою историю и культуру, и спасти свой язык – свою более трех столетий убиваемую душу.

Предполагаю, что эрудитам, читавшим Овидия и «Московские ведомости» 1848 года, никогда не попадались на глаза труды гениального лингвиста Потевни или современных зарубежных этно-лингвистов, утверждающих, что различные языки – это не просто «разноцветные этикетки», наклеиваемые на одни и те же объекты одинаково видимого мира, а различные системы культурного кодирования, различные направления познания, мировосприятия, различные способы моделирования психического опыта. Так что языковая ассимиляция, утрата собственного языка – это не просто замена своего слова иноязычным. Это духовное опустошение, утрата своего соб-

ственного способа мышления, разрушение глубинных структур национального менталитета.

Именно с учетом этого в новой Конституции предусмотрена возможность изучения собственного языка и обучения на нем представителей всех национальностей, проживающих в Украине. В том числе и в государственных (т.е. финансируемых из государственного бюджета) учебных заведениях. Что-то не припомню, чтобы в Конституции России было отражено такое же отношение к тем же украинцам, которых, кстати сказать, проживает там – более 15 миллионов! Видимо, россияне не чувствуют потребности «дополняться» ими «в их украинском качестве...»

Что же касается украинского государственного языка, из-за которого г-н Заборовский боится потерять свое «русское качество», то скажу так: грош цена тому «качеству», которое способно сохраняться только при господствующем положении.

Мы свое «украинское качество» пронесли сквозь столетия рабства, тотальных запретов и преследований. За него нас сажали на колы, сжигали живьем, расстреливали в подвалах НКВД, гноили в каменных мешках и тюрьмах, умерщвляли в снегах Колымы, в Мордовских и Уральских концлагерях. Нам запрещали учиться, писать, говорить со сцены на собственном языке, повсеместно заменяя его вашим, г-н Заборовский. А мы – есть! Выжили! И хоть и с большими духовными и нравственными потерями, но все же сохранили его – это свое «украинское качество».

Россиянам же (как и представителям других национальностей) не грозит в Украине ничего, подобного тому, что пережил украинский народ на своей собственной земле. От всего этого их прочно ограждает новая Конституция Украины, против которой г-н Заборовский выступает так рьяно только потому, что в ней не зафиксированы особые приоритеты именно для россиян, не гарантировано их превосходство над представителями других национальностей, не закреплены законодательно «сложившиеся реалии».

Удивительна все же «широта взглядов» и «высота духа», у автора статьи «О широте и высоте...» Ведь то, что реалии эти сложились не естественным, а насильственным путем, он признает, а вот изменение этих реалий считает чуть ли не преступлением.

Интересно, как бы почувствовал себя г-н Заборовский, если бы его насильственно заразили, примерно, сифилисом, а потом бы еще и лечиться запретили, мотивируя тем, что с «существующими реалиями», дескать, надо считаться...

Мы не можем считаться с реалиями, насильно навязанными и грозящими гибелью нашему народу, ибо гибель языка – это гибель народа. Если бы даже случилось такое, что г-н Заборовский в Украине вдруг полностью потерял свое «русское качество» и свой язык (для чего, как показывает наша история, нужно лет этак поболее трехсот!) – и тогда никакой глобальной трагедии не произошло бы. Русский язык и народ – его носитель продолжал бы жить и развиваться на своей этнической территории. Утрата же своего языка в Украине украинским народом – влечет за собой его полное исчезновение с этнической карты мира, ибо другой земли у нас нет.

Это должны понять все, кто живет бок о бок с нами, для кого наша земля стала Родиной и кто желает счастья ей и веет, на ней живущим.

Мы никого на свою землю не переселяли насильно. У нас не было Нечерноземья, с которым мы не могли бы сами справиться, не было бескрайних колонизированных просторов Сибири – Тюмени, где бы нам не хватало рабочих голов и рук, не было целинных и залежных земель, которых мы не могли бы сами поднять. Представители других народов пришли сюда добровольно – кто, спасаясь от чужеземных нашествий, кто в поисках комфортного климата, кто «на ловлю счастья и чинов», а кто и затем, чтобы держать в ежовых рукавицах непокорных «туземцев».

Это не упрек, Боже меня сохрани! Это констатация факта. И вопреки скоморошествованию автора статьи «О широте и высоте», никого мы ни «ссылать», ни «высылать» не собира-

емся. Слишком много ссылок и высылков мы сами пережили, чтобы обречь на подобную участь кого-то другого.

Но каждый, претендующий на государственный статус своего языка в Украинском государстве и на свое в нем приоритетное или «первосортное» в сравнении с другими народами положение, имеет землю, где его язык является государственным, а его народ наиприоритетнейшим. У меня вне Украины такой земли нет.

Только здесь, на этой Богом данное ему земле, мой народ может наконец спасти себя, возродиться к полноценной жизни.

И видит Бог, г-н Заборовский, при всей своей любви к этой земле, я, со своим чисто украинским, неагрессивным, добро-сердечным характером, ушла бы отсюда, чтобы не стеснять вашу «широкую» душу, чтобы не испытывать боли от чтения статей, подобных вашей, в которой столько же высокомерия и презрения к моему народу, сколько и незнания его истории.

Я оставила бы вам и наш город, и наше море, которое бороздили Святославовы ладьи, в то время, когда на территории будущей России еще медведи бегали, и наш Днепр, и наши Карпаты... Я взяла бы с собой только свой язык, свою память и свою душу. И только из этих сокровищ – на голом камне, в безводной пустыне – я создала бы свое государство. Но мне – некуда идти. Ибо другой Украины на свете нет, а, значит, и другого места для украинского государства и украинского языка тоже нет.

«Одесский вестник» 11 июля 1996 г.

ПРО ЩО МЕНІ НЕ ДОЗВОЛИЛИ СКАЗАТИ У ТЕЛЕПЕРЕДАЧІ «ТЕМА»

Получив приглашение (пока устное) принять участие в телепередаче «Тема», я заинтересовалась, какие вопросы будут объектом ее освещения. Оказалось, что тележурналистов сопредельного государства очень волнует вопрос строительства в нашем городе памятника Екатерине II – российской императрице с весьма сомнительной репутацией, проблема «Нового рынка» и межнациональных отношений в нашем городе. Круг проблем меня озадачил. Я могу понять желание москвичей иметь в каждом городе Украины хотя бы по одному российскому императору... Нам, украинским христианам, например, желательно было бы, чтобы воздвигнутый в Москве храм Христа Спасителя стоял на святых мощах, а не на ресторанах, гаражах и саунах, ибо храм есть дом молитвы, а не питейно-банное учреждение. Но что-то я не слышала, чтобы кто-то из украинских журналистов ездил в Москву давать рекомендации по этому поводу.

Не приходило нам в голову и заниматься проблемами московских рынков. Неужели москвичи у нас в Одессе отовариваться собираются?!

С межнациональными отношениями дело мне показалось более ясным. «Видимо, – решила я, – подучиться у нас москвичи решили, опыт перенять.» Ведь им в этом вопросе, действительно, нужно еще, как говаривал великий вождь, «учиться, учиться и учиться!» У нас, к примеру, за годы независимости – вон сколько национальных школ открылось! И болгарские, и молдавские, и еврейские, и частные, и государственные... А они там, бедные, как ни «стараются», а так и не могут хотя бы одну украинскую открыть на 15 миллионов украинского населения.

В день съёмки вручили мне пригласительный билет, на котором с одной стороны – моя фамилия, а на другой – название «Темы». Глянула – и обомлела! Такого у нас в Одессе давно уже и на заборах не пишут! Тема передачи, оказывается, звучит так: «Москали, хахлы и др...».

Я предоставляю каждому расшифровать это «и др. », поль-

зуюсь лексикой московских специалистов по межнациональным отношениям: кем в такой интерпретации будут евреи, армяне, чеченцы или корейцы?!

Возмущённая до глубины души «великодержавным хамством», я пошла на «Тему» с твёрдым намерением подняться и высказать своё мнение по этому поводу даже ценой срыва передачи. Но...

Съёмочный павильон был так заботливо отдекорирован под старый одесский дворик... «Москали», «хахлы» и «др.» (в меньшем, правда, количестве) сидели с такими радостными лицами, предвкушая возможность покрасоваться перед телекамерой... И мне стало жалко их. И жалко стало труда всех тех, кто так заботливо оформлял павильон.

Я решила подойти к координатору передачи и «цивилизованным путем» попросить слова (не обязательно перед телекамерой...), предупредив, конечно, о чём хочу сказать.

– Вы что нам передачу сорвать хотите? – возмутился координатор – юноша весьма «крутого» вида.

– В том-то и дело, что нет...– говорю. – Если бы хотела сорвать, то не предупредила бы, не подошла бы к Вам..

– Выведите её! – кратко распорядился московский регулировщик межнациональных отношений.

В это время, обратив внимание на незапланированное общение московских тележурналистов с «народом», подошла г– жа Устенко Т. Г., начальник Управления культуры горисполкома. И, как ни странно, первым словом, сорвавшимся с её милых уст, было тоже «Выведите её!»

Потом, правда, видимо, вспомнив, что я не тот человек, которого можно позволить себе «выводить» откуда-нибудь, Татьяна Георгиевна принялась укорять меня: «Вы же знали, что эту передачу готовит горисполком. Почему же Вы не подошли к нам и не подсказали, если что-то не так...»

Я не знала, уважаемая Татьяна Григорьевна, и даже предположить не могла, что это – горисполкомовская затея! Я и во сне не могла допустить, что для горисполкома мы, жители Одессы, можем быть «москалями», «хахлами» и..., вообще, – «другими»...

Кстати, да будет известно Вам, что многие представители национально-культурных обществ, не менее меня возмущенные хамством, запечатлённым в пригласительных билетах, вообще наотрез отказались принимать участие в этом телешоу, восприняв его как провокационную акцию.

Я же – пошла. Для того, чтобы и от их, и от своего имени сказать буквально следующее:

Уважаемые дамы и господа! Уважаемые одесситы и гости!

Мы, южане, – люди непосредственные, открытые и доброжелательные. Мы всегда искренне радуемся любому общению и любой возможности сотрудничества с другими городами и странами. Мне только непонятно, почему такие абсолютно внутригородские проблемы, как «Новый рынок» или памятник кому бы то ни было в нашем городе должна интересовать московское телевидение? У нас есть граждане города Одессы, есть городская власть, которые вполне способны разобраться с этими вопросами. И, на мой взгляд, уже разобрались.

Я хочу также проинформировать уважаемых московских гостей о том, что у нас в Украине, и в Одессе в том числе, нет таких национальностей, как «москалы», «хахлы» и нет «других». У нас все – первые. Об этом свидетельствует внимание, оказываемое представителям разных национальностей и на государственном, и на региональном, и на городском уровне.

Я убеждена, что если бы я позволила себе пригласить куда-либо автора передачи «Тема» г-на Гусмана, в официальном приглашении подменив его национальность всем известной похабной кличкой, он бы глубоко оскорбился. Но у нас в Одессе клички, слава Богу, уже вышли из употребления. Если в Москве они еще в обиходе – даже официальном, – то употребляйте их там, а здесь, будьте любезны, пользуйтесь нормативной лексикой, принятой в нашем городе и во всем цивилизованном мире.

Буду искренне рада, если организаторы передачи принесут жителям города и мне лично свои извинения за вольно или невольно нанесенное оскорбление.

«Чорноморські новини», грудень 1996 року

РОЗУМОМ – НЕ ЗБАГНУТИ

Нотатки про деякі парадокси російського політичного мислення

*Умом Россию не понять,
Аршином общим не измерить...
Ф. Тютчев*

Непередбачуваність «російської душі» давно стала приповідковою, а проте не перестає дивувати. Щойно доставши, образно кажучи, такого облизня в Ічкерії, Держдума Росії не знаходить для своїх розмислів іншої теми, ніж питання про статус одного з міст чужої держави, й виносить рішення, що місто, яке знаходиться в межах кордонів держави-сусідки, – є російським, бо, по-перше, колись воно до Росії належало, а по-друге, із землі, на якій воно лежить, **російські парламентарі виразно чують «зов русской крови», на цій землі пролітої.**

Те, що Індія, наприклад, була колись домініоном Англії, а той же Корсунь (чи Херсонес по-грецькому, або Севастополь по-нинішньому) колись мав статус грецької колонії, російські думці знають. Як знають і те, що Вороніжчина чи, приміром, Білогіродщина – це споконвічні українські землі. Проте, жоден з них не виправдав би вимогу англійського парламенту (якщо б допустити таке...) повернути йому Індію, чи претензії Греції на міста Північного Причорномор'я. А вже претензії України на свої споконвічні області їх би й зовсім обурили.

У випадку ж із Севастополем очі думців ніби враз заступає якась полуда. Може, й дійсно, в «голосі крові» справа? Бо то-таки неабияка річ! Пройдіться коли-небудь по Невському проспекту чи по Васильєвському острові та послухайте, як волатиме до вас голос української крові, якою та земля просякнута наскрізь, як кликатимуть до вас білі кості козацькі, якими щільно утрамбовані «топи блат» під Північною Пальмірою.

А що вже вам «голос крові» розкаже, як проїдетеся подалі на схід – в якусь Мордовію, Перм, Воркуту чи той же Комсо-

мольськ-на-Амурі, – то того й на сімох волових шкурах не списати! **Страшне це діло – «голос крові».** Якщо йти за ним, то ми б могли десь чи не на все Зауралля й Сибір територіальні претензії висунути, а Комсомольськ-на-Амурі, Воркуту, Кингір та й Санкт-Петербург проголосити українськими містами, бо української крові пролито й української праці вкладено там далеко більше, ніж російської в Севастополі!

Цивілізовані держави, які в силу тих чи інших причин виявились причетними до злочинів супроти інших народів, як правило, вибачаються перед ними, відшкодовують збитки, їм нанесені. ФРН, яка ніколи не оголошувала себе правонаступницею Третього райху, і досі сплачує грошову компенсацію усім, хто був вивезений до тодішньої Німеччини на примусову працю, хто постраждав від гітлерівського божевілля.

Росія ж, яка офіційно оголосила себе спадкоємницею СРСР і в цій ролі посіла все, створене мільйонами депортованих українських селян та мільйонами рабів-в'язнів, забувши, що спадкоємець повинен оплачувати витрати спадкоємства, не тільки не вважає за потрібне компенсувати потерпілим їх збитки чи бодай вибачитись перед ними, а й – диво дивне! – виставляє до них свої претензії.

Задамо будь-якому другокласнику нехитру задачку: 15 господарів, уклавши спілку, збудували разом 5 кошар, вартістю кожна, приміром, по десять рублів. Задача питає: по скільки рублів має отримати кожен господар, якщо спілка буде розірвана? Кожен «трійочник» вам вдих помножить 10 на 5 і, розділивши отримане на 15, видасть відповідь. Впевнена, що російські парламентарі й навіть сам Юрій Михайлович Лужков, впорались б з цією задачкою не згірше трійочника-другокласника.

Але та сама примітивна задача дорослими дядями-політиками починає розв'язуватись всупереч всім законам логічного мислення, щойно в ній мова заходить не про 5 абстрактних кошар, а про 5 конкретних флотів, створених «вскладчину» 15 республіками колишнього СРСР. Дяді-політики вмить відкидають всяку арифметику й витягують на світ божий звичай раннього середньовіччя, згідно якого все, що впало з чужого воза

на землю феодала, стає його власністю.

Так на землю «феодала» російського «впало» аж 4 флоти.

Один «впав» на українську землю. Здавалось би, «впав» то хай там і лежить собі. Та ні! Не Прибалтійські держави, не Казахстан чи Грузія, які нічого не дістали при цьому середньовічному поділі, а Росія вимагає від України якоїсь незрозумілої «своєї» частки, а далі й взагалі від будь-якого поділу відмовляється. Воістину, не перевелися в матушці-Росії мітрофанушки, в яких при поділі «тридцяти рублев» на трьох виходить тих же «тридцять рублев» у власну кишеню. Як живуть та здравствують і понині госпожі простаковы зі своїм вічним: «Ну что пристал к дитяти: раздели, раздели! Дурак он. что ли, делить? Не слушай его, Митрофанушка, не дели ничего. Все себе бери!».

Не перевелися, на жаль, і політики типу щедринського градоначальника Бородавкіна, що досі мріють «о вящем армии и флота распространении, дабы через то возвращение древнего Византия под сень Российския державы уповательным учинить».

А що вже угрюм-бурчєвих, готових будь-якої миті, «идя по прямой», «уповательным учинять возвращение под сень российския держави» не тільки Ічкерії чи Криму, приміром, а й узбережжя Індійського окіяну – то цих вже – хоч греблю гати, і не тільки в думських кріслах! Ось пише мені моя давня знайома москвичка, славна б сказати жінка, інженер за фахом: «Мы же кормили весь Союз! Они (інші народи, себто. – Г.М) обгладывали Россию, как гусеница дерево, и это 75 лет. Следует ли удивляться, что сегодня мы нищие?».

Здавалось би, що зі сказаного мав би бути зроблений висновок: «Слава Богу, що та «гусінь» відпала від нас, і тепер ми будемо, нарешті, кормити самі себе».

Але в голові цієї (повторюю: цілком розумної й дуже непоганої назагал людини) думка на цьому пункті робить якийсь дивовижний зигзаг, і моя знайома, зовсім як сумнозв'язний «син юриста», заявляє: «Мы этих «чурок» все равно к России снова пристегнем».

Та нащо ж тобі, жінко добра, когось знову до твоєї Росії «пристегивать», щоб її «обгладывали»?! Умом цього – і справ-

ді – не понять...

І ще один парадокс: в Росії на повному серйозі приймається проєкт указу про... амністію для Чечні. Це вже точно, як казав один наш сусід: «Прости мене, моя мила, що ти мене била»...

Як повідомляють російські мас-медіа, амністія не поширюватиметься на Шаміля Басаєва та Салмана Радуєва, як таких, що вчинили злочини проти мирного населення. Але, Бог мій!

Проти якого ж «населення» взагалі розпочала цю війну Росія?

Страшно, коли політика стає злочином. Ще страшніше, коли політичні діячі не усвідомлюють наслідків своєї політики, не можуть дати їм адекватну оцінку. Та найстрашніше, коли політики, генетично впевнені в своєму праві розпоряджатися долями інших народів, в праві карати чи милувати їх, навіть не задумуються над оцінкою своїх дій і їх наслідків, коли дії й оцінки політиків позбавлені логіки. А це для Росії, на жаль, не рідкісне явище.

«...Убеждение, что это не злодей, а простой идиот, который шагает все прямо и ничего не видит по сторонам, приобретало все больший авторитет. Никто не задавался предположением, что идиот может успокоиться или обратиться к лучшим чувствам, и при таком обороте жизнь делается возможною и даже, пожалуй, спокойною. Не только спокойствие, но даже само счастье казалось обидным и унижительным ввиду этого прохвоста. «Он» даст какое-то счастье! «Он» скажет им: «Я вас разорил и оглушил, а теперь позволяю вам быть счастливыми»? И они выслушают эту речь хладнокровно. Они воспользуются его дозволением и будут счастливы?!»

Це не я сказала. Й не про Ічкерію чи, не доведи Боже, про котрогось із нині сущих політиків сусідньої держави. Це Салтиков-Щедрін, Михайло Євграфович котрий. І сказано було 127 років тому. Про невмирущого Угрюм-Бурчєєва сказано. Про вічний «город Глупов». Якому пора б уже, Господи, й вирозуміти нарешті!

«Юг», 27.03 1998 р.

ЕХ, ЯБЛУЧКО!..

Нещодавно, гортаючи «Одеський мартиролог» – книгу про репресованих м. Одеси та Одеської області, я наштовхнулась на цитату із статті А. П. Введенського – професора, протоієрея Олексіївської церкви, написаної в березні 1918 року. «Все безмолвно покорилось большевикам, – пише протоієрей. – Да другого выхода, собственно, и не было. При малейшем сопротивлении сейчас же отправляли на «Алмаз», где без всякого суда и следствия расстреливали, топили, сжигали в печках. Оттуда, говорят, никто не возвращался, а если и возвращался, то весь седой, потрясенный до сумасшествия. И из страха перед «Алмазом» все покорились большевикам...»

І згадався мені випадок із дитинства.

Наближалось якесь свято і ми, друго– чи третьокласниці, вперто обдумували, який номер художньої самодіяльності підготувати до нього. Вирішили що це має бути матроське «Яблучко»! добро – комірці та безкозирки тоді легко було дістати. Я як «прима-солістка» мала ще й задиристо виспівувати:

«Эх, яблочко, куда ты котишься? Попадешь ко мне в рот – Не воротишься!»

Того мені було явно замало, і в хід пішло невідомо де і від кого почуте «яблочко на тарелочке, надоела мне жена, пойду к девочке» та ще «яблочко, куда котишься? На алмаз попадешь – не воротишься».

Якось незадовго перед виступом я вирішила продемонструвати свій «номер» перед мамою. Куплет про «жену і «девочку» я завбачливо випустила – мама в мене була жінкою суворих правил, і за таку, м'яко кажучи, не зовсім шкільну тематику мені могло від неї добряче влетіти...

Яким же було моє здивування, коли замість того, щоб похвалити свою «талановиту» доцю, мама гнівно нахмурила брови й сказала: «Фу! Щоб я більше ніколи цих хуліганських куплетів не чула від тебе! Ти знаєш, що це значить: «на алмаз попадешь»?!»

Я, звісно, не знала. Мама мені пояснювати не стала. Ска-

зала тільки, що таке колись лише одеські бандити виспівували. Прибігши до дівчаток, я перелякано пошепки повідомила їм, що «попадешь на алмаз» – це тільки так, буцім хороші слова співаються, а насправді – «це страшні глупості»! (Глупостями у нас в дитинстві всяка нецензурщина називалася...) Так моє «соло» тоді й не відбулося.

А через багато-багато років, не знаю вже, при якій нагоді мама мені розповіла все-таки страшну історію, пов'язану з тим «Алмазом», яку, думаю, цікаво буде почути одеситам, особливо тим, хто й досі любить казки про «доброго дедушку Леніна» та про викривлення його гуманістичної лінії. Тим більше, що оце зараз цій історії виповнилося 80 років.

Не знаю, які там визначні події відбулися в лютому 1918 року під Псковом чи Нарвою, що послужили точкою відліку для «народження Червоної Армії», а в Одесі лютий 18-го був ознаменований вступом у місто червоногвардійських банд генерала Муравйова. Так-так, отого самого, що 29 січня здобув «історичну перемогу» над юними захисниками української столиці біля станції Крути, що за перших три дні перебування в Києві знищив 15 тисяч українського населення. Свідки тих подій розповідають, що стріляли «не глядя» – просто на звучання української мови.

Скільки всього одеситів було знищено під час першого перебування тут більшовицьких військ, що тривало трохи менше місяця, сказати точно не можу. Знаю лише, що тюрми були переповнені, й розстрілювати та закопувати розстріляних доблесні червоні війська просто не встигали. Тому була влаштована плавуча тюрма. Нею став транспортний корабель «Алмаз», куди день і ніч великими групами доставлявся т. зв. «контрреволюційний елемент». Одесою блукали страшні чутки про те, що людей там живцем спалюють в топках або просто скидають живих у море, прив'язавши до ніг баласт.

Коли в березні в Одесу вступили німці, рідні в'язнів, страчених на «Алмазі», почали шукати водолазів, які б за великі гроші підняли з морського дна їх загиблих родичів. Взятись за цю справу погодився цирковий атлет Коваленко – чоловік ди-

вовижної сили й витримки, що багато разів спускався під воду і жодних несподіванок не боявся.

Силача спустили з катера й стали чекати сигналу до підйому, який Коваленко мав подати, як тільки знайде потоплених чи їх залишки. Сигналу не було дуже довго. На катері захвилювалися. Раптом з дна почали надходити безсистемні панічні сигнали. Було ясно, що з водолазом сталося щось непередбачене.

Коли циркового атлета витягли на катер і звільнили від скафандра, всі остовпіли: Коваленко був зовсім сивий, безтямні очі майже вивалювались із орбіт, з відкритого рота виривався дикий рев. Жодного слова чоловік сказати не міг, від людей відбивався. В такому стані циркач був доставлений в психіатричну лікарню. Десять тижнів за кілька він трохи заспокоївся, але увесь час мовчав. Жодні спроби дізнатися, що сталося з ним там, на дні моря, не давали результату. Чоловік одразу втрачав людську подобу, починав відбиватися і ревіти диким голосом. Півроку Коваленко знаходився в стані гарячкового марення. Родичі загиблих в'язнів «Алмазу» довго шукали інших водолазів, та після того, що сталося з Коваленком, ніхто й ні за які гроші не зважувався повторити його експедицію. На те, що Коваленко прийде до тями й почне говорити, надії не було.

Та одного, вже осіннього, дня він глянув на медсестру й цілком чітко й осмислено запитав: «Яка влада тепер в Одесі?» Перелякана жінка кулею вискочила на коридор. А невдовзі не тільки лікарі, а всі, хто був на ту хвилину в лікарні, слухали розповідь водолаза.

Все ще здригаючись від жаху, часом замовкаючи надовго, колишній силач, а тепер німечний чоловік розповідав про те, що сталося з ним на морському дні в страшний березневий день.

... Він спокійно рухався, пильно приглядаючись до морського дна, присвічуючи час від часу ліхтариком. І раптом... Раптом опинився серед жахливого натовпу. Люди – десятки, сотні людей – одягнених і зовсім голих, з синіми, майже прозорими тілами, з обличчями, обгризеними морськими хижакками і зовсім неушкодженими, з виїденими нутрощами і розбухлими

животами... – стояли довкіл нього вертикально, мов свічки, ледь похитуючись. Ті, чії лица були цілі, мали відкриті очі й губи, скошені в погрозливій посмішці. Мерці, рухаючись у своєму містичному танку, затягували його поміж себе, штовхали, збивали з ніг. Намагаючись вибратись із синьої драглистої юрби мерців, Коваленко раз-по-раз спотикався об баласт, що утримував потопельників за ноги, плутався в мотуззі та залишках одягу. І чим більше рухів робив він, щоб вибратися із страшної юрби, тим активніше штовхались, махали руками мерці, збиваючи з ніг, затягуючи у круговерть свого страшного танцю.

Лише дивом нагадав чоловік про сигнальний шнур і несамовито почав смикати...

Що сталося далі з тим чоловіком, мама не знала. Не думається мені, щоб йому ця розповідь у лікарні минулася після остаточного приходу більшовиків до Одеси. Мабуть, не поздоровилося й тим, хто слухав. Таємниця «Алмазу» і його жертв на довгі десятиліття була схована на дні моря.

... А матроське «Яблучко» в муравйовсько-бандитському варіанті ще довго котилося одеськими підворітттями, щоб якогось дня закотитися в цупку пам'ять учительської доні з бантами-пропелерами на нерозумній чорнявій голівці, якій нарешті судилося-таки дізнатися, що «попадьошь на «Алмаз» – це не «глупості», а страшна сторінка кривавого більшовицького терору в Одесі – місті, де, як не дивно, і досі є люди, що вірять у байку про «ленінський гуманізм» та «комунізм з людським обличчям».

Хай цей спомин послужить поминальною свічечкою за всіх, хто 80 років тому знайшов свою могилу на дні морському та в топках «Алмазу».

... Пом'яни, Господи, рабів твоїх убієнних, імена яких єдиний ти, Господи, відаєш...

«Чорноморські новини», 10 березня 1998 рік

ЖИТТЯ, ВІДДАНЕ УКРАЇНІ

На сороковини Ніни Строкатої

«...Домовину несуть, коня й ведуть, кінь голівоньку хилить, з України далекої вітер хвилечку хвилить»...

Так хоронили козаків, загиблих на полі бою далеко від рідної землі...

А в тім заокеанському краю не вели коня, та й домовину, мабуть, не несли... От хіба що, може, й спека така нечувана розлягалася над Україною в той серпневий день, що всі вітри українські гайнули за океан, щоб донести з рідного краю останній привіт тій, котра над усе любила Україну й поклала долю свою на вівтар її свободи. Людина ця – наша з вами землячка, корінна одеситка Ніна Антонівна Строката.

Народилася Ніна Строката 31 січня 1926 року. З дитинства залишилися жакні згадки про страшних, опухлих, із застиглими голодними очима людей, які вечорами сповзалися помирати біля вокзалу. На день вони десь дівалися, щоб звільнити місце іншим, які під вечір сповзалися знову і знову. Маленька Ніна жаліла, але боялася їх.

Шкільні роки запам'яталися піонерськими маршами, численними спортивними святами з обов'язковим «Піраміду роби! Раз! Два!» «Піраміду руш! Раз! Два!» Людська піраміда була неодмінним атрибутом кожного спортивного свята, а команди тоді ще подавалися українською мовою.

Ніна не любила піраміди. Тоненька, зграбна, вона завжди займала місце аж на самісінькому вершечку цієї хитромудрої конструкції із людських тіл, але дертись нагору, наступаючи на живих людей їй не подобалось. Надто це нагадувало розумній юнці реальне життя, де на вершечку найчастіше опиняється той, хто нахабніше зуміє наступити на ближнього. Вона – не могла. Вона шукала шляху, по якому можна було б іти до вершини, не завдаючи болю іншим, а, навпаки, зменшуючи їх біль. Тому обрала медицину. Збереглося невеличке, пожовкле фото: дівча з двома косичками та грудях і полум'яними очима

– студентка 1 курсу медінституту Ніна Строката. Потім була окупація. І перше причастя до української справи – участь у підпільній націоналістичній організації на території окупованої Одеси. І перше кохання. Й розлука. І довгі-довгі роки самоти. Бо не хотіла дівчина зрадити пам'ять про друзів-однородумців, які за різними вироями опинилися в сталінських концтаборах. А може, просто не вміла замінити їх – ідеалістів, романтиків, – іншими, прагматичнішими, чужішими?

Її обминув тоді страдницький хрест. Вона стала лікарем. Згодом – дослідником-мікробіологом. В пам'яті колег з кафедри мікробіології Одеського медінституту вона залишилася неговіркою, зосередженою на своїх дослідах, дещо замкнутою і дещо педантичною.

Коли в часи нетривкої хрущовської «відлиги» по 18-ти роках ув'язнення повернувся з концтабору Святослав Караванський – вона стала його дружиною. Йому тоді було 42. Їй – 36. Вона була на порозі захисту дисертації. Йому – талановитому перекладачеві, поету, мовознавцю – стелився прямий шлях до Спілки письменників, до визнання і слави. Вони могли мати все, що люди називають щастям. Треба було лише забути ідеали своєї юності, свої мрії про вільну й щасливу Україну. А якщо не забути – то бодай ледь-ледь покривити душею, бодай зробити вигляд, що забули, змирилися. Не могли. Не вміли. Не хотіли!

Замість довгих романів про здобутки колективізації й індустріалізації та окремі негативні прояви «культу особи» з неодмінним славослів'ям на адресу «мудрої партії», що 35 років «упритул» не убачивши того культу, нарешті аж після смерті «особи», прозріла, – Караванський пише короткі й різкі, мов постріл, статті, листи, звернення про порушення прав випускників українських шкіл при вступі до вузів, про нищення української мови й культури, про те, що «культівська» практика й далі продовжує існувати поряд з парадними промовами про «розвінчання культу».

Доля відвела Святославу 3 роки «свободи». В 65-му він знову за ґратами. З цього часу Ніна Строката-Караванська в постійній дорозі, між Одесою і Мордовією, де відбував

ув'язнення її чоловік, в постійній боротьбі за його куці права політв'язня. Не зумівши зламати Караванського, табірна адміністрація робить все, щоб ізолювати його від світу, щоб не залишилось жодної шпаринки, крізь яку проник би до нього бодай хоч ковток «вільного» повітря, а від нього – хоч півслова – на волю. Його постійно тримають в карцері, позбавляють побачень, права на отримання посилок, на листування. І тоді на світ з'являється документ, який ще має бути осмислений істориками українського визвольного руху. Ніна Строката – дружина політв'язня Караванського, звертається до радянського уряду із заявою: якщо мій чоловік є настільки злочинним, що не має права навіть на ту подобу людського життя, що законом забезпечується в'язню, – вимагаю його розстріляти! Цей страшний документ – один, мабуть, із перших, що вирвався з України крізь «залізну завісу» в широкий світ, сколихнув міжнародну громадськість своїм трагізмом і на довгі роки прикував її увагу до політв'язнів радянських концтаборів.

Чи розуміла Ніна Строката, що після того, як погляд цілого світу прикувався до нерівного двобою політв'язня Караванського з тоталітарною системою, не тільки про офіційний розстріл її чоловіка, а навіть про який-небудь «нешасний випадок» чи «нагле смертельне захворювання» не могло бути мови?

Очевидно, розуміла. І все ж, її заява не була плодом тверезого розрахунку. Це був акт відчаю. Це був розпачливий крик людини, якій нестерпно болить мука іншого, рідного.

В радянській літературі неодноразово експлуатувався сюжет: в безвихідну хвилину, потрапляючи до рук катів (білогвардійців, фашистів) любляча рука позбавляє життя любиму людину, щоб врятувати від муки катування, від страдницької смерті. Мабуть, не було ні столичної, ні провінційної сцени, звідки б не пролунав вірш Муси Джаліля про матір, яка просить на допиті розстріляти свою доньку, бо при ній вона, матір, не зможе видати фашистам партизанів. А потім, коли дитину убито, сміється у вічі катом, бо єдині муки, яких вона не зуміла б знести – це муки її дитини. Ми плакали, читаючи чи слухаючи з естради ці трагічні оповіді. Ми були сентимен-

тальні, коли йшлося про книжкових героїв. Ці акти відчаю, описані в книжках, ми називали героїзмом, мужністю, стійкістю й іншими високими словами.

Акт відчаю Ніни Строкатої радянською пресою був по трактований як нечувана жорстокість, начебто доказ морального виродження «націоналістов-антисовєтчиков». А вона, приїхавши з табору, де (вже вкотре не домігшись чергового побачення з чоловіком) написала свою заяву, сиділа, охопивши голову руками й повторювала: «Вони його замучать! Те, що вони з ним роблять, гірше смерті!»

Не дала замучити. Врятувала. Та й не його одного.

Ми з тобою – грози краплина,
Що розбилась на дві об камінь.
Дві – одного єства – клітини.

Дві – єдиної суті – грані, – писав їй з табору її чоловік. І це була правда. Вона зуміла налагодити зв'язки із сім'ями політв'язнів та дисидентами Москви, Петербурга, Литви, Вірменії, Естонії й Криму. Завдяки їй були почуті за межами імперії багато скарг і стогонів, що лунали за колючими дротами. Її невеличка квартира на Люстдорфській, 58 стала тим центром, довкіл якого гуртувалося українське життя в Одесі 60-х років. Сюди приїздили наші друзі й однодумці з Києва, Львова, Харкова й Івано-Франківська. Тут ми вперше зустрілися з незабутнім Василем Стусом. Тут ми вчилися сміливості бути собою, відстоювати свої переконання.

В 1971 р., в грудні, Ніну Антонівну було заарештовано. В травні 1972 року – засуджено до 4,5 років таборів.

Я пам'ятаю, як незалежно, мов би не було конвою, ввійшла вона до зали суду. Спокійна, підкреслено охайна, з романтичним бантом на грудях і синьою квіткою «многотерпного ірису» в руці. Де взяла його? Що хотіла сказати нам цим непишним цвітом?

«Лягідна квітко! Ірис многотерпний»...»– писав із табору чоловік-в'язень своїй, тепер також ув'язненій дружині.

Скільки б тебе не топтали чобітьми,
Скільки не нищили – знову ти квітнеш.

Знову чаруєш добу преддосвітню!

Ірис – по-нашому просто «півник», або ще «косичка». Не вибаглива, простенька квітка. Її не леліють, як рожу, не ховають до льоху від заморозків, як жоржину. Та напровесні в наших квітниках саме вона зацвітає найперша.

Ніна Строката-Караванська була тією першою квіткою другого українського відродження, що розцвіло в 60-х роках на нашому зрусифікованому південноукраїнському ґрунті.

Роки ув'язнення, яке відбувала в мордовському Барашеві разом з Надією Світличною, Іриною Калинець, Стефанією Шабатурою, Іриною Сенік та іншими українськими патріотами, підірвали здоров'я, та не зламали волі цієї мужньої жінки. Ніколи, до речі, не згадувала Ніна Строката про ці роки, як про роки страждань. Для неї вони назавжди залишились роками високої духовної напруги, високої дружби, високої боротьби за національну і людську гідність. Вийшовши з табору без права жити у великих містах, вона не шукає затишку, спокою, а оселяється в підмосковній Тарусі – давньому притулку вільнолюбних «крамольників», «осином гнізді» для російської імперії. Звідси через московських дисидентів вона підтримує зв'язки з Україною, із міжнародною громадськістю, а головне – може впливати на долю чоловіка, який вже вкотре був «пересуджений» в таборі й уже вкотре отримав додатковий термін.

Живучи далеко від України, перебуваючи під наглядом, Ніна Строката – серед засновників Української групи сприяння виконанню Гельсинських угод, першої легальної правозахисної організації в Україні радянського часу, що вписала ще одну яскраву сторінку в історію визвольних змагань.

1978 року, дочекавшись із ув'язнення свого чоловіка, що перебував у таборах більше 30 років, Ніна Строката-Караванська разом із ним залишає свою неласкаву вітчизну. Незадовго до від'їзду я з малою донечкою востаннє відвідала її в Тарусі.

– У мене два шляхи, – пояснювала вона своє рішення, – на схід (тобто, знову в табори), або на захід (тобто за кордон, в еміграцію). Як я виберу перший – Святослав загине. Його тримажуть у таборах до смерті.

Ніна Антонівна не сказала про третій шлях – шлях примирення з дійсністю, шлях принижень і компромісів. Для неї – він був неможливий.

Ставши на смертельний герць із багатоголовим імперським спрутом, вона не могла відступити, скласти зброю. Вона просто передислокувала свої сили і там, в еміграції, разом із чоловіком та іншими вигнанцями жила й працювала для України, за незалежність якої заплатила своєю долею, своїм життям.

... Вона завжди кудись поспішала, завжди була в дорозі, у пошуках, у зустрічах. І я завжди з тривогою чекала її повернення: з поїздки, з табору, з еміграції... Зараз вона знову пішла. На цей раз – безповоротно. 2 серпня в м. Балтиморі, в шпиталі серцево-судинних хвороб зупинилося серце полум'яної української патріотки, правозахисниці, одеситки.

Схилимо голови перед її світлою пам'яттю. Знаймо: вона пішла не в засвіти. Пішла – в історію.

«Чорноморські новини»

05.09.1998 р.

*Книга «Нескорена берегиня»,
Торонто-Львів: Літературна агенція «Піраміда»*

МОВОЮ ДОКУМЕНТІВ І СВДЧЕНЬ

Лист ветеранів війни із с. Візирки Комінтернівського району («ЧН» від 4.10.97 р.) до болю нагадав мені звернення Героїв Радянського Союзу та кавалерів орденів Слави, опубліковане десь років з 5-6 тому в улюбленій ветеранами газеті «Сільські вісті». Те ж «праведне» обурення проти «спроб реабілітувати ОУН-УПА, які ображають і принижують 1,5 мільйона ветеранів», та ж непримиренність, та ж претензія на істину в останній інстанції, той самий «джентльменський набір» героїської красномовності: «фашистські прислужники», «сволота фашистська» тощо.

І стало мені сумно. Невже за роки відновленої незалежності України, після стількох публікацій на цю болючу тему ці люди так нічого й не зрозуміли?! Я – донька воїна Червоної Армії, який, повернувшись з війни інвалідом, помер в 35 років, залишивши четверо дрібних сиріт. Я – донька роду, в якого війна забрала всіх чоловіків, окрім старенького дідуся-учителя. Тому я не можу ні зневажати отих 1,5 мільйона ветеранів (й візирських), ані сердитись на них. Мені просто боляче. Боляче від їхнього невміння (чи нехотіння?) зрозуміти правду, від їхньої агресивності, від хворобливого бажання продовжувати ту страшну війну до безконечності, якщо вже не на полі бою, то в людських серцях.

Мій батько не вмів так. Коли мій найстарший брат перейшов у 5-й клас і в хаті з'явився вираз «фашистська мова» (з 5-го класу тоді починали вивчати німецьку), він, вже однією ногою на тому світі, лежачи в нетопленій хаті, під стіною, вкритою памороззю, розповідав нам про прекрасну Лорелай, що розчісує золоті коси над водами далекого Рейну, про шіллерівських братів-розбійників, читав Гейне. Ніжного прозорого Гейне. Німця... «Auch die Berge will ich Steige»... Він не хотів, щоб ми ненавиділи той далекий народ, щоб у наших душах війна з ним продовжувалася. І це – помираючий в 35 років!!!

Чому ж сьогодні ті, хто залишився живий, кому Бог дав дожити до старості, так хочуть, щоб ми і досі воювали в серцях

наших, щоб ми і досі ненавиділи? І не когось, а представників свого ж таки народу, «винних» хіба лише в тому, що раніше від нас усіх піднялися з колін і не побоялися стати на битву за свою (і нашу ж!) вільну державу.

А може, ці люди нічого, окрім «Сільських вістей», не читали в останні 5-6 років? То дозвольте мені зробити для них вибірку із інших, може, менш доступних для наших ветеранів джерел.

Перш за все, думається мені, їм буде цікаво і корисно дізнатися про велику публікацію кандидата історичних наук Ю. Шаповала «Сказати правду» («Літературна Україна» від 1.10.1992р.), в основу якої покладені матеріали, знайдені істориком в архівах.

Нагадавши читачеві, що вступ Червоної Армії на територію Західної України – з одного боку і вступ гітлерівських військ на територію Польщі – з другого (вересень 1939 р.) був обумовлений секретними протоколами сталінсько-гітлерівських мирних договорів. Ю. Шаповал наводить факти, які, на мою думку, навіть камінь можуть переконати в тому, що боротьба населення західноукраїнських земель проти більшовицького терору була не чим іншим, як справедливою визвольною боротьбою.

Цитую: «З осені 1939 по осінь 1940 року було репресовано за політичними ознаками, головним чином депортовано без суду, слідства і навіть без письмового звинувачення 312000 сімей, або 1 мільйон 173 тисячі 170 чоловік».

Не можу не запитати в 1,5 мільйона ветеранів, котрі, якщо вірити тим, хто виступає від їх імені, почувають себе «приниженими та ображеними»: а куди подіти, як зняти нам зі своєї совісті оці 1173170 знищених життів? Як забути, що за цими цифрами – трагічний шлях до Сибіру, без води і хліба, в «телятниках», з яких просто на ходу потяга викидали відірваних від порожніх материнських грудей мертвих немовлят; жахні умови сибірської зими – без житла, без одягу, баз захисту? Десь читала (даруйте, це буде єдиний факт без посилання на джерело) про західноукраїнське село, з якого разом з батька-

ми було вивезено 140 дітей. До місця висилки доїхав один – 14-літній хлопчина... І було все це ще в 1939-1940 роках, за два роки до створення УПА! Чому ж ви, шановні ветерани, так високо цінуючи свої заслуги у боротьбі з фашистськими окупантами, звете бандитами тих, хто піднявся боронити свій край від окупантів більшовицьких? Адже «визволителі» там поводитись не краще, ніж фашисти на наших землях, і були для них тими ж фашистами і душогубами!

Цитую: «...Оперуповноважений райвідділу МВС Винниківського району... Харитонов... після жорстокого побиття самочинно застрелив двох дівчат та працівника сільпо Муцака.

...Заступник голови Мельниця-Подільського райвиконкому... почав стріляти з автомата і тяжко поранив 2 чоловік. Один з них, ІНВАЛІД ВЕЛИКОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ВІЙНИ Півторак, помер від цих поранень.

...Незаконно арештовано жителів села Сихів... Недозволеними методами слідства добилися зізнання, що арештовані нібито вчинили терористичний акт. Внаслідок цього Ф. Г. Гадяка засудили до розстрілу, а його сина Г. Ф. Гадяка до 25 р. позбавлення волі.

...арештовані мешканці с. Красносельці... застосовувались незаконні методи допиту, документи звинувачення були сфальсифіковані. Під впливом цього В. Б. Сквирський у камері покінчив життя самогубством».

Таких фактів у статті Ю. Шаповала – безліч. Та найпоказовішим документом, стосовним до питання про бандитизм «бандерівців», є знайдена в архівах та опублікована істориком доповідна записка військового прокурора військ МВС Українського військового округу Кошарського на ім'я Секретаря ЦК КП(б)У Хрущова М. С., яка (чи не вперше!) є офіційним свідченням того, що бандитські дії під виглядом вояків УПА чинили самі «визволителі» західноукраїнських земель. «Министерством Госбезопасности, – чорним по білому пише військовий прокурор, – применяются т. наз. спецгруппы, действующие под видом бандитов УПА». Далі йдуть приклади насилля цих груп «над местным населением».

Цитую: «В марте 1943 г. спецгруппа, возглавляемая агентом МГБ «Крылатым», дважды посещала дом жителя с. Грицаи Дубровицкого р-на Ровненской обл. Паламарчука Г. С., 62 года, и, выдавая себя за бандитов УПА, жестоко истязала Паламарчука и его дочерей Паламарчук А. Г. и Паламарчук З. Г., обвиняя их в том, что они якобы выдавали органам МГБ украинских людей. «Крылатый» и его группа подвергли пыткам Паламарчук А. Г. и Паламарчук З. Г., подвешивали и вливали им в нос воду и, тяжело избивая, заставили дать показания, что они с органами МГБ не связаны, а наоборот были связаны с националистическим подпольем. На основании полученных таким провокационным путем «материалов» Паламарчук А. Г. и Паламарчук З. Г. 18июля 1948 г. были арестованы, причем... сотрудники райотдела МГБ их жестоко избивали...

...В ночь на 22 июня 1948 г. спецгруппой МГБ из с. Подвысоцкое... был уведен в лес... Котловский Ф. Л., которого участники спецгрупп подвергли пыткам... Действия преследовали цель путем истязаний и угроз лишения жизни заставить Котловского дать показания, что он является врагом советской власти. В результате истязаний Котловский находился на лечении в больнице с 27 июля по 27 августа 1948 г.

...В ночь на 22 июля той же спецгруппой был уведен в лес житель с. Ридкив... Михальчук С. В., Инвалид Отечественной войны. (Цікаво, чи і його включили наші шановні ветерани в оті півтора мільйона «принижених і ображених»?.. – Г. М.) ...Его связывали, подвешивали, избивали, добивавсь... показаний о связи с бандитами.

... В сентябре 1947 г. пропущены через спецбоевку Стоцкий С. П. и Дмитрий Е. Г.... Насколько жестоки были пытки, свидетельствует тот факт, что Стоцкий с 22 сентября по январь 1948 года находился на излечении в стационаре»...

Мабуть, годі! Всіх наведених Кошарським фактів не перепишеш, та й йому, як сам він наголошує, відома була лише незначна їх частина.

Думаю, що й цього досить, щоб зрозуміти, хто був бандитом і злочинцем: той, хто прийшов на чужу землю і перетворив

її в отаке криваве пекло, чи той, хто піднявся, щоб збройно боронити свій край від кривавих зайд? А для тих героїв-ветеранів, котрі ще не переконалися в безпідставності своїх образ і амбіцій, наведу ще кілька цитат із інших газет:

«...30 чоловічих та жіночих черепів, кісток замучених. Черепи прострелені, проламані. В одному з них стирчав залізний костиль, яким прибивають рейки до шпал...» – це про розкопки жертв 1939-1941 років у дворі колишнього НКВС в Дрогобичі («За вільну Україну» від 4 вересня 1990 р.).

«...Останки 39 синів і дочок України було знайдено на території сталінської катівні в Золочеві...» (За вільну Україну» від 2 червня 1991 р.).

«...Поки знайдено 67 скелетів, 12 з яких належали підліткам. 30 черепів відвезено на експертизу... Шари трупів чергувалися з шарами вапна» – це вже Самбір («За вільну Україну» від 27 квітня 1991 р.) А за кілька місяців у тій же газеті самбірське фото з підписом: «Ось вони – 71 домовина з кістками замучених, убитих, серед яких і 4 дітей».

А ось це вже – лише для витривалих. Тому вагітних і хворих на серце прошу далі не читати: «Марія розповіла ще про дівчинку Юльку із Новосілок: енкаведисти топтали її по ній, поки не випустили кишки. ...Носалик із Мостиського району від нелюдських знущань зійшла з розуму і померла, а кати все твердили: «Притворяєшся, сволочь!» («За вільну Україну» від 4 вересня 1990 р., ст. «Свідки встають з могил»).

«...В'язнів виводили з автомашин по одному. Побиті, скатовані, вони лише стогнали і не чинили жодного опору. Одна машина... освітлювала підфарником мулистий берег Дністра. В світляному стовпі стояла людина з сокирою і кожному, кого підводили до неї, одним сильним ударом відрубувала голову...» – це розповідає колишній сторож Самбірського спиртзаводу Дмитро Савич, який власними очима бачив трагедію в червні 1941 року, за кілька днів до війни, коли про УПА ще й помину не було... «Тієї ночі, – розповідає Д. Савич, – «воронки» працювали до самого ранку... За німців у тому місті насипано братську могилу. В ній на той час спочивали останки 117 людей. Але Дністер

знову і знов вимивав людські кістки» («За вільну Україну» від 27 квітня 1991 р., «Річка не вміє говорити»).

«Німим» був і свідок злочину Дмитро Савич... Аж до 1991 року. Німують ще й сьогодні тисячі людей, які б могли багато чого розповісти «ображеним» ветеранам.

О, мій народে!... Німуючий, змучений, понівечений народе мій!.. І оце тобі – ще й до сьогодні покірному та без'язикуму – хтось сміє дорікати за те, що між твоїх синів і дочок знайшлися такі, хто не схилив покірно голови своєї під чужу сокиру, хто хотів тобі і собі кращої долі?!

Але я обіцяла – без «лірики»... Тому дозволю собі спокійно запитати наших візирських ветеранів: чи правомірно назвати карателями тих, хто чинив ці криваві злочини? А вони ж – також ветерани і, мабуть, густіше за візирчан завітчані орденами та медалями, і пенсії у них, думається мені, вищі, бо наші візирчанські ветерани, хочеться мені сподіватися, таких кривавих «подвигів» не чинили – інакше б не у Візирці, а десь по столицях чи курортних містах облаштувалися...

Для того, аби шановні наші ветерани (та й не тільки вони...) краще усвідомили, чому вони так не люблять Бандеру та ОУН, нагадаю декілька добре відомих, хоч і трохи забутих нині, документів.

Цитую; «Людоїд Гітлер випустив своїх вірних псів – петлюрівців, гетьманців, ОУН-івців, цих мерзотних зрадників українського народу. На всі брехні жовтоблакитної банди і її головача Степана Бендери наш народ має одну відповідь – смерть!» Це – наш давній знайомий О. Корнійчук. Стаття «Смерть зрадникам України», газета «За Радянську Україну» від 31 липня 1943 р.

А ось це – іще складніше: «Дорогі товариші, робітники, селяни та інтелігенція! Ваш ворог – не тільки німецькі розбійники! Ваш ворог – зграя німецько-українських націоналістів! Запродавшись Гітлеру, вони уярмлюють наш народ, нашу Україну.

Будучи агентами гітлеризму, вони»... і т. д., і т. п. 12 січня 1944 р. Голова Верховної Ради УРСР М. Гречуха, Голова Ради

Народних Комісарів УРСР Л. Корнієць, секретар Центрального Комітету КП (б)У М. Хрущов.

Таких статей, звернень, листівок я можу процитувати десятки. То чи ж дивно, що всі, хто це читав (а читали всі!), проливаючи кров на фронтах чи страждаючи від окупантів, повинні були люто ненавидіти «агентів гітлеризму» та «гітлерівських запродавців».

Та хочу навести й деякі документи, яких наші читачі ніколи не бачили.

Цитую: «Кремлівські жиди стоять у зв'язку з ОУН... У проводі ОУН сидять агенти Москви, які виконують накази кровожерливого Сталіна. ОУН – це замаскована большевицька бойова частина, яка має завдання підбурювати вас проти німецького правління і творити хаос. ОУН – є зряддям жидівського большевізму. Його провідники – агенти Москви! ОУН і большевізм – одно, тому вони повинні бути знищені. Німецьке правління». Це німецька листівка, випущена в червні 1943 року і спрямована проти ОУН.

Або й ще краще: «Українці в лісах! Червоні волоцюги... розкинули листівки, де в імені масового вбивці... Сталіна, урочисто признано вожака українських бандитів Бандеру старшим більшовиком Советської України!.. Він і його поплічники будуть покарані спільно з комуністичними бандитами!» Отакої! Далі йде заклик до членів ОУН вертатися з лісів додому та обіцянка помилування. Підпис: Фон дем Бах, СС-обергрупенфюрер і генерал Польщі. Червень, 1943 р.

То, може, шановні ветерани із Візирки, прочитавши свого часу щось подібне, якраз і полюбили б отого Бандеру і його оунівців, що були німцям, як кістка в горлі? Або, може, вони б змінили своє ставлення до націоналістів, якби прочитали в німецьких донесеннях з Волині, Поділля, Житомирщини слізні скарги на те, що через діяльність «націоналістичних банд» німецькою владою «повністю втрачено 32% орних земель, 17% хліба, 33% великої рогатої худоби, 28% свиней, 52% баранів, 26% молока» і т. д. Це донесення №179 житомирського генерал-комісара Кенігга. А ось ще одне – за підписом

Кісслінга: «Хоч на початку року передбачалося вивезення з Волині 6000 тонн продовольства щомісяця, цю цифру довелося зменшити до 800 тонн». Причина – напади націоналістичних «банд» на 405 державних господарств, 68 з яких повністю знищено, на 94 молочарні, 34 хлібні комори; викрадення 12081 голови ВРХ, 786 коней і т. і.

В донесенні №174 за підписом Шенке читаємо, що через отих клятих націоналістів «в багатьох районах вже взагалі немає німецької адміністрації», а в іншому – вже згадуваний Кісслінг доповідає, що «в Житомирі через нестачу сил безпеки для продовольства неможливо добути жодної корови». А сумнозвісний Е. Кох в цей час вигукує, виступаючи в головному штабі в Берліні: «Я повинен витиснути із цієї країни все до єдиної краплі!»

То що ж це були за «гітлерівські прислужники», що завдавали окупантам на кожному кроці отакої шкоди? А я ж іще не привела фактів бойових сутичок підрозділів УПА з фашистами, не згадала про тисячі розстріляних, повішених, арештованих німцями «за участь в націоналістичних бандах» чи за зв'язок з ними. Про все це кожен зацікавлений може довідатись, взявши до рук книжку «Україна в II світовій війні» В. Косака, добру половину якої складають матеріали архівів.

Я не сподіваюсь на те, що всі, для кого ОУН-УПА завжди були об'єктом ненависті, прочитавши мою статтю, терміново спалахнуть любов'ю до націоналістів. Я просто хочу, щоб вони замислилися: кому і для чого було вигідно зробити з борців за незалежну Україну «гітлерівських прислужників»? Хто і з якою метою ще й досі, вже в незалежній державі, так вперто розпалює серед однієї частини народу ненависть до іншої його частини?

Так, це важко: зламати звичний стереотип мислення і визнати правду за тим, хто, можливо, колись цілився в тебе, як і ти в нього. Це трагедія, що в борні з фашистським загарбником представникам одного народу не прийшлося стояти в одних лавах. Але нині вже є всі передумови для того, аби ми, всі разом, будували майбутнє свої – однієї на всіх! – (бо іншої у нас

нема) – Держави. І чи не думаєте ви, шановні читачі, що добра половина наших нинішніх бід іде саме від того, що ми й досі не можемо поєднатися? А доки ми «чубимось» – «хитра сорока», як в отій дитячій казочці, любесенько тягає із нашої «миски» найжирніші шматочки у своє височеньке «гніздечко»...

І ще одне, дорогі мої ветерани: і у вас, і у мене є діти. І у вас, і у мене ростуть онуки. И так само ростуть вони у колишніх оунівців-упістів, і в отих звірів-карателів, що випускали кишки із молодесенької Юльки із західноукраїнського села... Так невже ви хочете, щоб наші внуки коли-небудь знову цілилися один в одного?!

Ось над цим, найперше, – над цим подумайте, дорогі наші, і нехай Господь дає вам сили й здоров'я.

«Чорноморські новини», 11-15 травня 1999 року

В'ЯЗЕНЬ № 8986

Подвиг Януша Корчака, що разом із своїми вихованцями добровільно ступив у газову камеру фашистського концтабору, – відомий усьому світові. Про українця Івана Кипріяна не знає ніхто. Корчак був педагогом. Кипріян – священником. Польський педагог зазнав фашистського терору. До більшовицького – не дожив. Український священник знав більшовицький і не дожив до фашистського. Свій безвісний подвиг отець Іван здійснив майже на 20 років раніше, ніж самовідданий Януш.

Відомий український поет Ігор Калинець називає о. Кипріяна, легенду про якого чув від свого дядька-священника, «героєм своїх дитячих літ».

Лише в наш час, коли стало можливим читати літературу, що виходила за межами імперії, спілкуватися із представниками української діаспори, що були очевидцями багатьох невідомих нам подій, стало відомо, що розповідь Калинцевого дядька – не легенда, а урочисто трагічний факт нашого недавнього життя.

...Це було в 1924 році.

Вже 6 років минуло від часу заснування перших у світі концентраційних таборів – місць масового фізичного знищення мільйонів людей, названих «ворогами народу».

Сьогодні я вже, мабуть, нікого не здивую, сказавши, що ці перші концтабори були засновані аж ніяк не у фашистській Німеччині, а в нашій рідній Країні Рад, і що вигадав їх не божевільний параноїк Гітлер, а наш «мудрий вождь і учитель» товариш Ленін разом із своїм улюбленим соратником (щоправда, якимсь під гарячу руку названим проституткою...) Львом Троцьким.

Це факт нині загальновідомий, і я нагадую його лише для тих, хто ще й сьогодні, розмахуючи червоними прапорами, обіцяє нам відновити «гуманістичні» ленінські принципи...

Отож від 1918 року, коли під Архангельськом був створений перший ленінський концтабір, до описуваних подій пройшло 6 років, і на «просторах родини чудесной» таких фабрик смерті вже було безліч.

В одному із них, розташованому в Сибіру, в бараці № А-332

й перебував 68-річний український священник Іван Кипріян.

Можливо, це був барак для немічних – тих, з кого вже не можна було витиснути жодної користі для «соціалістичного будівництва», бо в ньому ж утримувалися й 70 російських діточок, що мали нещастя народитися в таборі й ставали його в'язнями до 5-річного віку. Після 5 років дітей кудись вивозили – очевидно, в дитбудинки чи колонії для дітей політв'язнів. До 5-річного віку, щоправда, рідко хто з тих крихітних мучеників доживав, бо ж догляду за 5 ними не було, а харчували їх лише тим, що залишалось після роздачі харчів дорослим в'язням, та й одягом їхнім було те, що викидали дорослі.

Так, принаймні, свідчить о. Кухарик, також в'язень цих часів, у часописі «Голос Христа Чоловіколюбця», № 9, 1958 р., Канада.

Були в бараці й божевільні, й спаралізовані діточки, й покриті струпами та роз'їдені ранами, які ніколи не гоїлись.

Смердючі, залякані, вічно хворі й голодні, вони викликали відразу, й мало хто мав силу наблизитись до них. Єдиною «нянькою» й опікуном нещасних малят був отець Іван. Він озивався до них лагідним словом, брав на руки, пригортав до старечого, змученого серця і гірко ридав, виносячи з бараку на власних руках мертві тілечка, аби душечка покійного малолітнього страдника знала, що й за нею хтось побивається на цій землі, і її тілу віддає шану і почесть.

Зрештою, й сам отець Іван мав вигляд далеко не привабливий. «Його лице, – пише о. Кухарик, – було синє і жовте. Жовте там, де видніла потріскана шкіра, і синє, де потріскали жили й починалося запалення.

Ніс, зламаний ударом, був також синій, аж чорний. На підборідді виднілись рани, що ніколи не гоїлися».

Вряд чи котресь із наших діточок пішло б на руки до дідуся із такою зовнішністю...

А для тих, табірних, він був і отцем, і матір'ю, і наймилішою в світі людиною – власне, єдиною людиною, яку можна було любити, від якої можна було сподіватись добра і захисту. Може, тому, що іншої не було?..

А може, тому, що мав отець Іван на спотвореному обличчі дивно лагідні, засмучені очі, які «казали всім, що то була людина, повна християнської любові... Ті надзвичайні очі розповідали про його бзмезжний тягар».

Що ще відомо про побут отця Кипріяна у таборі? Дуже мало.

Відомо, що гризла його невигойна печаль за сина Віктора, розстріляного більшовиками у 1920 році; що був у таборі поруч нього якийсь полковник (очевидно, білогвардієць?..) на прізвище Калядін, який спорудив у бараці під нарами для парализованих і душевнохворих дітей престол, на якому отець Іван служив літургію, молебні за болящих та панахиди за покійних. Сюди, в цей найжахливіший відділок бараку навіть вартові гидували наближатися...

А ще відомо, що з бараку час від часу забирали тих в'язнів, яких треба було знищити. Забирали й дітей. Із не дуже детальних розповідей свідків тих жахливих подій можна зробити висновок, що виводили приречених із бараку десь увечері, до відбою, а розстрілювали перед світанком, бо, як свідчать очевидці, існувала десь на території табору якась будка чи огорожа без даху (в спогадах свідків вона зветься «кліткою»), куди зачиняли смертників перед розстрілом. Будка ця була в полі зору варткових на вежах, і підійти до неї було неможливо. Тому отець Іван все з тим же Калядіним прорили підземний хід, крізь який священник проповзав до приречених, щоб дати їм останнє благословення та відпущення гріхів.

А ще знаємо про те, що одного вечора з бараку було виведено 20 хворих, остаточно ослаблених дітей... «Страшна сніговія лютувала надворі, – пише о. Кухарик, – Здається, немає нічого страшнішого, ніж сибірська заметіль... «пургою» називають її. Тоді нема ні заходу, ні сходу, ні півночі, ні півдня, але тільки розгурканий вітер і сніг...»

В таку «розгуркану» ніч напівголі, нещасні діти (згадаймо – до 5 років!..) залишалися просто неба самі, безпорадні... Отець Іван знав, що в своїй дитячій розпуці вони гукають до нього, як кожна дитина в біді гукає свою маму.

... Дійти ло лазу допоміг йому все той же вірний полковник.

Ступаючи в хідник, отець Іван сказав Калядіну знищити престол під нарами. Він знав, що не повернеться. Обернувшись востаннє, мовив неголосно: «Мир всім!» – і зник у хіднику.

Чотири дні лютувала заметіль, і чотири дні ніхто не підступав до загорожі смертників. А коли відкрили, побачили замерзле тіло отця Кипріяна, обліплене задубілими дитячими трупами. Ручку одного з хлопчиків отець ще тримав у своїй задубілій долоні.

Так загинув український священник Іван Кипріян, знаний як в'язень № 8986...

Хто він, і звідки цей праведник, що по слову Христовому поклав душу свою за малесеньких друзів своїх?

«Записки наукового товариства ім. Шевченка (том ССХ-ХУІ, Львів, 1933, стор. 226) в статті про діячів української музичної культури повідомляють, що Іван Кипріян народився у 1856 році в м. Сокалі на Львівщині, був священником, композитором та диригентом. Автор одного із найперших у Галичині підручника початкових знань з музики і співу. Видав «Партитуру церковних співів» українського композитора XVII віку Бортнянського. Збирав народні пісні та публікував їх записи у збірниках. Будучи парохом у Немирові, створив прекрасний хор, що виступав на багатьох святах та концертах з виконанням творів Бортнянського, Кицаківського, Колесси та ін.

Із книги «Польові духівники УГА», що вийшла в 1963 р. у Вінніпезі (стаття о. Івана Лебедовича) можна дізнатися, що о. Іван Кипріян добровільно вступив до Української Галицької Армії і пройшов із нею як польовий духівник всіма тернистими шляхами, що випали на її долю.

«Це святий капелян, що ділив долю й долю частин І корпусу», – говориться в статті.

В статті цитуються спогади вояків УГА про те, як працював о. Кипріян у тифозних бараках, раз по раз наражаючись на небезпеку інфекції. «Як гарно вмів він піддержувати нас на душі, хоч, наближаючись до нас, щораз наражався на захворювання», – пише у вже згадуваному часописі «Голос Христа Чоловіколюбця» колишній воіу УГА, що в страшну зиму 1919

– 1920 року пережив три напади поворотного тифу.

«Був це великий патріот і народний діяч, що свідомив національно цілу Немирівщину», – свідчить про о. Кипріяна ще один сучасник – о. Марко Гіль. А далі додає дещо й зовсім несподіване: «Був відомий з різних виступів на вічах у Равщині та сусідніх повітах... За його стараннями започаткували селяни відомий страйк проти дідичів майже в усій Равщині. Дідичі були змушені збільшити селянам заробітню платню»

Організація масового селянського страйку справа, як на наш погляд, – дещо незвична для священика, адже нас у школах учили, що оті «кляті попи», «розношички опіуму для народу» тільки те й робили, що «служили експлуататорам, задурманюючи народ»... Ще більше можна здивуватися, довідавшись, що сам о. Кипріян походив не із «простолюддя», а із шляхетного роду, котрий (якщо я все правильно зрозуміла із опрацьованих матеріалів) навіть мав свій родовий герб: три червоні розети на поперечній білій смузі через голубий щит («Патріярхат», №9, 1998 р., Нью-Йорк, стр. 21). «Справді, – каже Ігор Калинець у своїй статті «Як написати казку» (див. вищезазначений журнал), – за мірками Ольги Кобилянської – «Апостол черні».

А я дозволю собі сказати: апостол Правди, апостол Любові. Бо тільки той, хто все своє життя присвятив Любові й Правді, міг бути таким.

Кажуть, як істинний українець отець Іван дуже любив білу одежу, яка традиційно супроводжує українця в найурочистіші хвилини життя: до причастя, на сівбу та зажинки, на свято, до шлюбу й на смерть – в останню Божу дорогу. Отець Кипріян скінчив свій земний шлях в брудному, смердючому лахмітті, серед таких же брудних, обдертих малят. І лише люта сибірська зима виявилась «милосердною» й, мовби вдовольнивши тугу великого серця за близькою і чистотою, покрила мучеників чистим-пречистим, неторкнuto білим саваном...

Р. S. 18 лютого ц. р. в Будинку офіцерів відбулась конференція ветеранів II світової війни, на якій обговорювалися проблеми виховання молоді. Учасники конференції говорили

про необхідність виховувати молодь на славних бойових і патріотичних традиціях народу й висловили готовність взяти цю місію на себе. Таке прагнення ветеранів, очевидно, слід вітати. Бо, хоч перед Будинком офіцерів стояли якісь літні люди з імперськими гаслами, а з виступів промовців важко було зрозуміти, про традиції якого саме народу вони говорили і патріотів якої саме держави вони прагнуть виховувати, все ж не допускаю я думки, щоб ветерани так активно домагалися права виховувати наших з вами дітей на традиціях якихось чужих народів чи робити їх патріотами якихось чужих існуючих чи не існуючих держав.

Тому я й звертаюся до всіх, хто вже налаштувався іти в навчальні заклади, щоб виховувати молодих громадян незалежної Української держави в патріотичному дусі:

Шановні ветерани! Як будете йти до молоді зі своєю почесною місією, прошу вас дуже, не забудьте взяти з собою оцю мою статтю та прочитати юним громадянам України про Івана Кипріяна – славного сина українського народу, гуманіста і патріота, що життям своїм заплатив за те, щоб врятувати душі чужих діточок від передсмертного жаху, щоб зігріти їх останніми крихтами тепла свого старечого замерзаючого тіла. Це дуже сприятиме патріотичному вихованню.

Тільки не переплутайте: діло було не у фашистській Німеччині, а в комуністичному Радянському Союзі й не в гітлерівському, а в ленінському концтаборі.

*Галина Могильницька, донька офіцера
Червоної Армії, інваліда II світової війни,
загиблого у віці 35 років.
«Чорноморські новини»,
4 березня 1999 р.*

ПРОЩАННЯ З В'ЯЧЕСЛАВОМ ЧОРНОВОЛОМ

Трагічна загибель вирвала з демократичних рядів українського народу В'ячеслава Чорновола – громадянина, незламного борця за незалежність України, одного з найавторитетніших політичних діячів нашої держави, людину, яка за життя стала частиною вітчизняної історії. Лідер українського правозахисного руху 70-80 років, народний депутат України, голова Народного Руху України, він стояв біля витоків Української держави і був одним з її засновників.

Десятки тисяч людей прийшли 29 березня до київського будинку вчителя – колишнього будинку Центральної Ради, щоб попрощатися з В'ячеславом Максимовичем. 11 година 45 хвилин. Біля труни в скорботному почесному караулі стоять Леонід Кучма, Олександр Ткаченко, Валерій Пустовойтенко, інші керівники держави, народні депутати України, київський міський голова Олександр Омельченко, представники міністерств та відомств, Народного Руху України, політичних партій та організацій, посланці із Львова та інших областей України. У залі вінки: від Президента, Верховної Ради України, від Уряду, Рад міністерств, політичних партій, рухів та громадських організацій. Труну з тілом покійного переносять до Володимирівського собору. Церковну панахиду відправив Патріарх всієї України-Русі Філарет. Поховали В. М. Чорновола на Байковому кладовищі.

Слово про друга і проповідника

«Є два основних носії духовної творчості й розвитку спільнот: народ і людина. Вони – доки живі – змагають за те, щоб рухатися вперед, розвиватися, рости. І тільки смерть, знищення або крайня його загроза можуть зупинити збірне дерзання народу та індивідуальні зриви людини...»

В'ячеслав Чорновіл, який колись цими словами розпочав свою, ще в далекій юності написану книгу «Лихо з розуму», був тією людиною, чий дерзання та індивідуальний порив до боротьби за правду й народне благо не могла зупинити навіть крайня загроза знищення. Їх могла зупинити тільки смерть.

25 березня 1999 року перестало битися серце полум'яного патріота України, видатного політичного діяча, політв'язня радянських концтаборів, народного депутата України Чорновола В'ячеслава Максимовича. Він загинув – як і жив – у русі, в діяльності. Смерть перепинила цей рвійний рух, коли В'ячеслав Чорновіл повертався з Кіровоградщини після чергової зустрічі з народом, стонадцять разів ошуканим і обдуреним тими, з ким протягом усього свого життя нещадно боровся колишній дисидент, а нинішній голова Народного Руху України – найчисленнішої й найвпливовішої партії національно-демократичного спрямування.

Колись, боячись впливу В. Чорновола, комуністична влада садила його до тюрем. Нині перефарбовані ошуканці й зрадники народних інтересів, боячись партії, очолюваної політиком-патріотом, зробили все, щоб руками ураженої амбіціями та захланністю частини проводу відгородити Народний рух від його Лідера, а коли це не вдалося, – розколоти партію. Той факт, що на другий етап ІХ з'їзду НРУ, що проходив під керівництвом В'ячеслава Чорновола, прибули делегати від усіх без винятку областей України, навіть тих, де голови обласних організацій погрожували делегатам виключенням із партії за участь у «чорноволівському» з'їзді, свідчить про те, що розрахунок на ізоляцію В'ячеслава Чорновола від рухівських мас не виправдався: переважна більшість членів партії залишилася вірною своєму Лідеру та виробленим разом із ним рухівським ідеалам безкорисливого служіння Державі та Народу. Довкіл цієї більшості почали гуртуватися нові сили, за короткий час в ряді областей (в т. ч. й в Одеській) засновано ряд нових районних організацій та осередків НРУ. Все це не могло не бентежити тих, хто мріяв, усунувши В'ячеслава Чорновола від керівництва партією, нейтралізувати її вплив напередодні президентських виборів.

На тлі цих обставин катастрофа, що сталася, коли так і не переможений голова НРУ повертався із зустрічі з виборцями Кіровоградщини, яким представляв рухівського висуванця – одного із найсолідніших кандидатів на посаду президента Украї-

ни – політичного діяча світового рівня Геннадія Удовенка, – назавжди залишиться покритою чорним серпанком сумніву та підозри у неприродності, зловмисності того, що сталося.

Не маючи юридичних підстав трактувати трагічну смерть нашого друга й партійного лідера як політичне вбивство, ми стверджуємо, що загибель В'ячеслава Чорновола – це рана, нанесена в саме серце України, рана, яка ще довго буде відчутна в нашому суспільному житті. Україна втратила одного із найвідданіших, найчесніших і найбезкорисливіших своїх синів. Втратила саме тоді, коли їй і її народу найпотрібніші відданість, чесність і безкорисливість.

Пройдуть роки. Український народ навчиться розрізняти друзів і недругів. Україна позбудеться бід і стане квітучою європейською державою, про яку мріяв її неспокійний полум'яний син. І завжди на її прапорі, поряд з іменами найяскравіших діячів української історії, сяятиме це славне ім'я – В'ячеслав Чорновіл.

Тамуючи в серцях пекучий біль непоправної втрати, ми все ж відчуваємо гордість за те, що в час перемог і невдач, здобутків і втрат були поруч з ним, мали честь зватися його друзями, його соратниками.

Земля пухом тобі, наш незабутній друже!

Ми не зрадімо справі, якій Ти присвятив своє рвійне життя, свій розкрилений, осончений рух!

*Від імені членів Одеської Крайової організації Народного Руху України – голова ОКОНРУ Галина Могильницька та члени Проводу
«Чорноморські новини» 1 квітня 1999 р.*

ОСТАННЯ ДУМА

Кобза, ліра, бандура... В скількох піснях, у скількох поетичних та прозових творах оспівані ці прадавні народні інструменти! Скільки душ людських спалахнуло вогнем непокори та спрагою волі під речитатив кобзарського співу, і скільки їх просвітлило від слів лірницької молитви та псалма! А для скількох українців, позбавлених власної української книжки, кобзарські думи були єдиним написаним підручником, що оповідав про народних героїв, про славні битви, про вікопомний змаг до волі, до щастя.

Де ділись вони, українські Гомери – наша мандрівна історія, що здужала вижити навіть за жорстоких гонінь царату? Немає!!!

...Немає кобзи, немає ліри... А гучна колись бандура, що рокотіла струнами, як буряне море хвилями, дійшла до нас лише в модифікованому варіанті винятково ансамблевого інструменту.

Чи було колись у людській історії, щоб музичний інструмент – не музика, а сам інструмент – оголошувався ворожим суспільству? Було! І було саме у нас в Україні. «Класово ворожими», «ідеологічно небезпечними» інструментами називав кобзу та бандуру заступник наркома освіти Андрій Хвиля в доповіді на пленумі Всеукраїнського комітету Спілки робітників мистецтва у 1933 році, доводячи, що вони «орієнтують музичний фронт на часи гетьманства та козацької романтики».

На жаль, він був не самотній у своїй запобігливості перед московською владою у справі нищення духовності власного народу. З тих же 30-х років озивається до нас Юрій Смолич, автор книжок «Розповіді про неспокій» та «Розповідь про неспокій триває», якого уява наша малювала мало не національним героєм: «Кобза містить в собі значну небезпеку, бо надто пов'язана з націоналістичними елементами в українській культурі, з романтикою козацькою й Січі Запорізької».

Ось, виявляється, що таїло небезпеку: романтика боротьби, романтика волі, приклад козацької сміливості й відчайдушності!..

Тож коли навіть інструмент був оголошений «класово небезпечним» та ідейно «ворожим», то не дивно, що самі кобзарі викликали в апологетів більшовизму вже й зовсім шалену ненависть.

«Помреш, як собака, як проклятий зайда!» – обіцяє «узагальненому» народному співцеві наш знаменитий Микола Бажан, називаючи кобзарів «скигліями», «смердючими недоносками», а їх творчість – «проклятими піснями», «спотвореною грою юродивих». (поема «Сліпці»).

Репресії проти українських кобзарів та лірників розпочалися одразу, щойно Україну окупували війська більшовицької Москви. Ще під час громадянської війни були розстріляні Гамалія та Антін Митія (Київщина), Петро Скидана (Харків), Іван Литвиненко (Катеринодар), Свирид Сотниченко (Одеса), Антін Петюха, лірник Йосип, Петро Гузь, Федір Діброва, Андрій Слідюк та багато інших «рознощиків націоналістичної зарази», як писали про них газети.

Сьогодні ми вже знаємо дещо про масштаби нищення української культури більшовицькою владою. Та навіть не уявляємо того розмаху, якого в 20-30-ті роки набрала боротьба з кобзарством як яскравим проявом цієї культури, що була особливо ненависною червоному режимові, бо будила до боротьби, підносила народний дух.

Хто сьогодні здатен уявити собі, що, відкривши газету, зможе побачити статтю із заголовком: «Проти піаніно – телевізор!» або: «Баян – музична соха» чи, приміром, «Замінімо орган гітарою»? А в ті роки статей з подібними заголовками друкувалося безліч, тільки йшлося в них не про орган, баян чи піаніно, а про кобзу та бандуру, і проти неї спрямовувався, звісно ж, не телевізор, а «радіо Дніпрельстану», й замінити її слід було не гітарою, а таки гармошкою.

А скільки постанов було прийнято, щоб відняти голос в української пісні, зв'язати талановиті кобзарські рухи!

Нині багато хто любить нам «витукувати» на жебраків, яких бачимо на кожному кроці і яких за комуністів нібито не було. Гай-гай!.. Де б той жебрак опинився в ту ж мить, як сів би милостиню просити в якомусь підземному переході чи під ма-

газином! Чи ж ми забули, що в СРСР жебракування вважалось “засобом отримання нетрудових доходів» і переслідувалось вже з 18-го року? Спершу цей «нетрудовий елемент» просто розстрілювали, потім додумались відправляти на лісоповали...

В 20-их роках, після виходу постанови «про заборону жебрацтва», під категорію цього «нетрудового елемента» механічно підпали й усі кобзарі та лірники: не могла ж бо радянська влада визнати несанкціоновані кобзарські співи трудовою діяльністю, а плату за них – чесним трудовим заробітком, як це споконвіку визнавалось українським народом. Отож відтепер народних співців міг хапати кожен дільничний міліціонер. Трохи пізніше виходять постанови «Про обов’язкове затвердження репертуару в установах НКО», «Про обов’язкову реєстрацію»... Та ні! Не зброї, а... «МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ»!..

«Багато кобзарів тоді пропало, – розповідає кобзар Анатолій Парафіненко. – Кого ловили на базарі, кого в помешканні. Скрізь, де б вони не з’являлися, їх забирали».

Спроби видатних фольклористів чи митців заступитися за носіїв традиційного українського мистецтва кінчалися сумно. Переслідувань та репресій зазнають Гнат Хоткевич, Климент Квітка (чоловік Лесі Українки), Володимир Кабачок, Порфирій Мартинович, Філарет Колесса та багато інших знавців і дослідників народної творчості. Навіть «кобзарський батько» – знаменитий Дмитро Яворницький не уникнув репресій. Зрештою, й попри заступництво за кобзарів доля цих людей була вирішена вже самою причетністю до української народної культури...

Та навіть такими широкомасштабними заходами остаточ-но задушити «кобзарський націоналізм» не вдається. І тоді приймається рішення про проведення кобзарського з’їзду, який планується на 1928 рік. Привертає увагу цікава ухвала одного із засідань комісії по підготовці з’їзду, згідно з якою «вирішальне право голосу на з’їзді надається... працівникам ГПУ»! Отакі-от цінителі музичної творчості, виявляється, в ГПУ тоді працювали! Недарма й першими “читачами” та «цінителями» наших поетичних рукописів були їхні нащадки з відповідних органів...

З'їзд, проте, у 28-му році не відбувся. «Музикознавці» з ГПУ мали інший клопіт: готували саме широкомасштабну «виставу», яка й відбулася невдовзі на сцені Харківського (столичного тоді) оперного театру. В народі “вистава” ця дістала назву «Опери «СВУ» на музику ГПУ». Дійовими особами “опери”, сфабрикованої “музикознавцями» з органів, стали, на жаль, сотні найяскравіших представників української інтелігенції – цвіт української науки та культури. Голову нації було в основному відтято. Можна було приступати до нищення самого народного організму, основу якого становило українське селянство.

Тотальний голодомор, що забрав понад 9 (дехто називає цифру 12) мільйонів українського люду, не оминув і народних співців. Не на одній осиротілій бандурі чи кобзі вигравав по степах та шляхах України вітер свою тужливу пісню над опухлим, померлим з голоду народним співцем...

Та коли в міста й села вимореної голодом України були направлені для “пошуку народних талантів” фольклорні експедиції, виявилось, що оті гемонські таланти в Україні “занадто” живучі. Відомості, зібрані фольклористами, які, не відаючи, що роблять, фіксували, як і годиться, не лише імена та прізвища талантів, а й їхнє місце проживання, засвідчили наявність в Україні ще більше трьохсот народних співців – кобзарів та лірників. Зібрати їх на кобзарський з'їзд, проведення якого було оголошене в рамках республіканської олімпіади міста й села, не становило проблеми. Чи з'їхалися б неодноразово нищені владою народні співці до Харкова, якби знали, що основною метою олімпіади було «очищення мистецьких лав від ворожих куркульсько-петлюрівських націоналістичних елементів»? Хто знає...

Але вони з'їхались. І навіть демонстрували своє історичне мистецтво перед недомордованим людом, й навіть сфотографовані були котримсь із фотокорів. Не пам'ятаю де, але я бачила колись ту фотографію зі змученими, але такими натхненними, просвітленими обличчями... Може, в їхніх, здебільшого сліпих, очах зблисла надія на визнання, на кращу долю? Бо це ж вперше! Вперше в житті їх не цькували чиновники, не хапала міліція. Вперше в житті вони з дозволу влади демонстру-

вали своє мистецтво на великій сцені під захоплені оплески слухачів! Вперше – і востаннє в житті!..

...Чи знали вони, куди їх ведуть? А може, їх везли, а не вели? Чи зрозуміли, незрячі, що відбувається, коли падали десь у снігах, скошені кулями більшовицьких дворушників? Чи врятувався хоч один із них? Що зробили з їхніми постріляними тілами? Чи закопали таємно? Чи так і покинули в слобожанським степу на поживу голодним псам та лисицям? Запитайте про це у вітра в полі, запитайте у хуртовини, що проспівала колись останню думу над захололим трупом українського народного епосу...

«Думська площа», січень 2001 р.

**АПОКАЛІПТИЧНЕ
(ораторія)**

*Пам'яті 300-от кобзарів та лірників,
розстріляних під Харковом
(очевидно, в Богодухівському районі)
в грудні 1934-го року після Кобзарського з 'їзду,
що проходив у рамках Республіканської
олімпіади міста й села.*

Ой, зазнала Україна лютої пригоди:
Сколотила нова орда Дніпровії води.
Сколотила чисті води, столочила квіти,
Щоб подались у москалі українські діти.
Сколотила чисті води, невідомо нащо,
На калину-Україну накинула зашморг.
Щоб калині-Україні пісень не співати,
Запалила орда тиху українську хату.
Тиху хату запалила, пісню задушила,
Щоб пісня ця
В людських серцях
Волю не будила.

... І знов од жаху кам'яніє слово,
І знову гнів сідає на пері,
І знов женуть крізь серце людолови
Степами українських кобзарів...

Як рокотіли струни в безголосся
Згвалтованої голодом юрби!
...Кобзарський з'їзд.
Мистецьке свято,
Ось він —
Апокаліпсис нашої доби!

...Ідуть степами кобзарі.
Як в ірій птахи.
Крізь біль розбитих віттарів,
Господнім шляхом.

І їм услід крізь сніжну в'язь
Вороння кряче,
І сіл стрункий іконостас
Глядить незряче.

У драних свитках у віки
Ідуть пророки,
Горять тополі, мов свічки,
Струнки й високі.

І світ від жаху зціпенів,
Бідою повен.
Ген-ген погнали кобзарів
У невідомість...

Без вороття
У чорний рік страшної ери
Пішли, Україно, в небуття
Твої Гомери.

І не догнать, не повернути,
Не врятувать і не спинить,
Не заслонить кобзарські груди
Від люті людозвірини.

Лиш луни пострілів шалено
Тріщать крізь стогони хуги,
І крізь роки кричать до мене
Ті закривавлені сніги,

Де у двадцятому столітті
На нерозкаяній землі
Сліпі співці у драних свитах
Від куль чужинських полягли.

...Лежать в степу серед снігів
Сліпі пророки.
І Бог
Від розпачу закрив
Недремне око...

ХОЧ ПЕНЬ ОБ СОВУ, ХОЧ СОВУ ОБ ПЕНЬ...

«Хоч пень об сову, хоч сову об пень, а все сові горе», – каже народне прислів'я, яке згадалося мені під час читання статті І. Левітаса «Іншомовна, але ж українська...», вміщеної в «Голосі України» від 11,09.2004 р., в якій автор пропонує «збагатити» українську літературу уведенням до шкільної програми з цього предмета творчості Булгакова, Паустовського, Гоголя, Короленка, Ушакова, Вишеславського, Светлова, Гурамішвілі, Ожешко, Конопницької та Бабеля й Шолом-Алейхема, які народилися, жили чи померли в Україні, а також М. Островського та О. Фадеева, що писали про історію нашого «недавнього минулого».

Статтю, власне, можна було б сприйняти, як курйоз, якби біля прізвища автора не вишикувався цілий ряд солідних і почесних звань, та ще... якби з неї не стирчали не дуже вдало замасковані «політичні ріжки».

Вже саме твердження про «надмірну політизацію», що призвела «за часів незалежності» до вилучення іншомовних письменників із шкільного курсу української літератури, свідчить про прагнення автора політизувати проблему, пов'язати її з «приниженням гідності етносів, що мешкають в Україні».

З огляду на це, мушу одразу сказати, що, відпрацювавши 30 років у школі та викладаючи не тільки українську, а й російську літературу, я не можу згадати жодної програми ні з української, ні навіть з російської літератури, яка б передбачала вивчення Шолом-Алейхема чи Давида Гурамішвілі, не кажучи вже про Елізу Ожешко чи Марію Конопницьку. Тож у незалежність нашу ті «ріжки» боднули цілком безпідставно, бо вилучити щось ізвідки-небудь можна лише в тім випадку, якщо те «щось» там знаходилось. Якщо п. Левітасу хотілося б щось долучити до програми, то слід вживати саме це слово, не торкаючись ні незалежності, ні «надмірної політизації», бо вони тут ні до чого.

Ніколи, ні за якою програмою, навіть з російської літератури не вивчалися в середній школі ні М. Ушаков, ні Л. Вишеславський, ні М. Светлов, чию «Гренаду» я залюбки співала зі своїми учнями, пропускаючи, до речі, якраз ті слова, які п. Левітас цитує на доказ причетності Светлова до української літератури: «... не в этой ли ржи Тараса Шевченко папаха лежит?», та ще, звісно, про «приятеля-хахла»... Шевченко в папасі чомусь нашій уяві ніяк не малювався, а «хахлів» ми чітко відрізняли від українців...

Тож і дивує мене, чому відсутність цих авторів у шкільній програмі п. Левітас зауважив аж нині та навіщо прив'язав її до «часів незалежності» й «надмірної політизації».

Дивно також чути з уст такої заслуженої, а отже, слід розуміти, ерудованої й компетентної людини нарікання ледь не на «безпритульність» Шолом-Алейхема, уведеного до програми зарубіжної, а не української літератури. «До якої зарубіжної країни він належить? Якій іноземній державі Україна віддає свого сина?» – розпачливо запитує заслужений діяч культури, забуваючи, що митці належать не до країн чи держав, а до певних культур. А культура – не адміністративно-територіальне явище. Тому й належність митця до тієї чи іншої культури визначається не місцем його народження, проживання чи смерті.

Якби це було так, то величезна когорта україномовних письменників діаспори мала б вважатися чеськими, німецькими, американськими чи австралійськими письменниками, а, приміром, Агатангел Кримський, який загинув десь у Казахстані – казахським. Але всі вони, не дивлячись на те, де жили, творили чи помирали, – є українськими письменниками, і творчість їхня належить саме українській, а не якійсь іншій літературі.

Нарікаючи на «надмірну політизацію», внаслідок якої, на його думку, перелічені ним письменники не увійшли до курсу української літератури, п. Левітас пояснює: «Не є таємницею,

що причина полягає лише в тому, що писали вони не українською мовою». (Знову, бач, отой «політичний чортик» різки виткнув, натякаючи на «дискримінацію на мовному ґрунті»!).

Та, звичайно ж, сказане п. Левітасом не є таємницею! Бо ніхто в цілому світі (не лише в Україні) жодної «таємниці» з того й не думав робити! Адже усім відомо, що саме мова є однією з найбільш визначальних ознак тієї чи іншої культури, бо, як казав Гумбольдт, «Мова – це дух народу. Дух народу – це його мова». А культура – якраз і є творінням народного духу.

Тож і письменники, про яких говорить п. Левітас, належать не до української, а до інших культур не тому, що «писали вони не українською мовою», а за самим духом творчості, за світовідчуттям, за ментальністю, яка завжди присутня в творах талановитих митців, та, зрештою, й за самоідентифікацією – усвідомленням своєї причетності саме до цієї, а не іншої культури – а це також фактор, який не можна ігнорувати, бо то вже було б схожим на мародерство.

Якщо говорити про Гоголя, то він, і справді, за духом своєї творчості є, мабуть, більш українським, ніж російським письменником. Хоч не думаю, що нам слід «позиватися» із сусідами за його геніальну й трагічну спадщину...

Тож і шанований в Україні Шолом-Алейхем (а свідоцтва цього пошанування наводить сам п. Левітас у своїй статті), незалежно від того, де він народився чи жив, і чи існувала в той час держава Ізраїль, – належить саме до єврейської культури (яка, як, мабуть, знає п. Левітас, існувала ще з біблійних часів), і є окрасою саме єврейської, а не якоїсь іншої літератури, як Ожешко, попри те, що жила у Львові, належить літературі польській, Булгаков чи Паустовський – російській, а Євген Маланюк чи Василь Барка – українській, хоч більшість їх творів написані в Америці, й могили їхні, на жаль, також знаходяться там.

Невгомонний «політичний чортик» вперто спокушує п. Левітаса на цілком незрозумілі твердження. Так, підштовху-

ваний ріжками отого лукавого створіння п. Левітас висловлює впевненість, що «певні кола в Україні обов'язково розглядатимуть порушене ним питання «як приниження української літератури». Та як Вам могло в голову таке прийти, п. Левітасе?! Хіба ж такі блискучі письменники як Короленко, Ожешко, Паустовський чи вже кількаразово згадуваний Шолом-Алейхем здатні своєю творчістю принизити будь-яку, найрозвиненішу літературу?!

Та «певні кола в Україні», від імені яких оце я й виступаю, радо залучили б до наших національних культурних здобутків ще й Чехова з Ахматовою, Бяліка (якого Ви чомусь не згадуєте у своїй статті), Ріхтера, Чайковського, Кандинського з Малевичем вкупі, болгарина Вазова, молдованів П. Боцу та Е Букова, а на додачу ще й Овідія та багатьох інших, хто жив на нашій землі, й кого вона, безсумнівно, обдарувала та збагатила чим-небудь...

Але ж заповів Господь: «Не пожадай жони ближнього твого, ні вола його, ні дому його, нічого, що є у ближнього твого». А тому зазіхання й на чужий культурний спадок та привласнення його собі – річ аморальна й неприпустима з кожного огляду.

Автор же розглядуваної статті настійно пропонує нам припуститися цього аморального вчинку, запевняючи, що саме це й було б виявом «поваги до інших етносів, які мешкають в Україні». Мені чомусь завжди здавалося, що привласнення чужого, навпаки, є виявом неповаги до власника...

Намагаючись будь-що боднутися отими «політичними ріжками» та накинути читачеві думку, що невключення російських, єврейських чи польських письменників до української літератури є «приниженням гідності» неукраїномовних громадян незалежної України, п. Левітас так захоплюється, що не помічає, як протирічить сам собі.

«Великий Тарас Шевченко, – пише він, – багато років прожив у Росії, там закінчив академію, спілкувався російською мовою. В Петербурзі, а не в Україні був виданий його «Коб-

зар»; «Щоденник» і прозові твори писав російською мовою; був похований в Петербурзі. Але ніхто не вважає його російським письменником...»

То ж, дозвольте запитати, на яких підставах і за яким правом ми могли б посягати на творчу спадщину Гурамішвілі чи Конопніцької, Бяліка чи Булгакова?

П. Левітас твердить, що введення в курс української літератури іномовних письменників, які народились чи жили в Україні, «надало б українській літературі вигляду літератури світового рівня, створило б тло, яке допомагало б учням зрозуміти, що Шевченко, Франко, Леся Українка, Коцюбинський є письменниками світового рівня? (Процитовано дослівно – Г. М.)

Та змилуйтеся, пане заслужений діяч культури! Невже ж бо «світовий рівень» красного письменства визначається «на тлі» Ушакова, Светлова, чи Бабеля та Фадєєва? Чи ж не краще нам використовувати наш такий обмежений навчальний час на більш глибоке вивчення творчості українських письменників, щоб діти наші, на відміну від п. Левітаса, твердо знали, **що українській літературі не потрібно «надавати вигляду» літератори світового рівня, бо вона в кращих своїх зразках давно посіла на тому рівні своє гідне місце.**

Невтомні ріжки невсидючого «політичного чортика», ясна річ, не можуть оминати (цитую) «історичного нігілізму, політизації будь-яких тлумачень, коли наше недавнє минуле малюється однією фарбою (зрозуміло – якою...), принижується, перекручується й облаюється навіть те, що є нашою історією».

Мушу зауважити, що історією є все наше минуле: і давнє, й недавнє, а в останньому – переважна більшістю такого, що інакше як «зрозуміло якою фарбою» не змалюєш...

Але щоб хтось «облаював», приміром, роман «Как закалялась сталь» чи його автора, я щось не чула. Й ніхто ні Павку Корчагіна, ні молодогвардійців, усупереч твердженням п. Левітаса, з української літератури не вилучав – твори Островського

та Фадєєва ніколи не були надбанням української літератури й ніколи в цьому курсі не вивчалися, попри те, що події, описані в них, відбувалися в Україні.

Але ж не буде п. Левітас (я сподіваюся...) вимагати, щоб у школах Росії вивчали українські вірші типу: « Єсть рідні на світі і теплі слова, а з них найтепліше – це слово Москва! Москва наша люба, Москва наша славна...», як, мабуть, не наполягатиме, щоб у школах Середньоазіатських держав вивчали «Роман міжгір'я» Івана Ле, а в евенкійських – нашого Миколу Трублаїні з його «Крилами рожевої чайки...».

Так, і Боярка з Шепетівкою, і молодогвардійці – це факти нашої історії. Щоб учні знайомилися з історичними фактами, існує відповідний навчальний предмет – історією називається. Література ж – не є ілюстрацією до історії. Завдання її дещо інше, і вчитель-методист Левітас це мусить знати.

Окрім того, невже методист та ще й відмінник народної освіти й заслужений діяч культури ніколи не читав жодного з безлічі опублікованих матеріалів про страхотливе спотворення отих самих історичних фактів у романі Фадєєва? Спотворення – яке обернулося для багатьох людей спотвореними долями, жахливими життєвими драмами. Невже п. Левітас і досі не чув нічого про трагедію батьків закатованого фашистами Віктора Третьякевича – одного із засновників «Молодої гвардії»», самовідданого й чесного юнака, змальованого в романі зрадником, що видав друзів? Невже не бачив документів про виправдання «Лядської» та «Вірікової» – 17-літніх дівчаток, що заплатили за письменницьку «художність» 12-тьма роками концтаборів?!

І оцей «роман» п. Левітас пропонує увести до програми з української літератури?

Та Бог із Вами, пане Левітасе! Чи Ви хочете, щоб бідний Фадєєв іще раз, ще й на тім світі пустив собі кулю в лоб?

Ну, а те, що молодогвардійці з ніяким «буржуазним націоналізмом» не боролися., – це п. Левітас і сам гарненько знає.

То його отой «політичний чортик» з ріжками спокусив таке написати. «Для пущей убедительності», а раптом хтось із читачів «Голосу України» не зрозуміє, де «собака заритий».

Та в націоналізмі ж, панове читачі! В націоналізмі!

Бо якби не отой клятий «націоналізм», то вже досі взагалі б ніякої української літератури не було б, і замість Коцюбинського українські діти вчили б Булгакова, а замість Франка – Светлова чи Ушакова. Яка-бо різниця?! Адже українська література може творитися й без використання української мови. Так навіть краще – «гідність інших народів, що мешкають в Україні», не буде принижуватись!

А там поволеньки й отих українських дітей не стало б...

Бо коли розмиваються критерії національної самосвідомості, знищуються особливості рідної культури, стираються межі між «своїм» і «чужим», і чуже починає сприйматися, як своє – народ перестає бути народом.

Саме цього ще й досі домагаються борці за другу державну мову, друзі-вболівальники за «збагачення» нашої літератури та захисники «нашого недавнього минулого» від чорної фарби, придумуючи щораз інші способи знищення отієї надто живої й упертої «сови», що ніяк не хоче ані закаркати по-воронячому, ані зацвірінкати по-гороб'ячому.

Кажуть люди – то мудра птаха...

*Відправлено в газету «Голос України»
наприкінці вересня 2004 року.
Не опубліковано*

«НІ» – НА П'ЯТЬ ІЗ ШЕСТИ ПИТАНЬ

Глибоко шануючи конституційне право народу висловлювати свою суверенну волю шляхом референдумів, Народний рух України все ж висловлює стурбованість можливими наслідками референдуму, призначеного на 16 квітня ц. р.

Тривожить, по-перше, той факт, що ми і досі не знаємо конкретних ініціаторів референдуму: народ – поняття надто загальне, й ідея проведення референдуму не могла «осініти» одночасно 40 млн жителів різних областей України. Повинен же бути якийсь конкретний ініціатор, що породив та розповсюдив цю ідею, якийсь координуючий центр, що організував (і профінансував) збір підписів, проведення зборів, тощо...

По-друге, хоч як Центревборчком не запевняє, що витрати на проведення референдуму не перевищать 80 мільйонів, аналітики називають значно вищу суму. Та й 80 мільйонів – сума достатня, щоб розрахуватися зі всіма пенсійними боргами в такій, приміром, області, як Чернігівська...

По-третє, створення парламентської більшості, готової до конструктивної співпраці з Президентом та Урядом, налаштованої на свідоме й відповідальне виконання своїх конституційних обов'язків, вже саме по собі повинне було б зняти питання про недовіру Верховній Раді даного скликання, оскільки дії більшості наочно довели її спроможність приймати рішення та нести свою частку відповідальності за ситуацію в державі.

Вирішеним на даний період можна вважати і питання про зняття депутатської недоторканості, яке вже багато років підняв у сесійній залі Народний рух України і, зокрема, його лідер – світлої пам'яті В'ячеслав Максимович Чорновіл. Нині депутатська більшість одним із перших на засіданні 21 січня поставила це питання. Після відповідних висновків Конституційного суду (процедура, передбачена ст. 159 Конституції України) це питання буде позитивно вирішене самою Верховною Радою. Так, принаймні, хочеться думати...

Насторожує і формулювання питань, що виносяться на референдум. Не важко помітити, що перше питання містить в собі,

по суті, два: перше – про недовіру нині діючій Верховній Раді, а друге – про надання права Президентові розпускати будь-який парламент в разі висловлення йому недовіри на всеукраїнському референдумі, що ставить під загрозу принцип противаг і стримувань, який має діяти між різними гілками влади.

Цілком очевидно, що у випадку, коли Президент на основі недовіри, висловленої на референдумі, отримує право самостійно розпустити Верховну Раду, то й Верховна Рада повинна мати аналогічні права щодо самого Президента. Тобто процедура імпічменту має бути спрощена, а підставою для нього має бути не тільки зрада чи скоєння іншого злочину, засвідчені висновками Конституційного та Верховного судів України (ст. 109—111 Конституції України), а й висловлення недовіри народу шляхом всенародного референдуму. Без цього баланс прав і відповідальностей буде порушений, а законодавчий орган перед постійною загрозою розпуску легко може перетворитися в заложника президентської волі.

Цілком очевидно, що ні стосовно Президента, ні стосовно парламента ця норма не повинна бути застосована, оскільки як Президенту, так і Верховній Раді іноді, особливо в кризових ситуаціях, доводиться (і, мабуть, ще доведеться!) приймати дуже непопулярні, почасти жорсткі рішення, й спровокувати в такій ситуації «невдоволення мас» тією чи іншою гілкою влади – не важче, ніж кинути сірник у цистерну з бензином...

Друге питання референдуму, що, як і перше, містить в собі також два, дає ще дві підстави для розпуску Верховної Ради Президентом. Перша – якщо протягом місяця Верховна Рада не спроможеться сформувати парламентську більшість – положення, яке, на перший погляд, здається перефразуванням ч.2 ст. 90 Конституції України: «Президент України може достроково припинити повноваження Верховної Ради, якщо протягом 30 днів однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися».

Проте в питанні референдуму йдеться не про заміну формулювання, а про доповнення статті новим положенням. Отже щойно процитована, записана в Конституції підстава для

розпуску Верховної Ради залишається в силі. До неї додається ще одна: нестворення протягом місяця парламентської більшості. Далі ще: «... або в разі незатвердження Верховною Радою протягом трьох місяців підготовленого і поданого в установленому порядку Кабінетом міністрів «державного бюджету України». Отже це вже третя підстава для розпуску парламенту Президентом. Разом із зафіксованою в питанні першому, що виноситься на референдум, таких підстав маємо аж чотири!

Чи не забагато можливостей для розпуску вищого всенародно обраного законодавчого органу матиме Президент нашої демократичної держави? І чи зуміє при цьому найдосконаліший парламент відстоювати свою найпозитивнішу й найвиваженішу позицію, а не перетворитися в кишенькову структуру, створену для «всеобщого одобрямса», яку ми мали в тоталітарній державі?

І ще один, надзвичайно важливий аспект цього питання: якою статтею Конституції буде встановлена відповідальність (і яка саме?) Уряду за внесення на розгляд Верховної Ради завідомо неприйняттого бюджету? І хто, яка інстанція має встановити критерії його прийнятності чи неприйнятності, окрім самої Верховної Ради, яка мусить будь-що його приймати – незалежно ні від чого – протягом трьох місяців? Може, тоді б і питання якості проектів бюджету, винесених на розгляд Верховної Ради, нам всенародним референдумом вирішувати? Бо якщо народ дасть право Президенту розігнати парламент за неприйняття бюджету, то цей народ має бути абсолютно переконаний в тому, що відхилений Верховною Радою бюджет – повністю відповідає інтересам держави й суспільства, інакше народ наш дуже ризикує залишитись не тільки без зарплат і пенсій, а даруйте, і без штанів.

Ми згодні прийняти як аксіому думку ініціаторів референдуму та авторів питань, що пропонуються, про те, що нині ми маємо абсолютно ідеального Президента – бо ж такі необмежені права можуть бути представлені тільки винятково ідеальному державному провіднику! І все ж нас не може не тривожити думка: а що, як наступний Президент виявиться

не таким «ідеальним», як нинішній? Конституція ж, змінена «під ідеального», даватиме ті ж самі права й «неідеальному», і подібні «всенародні ініціативи» рано чи пізно тому ж самому народу (тобто нам з вами) неминуче вилізуть боком.

Переконані, що ряд питань, в силу своєї специфічності, взагалі не можуть виноситись на плебісцит без попереднього широкого роз'яснення. До таких, на нашу думку, належать 4 та 5 питання. Кількість членів вищого законодавчого органу (питання 4) повинне визначатися не «волевиявленням народу», більшість представників якого уяви не мають, скільки часу, розумових та й фізичних зусиль треба затратити на підготовку грамотного, політично виваженого та економічно обґрунтованого законопроекту, а очевидно, фахівцями з наукової організації праці, психологами, медиками, або вже на лихий кінець – практикою інших держав. Слід враховувати при цьому і стан законодавчої бази в країні. На наш погляд, при нашій, такій недосконалій і неповній правовій базі, при такій кількості проблем, досі не вирішених на законодавчому рівні, скорочення числа депутатів-законотворців приведе до катастрофічного відставання законодавчої бази від потреб життя, стане ще однією (на цей раз вже об'єктивною) причиною гальмування реформ та подолання кризи в країні.

Якщо врахувати, що, наприклад, Румунія на 22,8 млн населення має 437 парламентарів, Польща – 460 на 36,6 млн, Греція – 300 на 10,5 млн, і навіть Великобританія (країна з давно установленими законами і традиціями) – 659 на 58 млн, то стане ясно, що наші 450 народних депутатів на 40 млн населення – це аж ніяк не багато.

Щиро поважаючи і люблячи наш народ, ми все-таки впевнені в тому, що переважна його більшість і гадки не має про те, які функції виконує нижня та верхня палати в двопалатному парламенті, як і не має змоги прорахувати, скільки коштів держава зекономить на зменшенні чисельності депутатів нижньої палати і скільки додатково витратить на забезпечення функціонування верхньої та неминуче збільшення працівників апарату Верховної Ради.

Люди здебільшого бачитимуть лише слова «зменшення кількості депутатів» і радо проголосують за це, сподіваючись, що «зеконмлена» депутатська зарплата тут же буде витрачена на виплату заборгованої пенсії чи на здешевлення хліба.

Очевидно, й перспектива створення двопалатного парламенту, «одна з палат якого представляла б та забезпечувала інтереси регіонів», видається привабливою більшості учасників референдуму. І мало хто задумається над тим, що коли легеньку, всіяну дірами ковдру кожен почне перетягувати на себе, то вона неминуче порветься й перетвориться в ганчір'я, яким уже нікому не вдасться прикрити бодай одну ногу. Висловлюючись «менш популярно», те, що на перший погляд звучить як «забезпечення інтересів регіонів», насправді призведе до протиріччя між регіональними та загальнодержавними інтересами, до протистояння між регіонами, а отже й до дестабілізації, уповільнення процесів формування загальноукраїнського економічного ринку.

Не можемо не звернути увагу й на те, що сьогодні, не знаючи, за яким принципом формуватиметься верхня палата парламенту, відповідати на 5 питання – це все одно, що купувати kota в мішку. Адже ми жодною мірою не гаратовані від того, що завтра членами верхньої палати не стануть, як і в Росії та багатьох інших країнах, губернатори областей, які в нас, на відміну від Росії та інших держав, не обираються, а призначаються Президентом. Тобто, сказавши на референдумі «так» двопалатному парламенту ми зовсім легко можемо отримати верхню його палату... призначену Президентом України!

І останнє: в час прийняття Конституції України Народний рух наполягав, щоб розроблена Конституційною комісією і прийнята Верховною Радою Конституція **була затверджена Всеукраїнським референдумом**. Ця думка тоді не була схвалена.

Сьогодні шосте питання референдуму підіймає проблему **уже не затвердження, а прийняття Конституції всенародним референдумом**. Поняття ці навіть у побутовій лексиці не тотожні, тим більше в правовій, юридичній. Затвердження

відбувається після багатоетапної роботи над цим основним державним документом цілої армії фахівців, детального вивчення та обговорення ледь не кожної статті та прийняття її в парламенті. Вже схвалений, прийнятий парламентом документ виноситься на всенародне затвердження. Прийняття Конституції на референдумі – це щось безпрецедентне. Попри сказане, сама суть питання, в разі позитивної відповіді на нього, ставить під сумнів легітимність нині діючої Конституції, а отже загрожує створенням правового вакууму, правовим хаосом та подальшим згортанням демократії.

З огляду на все вищевикладене, Народний рух України, який послідовно виступав і виступає за зміцнення правових, демократичних засад українського суспільства, не може підтримувати референдум, призначений на 16 квітня 2000 р., та закликає всіх громадян на всі його питання, окрім питання про скасування депутатської недоторканості, відповісти рішучим «НІ»: Цим ми доведемо нашу громадянську зрілість, наше бажання жити в демократичній державі, основою життєдіяльності якої є Чесність, Закон і Право.

«Юг», 26 лютого 2000 року

ВИБОРИ В ОДЕСІ МАЙЖЕ ЗА КРИЛОВИМ

Цілком зрозуміло, що для певного кола людей нові вибори міського голови – як кістка в горлянці. Порівняння, на диво, точне, бо саме призначення цих повторних виборів і не дало отому «певному колу» проковтнути те, що вже здавалось би, сиділо на язиці. Людей цих зрозуміти можна. Мова ж бо йде не про сто чи п'ятдесят гривень, яких тобі, простому смертному, місяцями доводиться чекати, а про зайві кілька десятків мільйонів. Це ж просто жах: такі ласі шматки перед очима, так і хочеться їх заковтнути, а тут тобі – кістка, чи то пак, нові вибори.

Тому й цілком природньо, що ті «кола» з піною у роті доводили якими «чесними» та «демократичними» були вибори 29 березня, кликали одеситів на мітинги та пікети проти рішення Кіровоградського суду та проти Указу Президента про призначення тимчасово виконуючого обов'язки міського голови. Дехто навіть пропонував не обмежуватись Одесою, а підняти всю Україну та світове співтовариство на захист «демократії» у нашому місті.

От тільки чомусь ці «захисники демократії» хочуть залишитись в тіні, робити справу чужими руками. На мітинг біля пам'ятника Дюку чомусь не з'явився жоден із його організаторів.

Зараз тим «певним колам», чи то «силам» нічого іншого не залишається, як зірвати вибори, перетворивши їх у фарс, звичайно, також чужими руками. От і пішли косяком кандидати в мери. Кого тут тільки немає! І «політичні діячі», які ніколи ніким, окрім своєї жінки на кухні, не керували, і директори підприємств, що довели їх «до ручки», і навіть люди, чие психічне здоров'я, м'яко кажучи, наводить на роздуми.

Чи розуміють вони, що їм не лише керівництво містом, а й конторою «Роги й ратиці» не можна довірити? Хіба не розуміють вони, що за них проголосує мізерна кількість виборців, якщо взагалі проголосує.

Мабуть, розуміють. Проте витрачали час, збираючи документи, реєструвалися. Навіщо? Бо так їм хтось порадив, під-

казав, переконав, що так потрібно? Чому не подумали кому й для чого? Заради схвального кивка якогось «дяді» (а може й «тьоті») кинули своє ім'я на людське посміховисько? Адже нічого, окрім сміху, не може викликати людина, чиї амбіції чи то претензії злітають значно вище її фахових та інтелектуальних можливостей. Це ж точнісінько та сама ситуація, що висміяна в знаменитій байці про жабу, яка з усіх сил намагалася когось переконати, що вона може стати волон. Що з того сталося, гадаю, відомо всім: з натуги жаба луснула і одубіла. І ось вже сто років люди сміються над цією нерозумною і претензійною особою, незважаючи на такий сумний наслідок.

Можливо, хтось хоче потішити своє хворобливе самолюбство, помилуватись портретами, розклеєними на всіх стовбах, а то й для нащадків зберегти листівочку, мовляв, ми теж колись «на розі у вола орали». Але ж скільки коштів, наших з вами, шановні одесити, має бути витрачено, викинуто фактично на вітер! Мабуть, якби кожний з нас добре подумав, то назвав би не більше 5-6 осіб, потенційних претендентів на мерське крісло. А їх же зареєстровано півсотні! Це значить, що вибори міського голови, які фінансуються з міського бюджету, будуть коштувати нам набагато дорожче. І це в тому випадку, якщо їх визнають дійсними. А при такому засиллі претендентів є безліч варіантів для зриву виборів. Кому це вигідно – зрозуміло: «певним колам».

Але ж, дорогі мої люди, що зважились балотуватись на цю посаду, принаймні, переважна більшість із вас, – ви до тих «кіл» не належите. Те, що вони вирішили проковтнути, вони проковтнуть самі, якщо ви їм допоможете. Але з вами (це вже точно!) не поділяться. Подумайте про ту шкоду, що наносите місту своєю нерозважливістю, проаналізуйте свої можливості і свою відповідність посаді міського голови. Зрозумійте, що вас просто використовують, і якщо ви дійсно, нехай не за діловими й фаховими, а бодай за моральними якостями гідні бути народними обранцями, якщо ви справді шануєте своє місто й бажаєте добра одеситам, – зніміть свої кандидатури! Дайте змогу обрати того, хто дійсно зможе щось зробити на благо

Одеси, Вірте, що ваш вчинок буде гідно оцінений одеситами і забезпечить вам значно більшу повагу і шану, ніж неминуча ганебна поразка на цих виборах.

Зараз зніміть! Поки ще на цю вашу безнадійну гру не витрачено наші гроші, поки ми ще віримо у ваш здоровий глузд і вашу чесність. Не беріть на себе невдячну місію – звільняти чинось горлянку від застряглої в ній кістки. Перечитайте Крилова, в нього й на цей сюжет є дуже повчальна байка.

Опубліковано в газеті «Чорноморські новини» 1998 р. під псевдонімом Микола Кожушний

ЦЛУВАВ ЯСТРУБ КУРОЧКУ...

В Росії розпочалася чергова антиукраїнська істерія під кодовою назвою «защита прав русскоязычного населения».

Російські «думці» зчиняють галас про дискримінацію цього «населення», а посол Російської держави в Україні І. Абоїмов геть недипломатично погрожує з екрана телевізора, що Росія «будет принимать серьезные меры, чтобы защитить права русскоязычных, в том числе и украинцев». Отакої!

Але, люди добрі, чиї ж усе-таки права і ким порушені?! Чи не російськомовними україноненависниками порушене, в нашій же країні, не тільки наше право користуватися своєю рідною (державною) мовою, а й найсвятіше право кожної людини – право на життя?!

Може, про це, передусім, треба б поговорити безапеляційним московським телеведучим? А п. Абоїмову від імені російського уряду, що відчуває таку велику відповідальність за буття «русскоязычных, в том числе и украинцев» у нашій державі, слід було б насамперед висловити співчуття українському народові, та сім'ї Ігоря Білозіра – композитора, убитого розпаношеними російськими невігласами. А заодно й закликати усіх своїх «підопічних» до толерантності та нагадати, що держава де вони живуть, має власну Конституцію, дотримання якої є обов'язковим не тільки для україномовних громадян, а й для «язычного населения».

А може, всі оті закиди з російського боку слід кваліфікувати як зловмисне підбурювання до міжнаціональної ворожнечі в нашій державі, до захоочення так званої «п'ятої колони» до провокацій, до нехтування законами, до дестабілізації у суспільстві? Мовляв, безчинствуйте, розхитуйте державу, в якій живете, – велика Росія захистить вас, «в том числе и украинцев»...

Воно, звісно, можна б і привітати – особливо ж «в том числе и украинцев» – з придбанням такого «добросердного захисника»... Якби ж не одне каверзне запитання: «А чим виклика-

на така зворушлива турбота сусідньої держави саме про наших громадян? Чому та держава не візьметься «захищати права» того ж російського населення у Сполучених Штатах Америки чи у тому ж Ізраїлі, де немає жодної державної російської школи, жодної російської газети, що фінансувалася б державним коштом, і де жоден російськомовний (як, зрештою, й україно-, японо-, чи китайськомовний) житель зроду-віку не влаштується не те що на державну службу, а й взагалі на жодну роботу, не знаючи державної мови? Та навіть громадянства, не знаючи мови, не отримає! Хіба «великий русский» тільки в Україні «великий», а в міру віддалення від російських кордонів меншим стає?

Підказку для відповіді, наші шановні російськомовні співгромадяни, дає вам відомий у Росії письменник Анатолій Буйлов: «Однако не только гавани и пирсы теряем мы с утратой Украины. Мы теряем примерно треть ресурсов страны, более трети современных производств и около трети – давайте говорить прямо! – наиболее ценного для будущего нашей державы генетического потенциала.

Іменно **поэтому** (а зовсім не тому, що в когось дуже голова болить за ваші права і благополуччя! – М. М.) підготовка общественного сознания к скорейшему присоединению и на сей раз – полному слиянию с ней Украины... есть первая и важнейшая задача русской национально-государственной идеологии» (Із виступу на пленумі правління Спілки письменників Росії).

Власне, це не підказка. Це і є сама відповідь. І не від нас ви її отримали, а від ваших же «захисників», яким вигідно, щоб ви ніколи не стали патріотами власної держави, а завжди залишалися «п'ятою колоною», її внутрішніми ворогами, бо без вашої допомоги їм оту «третью часть ресурсов» важкувато буде привласнити знову, та й без «наиболее ценного» українського генетичного потенціалу їм, як бачите, скрутно...

А от чи вигідно це вам? Вам, хто прожив на українській землі все життя і не збирається покидати цю, погодьтесь, таки дивовижно багату й люб'язну землю? Вам – чиї діти й онуки

ростуть на цій землі, у цій державі? Вам це вигідно?

І ще на один цікавий факт варто звернути увагу. Нагнітанні пристрастей довкіл порушення прав російськомовного населення в Україні, оте знамените «наших бьют!», завжди дивовижним чином співпадало з якимись критичними періодами в житті самої Росії: то кандидати в Президенти чи депутати Держдуми на «українському конику» силкуються в бажане крісло вскочити, то використовують «українську карту», щоб, помахуючи нею перед очима росіян, відвернути їх увагу від власних, внутріросійських проблем і «розборок».

Сьогодні таких проблем у Росії багато. Отож простіше спрямувати увагу народу на «зовнішнього ворога», аніж дошукватися відповідей на дразливі внутрішні питання.

«Наших бьют!» – і забуваються внутрішні проблеми та чвари. «Наших бьют!» – і маси консолідуються в спільній ненависті до чужого. Як-от, наприклад, до України. **То страшно, коли засобом для консолідації суспільства стає ненависть.**

На жаль, для Росії – це випробуваний засіб. Згадаймо, чи був від самого 1917 року хоч один рік, який Росія прожила б не воюючи то із зовнішніми, то з внутрішніми «ворогами»? Бо, доки існує «ворог», доки десь «наших бьют!» – можна не боятись, що народ зацікавиться суттю процесів, які відбуваються в «родном отечестве», та зможе впливати на них.

Тож не ваші, шановні наші російськомовні співгромадяни, а свої власні інтереси захищають російські державці, шикуючи вас у колони україноненависників, «в том числе и украинцев»... Це з вашою допомогою прагнуть вони знищити Україну як самостійну, незалежну державу, існування якої ніяк не вкладається в основи російської геополітичної доктрини, згідно з якою (цитую): «Существование Украины в нынешних границах и с нынешним статусом «суверенного государства» наносит чувствительный удар по геополитическим интересам России...дальнейшее существование унитарной Украины недопустимо. Она должна быть разделена...» А далі вже тактика: «Учитывая, что пряма интеграция Москвы с Киевом невозможна... Москва должна активно вмешиваться в переу-

стройство українського пространства». Це із книги «Основы геополитики», автор якої – Дугін, а науковий консультант – начальник кафедри стратегії Військової академії генерального штабу російської армії генерал-лейтенант Клокотов (Москва, «Артогея», 1990 рік).

Ця вельми цікава книга – посібник для російських військових дипломатів та міжнародних політиків – ще й досі лежить на прилавках наших українських магазинів як яскравий доказ «дискриминации русской культуры в Украине». Отож, хто хоче допомогти російським військовим дипломатам і політикам у чорній справі знищення суверенної Української держави, «существование которой недопустимо с точки зрения российских геополитических интересов», – той може купити, вивчити і застосувати її на практиці!

Але не забудьте при цьому, що мова йде про державу, в якій живуть не російські військові, дипломати та політики, а ви і ваші діти. І в разі якоїсь біди, спровокованої російськими геополітиками, охочими до «переустройства украинского пространства», не їм з їхніми дітьми, а вам з вашими доведеться шукати десь статусу біженців, як було це з багатьма представниками російськомовного населення майже на всьому постсоветському просторі. Нехай Господь нас усіх береже від чогось подібного!.. Тож пам'ятаймо, що саме Україна є тією єдиною державою на всій території колишнього СРСР, з якої жодному російськомовному не довелося тікати, залишаючи насиджені оселі, нажитий роками скарб, роботу, друзів. Навпаки, значна частина російськомовних біженців з інших регіонів тікала не в Росію, яка надто активно «захищала» їхні інтереси, а саме в Україну, де російськомовним так «погано» живеться. Не слід забувати й того, що, розв'язавши війну в Чечні, російські «захисники» прав «русскоязычного населения» не питали ні про мову, ні про національність, а бомбардували всіх підряд: і чеченців, і «русскоязычных». І не тільки «русскоязычных», а й чистокровних росіян під російськими бомбами в тому ж Грозному загинуло ніяк не менше (а я боюсь, що значно більше), ніж чеченців. Невже вам, дорогі мої російськомовні співвіт-

чизники, ніколи не прийшло в голову запитання: «Чому так ревно захищаючи «право» «русскоязычного населения» не виконувати закони держав, у яких живуть, не знати мов, що є в них державними, – Росія не подбала про те, щоб захистити від самої себе їх право жити на світі?!

Отож дорожимо нашим спокоєм, бережимо мир і злагоду в нашому спільному українському домі. І прошу вас дуже: не вирішуйте за мене, представницю автохтонного народу, з ким мені йти в «будущее» – з Росією чи без неї.

«Чорноморські Новини» 2000 рік

ЧИ ПОТРІБНА ПРАВДА КОМІТЕТУ «ЗА ПРАВДУ»?

15-го лютого відбулося організаційне засідання партій та громадських організацій, які започаткували створення в Одесі Громадського комітету «За правду в Україні!» та обрали його координаційну раду.

На жаль, я змушена була просити, щоб мене вивели із списків цієї координаційної ради ще перед голосуванням. Після зборів до мене підходили окремі учасники зборів, дорікаючи мені, що я зробила неправильно, бо це нібито роз'єднує національно-демократичні сили.

Тому вважаю за потрібне пояснити свою позицію.

Перш за все, ініціатива створення Комітету «За правду в Україні» належала людям, яких можна причислити до найсовітливіших представників українського політикуму: Г.Удовенку, Л. Григорович, Л.Танюку, дуже імпульсивному, але в тій же мірі порядному Я. Лесюку та ряду інших.

Створений він був саме для того, щоб домогтися тієї правди, про яку в нагнітанні пристрастей «намертво» забули й обвинувачувачі Президента, і його захисники, як забули й про долю Г. Гонгадзе...

Отже, комітет «За правду в Україні» був створений, щоб домогтися чітких і правдивих відповідей на всі питання, що збурили наше життя сьогодні, та сприяти забезпеченню правди й законності в майбутньому.

Проте на зібранні в Одесі з виступів переважної більшості його учасників я зрозуміла, що ніякий пошук правди, ніякі докази її нікого не цікавлять. Всі вже всю «правду» достеменно знають! Полягає вона в тому, що Президент – це «бандит», «пахан», а Юлія Тимошенко – спасительниця нації й «безневинна жертва політичної розправи», яку треба безоглядно захищати, для чого слід негайно приступити до проведення «перманентних мітингів», тобто таких, як пояснив учасникам зборів п. Цимбалюк, що тривають безконечно, з невеликими перервами.

Мені стало незрозуміло: якщо оце – і є та «правда», в яку твердо вірять організатори зборів, то навіщо тоді створювати

ще один комітет?

Чи не логічніше якнайшвидше гуртом приєднатися до акції «Україна без Кучми» й діяти в цьому руслі?! Адже жодного слова, яке відрізняло б позицію новоствореного Одеського комітету «За правду» від позиції організаторів акції «Україна без Кучми» на зборах не прозвучало. Хіба що додалося кілька слів про необхідність повернутися до розслідування справ про зникнення І. Свободи, й І. Варламова та вбивство журналіста Б. Дерев'янка та прозвучала вимога «разобраться с одесским олигархом Киваловим».

Звісно, і розібратись багато з чим треба було б, і розслідувати багато чого... Та для цього не мітинги потрібні, а чітко продумана, зосереджена праця. Мітинговий ажіотаж тільки спонукає до поспішних (часто підкинутих збоку...) рішень. Мабуть же, не цього має домагатись комітет «За правду»?

Мітинги – не місце для пошуків правди. Розбуджена агресія, галасливі пристрасті – найнесприятливіше середовище для пошуків істини, тим більше, коли ними охоплені тисячі людей, як з одного, так і іншого боку. Це розбурхана стихія, мутна вода, в якій вже сьогодні непомітно для народу відбуваються події, що можуть мати для України та її народу непоправні наслідки: партійки та організаційки скуповуються грошовими мішками, стрілки зовнішньополітичних векторів переводяться на північ, карні злочинці вибиваються в «герої», а дезорієнтований народ не знає, кому вірити, й до якого берега пристати.

Нагадаймо: не так давно Л. Кучма вдруге був обраний Президентом України. Проголосувала за нього переважна більшість населення. Чи змінилась на гірше ситуація в країні з того часу? Однозначно – ні.

В дечому навіть покращилась. Це покращення, щоправда, пов'язується з приходом Уряду В. Ющенка. Але ж Ющенко на посаду Прем'єра призначив не пришелець із космосу, а саме Президент Держави.

Отже, видимих причин, які б могли спровокувати вимогу його відставки, нібито не було. Причиною, яка збурила народ

на акцію «Україна без Кучми», стало оприлюднення О. Морозом касети, що нібито доводила причетність Глави Держави до справи зникнення журналіста Г. Гонгадзе. Здавалося б, що в цій ситуації логічніше було б проводити акцію «За об'єктивну, незалежну експертизу касети»... Але комусь було вигідно визнати Президента винним а-пріорі, ще до того, як касети були передані на експертизу, як у наші, так і в зарубіжні лабораторії.

Далі в мутних водах заварухи кожен намагається виловити «свою рибку» – над наметами з'являються гасла «Україна – без Президента!» (тобто взагалі без інституту президенства), «Україна – без Ющенка та МВФ», хоч ні Ющенко, ні МВФ, здавалось би, жодного відношення до «касетного скандалу» не мають. Сьогодні, за помахом палички невидимих диригентів мітингуючі, забувши, з якого приводу опинились на вулиці, вже вимагають відставки Президента, незалежно від того, чи причетний він до зникнення Г. Гонгадзе, чи ні. Стає абсолютно зрозумілим, що «касетний скандал» спершопочатку був спрямований не на те, щоб пролити світло на справу зниклого журналіста, а виключно на те, щоб «прибрати» Президента України, або заставити його під загрозою відставки прийняти якісь рішення, вигідні ініціаторам скандалу.

Останні рішення та угоди, підписані Президентом, можуть навести на думку, що «касетна справа» має дуже «довгі руки». Вигідна вона може бути й тим, в кого, м'яко кажучи, «рильце в пушку» – не дай Боже який арешт чи справа – все на «політичну розправу» списати можна! Ну, невже ми забули, як все той же О. Мороз на парламентській трибуні стоячи, грудьми захищав від арешту П. Лазаренка, доводячи, що з чистим, як вранішня лілея, екс-прем'єром політичні рахунки зводяться. Захистив. Полетіла «жертва політичної розправи» за моря-окіяни. Там, правда, теж у тюрму сіла, значно комфортабельнішу, ніж наші. Але от сотні мільйончиків, у нас украдені, там, за моря-окіянами, а не у нас в Україні оприходовані були... Може знову хтось воліє в заокеанській тюрмі сидіти, а не в камері без телевізора?

Я нічого не стверджую, бо, як і всі, не знаю, де правда в цій страшній і брудній справі. Я знаю лише одне, що доля Георгія Гонгадзе стала розмінною монетою в чиїхось дуже далекосяжних політичних інтригах.

Ось і на зборах, на яких я була присутня, раз-по-раз звучало, що не має значення, достовірна касета чи ні, а Глава Держави все одно «бандит» і «пахан», бо справа не в Гонгадзе, а в тому, що народ злидарює, що в селах землі привласнюють багатії, розпаювання проводиться нечесно і т.д.

І хотілось мені гукнути: «Та опам'ятайтесь же ви, панове рятівники народу! Чи ж не саме оцей, нинішній Президент зважився поставити крапку в сумній історії колгоспного ладу?! Ви ж самі, демократи, так натхненно виступали проти колгоспів! Сьогодні в селах негаразди?»

Так оце ж і поле діяльності для комітету «За правду»! Їдьмо в села! Допомагаймо селянам відстоювати їхні права, домагаймося справедливості. Чи ви думаєте, що хоч один сільський «дука» віддасть те, що вкрав у селянина, від того, що ви будете кричати на мітингах?! Та плювати він на ваш галас хотів, доки ви його конкретним фактом і конкретною статтею закону до стіни не припрете. А то ще й допомогти селянам позов до суду подати треба, та домогтися справедливого вирішення справи.

Важко??? Звісно важко! А шукати та відстоювати правду – завжди важко, особливо, якщо насправді дбати про правду, а не про свій власний імідж «правдошукача».

Не для народу і добра його ваша «правда», а для ошуканства», для показухи! Насправді ж ви, хочаби того чи ні, шкодите народу, приєднавшись до відвертих ворогів України, завдання яких – знищити нашу Державу, розхитати в ній ту ще дуже крихку стабільність, якої ми вже поволі почали досягати.

Адже ми перше за 10 років хоч чогось досягли! Спинею темпи падіння виробництва й досягнуто деякий приріст в окремих галузях. Хай цього ще не відчуває кожна людина... Але те, що протягом останніх років ми купуємо на прилавках наших магазинів не закордонний сурогат, а повноцінні українські продукти харчування – цього ж ми не можемо не бачити!

І того, що вперше за останні роки пенсії у нас збільшились не на 3 – 5 гривень, а таки майже на 30-ть – ми теж не можемо не бачити! І в наш перший за стільки років бездефіцитний бюджет вперше закладено підвищення заробітної плати освітянам і науковцям – це ж також факт.

Тож, схаменімося, люди! Подумаймо, кому вигідно саме зараз спровокувати процеси, які знову кидають нас у прірву?

Я питаю всіх поборників «мітингової правди»: чому ви не виводили людей на вулиці, коли пенсії не виплачувались по 6 і 7 місяців? Чому, заради кого і чого виводите сьогодні, коли вони не тільки виплачуються, а навіть поволеньки збільшуються?

Гірко і смішно слухати, а ще смішніше читати в деяких наших газетах, що всіма нашими здобутками ми завдячуємо виключно п. Юлії Тимошенко, звинуваченій у розкраданні сум, які становлять ні багато, ні мало – три повних річних бюджету Одеської області. Все, що сталося доброго, виявляється, одна вона зробила! А Президент, Прем'єр, весь Уряд, Верховна Рада, місцеві керівники, що – в цей час у соломі валялися?!

Прем'єр Ющенко – в перинах хропів, доки п. Юля трудилася?! Чи може, п. Юля оту нашу на всю Україну відому «Ласуню» Балтську доїла? Чи може вона нам в Дальнику ті консерви та соки закручувала, що вже на зарубіжні ринки вийшли?! Чи може п. Юля Лузанівку від нечистот вирятувала? Вже хто-хто, а п. Цимбалюк, найпристрастніший мітинговий правдошукач, мав би точно знати, скільки зусиль довелося докласти обом Рухам – і Народному, й Українському, – аби в бюджет було закладено оте довгождане підвищення платні злидареві-учителю. Але ж і він, оком не кліпнувши, твердить, що це саме відставного віце-прем'єра заслуга. Так нам, чого доброго, й сонце в небі без п. Тимошенко світити перестане...

Не можна боротися за правду – брешучи! Не можна боротися зі злочинами – злочинними методами! Не можна любити Україну – діючи заодно з її недругами! Не можна дбати про народ – постійно збурюючи його, сіючи в ньому ненависть і протистояння!

Схаменімося! Зважмо, до чого ведуть наші дії. Спокійно й без галасу наведемо лад в нашій українській хаті. Наведемо

самі. Доки нам ніякий сусід не прийшов його наводити. Бо історія вчить, що сусід не наш, а свій лад наводитиме.

Час розкидати каміння минув. Нині – нас будівничих, а не руйнаторів.

Вони відійдуть... А ми – будуймо. Хай важко, хай повільніше, ніж нам би хотілося. Але щодня – цеглинка до цеглинка – будуймо собі краще життя. Навчимося виборювати правду, не руйнуючи вже досягнутого, не даймо втягнути себе в деструктивні дії!

Результати цих дій відомі – обдурення народу, компрометація незалежності України, створення загального хаосу. Це не наша тактика. Ми не використовуємо людських бід для популістської агітації. Ми не вдаємося до заперечення позитивних змін, що відбулися, аби тільки доскочити влади. Ми не авантюристи, нам на потрібний короточасний ефект від сенсаційних викриттів, від яких часом залишається мильна булька. Критикуючи і Президента, і Уряд за кожен промах та непослідовність, ми, однак, не кличемо негайно громити й міняти всіх і вся, бо думаємо про те, що буде далі й хто сьогодні може прийти на зміну.

Хай вибачать мені шановні читачі, але все, написане, починаючи від фрази «Результати цих дій відомі...» й до ось цього речення написане не мною. Це слова речника незалежності, що за неї віддав свою долю і своє життя – нині Народного Героя України В'ячеслава Чорновола, вибрані з ряду його статей і виступів у дуже подібній до сьогоднішньої ситуації. (В. Чорновіл. Пульс української незалежності., К., «Либідь», стор 259-261). Це – позиція моєї партії, ім'я якій – Народний Рух України, партії – для якої вищими цінностями були і будуть Незалежна держава й добробут народу в ній!

А тим, хто звинувачує (і ще буде звинувачувати...) мене у відсутності «радикалізму», відповім словами того ж нашого загиблого Лідера: «Мені б теж хотілося сказати або зробити щось радикальне, але я вважаю себе політиком, а не авантюристом». (Там же, стор. 515).

Лютий 2001 року

ПЕРЕДВИБОРНІ РАЗМИШЛЄННЯ ВАСІ МАЛІНИ

Не люблю Ющенка. От не люблю і всьо! А за що його любити маю? Подумаєш! – зарплату вчителям та лікарям підняв майже в два рази... Це що в десять чи в двадцять? Та й хто вони мені, ті лікарі й учителі – куми чи свати? От якби він дав указ такий, щоб горілку даром давали всім жаждущим, – ото да! Вп'ять же – пенсії... Ну доточив там гривень по 100 чи 150 кожному – це що вже така радість велика? Як на найнужніший продукт перевести, то скільки тих пляшок получится... Так що лічно, адресно для громадян він, можна сказати, почті шо нічого й не постарався...

Ті пособия на новонароджених, що вирости, кажись, із 80 гривень до 8 тисяч, мене, як ви самі понімаєте, не колишуть, бо я лічно родити не збираюся. А рост валового продукта при ньому падає.

Я, правда, не знаю, шо то таке, той валовий продукт, але з тівізора знаю, шо в Януковича й Кучми він був вищий.

Кажуть, шо то всьо туфта була, бо після їх царства при тому їхньому «продукті» грошей в казні мало б лишитися щось на кілька десятків мільярдів більше, ніж нова власть застала. Але чоґо ж та власть із них ті мільярди недостаючі не стребувала? Я, будь Президентом, вдух взяв би того Януковича за м'ягкое место і тут же посадив би на твйордое: «А де ти такий та нехараший, ті мільярди дів?! Ану, полож на место! Не положив? То я тебе положу, чи то посадю туди, де тобі й сидіти положено!»

А вони, інтелігенти м'якотілі, замість живі грошки стребувати, поговорили про приписки і успокоїлись. Неінтересний народ! Грамотні всі, культурні, лояльні – аж не вдобно.

Нема, щоб ото як в сусідньому государстві – стукнув кулаком по столі: «Ми вас, такі та розтакі, в сартіре мочить будем!» Або, як оце недавно: «Ми вам цены на газ не із носа виковиріваєм!» Послухаєш і зразу поймеш – свій парень! В доску!

А наш? Хіба це Президент, глава государства? Тільки й чуєш: «Шановні громадяни» та «Дорогі співвітчизники»...

Нема, щоб ото як Дон чи то Янукович: «Казли, так вашу!..» Чи й в морду, як ото одного із покойників, Царство йому Небесне...

Дон вобше про настроєніє народа луче заботився. Народу при ньому якось хоть веселіше було. Не вспіли із професора з двома «фе» відсміятись, як він, яйцьом сражоний, сознание потіряв і в больницю для сміху ліг.

У нас послі війни цигани були ведмедя селами водили, то тоже для сміху давали йому команду «Умри!», а він, точно як ото Дон, – лапи на грудях складе і – гуп! – падає. В больницю потом не лягав, правда, а так – то геть похоже!

Або як оце недавно в Одесі речуху толкав, нащот того, як усім вдух харашо буде, коли в Україні руський язик государственным стане. «І вместе с тем, – каже, – ми і виполнім требованія международной... ну... етой... международной... ну... как ейо?..» Це він слово таке якесь круте забувся на букву «х»...»Хартія», кажись. Кореша мої подихали від сміху! Я, правда, не дуже сміявся, бо тоже на букву «Х» тільки определонні слова знаю, але все одно пріятно, коли коло тебе народ веселиться.

Тільки успокоїлись мої хлопці, як тут знов якісь новості, й знов Дон на тівізорі. Тепер він уже нашу Одесу хвалив за те, що в ній багато розумних людей народилось. «Напрімер, – каже, – Анна Ахметова...»

Я сначала не врубився, думав, що він про якусь родичку кореша свого Рената Ахметова говорить. Бо то, що та пісательніца, яка стіхи писала, не Ахметова, а Ахматова звалась, то це і я, со своїм незаконченим семілетнім образованием, знаю. А тоді усьок, що це він так народ веселить, бо знає, що ми в Одесі – народ юморной.

А хіба не для сміху він головою своєї партії в Одесі нашого найглавнішого попа Агафангела назначив?

Піп – із партійним флагом! Це ж хохма така, до якої й наш найсмішніший пісатель Остап Бендер не додумався! А Дон – запросто! Істинно – проф-ф-фесор! А що писати не вміє, чи тільки определонне колічество слов на букву «Х» знає, то воно йому й не нужне. То хай Ющенко про образование, якусь

там школьну реформу журиться. А Януцкович і без усяких образований професор! Правда, аж з двома «фе»!.. Але яка різниця! Партейний піп все одно його ікону в церквах поставить, як на президентських виборах, і всіх верующих за його партію голосувати заставить под страхом отлученія від причастія. А то й ще одну молитву складе «О нізпосланії победи на виборах рабу Божему Віктору Януковичу».

Думаєте, брешу? А їй-бо не! Була така молитва на виборах Президента в агафангеловських церквах, на откритках з іконою Віктора-победителя напечатана, геть із фамілією Янукович. Це, навроно, щоб Бог не перепутав, кому з двох Вікторів помагати треба.

Ми з хлопцями аж обідились були на того Агафангела. Бо в Дона – шо? Всього якісь нещасні дві «ходки», а третя не состоялась... А зайдеш у церкву – тут тобі Спаситель чи Богородиця, а отут «святий Дон». В мене на сьогоднішній день уже 5 ходок, а Льошка їм уже шот забув. То чо Агафангел із нас ікони не поробить? Якось не по понятіям получаїця. Про закон я вобше мовчу...

Закон Ющенко соблюдати має. Але щось і він наче не дуже уважає його. Ну, от, скажем, наприклад, про всяких «підрахуїв», що вибори хфальсіфіцірували... Є про них закон соответствующіи чи не? Є! Ну, то бери ж їх, Ющенко, за ж-ж-ж...-жабри й приміняй той закон! Хай попробують тої баланди, яку ми з Льошкою сьорбали. Так ні! Вони й дальше по ресторанах шастають та на «Мерсах» замість «Воронків» роз'їжджають.

А мені обідно: я пару раз якимось фраерам кармани обчистив – і на нари сів. А вони всьому народу постоянно кармани обчищають – і всьо по барабану! Мене лічно така демократія, откровенно говоря, не встра... Але ша! Ша! Бо он знов Дон на тїлівізорі! Зараз знов якусь хохму відмочить... Ну, я ж казав! «Партія регіонів і Янукович – це покращення вашої житні вже сьогодні!» Ну й врізав! Уметь нада! – Ющенко там у тому януковичівсько-ахметовському регіоні з тим заморозяним Алчевськом уродується, змерзлих дітей в правительствені санаторії відправляє, а «друг шахтьорского края» із своїм коре-

шом-мільярдером даже й не плюнули в сторону того бедствія, але цвітущу жизнь обіщають уже сьодні. А шо? Хай народ посміється ще й з цієї хохми. Все менше мерзнути буде. Смішити народ – воно ж дешевше виходить, чим пару-три мільйони на ті труби полопані відстібнути... Хотя... я б відстібнув. От, век свободи не відать, що одстігнув би, якби мав тих мільйонів стільки, скільки оті ахметові з януковичами мають. Дуже мені тих старушок алчевських жалко. Особенно, одну там... в сірому пальті... по тїлівізору бачив... геть на маму мою покойну похожа...

Ну от, бачите – вже плачу! Нізя мені сміятись переставати. Чуть перестану дурачка качати – зразу тоска нападає... до сльоз...

А може, пора вже нам кончати придурюватись та підхїхїкувати кожному дуристві, а роззути очі й подивитись, хто справді щось добре для людей робить, а хто тільки хохми качає та народ смішить?!

Сміятись ми, канешно, може й менше будемо. Але й плакати тоді нам тоже не прийдеться. Це вже точно!

*Записано від Васи Маліни
з Молдаванки Миколою Кожушним.
20 січня 1010 року*

УКРАЇНСЬКИЙ ПОЛІТИКУМ В ДЗЕРКАЛІ КАСЕТНОГО СКАНДАЛУ - 2

Кажуть, що деякі події історії повторюються двічі – першого разу у вигляді трагедії, а вдруге – у вигляді фарсу. Воїстину!

Журналіст Дмитро Пономарчук, повторивши фабулу великого касетного скандалу, спровокованого колись проти Президента України, вивів на людські очі галерею політпортретів, “виконаних» в кращих взірцях сатиричного жанру.

Перший в галереї – «син Президента», який, одначе, за його ж словами під час касетного скандалу-1 «серцем був у наметах», «прозорий» політик, який неодноразово «чесно й прозоро» відхрещувався від своєї участі у відставці віце-спікера, раптом виявляється одним із найдієвіших учасників підклимної внутріпарламентської гризні... «Надія нації», «лідер», якого навіть я (нащо вже женьщина трезвая й неувлекающая...) бачила в майбутньому Президентом країни, – раптом постає в образі полохливої овечки, яка тільки жалібно м...м... ну, скажем так... виправдовується, коли над нею хтось батіжком хльоскає чи погукує, як до козачка-льокаря? «Ви мене предали! Предали! Ви предатель!» – гримить голос із касети на всеньку Україну.

Що тут скажеш... Таки – «предали». Бо коли вже вступили в змову, щось пообіцяли, то треба ті обіцянки виконувати, а не тікати до Вінниці...

Та й чи тільки власника грізного касетного голосу Ви «предали», Вікторе Андрійовичу? Ви, якщо брати на великий рахунок, й нас «предали» – Народний Рух, який все зробив для формування Вашого іміджу «народного заступника» й «рятівника нації». А Ви побоялися, щоб Вас хтось «в націоналісти» не вписав, і хутенько від нашої національно-демократичної ідеології відхрестилися, а на з’їзді лібералів навіть поклялися у вірності ліберальній ідеї. На нашому, рухівському з’їзді ви про вірність ідеям лібералізму чомусь не говорили... Можливо,

побоялись, що рішення з'їзду буде не таким, як задумано? Даремно боялися! Коли в декого на карту поставлений п'ятий термін перебування в парламентському кріслі – то хіба йому до ідеологічних проблем?! А дуже вже запеклих вболівальників за ідеологію можна хутенько із партії виключити й не морочити собі голову. Можна навіть членів іншої партії зібрати, щоб вони рухівця з Руху виключили! Мене, наприклад, з Руху виключали члени ПРП на якомусь зібранні, про яке ні я – Голова обласної організації НРУ, ні члени моєї організації навіть не знали. Ото, спасибі, з преси довідались, що мене з Руху виключено, а на голову обласного Руху обрано... /не падайте!/ заступника голови обласної організації партії... «Реформи і порядок»! Отак!

Зроблено це було з відому, під керівництвом і при безпосередній участі керівників нашого центрального Проводу». І спонукало їх до цього, Вікторе Андрійовичу те, що своєю «полохливістю», ідеологічною невизначеністю Ви їх загнали в глухий кут, з якого нині вже нікуди податися.

Все це якоесь дуже яскраво вималювалось і розклатось по полицках після прослуховування отієї касети. Та й не тільки це...

Віктор Медчедчук – мені не сват і не брат, і не побігла б я, висолопивши язика, збирати підписи в його підтримку, як робила це перед Вашою відставкою з поста прем'єра, але... наскільки пристойнішою була його позиція тоді, в порівнянні з вашою під час його відставки! А чого варті Ваші метання то в один, то в інший бік, пов'язані з підписанням «заяви трьох»?!

А Ваша позиція, чи вірніше, відсутність оної, щодо Тимошенко?! Політика – річ жорстока. Вона потребує не тільки чіткої позиції, а й у певних випадках – повної самопожертви у відстоюванні цих позицій. Все інше – є політичним шахрайством, обманом, зловживанням довірою народу.

Пономарчукова касета, як чарівне дзеркало, раптом висвітлила наших «слуг народу» і слуг цих «слуг» всіх зразу, зсередини і ззовні.

Он політологи та юристи зійшлися на нічний вогник до п.

Набоки, щоб покивати пальчиком на Пономарчука та висловити йому своє «Ай-я-я»...

І чому, думаю собі, на майора Мельниченка пальчиками не кивали?!

Он пані Вітренко, яка зрозуміла нарешті, що підслуховувати чужі розмови аморально: пізенько трошки... Мене мама цьому ще в ранньому дитинстві навчила. Не знаю тільки, чи зрозуміла хоч нині пані Наталя також і те, що ще аморальніше виводити народ на площі для шельмування повноправного громадянина України на підставі сумнівних доказів, здобутих завідомо злочинним шляхом.

Он ще один «народний слуга» і «защитник Отечества», що раптом і про карний кодекс згадав, і про Конституцію, які права людини захищають. Але ж, пане Кармазін! Ви ж таки «юриста завзятий», вам же ж має бути відомо, що і Карний кодекс і конституційні права поширюються на всіх громадян України! То чого ж Ви, дорогий мій земляче, в тій самій ситуації, під час касетного скандалу-1 не захищали конституційні права нашого співгромадянина Кучми Л.Д. й не вимагали притягнення до суду майора Мельниченка й нардепа Мороза за підслуховування розмов високих політиків та оприлюднення записів?! Тоді ж на таке підслуховування також жоден суд санкції не давав! Чому ж тоді Ви так активно підключилися до антипрезидентської кампанії, підставою для якої стали злочинним шляхом здобуті /чи може й виготовлені/ касети? Чи може Президент країни – політик нижчого рівня, ніж столичний мер і відставний Прем'єр?

Чи конституційні права на Президентів не поширюються? Чи Ваша юридична мудрість сягнула вже аж того «найвищого» правничого рівня, що вкладається в афоризм: «Закон – як дишло, куди повернеш – туди й вийшло!», бо чим же інакше можна пояснити факт, що в двох ідентичних ситуаціях ви показуєте людям то одне, то інше своє обличчя?

Суду над колишнім своїм однопартійцем прагне й нардеп Т. Чорновіл, що після своїх березневих «подвигів» біля пам'ятника Т.Г. Шевченку знову з'явився на екрані в образі прав-

долубця. Тоді Ви, п. Тарасе, так смакували подробиці мельниченківської касети, так намагалися нас (Народний Рух) в намети загнати, що аж партію покинули. Й ні разу я не чула від Вас, що майор СБУ вчинив злочин. А нині – прозріли! Та це ж Ви самі й були одним із тих регулювальників, що дали зелене світло порушникам наших громадянських прав, зробивши із злочинця Мельниченка – героя, а сумнівної цінності касету перетворивши мало не в підставу для державного перевороту.

До речі, саме тоді, в горнилі отого касетного скандалу, Ви, п. Тарасе, й такі «політики», як Ви, й спалили Ющенко, який, попри все, був-таки найкращим Прем'єром з-поміж усіх попередніх. Спалили – й навіть не помітили, як вдало вас ліві сили використали в ролі КОЧЕГАРІВ.

Бо як ви протягом півроку на всіх майданах і вулицях лементували про відсутність будь-яких позитивних зрушень в країні /а вони-таки були!/, про те, що для покращення добробуту народу нічогосінько не робиться /хоч вже тоді багато чого робилося в цьому напрямку!/ – то чи слід дивуватися, що всі ці ваші слова вам же повторили з трибуни Верховної Ради комуністи, соціалісти і всі ті, кому «чем хуже, тем лучше»!

Що Ви могли їм заперечити, як ще вчора біля якогось намету галасували про те саме? Чи Ви не розуміли, що Президент і Прем'єр не в різних державах працюють?

Та все ж усіх перевершив цинізмом п. Олександр Мороз, який ще вчора, скваліфікувавши підслуховування та записи чужих розмов як карний злочин, сьогодні – вводить до партійного списку своєї партії... отого самого майора, який саме й займався цією каригідною справою.

А от із притягненням до відповідальності журналіста Дмитра Пономарчука законотворці наші дещо переборщили. По-перше, на відміну від майбутнього нардепа Мельниченка, він нікого не підслуховував і не записував. Він лише оприлюднив записи. Це також могло б підпадати під статтю карного кодексу, якби журналіст завідомо знав, що оприлюднює неправдиві записи. Але в даному випадку записи є автентичними. А за оприлюднення правдивих відомостей статті ще не вигадали

навіть найзаповзятливіші законотворці.

Зрештою, справа не в касеті. Просто Пономарчук зумів заставити деяких політиків відкрити своє друге обличчя, продемонструвати перед усією Україною ту «подвійну бухгалтерію», якою вони керуються в оцінці абсолютно однотипних явищ, в залежності від того, що вигідно для них в тому чи іншому випадку. Підкреслюю: ДЛЯ НИХ, а не для народу чи Держави.

І перед судом слід би ставити саме таких політиків. За маніпулювання народною довірою, за потакання злочинам, за провокації й облуду.

Хай таким судом для них стануть наступні вибори, і хай ми на ньому будемо мудрішими суддями, ніж були досі.

2012 рік

ПЕРО НЕСКОРЕНОГО КРИЛА

До 75-ї річниці від дня народження В'ячеслава Чорновола

Велике бачиться на відстані...

Так день від дня з відстані тієї березневої трагедії виростає перед нашими очима постать лідера тоді ще потужної партії Народний рух України, невгамовного й рухливого, як ртуть, В'ячеслава Чорновола.

Ще ніби вчора для багатьох із нас він був просто Славком, а сьогодні постає в пам'ятниках, назвах вулиць і шкіл, і ми поволи починаємо усвідомлювати, з ким звела нас доля. Це ще перші, багато в чому невірзани обриси цієї багатогранної постаті.

У книзі Михайла Хейфеца «Українські силуети» зафіксовано такий епізод: «Я чув, — оповідає Хейфец, — як майор Пікулін за дверима карцерної камери питав Чорновола, який міністерський пост має отримати він у незалежній Україні. В'ячеслав не витримав: «Громадянин начальник, у незалежній Україні я буду займати єдину посаду — редактора опозиційної газети!» [5.140].

Це була характерна обмовка, бо й у незалежній Україні Чорновіл не міг стати підспівувачем влади і раз-по-раз опинявся в опозиції до неї. Але ще більш характерною для нього була мрія про вільну, без зовнішнього цензора журналістську працю, до якої він мав не лише нездоланий потяг, а й блискучий хист.

Свою журналістську кар'єру Чорновіл розпочав у редакції газети «Молода гвардія», звідки був звільнений після відомого епізоду в кінотеатрі «Україна», коли разом із Дзюбою та Стусом запропонував встати всім, хто протестує проти арештів української інтелігенції.

За деякий час по тому ми вже мали в Одесі перший рукописний варіант документального дослідження «Правосуддя чи рецидиви терору», кожний розділ якого читався як гострий памфлет, кожне слово якого вражало, як лезо. Своїм знуцаль-

ним, безкомпромісним словом він таврував систему беззаконня і кругової поруки, де «крук крукові ока не виключе», де стосунки між владою і народом базуються на принципі «скачи, враже, як пан каже».

Нині мене часто запитують, чи були ми «антирадянщиками», чи виступали проти радянського ладу. Ні! І ще раз ні! Ми кинулись у вир боротьби не проти системи, а проти тих, хто ганьбить цю систему своїми діями, хто порушує наші «такі прекрасні» радянські закони. Ми прагнули допомогти системі очиститись від залишків культу.

Система сама зробила нас антирадянщиками, коли почала за найправдивіше слово кидати за ґрати наших старших друзів, калічити наші ще такі юні долі.

Твір Чорновола «Правосуддя чи рецидиви терору» часто називають «одним із найсмівливіших зразків тогочасної публіцистики» (3.11).

Для нас, молодших шістдесятників, це була книга прощання з ілюзіями, книга, з якою ми починали прозрівати, усвідомлювати, що систему не можна оборонити від злочинців, бо вони — є породженням самої системи. Може, саме цим був продиктований той гіркий сарказм та знущальність, якою наповнена ця праця В'ячеслава Чорновола.

Після появи книги Чорновола присуджують до примусової праці, а «правосуддя» й далі ковтає тих, хто не вміє не розуміти її злочинів. Ідуть в табори художники, науковці, поети, педагоги — цвіт і розум України.

І тоді В'ячеслав Чорновіл здійснює свій другий громадянський подвиг. Він збирає відомості про арештованих протягом 1965-го, розшукує деталі закритих процесів (бо всі вони фактично були закритими), укладає документальну книгу «Лихо з розуму» (портрети 20 «злочинців»).

Публікація книги за кордоном (видавництво «Смолоскип») мала ефект вибуху гранати, бо це була перша книга, яка на основі документально підтверджених фактів свідчила про облудність так званої «відлиги», про новий розгул репресій в СРСР.

Книга сколихнула світову громадськість, заставила підня-

ти голос в оборону в'язнів, чим багатьох врятувала від неминучої загибелі, знущань табірної адміністрації.

За свою книгу Чорновіл дістав визнання в світі, а на батьківщині — 3 роки ув'язнення в таборах суворого режиму.

Повернувшись з ув'язнення, вже у 1969—1970-х роках він пише гострополемічну статтю «Що і як обстоює Б. Стенчак», відповідь на статтю науковця Б. Стенчака «Як і що обстоює Дзюба», яка була недолугою спробою критики на роботу Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?»

Ще в середині 1960-х В'ячеслав Максимович мріяв про невідцензурний часопис, у якому можна було б друкувати ті твори і тих авторів, які не пропускаються до друку підцензурними виданнями та видавництвами.

Мабуть, ніхто, хіба що окрім Івана Олексійовича Світличного, не знав так усього багатоманіття поезії шістдесятників, як В'ячеслав Чорновіл. Це були дві особи, до яких плавом ішли молоді поети, чиї столи були завалені новими, щойно з-під пера, ще «теплыми» творами. З ними радились, від них очікували схвалення чи критики. Але якщо Іван Олексійович дуже рідко залишав собі чужі вірші, які йому подобались — в основному лише ті, які мав намір передати кудись для публікації, то Чорновіл взагалі болісно розставався з гарними віршами, перечитував їх багато разів, зрештою, мимохить виучував їх напам'ять.

Але справа була не лише в насолоді перечитувати гарну поезію. В'ячеслав Чорновіл мріяв про те, що колись підготує антологію віршів поетів-шістдесятників, у якій збере всіх найкращих — і друкованих, і не друкованих, — і представить світові нову українську поезію у всьому її тематичному та художньо-стильовому розмаїтті. Все це був матеріал, який Чорновіл мріяв донести до читача, зберегти для нащадків.

У вироку в справі № 03/73, за яким Чорновола було вдруге ув'язнено, весь шістдесятницький поетичний архів, до якого додалися ще вірші на той час уже вдруге засудженої Ірини Сенник, Ірини Калинець, Михайла Осадчого та деяких інших поетів, було вилучено.

Звісно, що серед цих віршів були й такі, які слідство мог-

ло кваліфікувати як антирадянські, бо як могла писати «про-радянські» вірші, скажімо, Ірина Сенік — майстриня-вишивальниця, засуджена 19-літньою студенткою разом зі своєю сім'єю, включно із 10-літнім братом Романом, у 1946-у на 10 років сталінських таборів і 13 років заслання?

Познайомившись на початку 1970-х із поезією Орисі, В'ячеслав Чорновіл укладає збірку її віршів та пише до неї передмову: «Жінка створена, щоб кохати». «На жаль, єдиними читачами і критиками і збірки, і передмови, — пише Надія Світлична в післямові до збірки І. Сенік «Сувій полотна», виданої нью-йоркським видавництвом «Спілка» у 1990-у, — були слідчі КДБ, які й обом авторам заплатили однакові гонорари — «6» і «5» (6 років концтаборів та 5 заслання) [1]. Зокрема й передмова до читача не дійшла. Зате дійшли фрагменти «закритих рецензій», створених у КДБ: «Влітку 1971 р. Чорновіл з метою підризу й ослаблення Радянської влади отримав від громадянки І. Сенік... вірші (далі — перелік назв віршів. — Прим. Г. М.), які зберігав у себе на квартирі, а деякі редагував. В цих віршах зводиться наклеп на радянський державний лад з метою його ослаблення. В них містяться заклики до боротьби за повалення Радянської влади» [там само].

Зразки подібного «кагебістського літературознавства» В'ячеслав Чорновіл викривав у єдиному доступному для нього в той час жанрі — заявах і протестах. Та ще більше діставалося в його заявах судовим справам іншого напрямку, названому ним «літературним кагебізмом».

Будучи природженим полемістом, Чорновіл у своїх антитезах надзвичайно лаконічний. Він дає повну можливість «висловитись» своїм супротивникам, розлого цитуючи їхні «шедеври», а далі — однією фразою знищує всю багатослівну побудову.

«Рецензуючи вилучений у мене зошит з цитатами, «наковці» Рябий, Аніров пишуть: «Конспектуючи статтю «Развитие наций и национальные отношения» («Вопросы истории», №9), Чорновіл підкреслює слова «Твердий курс на сближение». Для нього природний процес зближення націй, інтернаціоналізація

всіх сторін життя... неприйнятні. Він радий би його зупинити, але оскільки зробити не в силі, то злобно наводить наклепи на КПРС, радянську владу, народ».

Супротивники висловились. Що ж робить Чорновіл? Від себе додає лише захоплений вигук: «Ось скільки, виявляється, голосних висновків можна зробити, будучи радянським науковцем, із тонесенької рисочки, якою підкреслено чотири слова» [5.24].

Ще цікавий момент: серед вилучених у Чорновола матеріалів були виписки із статті «Характерні риси фашизму». Лише виписки, які жодними коментарями не супроводжувалися. Представники «літературного кагебїзму», яким велено будь-що знайти в матеріалах Чорновола антирадянщину, пишуть: «Антирадянських висловлювань в текстах немає, але, **безсумнівно**, виписки призначалися для якоїсь ширшої праці, де Чорновіл, **очевидно**, має намір ототожнити фашизм з соціалістичним ладом. **Самі записи вже засвідчують таке ототожнення в задумі**» [там само].

Нічого немає, окрім цитат із радянського журналу про характерні риси фашизму. Але «науковці» вмить «здогадуються», що цитати Чорновіл виписував «з метою ототожнити фашизм з соціалістичним ладом».

«Очевидно, — робить цілком слушний висновок Чорновіл, — самі науковці допускають можливість такого ототожнення» [там само]. Оце вміння завдавати удари супротивнику його ж зброєю є характерною рисою журналіста Чорновола. Вмінням цим він володів повною мірою.

У 1970 році, повернувшись з ув'язнення, В'ячеслав Чорновіл засновує самвидавівський часопис «Український вісник».

Перші числа «Вісника», що вийшли на початку 1970-х нагадували скоріше «Хроніки біжучих подій». Друкувалися на тоненькому прозорому папері по 18—20 закладок у друкарську машинку, бо найнагальнішою була потреба донести до української та світової громадськості відомості про трагедію в'язнів, про переслідування їх рідних і друзів, про репресії, допити, обшуки, опублікувати заяви, протести.

У вирокі В'ячеславові сказано: «З початку 1970 р. по травень 1971 р. Чорновіл брав участь у виданні нелегального журналу «Український вісник», який з 1 по 5 номер був спрямований на підрив і ослаблення Радянської влади».

До речі, причетність Чорновола до видання «Українського вісника» в ході слідства так і не була доведена. Вона ґрунтувалась на здогадах КДБ та власноручній заяві Чорновола про те, що він одноосібно друкував журнал, зроблений з метою відвести звинувачення від інших заарештованих. Тому ефект грому з ясного неба мав вихід наступного числа «Вісника» вже тоді, коли Чорновіл був під вартою.

Здійснений цей воістину героїчний акт був колишньою студенткою нашого Одеського університету, а на той час уже львів'янкою Людмилою Шереметьєвою-Дашкевич, яка й передруковувала всі без винятку номери «Вісника» і мала в себе частину матеріалів, зібраних Чорноволом для наступного номера.

Сьогодні багато хто чомусь схильний забувати про це, але факт залишається фактом: честь видання шостого номера «Вісника», який остаточно збив з пантелику кадебістів, належить саме їй – Людмилі Шереметьєвій, становлення якої як особистості й учасниці руху опору відбувалося саме тут, в Одесі, в стінах нашого філфаку.

Я це особливо підкресляю тому, що сьогодні так часто всілякі «строїтелі русского міра» в Україні, різноманітні «ленінці-сталінці» та інші шамани від політики так вперто протиставляють Західну Україну Східній чи Південній, так хочуть росварити нас, доводячи, що в нас інші прагнення, інше сприйняття світу. Я навіть якось слухала лекцію котрогось із вчених, спеціально до Одеси запрошених мужів, яка так і називалася: «Дві народності в Україні», чи, може – «Два українських народа» – вже забула, – але мова зводилась до того, що єдиної України немає, що Захід – це осібна територія і осібний народ, який з нами має дуже мало спільного. Для чого це робиться – зрозуміло: цільну, єдину Україну «заковтнути» важко – Захід може поперек горлянки стати! Його-бо в «руській мір» і калачем не заманити... То давайте на шматочки поділимо! По

шматочку й пережуємо, й лигнемо благополучно...

Не вдаючись в історичні екскурси, де можна набрати безліч матеріалів для спростування подібних теорій, підкреслюю: рух опору 1960-1970-х років, у якому виступали спільно і схід, і захід, і південь, і північ України, – свідчення того, що Україна жила спільними інтересами, спільними проблемами і спільними болями.

Та й не «західниками» були такі яскраві постаті цього руху, як брат і сестра Світличні, Іван Дзюба чи Василь Стус, а вихідцями із «пролетарського» Донбасу; Алла Горська – за народженням кримчанка, а за дитинством – ленінградка; Опанас Заливаха – харків'янин, а Микола Плахотнюк – взагалі виходець із Курщини. Та й сам В'ячеслав Чорновіл теж начебто не на Львівщині, а на Черкащині родився, а вчився у Києві... А разом із ними мріяли, творили, відстоювали українське право і правду десятки яскравих і талановитих представників Західної України – і (ей-ей!) ніхто з нас не відчував тоді, що ми різні, чи різними є наші інтереси та світогляд!

До речі, привід до арешту Чорновола, Стефанії Шабатури, обох Калинців – Ірина та Ігоря – та інших був пов'язаний з нашим містом, Одесою. Кажу – привід, бо бо причина полягала у постійній і неослабній потребі системи знищувати еліту української нації, позбавляти її провідної, мислячої верстви. Приводом же стало створення Чорноволом Громадського комітету захисту Ніни Строкатої – нашої з вами славної землячки, корінної одеситки, дружини також корінного одесита Святослава Караванського, арештованої в грудні 1971 року.

Як бачимо, львівські шістдесятники також не відчували, що у них інтереси інші, ніж в одеситів... «Інтерес» був один – відстоювання правди, відродження української мови, культури, українського державотворчого духу, прав українського народу. Мабуть, і сьогодні цей «інтерес» має об'єднувати нас усіх, громадян України, незалежно від території і навіть незалежно від національності, бо Держава у нас одна і благополуччя її – це і наше благополуччя.

Саме цим інтересам і цінностям присвятив своє життя

В'ячеслав Чорновіл – шляхетна, самозречена людина, безкомпромісний борець з неправдою і насиллям, талановитий публіцист і політик.

Масштаб особистості Чорновола-журналіста значною мірою виявився в редагованому ним «Українському віснику», що продовжив своє існування в перебудовні роки, і з'явився вже через три місяці після повернення В'ячеслава Максимовича з табору.

Тепер це вже не винятково інформаційне видання. Тут друкуються аналітичні матеріали, твори опальних поетів, прозаїків, біографії політв'язнів, оприлюднюються критичні, публіцистичні матеріали, фрагменти наукових досліджень, яким з ідеологічних причин була перекрита дорога в підцензурну науку. Тут публікуються заяви, звернення. Про зміст «Українського вісника» дають уяву рубрики, які з деякими варіаціями були постійними: «Редакційні матеріали», «Література і мистецтво», «Публіцистика і наука», «Хроніка тиску і опору», «Заяви, протести, звернення», «Релігія в Україні», «Документи терору».

І знову ж не можу обминути той факт, що і тут поруч з Чорноволом та командою львів'ян пліч-о-пліч працюють одесити.

Одним із найдієвіших помічників В'ячеслава Максимовича стає відомий одеський науковець, а тодішній екс-в'язень Василь Барладяну, який не лише друкує свої твори в журналі, а і є одним із членів його редколегії.

В «Українському віснику» друкуються матеріали одеситки Ганни Голумбієвської, тут з'являється перша публікація роману «Ми – ковалі» нашої землячки ганни Коваль, яка у 1988-у стала лауреатом Всеукраїнського конкурсу «В свічаді слова» за роман «Без суду і слідства».

Із 1 січня 1995 року Чорновіл стає редактором тижневика «Час/Time». «Ми не хочемо, щоб ситуацію в Україні світ оцінював з подачі сусідів чи мало обізнаних з нашими обставинами заїжджих кореспондентів», – пише він у редакторському слові до першого числа газети, що вийшло 1 січня 1995-го, обумовлюючи рішення дублювати низку матеріалів англійською мовою.

Редактора турбують питання єдності національних, демократичних сил, продажності й комуністичної зашореності значної частини парламенту, зрадницьке підписання Алматинської угоди, входження в міжпарламентську асамблею держав СНД, яке Чорновіл називає «Повзучою окупацією нашої держави без чеченського синдрому» [6.40]. Він дає розгорнуті аналізи ситуації в державі, вказує причини негараздів і пропонує шляхи їх розв'язання.

Лесь Танюк в одному з есеїв, вміщених у книзі «Монологи», сказав, що «ні про кого компартійна пропаганда не наплела стільки дурниць, скільки про Чорновола» [2.313].

А я додам, що про жодну партію не наплетено стільки злочинно підлих інсинуацій, скільки про Народний рух України. І якщо щодо себе Чорновіл майже ніколи не спростовував ці інсинуації, то честь Руху він відстоював з усією гостротою свого журналістського пера.

Мабуть, ніхто з українських політиків не зробив стільки для прийняття Конституції України, скільки зробив своїм пером і своїми виступами В'ячеслав Чорновіл, викриваючи політиканство цілої низки партій і партійок, в тому числі й національно-демократичних, які замість єднатися між собою, «спішать об'єднуватися із грошовими мішками, і воювати один з одним». Саме він з дальновидністю аналітика і стратега ще у 1999-у передбачив загрозу блокування лівих сил з олігархами, саме він застерігав від «згубних наслідків деяких голосних гасел, якими можна на короткий час епатувати публіку, а всьому українському суспільству нанести непоправних збитків» [6.152].

Саме тоді, після загибелі лідера НРУ (а я й досі впевнена, що це було політичне вбивство!), коли з явилось так багато «послідників», «учнів», навіть «дітей» Чорновола, або, як писала тоді одна із наших газет про засновників мертворожденного об'єднання-одноднівки «Чорний віл», — «автентичних чорноволівців», — саме тоді ці «автентичні» почали цілеспрямовано руйнувати ту частину партії, яка зуміла відродитися саме на чорноволівській платформі після глобального розколу 1999 року,

звинувачуючи її лідерів у відсутності радикалізму, рішучих дій, вимагаючи участі в протестних акціях поряд із «вітренківцями», «морозівцями» та іже з ними й нехтуючи застереженнями самого Чорновола, який писав. «Мудрість політика-демократа в посткомуністичному суспільстві якраз і полягає в умінні знайти оптимальне співвідношення опозиційності й компромісу, яке б дало можливість впливати на ситуацію, не руйнуючи державу і не скотившись в болото конформізму» [6.260]. Викриваючи комуно-шовіністів, які на тотальній опозиції до влади намагаються збурити народ та «назбирати» собі голосів виборців, спекуюючи труднощами, Чорновіл пише: «Результати цих дій відомі — обдурення народу, компрометація незалежності України, створення загального хаосу... Комуно-соціалісти вже вкотре вдаються до тактики «чим гірше, тим краще». Це не наша тактика, ми не використовуємо людських бід для популістської агітації. Ми не вдаємося до заперечення позитивних змін, що відбулись за останні роки, аби лише доскочити влади... Ми — не авантюристи, нам не потрібен короткочасний ефект від сенсаційних викриттів, від яких часом залишається мильна булька. Критикуючи і Президента, і Уряд за кожен промах, кожную непослідовність, ми, однак, не кличемо негайно громити й міняти всіх і вся, бо думаємо про те, що буде далі і хто сьогодні може прийти на зміну» [6. 260-262].

Пам'ятаю, який галас здійнявся, коли я зачитала ці слова на зібранні, присвяченому створенню ФНП «За правду» в Одесі. Цей ФНП (з «вітренківцями» й «морозівцями») якраз і керував акцією «Україна без Кучми!».

Згадаймо: це був час, коли український уряд вперше за роки незалежності очолив патріотично налаштований прем'єр В. Ющенко. Саме цьому уряду вдалося вперше за всі роки незалежності спинити падіння виробництва й навіть досягти певного приросту валового продукту в кількох галузях та стабілізації української гривні. Були надані деякі преференції вітчизняному виробнику, почали виплачуватися гроші на новонароджених дітей.

Попри це, учасники акції «Україна без Кучми!» в тисячі

луджених глоток гукали «Геть!», заперечуючи наявність щонайменших позитивних змін. Звісно «наші» «Геть!» кричали Я. Кучмі. Але ж, як немає жодних змін на краще, то й уряд нікуди не годиться! Чи не застерігав тодішній голова НРУ Г. Удовенко, що ліві сили в цій акції «по-ленінському використають націонал-демократів проти них же самих»? [7]

Чи не попереджала я (тоді голова Одеської крайової організації НРУ) в своєму новорічному зверненні, що акція «Україна без Кучми!» завершиться спектаклем «Україна без Ющенка»?

«Спектакль» з декораціями у вигляді декількох десятків скриньок з підписами на підтримку прем'єра, відбувся: уряд очолив А. Кінах, а згодом «професор» В. Янукович. Україна втратила першого прем'єр-міністра-патріота, а сам Ющенко — можливість набувати досвіду державного керівництва та політичної зрілості й гнучкості.

Після створення блоку «Наша Україна», в списку якої серед безлічі дрібненьких партій і партійок опинився й Народний рух, в Україні вже не залишилося національно-демократичної сили, здатної впливати на лідера блоку, а тим більше, на Президента, яким він став невдовзі.

Такою силою міг бути Народний рух України, якби не зрадив свій досить потужний і вірний електорат, не розчинився у блоці, а, підтримуючи цю молоду, щойно створену політичну силу, виступав як самостійне ідейно-політичне формування, здатне коригувати дії Президента, а не по-холуйському підтакувати на кожен його крок і слово, очікуючи подачки у вигляді місця у виборчому списку, «хлібної» посади чи дозволу на прихвизацію якогось ще не прихвизованого об'єкта.

Трагедія Президента Ющенка – в тому, що він – ще далеко не «ас» у «вищому політичному пілотажі», людина з великим потенціалом і великими амбіціями – не мав поруч із собою жодної не залежної від нього, але ідеологічно й політично співзвучної сили, жодних не залежних від нього ідеологічних партнерів, які чесно вболівали б за успішність його діяльності.

Були вороги — й були холуї. І ті, й інші прагнули власних благ.

Серед останніх, на превелике горе, опинились і ті, хто, називаючи себе «автентичними» чорноволівцями, перетворив створену В'ячеславом Максимовичем потужну партію в «апендикс» при інших політичних утвореннях.

...Сьогодні з нами немає нашого непогамовного й експресивного друга, далекоглядного й самовідданого політика-правдолюбця. Але є його заповіді, викладені в його працях, виступах, заявах.

До цих праць, до емоційного, гострого й воістину пророчого слова В'ячеслава Чорновола нам ще не раз і не два доведеться звертатися, якщо не хочемо бути ані угодовцями, що кожен порух «владного мізинця» зустрічають догідливим «Чаво прікажете?», ані руйнаторами з лудженими горлянками й безтямними від злоби очима, готовими громити й валити всіх і все, не думаючи про наслідки.

Якщо хочемо, врешті-решт, стати справжніми й відданими будівниками Української, незалежної, вільної від сваволі й продажності, щасливої України.

-
1. Світлична Н. Як сувій полотна. Короткий спогад про Ірину Сенник/І. Сенник. Сувій полотна. — Нью-Йорк: Спілка, 1990.
  2. Танюк Л. Монологи. — Харків: Фоліо, 1994.
  3. Танюк Л. Слово забирає В'ячеслав Чорновіл/ В. Чорновіл. Пульс української незалежності. — К.: Либідь, 2000.
  4. Хейфец М. Українські силуети: поле відчаю / Избранное в 3 томах. — Харків: Фоліо, 2000 — т.3.
  5. Хейфец М. Вячеслав Чорновіл — ззковський генерал / Чорновіл В., Пенсон Б. Хроніка таборових буднів; Хайфец М. Вячеслав Чорновіл — ззковський генерал — К.: Такі справи, 1991.
  6. Чорновіл В. Вирок В. Чорноволу з коментарем. / Хроніка таборових буднів. — К.: Такі справи, 1991.
  7. Чорновіл В. Пульс української незалежності. — К.: Либідь, 2000.
  8. Удовенко Г. Заява Проводу НРУ від 3.10.2001 р. — особистий архів авторки статті.

«Чорноморські новини», 12 грудня 2012 р.

ОСОЗНАТЬ СЕБЯ
и построить свой собственный дом на собствен-
ной, унаследованной от предков земле

Михаилу Кириллову,

руководителю Русского культурного цен-
тра Ровненской обл., депутату Ровненского го-
родского совета, кандидату медицинских наук, а
также всем другим «строителям Русского мира
в Украине»

Галины Могильницкой,

ст. преподавателя Одесского ОИУУ, Лау-
реата Всеукраинской литературной премии им.
В. Стуса, Заслуженного работника образования
Украины, кавалера орденов св. Владимира и св.
св. Мефодия и Кирилла,

Открытое письмо

Уважаемый г-н Кириллов!

Недавно группа жителей г. Ровно, чьи интересы (я так понимаю...) Вы представляете в Ровненском горсовете, прислали мне материал «Малорус — это звучит гордо!», под которым стоит Ваше имя и титулы.

Наверное, вы сами можете догадаться о мнении ровненчан, высказанном в письме, сопровождающем этот материал.

Но дело не в этом. Дело в том, что авторы письма попросили меня разъяснить некоторые пункты в Вашем материале, которые показались им не совсем убедительными, а я, ознакомившись с материалом, поняла, что объяснять нужно в первую очередь Вам: не хочется мне думать, что все, что Вы пишете, продиктовано осмысленной нелюбовью к стране, в которой Вы живете, и глубочайшим презрением к ее народу. Это было бы уж слишком плохо... Незнание или непонимание

некоторых вещей простить можно даже кандидатам наук, то есть, даже представителям интеллектуальной элиты нации.

Прежде всего, интересно было бы узнать, откуда Вы взяли эдакое странное слово как «малорус»? В имперской лексике такого не было. Там было все четко: «МалорОссия» и, естественно, «малорОсс». Дескать, коль Московия (надо понимать, Великая!) стала Россией, то и Украина должна именоваться также Россией, только «Малой».

Вы же почему-то, нарушая идею «братского единства», предлагаете нам стать «малорУсами», отрывая, так сказать, нашу «ветвь» от «общего древа». Нехорошо. Не по-имперски как-то...

А вот отрицание существования украинского народа как такового — у Вас чисто имперское: «Не было, нет и быть не может!» А посему — «Даешь русский мир», корни которого, якобы, «уходят в киевский период государства Русь».

Очевидно, мы, «несуществующие» украинцы, должны быть признательны Вам уже за то, что Вы нам хоть корни не рубите и признаете, что растут они все-таки из древней Руси.

Ведь в имперской России в XIX веке появилась было и теория, утверждающая, что мы вообще к Руси непричастны, ибо поляне «еже зовома Русь» («Нач. рус. летопись») — это великорусское племя, которое и создало Киевскую державу, а заодно и всю ее древнюю культуру.

Только не спешите бежать в библиотеки разыскивать книги с изложением этой теории для дальнейшего ее использования: разбили ее напрочь еще в том же XIX, так сказать, «не отходя от кассы». Намертво разбили! Так что к «употреблению» она не годится.

Давайте лучше о «Русском мире» подумаем с его, как вы говорите, «тремя ветвями». Не буду останавливаться на таких «исторических изысках», как утверждение, что «древнее название Украины — Малая Русь». Ни один «древний» источник, даже сто раз сфальсифицированные летописи, такого названия не фиксируют. Мне, как я уже сказала, достаточно того, что «малорУсы» — это «одна из трех основных ветвей».

Вот только непонятно мне, господин Кириллов, каким «историческим клеем» Вы к этому «древу», с корнями, уходящими «в Киевский период государства Русь», приклеиваете государство, с XVIII века именуемое Россией, а до того бывшее Московским, Суздальским, но никогда не бывшее Русским?

Давайте рассуждать: Киевский период государства Русь закончился, как известно, в начале XIII века. Далее государственность Руси продолжалась на территории Галицко-Волынского княжества, созданного в 1198 году Романом Мстиславовичем.

Но ни в XIII, ни в XIV, ни даже в XVII веке такой страны как Россия и такого народа как великороссы или россияне история не фиксирует!

Некоторые «эрудиты» ссылаются иногда на грамоты Константинанопольской патриархии, в которых употребляются термины *Μεγα Ροσία* (Малая Россия) и *Μεγαλε Ροσία* (Великая Россия), которые и были по-шулерски использованы московскими самодержцами для легитимизации исторического мародерства нашего древнерусского наследства.

Но беда в том, что упомянутые выше «эрудиты» понятия не имеют о том, что термины эти никоим образом не свидетельствуют о существовании России как государства либо хотя бы как географической территории, ибо касаются они исключительно церковно-административного деления.

Киевская митрополия, созданная на территории Руси (в древнерусском написании *Роусь*, где греки дифтонг *ѡу* заменим омегой (*ω*) — в славянском прочтении *о* — и добавили окончание, свойственное своему языку — *Rosia*) с XII ст., в меру крещения киевскими монахами суздальских и прочих, прилегающих к Руси некрещенных земель, все эти новоокрещенные земли, естественно, присоединяла к себе, брала под свою опеку. То есть, для Константинополя, что киевские, что подольские, что суздальские или ростовские окрещенные земли были принадлежащими к Митрополии *Rosia*.

Когда все русские (Киевские) митрополиты, очевидно по требованию хана, перекочевали на Суздальщину, а позже —

на Московию (ситуация эта подробно изложена в моей книге «Мифотворчество — как обоснование исторического мародерства»), Галицко-Волынские князья потребовали от Константинополя отдельного митрополита, который бы обслуживал исконно русские земли. Стало быть Константинополь вынужден был эту митрополию *Rosia* — разделить на две: одна, опекающая епархии на исконно русских землях была названа митрополией *Micra Rosia* (по аналогии с Малой, то есть исконной, древней Грецией), а другая, обслуживающая чужие территории, позже присоединенные к Киевской (Русской) митрополии (а не государству!!!), — *Megale Rosia*, по аналогии с Большой Грецией, объединяющей значительное количество варварских земель, разным образом и в разное время примкнувших к Малой (истинной) Греции.

Таким образом в патриарших цареградских грамотах речь шла не о названии государств или хотя бы географической их территории, а сугубо о разделе митрополичьих владений.

Ведь, входя в юрисдикцию Константинопольского патриархата, Русь никогда не называлась ни Константинопольской, ни Царьградщиной! Так почему же земля народа меря (Мерекая земля), войдя в юрисдикцию митрополии Руси, вдруг стала бы называться не Мерской, а Русской???

Да и термины *Micra Rosia* и *Megale Rosia* впервые в патриарших грамотах появились только в XIV ст., когда «Киевского государства с названием Русь», давно уже не существовало, хотя само название еще долго сохранялось за украинскими землями в составе Великого княжества Литовского, Русского и Жемойского, и даже в составе Короны Польской.

А такое государства как Россия, как ни крути, а раньше чем через лет эдак 400 на Европейских картах не появится, господа «эрудиты».

«В источниках X-XIII вв. — читаем в современной монографии, изданной Академией наук России, — Русью именовались территории Среднего Поднепровья, а позднее — православные земли, входящие в состав Речи Посполитой. Исторически этот термин охватывал территории современной

Украины и Белоруссии, за исключением Буковины, Закарпатья, Крыма и междуречья Днестра и Дуная»¹ .

Так что земля современной Украины в X—XIII вв. называлась Русью, а народ ее — русичами, русинами, а в иноязычной интерпретации рутенами, а иногда даже роксоланами.

А русских, россиян или великороссов не было! Более того, даже Земли с названием Россия или Великороссия не было в природе!

Вот взгляните на предлагаемую карту (стр.170-171): на ней изображена так называемая «исконная», самая древняя территория, на которой располагается центральная часть сегодняшней России. Составлял карту не «нацист», «фашист», «националист» (или как там вы в «русском мире» еще называете украинских патриотов?..), а самый что ни на есть имперский ученый, сын министра просвещения пушкинских времен, один из основателей Московского исторического музея и основатель Московского археологического общества А. С. Уваров² . Посмотрели?

А теперь дружно, хором отвечаем на вопросы:

1. То как называлась земля, изображенная на карте, в XIII столетии?

Ответ: Мерянская!

2. Какие города располагались на этой Мерянской земле в XIII веке?

Ответ: Суздаль, Владимир, Тверь, Галич Мерский, Ростов и сама Москва!

3. То на какой земле возникли города Суздаль, Владимир и Москва?

Ответ: На Мерянской!

Замечание в скобках: следуя грамматическим нормам, нужно говорить **не Мерянская земля, а Мерская**, потому что народ, населявший эту землю, назывался не меряня, а меря:

---

¹ Западные окраины Российской империи. — М., 2007. — С. 15-16

² А. С. Уваров Меряне и их быть по курганнымъ раскопкамъ. — Москва: Синодальная типография, 1872. — 230 с.

мер[я] → мер + ск = мерск[ий]

мерян[я] → мерян + ск = мерянск[ий]

Но великороссы вообще образовывать прилагательные не умеют. У них от слова Россия (фонетическое **россий** [а] прилагательное почему-то всегда **русск** [ий] получается, а не **российск** [ий] как должно бы быть. А вот народ меря, даром что письменности не имел, а прилагательные образовывал правильно! Центр своей земли он называл не Мерянским, а **Мерским станом**; город Галич у них тоже не Мерянский, а **Галич Мерский**.

Впрочем, тогда еще не было «великороссов», которые слову **мерс(з)кий** придали такое резко негативное значение, отразившее крайне презрительное отношение пришедшей аристократии к народу-аборигену. Именно поэтому г-н Уваров и назвал свою карту Картой не Мерской, а Мерянской земли. Ведь в его время слово мерс(з)кий уже означало то же самое, что и сейчас.

На четвертый вопрос мы уже ответили, но все же повторим его для «особо одаренных»:

4. Так какой народ жил на земле, где возникли города Суздаль, Владимир, Тверь, Москва?

Ответ: Народ меря!

5. А великороссы, то есть россияне, где жили?

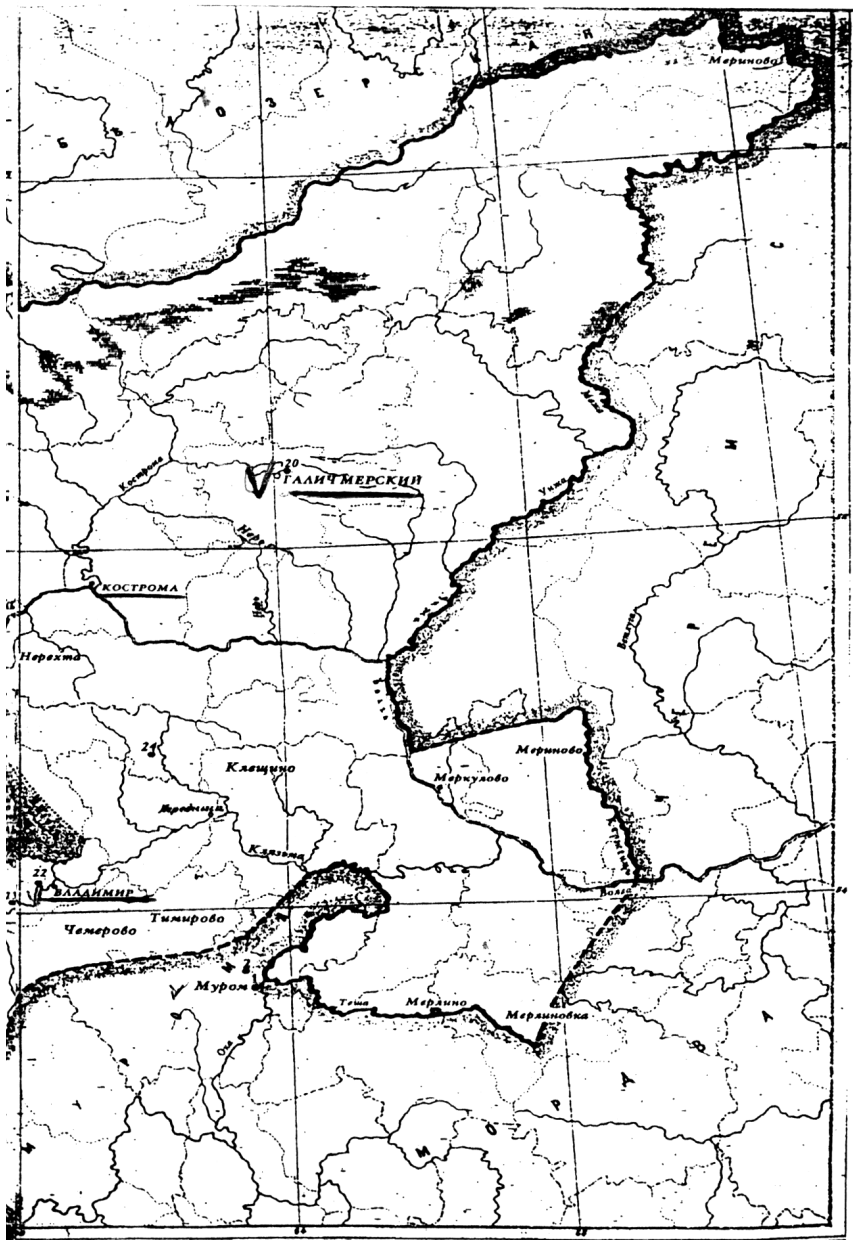
Ответ: ?????????????????????????????????

Что скажете, господин Кириллов? Если «в Киевском государстве с названием Русь» жили русичи, а на земле, где стояли города Суздаль и Москва, даже в XIII веке жил народ меря, то выходит, что никаких россиян или великороссов в это время и в помине не было!

Вы скажете: «Так и украинцев тогда тоже не было!»

Абсолютно правильно. Но была **наша земля Русь** и жили в ней наши прямые предки русичи, которые и оставили нам в наследство эту исконно свою, родную, ни у кого не отнятую, а Богом данную им землю. Мы — их прямые потомки — никогда никуда не уходили с этой земли, как бы она не называлась, хоть Русью, хоть Литовско-Русским княжеством, хоть Украиной. Во

всех этих государствах с различными названиями всегда жил **один и тот же народ**, название которого иногда менялось с изменением названия государства, особенно в интерпретации чужеземцев: в русско-литовский период чужеземцы нас называли «литвой». Так, например, Московский князь Иван III, признавший после развала Орды верховенство Крымских ханов и исправно плативший им ежегодную «ордынскую» дань, всемерно поощрял набеги крымчаков «на Литву», хотя набеги эти, как правило, касались Украины. Кстати, мы сами себя «литвой» или «литвинами» никогда не называли. В то время распространение получило название нашего народа — «русин» (возможно, по ассоциации с «литвин», как именовались новые соотечественники).

Позже землю нашу Московские самодержцы велели официально называть Малороссией, а народ — малороссами, и во всех письменных памятниках этого времени как русских, так и украинских сохранилось именно это название, иначе эти писания и на свет бы не появились, хотя народ уже осознавал себя украинцами — жителями Украины. **Но кто и как бы нас не называл, а на нашей земле всегда жил один и тот же народ**, свято хранящий свой язык, свои обряды, традиции, восходящие к древнерусской и к до-древнерусским эпохам.

Иными словами: что русичи, что «литва», что русины, что малороссы — **это все один народ**, сегодня называющийся украинцами по названию своей земли и своего государства.

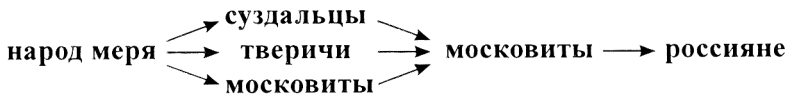
Но мы ведь не украинцев ищем сейчас, а великороссов, которых мы в XIII веке как-то не обнаружили, как не обнаружили и земли, на которой они обитали.

Может быть, они тоже существовали на своей территории уже тогда, только под другим названием? Давайте посмотрим: на территории, называемой ныне центральной Россией, **жил народ меря**; на его земле возникли города Суздаль, Владимир, Москва; в XII веке образовалось Суздальское, а затем другие княжества. История свидетельствует, что жители Мерской земли, разделенной на отдельные княжества, не имели единого этнического имени. Обитатели Суздальского княжества в

летописях именуются суздальцами, Тверского — тверичами, Московского — москвитами и т. д.

С XV-XVI в., со времени возвышения Москвы и захвата Московскими князьями чужих княжеств (так называемое «собираение земель»), все «собранные» земли образовали Московское государство — Московию (так оно значится на европейских картах этого периода). Название москвиты перешло на население всех подвластных Москве территорий. В XVIII веке Петр I переименовал Московию на Россию. Естественно, и народ стал называться российским.

Выстраивается такая цепочка:

Все вроде бы нормально? **Великороссы** — это тот же **народ меря**, только с течением времени изменивший свое название.

Но Вас, господин Крылов, такая «генетическая цепочка», видимо не устраивает? А почему?

Отвечаю для всех, кто будет читать это письмо: потому что при таком совершенно естественном порядке вещей великороссов никаким клеем нельзя «приклеить» к древнерусскому древу. Ведь **народ меря** — **относится не к славянской, а к угро-финской группе народов**. То есть получается, что **великороссы** — **вообще не славянский народ**. Вы, господин Кириллов, как и другие «строители русского мира» в Украине, конечно, не можете согласиться с такой версией.

Но тогда объясните, пожалуйста, мне и всему миру честно-му (только объясните вразумительно, опираясь на источники): **откуда, когда и как появились на земле угро-финского народа меря великороссы, или, как вы называете «русские», и как они могли «врасти корнями» в «Киевское государ-**

ство Русь», если еще в XIII веке их на нынешней российской территории в помине не было, а позже — уже не было самого этого Киевского государства, именуемого Русью?

Только не пытайтесь повторять мне сказки российских историков о «перетекании славян» из цивилизованной, хлебодарной Руси в угро-финские болота и дебри. Я их читала в премногом количестве. Но ни у одного историка я не нашла вразумительного объяснения причины такого «перетекания». А поверить в то, что нормальные люди от обустроенных поселений и городов, от возделанных пашен и довольно развитых промыслов могли, без всяких причин, уйти в абсолютно дикие, необустроенные земли, я, извините, никак не могу.

Монахи-подвижники — да, шли! Но они выполняли миссию несения Евангелия и веры Христовой. Однако их была сотня-другая, не больше, да и повлиять на генофонд земли Мерской они никак не могли уже потому, что были монахами, а монашество предполагает целибат.

Юрий Долгорукий, оставшийся без удела в Русской земле, и напрасно прождав его 10 лет, сидя в Городце, — поневоле должен был уйти на незанятые территории и создавать новое княжество в чужой земле, став таким образом основателем Российской государственности в полудикой земле народа меря, за что ему и стоит величественный памятник в центре стольного града Москвы. Где-то около 1135 года дело было. Ясно, что пришел он туда не сам, а с какой-то дружиной, очевидно, немногочисленной, потому что многочисленную ему негде было набрать — все служили своим князьям.

Допустим, что дружинники эти (славяне предположительно) были очень любвеобильны и произвели на свет в этой земле определенное количество «полуславянского элемента». Но ведь и угро-финны абортуют не делали и кастратами не были... и «славянский субстрат» каких-то нескольких десятков славян-дружинников никак не мог превзойти угро-финского. Так что о превращении угро-финнов в славян на уровне генетическом говорить, очевидно, не приходится. Я правильно рассуждаю, господин Кириллов?

И все-таки в XVIII веке на всей территории, некогда заселенной народом меря и другими угро-финскими племенами, к этому времени уже изрядно «разбавленными» татарскими генами, мы видим неведомо откуда взявшихся великороссов.

И тут возникает еще один вопрос, который хотелось бы задать «строителям Русского мира» в чужих государствах.

А куда девался со своей землей народ меря? Где его язык, культура, пусть даже примитивная? Куда девались черемисы, ерзя? Где весь, чудь и другие угро-финские народы, некогда заселявшие свои исконные земли? Где они? Обрусели? Влились в «русский мир», как кровь донора вливается в организм, требующий постоянной подпитки? Легли удобрением в почву, взрастившую великую русскую культуру?

Господин Кириллов, вам не страшно думать об этом? О тех народах, которые и сегодня, на наших глазах исчезают на своих родных землях в составе Российской Федерации?

Ведь если задуматься над этим, то Россия представляется огромной могилой, похоронившей в себе десятки народов, завоеванных и обескровленных ею во имя создания «Русского мира» — этого монстра, поглощающего все, что волей или неволей имело несчастье к нему приблизиться.

Ради чего?! Культуры? Духовности? Разве эта культура выше французской, английской, немецкой, японской? Может, народ России цивилизованнее или счастливее тех же французов, поляков, чехов или литовцев? Или, может быть, россияне культурно и духовно выше украинцев?

Так проедьте сегодня по украинским и российским провинциям и посмотрите на уровень культуры, духовности, на быт там и тут. Или хотя бы прочтите в Internetе, что пишут автотуристы о наших и российских дорогах, об уровне жизни, о быте, об общем развитии и духовности населения по ту и по эту сторону границы!

Так чем же Вы (вместе с Патриархом Московским) нас обогатить хотите в своем «Русском мире»? И почему патриарх Кирилл не едет спасать «общерусскую культуру» и строить свой «высокодуховный русский мир» в Вологду, Саратов, Там-

бов, Чебоксары? Почему и Вам, и ему только у нас в Украине «русский мир» так хочется строить?

На этот, тогда еще не поставленный вопрос, очень четко ответил российский писатель А. Буйлов еще в начале 90-х годов: «Мы должны ясно осознать, что не только гавани и пирсы теряем мы с утратой Украины. Мы теряем примерно треть ресурсов страны, более трети современных производств и около трети — давайте говорить прямо — наиболее ценного для нашей державы генетического потенциала. **Именно поэтому** подготовка общественного сознания к скорейшему присоединению и на сей раз полному слиянию Украины с Россией... есть первая и важнейшая задача российской государственной идеологии»³.

Вот о чем заботятся российские идеологи, а вовсе не о нашей духовности и не о «чистоте православия». Им нужны наши производства, ресурсы и главное — наш генетический потенциал: наши мозги, наш интеллект, наши сноровистые руки.

Вы ратуете за сохранение православной цивилизации, которую мы, якобы, можем сохранить только в единстве с так называемым «Русским (надо понимать российским?) миром».

Да где и когда Вы видели православную цивилизацию в этом «мире»?! Боголюбский, приказывающий дружине пускать стрелы в толпу молящихся и в Богородичную икону, перед которой молится народ на стенах Новгорода, сжигающий церкви в Киеве, увозящий колокола во Владимир и угоняющий толпы киевлян в полон? Александр Невский, пришедший во главе ордынского войска в Новгород, до 1257 года «не знавший Батюга», чтобы подчинить его хану, и безжалостно казнящий защитников вольностей Новгородских, **«иному носы урезаша, иному очи внимаша»**?⁴ — это «православная цивилизация»?!

Иван III, в борьбе за великокняжеский ярлык несколько раз водивший ордынские войска на своих соседей, клеветой и плетением интриг добившийся «расчленения по составам»

³ Цит. за: Українська культура. — 1993. — № 2. — С. 3.

⁴ Новгородская летопись старшего и младшего изводов. — М.; Л., 1950. — С. 65-84

тверских князей, св. мучеников Александра и его несовершеннолетнего наследника — это «духовность»?!

Митрополит Даниил, по повелению Василия III собственноручно совершающий насильственный постриг великой княгини Соломонии, дабы обеспечить Василию возможность вопреки всем канонам вступить в новый брак, — это «чистота православия»?!

А я назвала только «святых» князей, то есть, канонизированных Московской церковью, и далеко не всех... О «христианских» деяниях Василия I, Ивана IV, кстати, одобряемых Церковными Соборами, и вспоминать страшно. Вы, господин Кириллов, можете представить себе казнь путем «разъятия по составам» одновременно 70 человек (знатных бояр), которой любитесь великий князь Московский? Вот то-то же! Это тоже «православная цивилизация»?

Или «православная цивилизация» – это «Всешутейший и всепьянейший собор», возглавляемый Петром I, носившийся по столице и оравший похабные «тропари» и «кондаки», оскорбляющие и самого Спасителя, и Пречистую Богородицу?⁵

И уж не сам ли нынешний Патриарх Московский Кирилл Гундяев, сосредоточивший в своих руках монополию на водку и табачные изделия, есть носителем «православной цивилизации»?⁶

Да и кто изначально принес эту, впоследствии отвергнутую и искаженную цивилизацию в этот, тогда еще совершенно дикий мир? Наши предки — киевские подвижники!

Кто первый потребовал, чтобы в священники в Суздальской земле не рукополагали воров, прелюбодеев, двоеженцев, убийц? Кто первый запретил посвящать в священничество людей, не умеющих читать? Кто первый повел борьбу со «святокупством», процветавшем в Суздальском княжестве? Наш Ки-

---

⁵ Усенко О. Г. Сумасброднейший собор // Родина, 2005. № 2. — С. 61-67; Шутки и потехи Петра Великого, «Русская Старина» 1872 г., т. V, стр. 845; Носович И. Всепьянейший собор, учрежденный Петром Великим // Русская старина. 1874. — Т. 11, — № 12. — С. 734-739.

⁶ Митрополит из табакерки // Московский комсомолец. — 25.05.2001

евский митрополит Кирилл — ратник и книжник, держатель печати Даниила Галицкого, который и был посвящен в сан митрополита Киевского по инициативе этого мудрого князя.

До него все, описанное выше было обычным явлением в Мерской земле даже в конце XIII века. Не верите? Так почитайте постановления Владимирского Собора 1274 года!⁷

Кто заставил Московского князя Ивана Калиту построить в Москве **первое каменное здание**, коим была церковь Успения Божьей Матери? **Галичанин** — Митрополит Петр, который и по сей день считается небесным покровителем стольного града Москвы!

Вы, господин Кириллов, не слышали об этом?

Москвичи, которые еженедельно служат акафисты своему небесному покровителю, тоже не подозревают, что прославляют «хахла-западенца». Откуда же им, как и Вам, знать это, если они учили историю по «учебникам, изданным в России», за которыми Вы так тоскуете, а в них только Россия несла всем свет православия, знания и цивилизацию.

Об Украине мы знаем только то, как ее спасала Россия «от всяких татар, турок, французов и немцев» и как она развивалась под «благотворным влиянием великой русской культуры».

В «учебниках истории, изданных в России», не пишется о том, что, отделившись в 1438 г. (кстати, самовольно, без благословения Вселенского патриарха отделившись!) от Киевской митрополии, Россия снова погрузилась «во мрак невежества» (это слова российских историков), из которого ее в XVII—XVIII веках снова пришлось тянуть нашим украинским ученым-просветителям.

Знаете ли вы, господин Кириллов, хоть одного из видных

---

⁷ См.: Русская историческая библиотека, издаваемая Археографическою Комиссиею. Спб.. 1880. Т. VI (ч. I памятники XI-XV вв.). — С. 83-102; Сборник памятников по истории церковного права, преимущественно русского, кончая временем Петра Великого / Сост. В. Н. Бенешевич. Вып. II. Пг., 1914. — С. 1-8.; Определения Владимирского Собора 1274 г. // Православный Собеседник. — 1863. — Ч. I. — С. 221-243.

деятелей XVII-XVIII столетия, фамилии которых я сейчас назову? Знаете ли хоть одно из произведений, написанных ими? Знаете ли хоть одно из их деяний?

Называю: Епифаний Славинецкий, Арсений Сатановский, Амвросий Птицкий, Кирилл Флоринский, Амвросий Юшкевич, Варлаам Лещинский, Инокентий Кульчицкий, Дмитрий Туптало, Инокентий Нерунович, Феофилакт Лопатинский, Стефан Яворский, Феофан Прокопович, Илларион Рогалевский, Иоанн Максимович, Серапион Латушевич, Сильвестр Головацкий, Иосиф Горленко, Варлаам Линицкий, Арсений Мациевич. Платон Малиновский. Никодим Сребницкий, Стефан Калиновский, Симон Тодорский, Митрофан Слатвинский, Арсений Могиланский, Гавриил Бужинский, Рафаил Заборовский, Петр Волчанский, Вениамин Пруцек-Григорович и т. д.

Не знаете ни одного! Слышали, возможно, о Феофане Прокоповиче, но ничегошеньки конкретного ни о нем, ни о его деятельности, ни о его творчестве не знаете, хотя именно он был одним из основоположников «русской» классической драматургии, а только перечень его философских и теологических трудов, стихов и проповедей занял бы страниц эдак 5-6 уборного печатного текста.

И это в то время, когда, как пишет исследователь истории Москвы (не украинский националист, явно...), И. И. Забелин, вся московская «грамотность» сосредотачивалась на Спасском дорожке (так называемый Крестец), где полуграмотные дьяки и попы-расстриги продавали рукописные листы, «еже из Святого Писания имянуемые, и в оных писаниях на преданныя Святой Церкви книги является многая ложь, а простолюдины, **не ведая истинного писания**, приемлют сие за истину и в том согрешают, паче вырастает из того на Святую Церковь противление». ⁸

---

⁸ Из Соборного постановления (ноябрь 1681 года) // История книги: хрестоматия для студентов, обучающихся по направлению 520 700 «Книговедение». — Часть 1 // Составители Т. Г. Куприянова, О. В. Андреева. — М.: [б, и.]. — 2008. — Ч. 2. — 205 с.

Вот такими были в XVII веке и «просвещение», и «чистота православия» в «русском мире», хотя и при этом И. Забелин добавляет, что даже эта **«народная грамотность... была очень ценима при господстве всеобщей безграмотности»**.⁹

Подчеркиваю: речь идет не о каких-то древних временах, а о XVII столетии нашей эры!

Именно они, названные (и не названные...) мною ученые-святители, получившие образование в Киево-Могилянском коллегиуме и продолжившие его в лучших университетах Западной Европы (которой Вы нас так пугаете...), вытянули Россию из тьмы невежества, возглавив **все буквально главные епископские кафедры и при каждой из них открыв первые в России всесословные школы, училища и семинарии**, неустанно проповедуя истины морали и этики: разъясняя в проповедях смысл учения Христового и обучая московских (позже названных российскими) иереев искусству проповедничества. Это именно они прорубили для невежественной России пресловутое «окно в Европу», сквозь которое впервые проник сюда свет знания. Это именно их и их учеников еженощные проповеди на славянском языке были одним из факторов внедрения в разговорную речь москвитов славянских слов, что, в конечном итоге, способствовало окончательному переходу населения на ту смесь церковнославянского, угро-финского и татарского, из которой сформировался «великий и могучий» (И. Тургенев) «русский» язык. Ведь, как свидетельствует российский исследователь И. С. Улханов (тоже явно не украинский националист!), даже **в конце XVII века в разговорной речи москвичей употреблялось всего 41 славянское слово!**¹⁰ И это при том, что все исследователи хором признают, что укра-

---

⁹ Из Соборного постановления (ноябрь 1681 года) // История книги: хрестоматия для студентов, обучающихся по направлению 520 700 «Книговедение». — Часть I // Составители Т. Г. Куприянова, О. В. Андреева. — М.: [б. и.]. — 2008. — Ч. 2. — 205 с.

¹⁰ Улханов И. С. Разговорная речь Древней Руси // «Русская речь». — 1972. — № 5. — С. 32-48.

инский язык сохранил до сих пор почти все особенности речи Древней Руси; а российский историк В. О. Ключевский (тоже явно не украинский националист) утверждал, что «древнерусский язык был точно таким же, каким и ныне (то есть, в XIX веке) разговаривают в Малороссии».

Украины не было (ее, как Вы утверждаете, поляки выдумали), но народ-то, в течение двух тысячелетий разговаривающий на своем родном украинском (некогда называвшемся древнерусским) языке, — был! На своем языке, родном, сохраненном от древних времен! Не в XVII—XVIII веке сформировавшемся, как т. наз. русский.

Почему Вы всего этого не знаете, господин Кириллов? Почему об этом ничего и никогда не слышали наши отцы, деды и даже прадеды? Почему весь ход Куликовской битвы, которая была не более чем следствием «династических разборок в единой московско-ордынской системе и единой стране» (не я, а Лев Гумилев говорил это, тоже не украинский националист, кажется?..) и ни малейшего отношения не имела к нашей земле и нашим предкам, мы выучивали чуть ли не наизусть, а о битве Синеводской, которая в 1362 г. (за 18 лет до Куликовской) **окончательно освободила всю нашу землю от монголо-татарского ига**, даже не слышали?

Почему мы до седых волос запомнили, что в бою на далеком Чудском озере, «псы-рыцари» строили свое войско «свиньей» (клином), но никогда нигде ни единого слова не читали о 6-ти победных битвах с теми же тевтонами наших предков под знаменем великого русско-литовского князя Ольгерда?

Да потому, что в течении трех с половиной столетий мы жили в «русском мире», где возвышалось все российское и замалчивалось или унижалось украинское. Потому, что украинские дети учились по «учебникам, изданным в России» или с ее позволения, которыми Вы и другие «строители» русского мира в Украине, вместе с министром **лжеукраинского образования и науки** хотите еще и ныне оболванивать наших детей и внуков. Потому, что политика империи (хоть самодержавной, а хоть советской) сводилась к тому, чтобы и Вы, и Я, и весь укра-

инский народ считал себя второсортным, «малым» народом и с восхищенной завистью смотрел на Россию; чтобы каждый из нас чувствовал свое ничтожество, стыдился своего происхождения, своего языка, старался забыть его, и из кожи вон лез, чтобы прилепиться к «более высокой» российской культуре и побыстрее овладеть «великим и могучим» хотя бы на уровне: *«асфальт репается от спёки, а гарабцы цверенькают»*.

Вы хотите, чтобы и дальше так было?

Мне отнюдь не удивительно, что Ваш «соратник», сотрудник Российской академии наук, некто Евсеев, хочет именно этого: ему, как и Московскому патриарху, и современным московским самодержцам, нужны наши производства, наша земля, наши рабочие руки, пушечное мясо для войн, и главное — наш «генетический потенциал».

Но Вам-то, гражданину Украины, чего так неможется от того, что в наших школах не изучается российская история по учебникам, изданным в России? Что в некоторых областях нет русских школ? Ну — нет. Потому что нет в них необходимости. В Одессе — есть. Потому что есть (пока) желающие в них учиться. Интересно, что было бы, если бы г-н Евсеев попытался открыть украинскую или, к примеру, болгарскую, татарскую школу где-нибудь в Тульской или Рязанской области? Пришел бы в нее хоть один ученик? Нет.

Потому что население этих областей осознанно идентифицирует себя с российским народом (даром что в Тульской области живет этническая мордва, а в Рязанской — ерзя), осознает себя гражданами России, и ни украинцами, ни болгарами, и никем иным становиться не желают, и такая позиция заслуживает всемерного уважения.

Почему же для Вас, гражданина Украины, так важно, чтобы наши дети — дети украинского народа, истинные наследники славной древней Руси — не знали, кто они и где их настоящие корни, чтобы ответы на эти вопросы им давали московские фальсификаторы истории, как давали их в течении трех с половиной столетий, присвоив себе и наше имя, и нашу древнюю историю, проводя тотальную «деукраинизацию» украинского народа.

Вас так беспокоит «дерусификация» Украины? А почти четырехсотлетняя «деукраинизация» вас не болит? А вот меня — болит! Очень болит, господин Кириллов. **И я хочу чтобы все мои соотечественники, в том числе и Вы, господин Кириллов, любили землю, на которой живут, гордились своей причастностью к ней и строили на ней не чужие «миры», а свое собственное счастье в собственном государстве.**

А для этого им нужна историческая правда, а не фальсификат в Московской упаковке.

Вы говорите, что «оранжевая власть» строила свою политику на отрицании России. Разве тот факт, что у нас мало французских или немецких школ, а итальянских, кажется, и вовсе нет, означает, что мы «отрицаем» эти государства? Разве для того, чтобы наш народ благожелательно и дружески относился к той же Франции, уважал ее культуру, цивилизационные достижения, надо нас обязательно «офранцузить»? Почему же Вас так тревожит **«украинизация» Украины???**

Суть политики любой государственной власти любой страны **не в отрицании кого-то. а в утверждении. Утверждении своего суверенитета, своей культуры, своей Церкви, своего национального языка и национального самосознания своего народа, ибо все это и есть составляющие государственности.**

Власть, которая не заботится об утверждении этих ценностей — не есть истинно государственной властью. Это временщики, которые пришли либо, чтобы урвать от государства (и народа же) побольше и положить в свой карман, либо, чтобы (естественно, с выгодой для себя) разрушить и продать это государство: вместе с народом, экономикой, землей и прочими «потрохами».

А граждане любого государства, которые отрицают выше-названные ценности — суть не граждане, а либо слепая толпа, не понимающая сама себя и своего собственного блага, либо проплаченные из-за рубежа идеологические диверсанты.

Когда-то в XVII веке один умный человек и довольно дальновидный политик — глава посольского приказа Московского

государства сказал: **«Основой политического подчинения есть подчинение духовное»**. Речь шла о политическом подчинении Украины, для чего крайне необходимо было подчинить ее независимую Церковь Московскому патриархату.

Неужели Вы не понимаете, что строя вместе с патриархом Кириллом свои «русские миры», Вы (лично Вы, потому что Московский-то патриарх понимает, что делает!..) **способствуете духовному порабощению своих соотечественников, граждан Украины?** (Политическое — на возделанной Вами почве — осуществляют-то уж точно без Вас!..)

Что именно Вы есть орудием российской политики «разделяй и властвуй», стравливая между собой население различных областей Украины, убеждая нас в **«роковом разделении нынешней Украины на два противостоящие друг другу народа»...**

Лжет господин Кириллов!

Нет у нас двух народов и никогда не было! Было «роковое разделение», но не ныне, а в прошлом: одна часть народа была под меньшим духовным угнетением и потому сохранила свое национальное самосознание, а другая подверглась тотальной русификации и беспрецедентному вытравливанию этого самого национального самосознания, так необходимого для активного участия в строительстве собственного государства, а значит и собственной судьбы.

И задача каждого честного гражданина Украины и тем более, честного политика, состоит сегодня не в строительстве мифического «русского мира», а в том, чтобы спокойно, без упреков и пинков, помочь людям познать правду о себе и о своем народе, о своей истории со всеми ее славными и бесславными страницами (таких у нас, как у каждого народа, тоже хватает...), о своей древней культуре, о своем древнем (не несколько веков тому назад родившемся) языке...

То, что Вы называете «Русским миром» с сохранением и «преумножением русской культуры» способно только уничтожать и разрушать все, к чему прикоснется, как уничтожило все следы ранней культуры угро-финских народов на их же земле,

как разрушило древнюю Новгородскую культуру, прекратившую свое существование после истребления и вывоза всего (буквально всего!) новгородского населения.

Не думаете же Вы, что москвиты, завезенные в Новгород для его заселения, способны были продолжить развитие древней новгородской культуры...

То же было с культурой Пскова, Сибири, Средней Азии; точно так же истреблялась украинская культура вместе с десятками миллионов ее носителей.

Тот мир, в который Вы с Патриархом Кириллом нас тянете, по сути, никогда не был русским. Это был абсолютно чужеродный истинной Руси мир, всегда, кстати, ненавидевший свою соседку Русь, всегда боявшийся ее усиления, возвышения и развития и всегда пытавшийся подчинить ее себе. Всегда! От Андрея Боголюбского, стремящегося своим Владимиром-на-Клязьме сравняться величию с древним Киевом, и кончая сегодняшними правителями этого самозванного Русского мира.

Возможно, я некорректна. Но вы сами сказали (синтаксис я сохраняю), что «играть в политкорректность не является возможным при решении столь важного вопроса, потому как если не называть вещи своими именами, то проблема не может быть осознана, а, следовательно, и решена».

Так вот: я называю «вещи своими именами», а Вы — осознавайте.

1. Страна, называемая ныне Россией, а довольно часто — даже Русью, никакого отношения к древней Руси, а значит, и к древнерусскому миру не имеет, кроме того, что постоянно воевала с русским миром, дважды превращала центр этого мира — Киев — в прах и пепел, а потом оказывала помощь Батью в завоевании этого древнерусского мира.

2. Ростово-Суздальское княжество — первое государственное образование на территории нынешней России, как и Московское, образовавшееся в 1272 году по воле ордынского хана Менгу-Темира, создавшего этот улус для Даниила — младшего сына Александра, названного Невским, — воз-

никли на земле полудикого в те времена «народца меря» (Д. Корсаков), который попал в орбиту так называемого «русского мира», на своей собственной территории исчез с лица земли, став «удобрением» для «новой исторической общности — российский народ». То же самое хотели сделать со всеми народами СССР в новейшие времена, только для отвода глаз называли этот будущий народ «советским».

3. То, что создателем первого государственного образования на земле народа меря был один из шестерых сыновей Киевского князя Владимира II, **никоим образом не есть свидетельством того, что Суздальщина, то есть Мерекая земля превратилась в Русь.** Дочь Ярослава Мудрого была королевой Франции, но Франция от этого Русью не стала. Даже завоевав на два года Киевский стол, Юрий Владимирович (Долгорукий) не объединил Суздальщину с Русью в одно государство, отдав Суздальский стол своему сыну Андрею (Боголюбскому).

4. Если учесть, что версия российских историков о «перетоке славян» в XII-XIV веке в угро-финские земли не обоснована ни документально, ни логически, а княжеская дружина и сам князь, как бы ни были плодотворны, не могли повлиять на «ославянивание» угро-финнов на генетическом уровне, — то остается очень большое **сомнение в принадлежности россиян к славянскому этносу вообще.**

Это сомнение в определенной степени снимается, если учесть, что «переток славян» в Московию все-таки был. Только не в XII—XIII веках, как бездоказательно утверждают российские историки, а значительно позже.

Первый такой «переток» был связан с выводом в Московию недобитых псковитян и новгородцев, после завоевания этих независимых княжеств. После погрома новгородской земли Иваном IV в ней, по свидетельству историков, насчитывалось всего **850** человек населения. Вскоре новгородская земля была заселена специально привезенными сюда мерянами-москвитами.

Второй могучий «переток» славян в Московию связан

с Ливонской войной и взятием Иваном IV Полоцка. Тогда в Московию было вывезено, как утверждает автор «Хроники Европейской Сарматии» Ал. Гванини, более 60 тысяч славянского населения Белоруссии, а во время войны 1654-1667 года Алексей «Тишайший» и патриарх Никон подписали постановление о принудительном переселении в Московские земли 300 тысяч жителей Белоруссии. Известно, что часть этого славянского населения была поселена в Мещанской слободе Москвы, опустевшей после чумной эпидемии 1654 г., другие были разбросаны по всей Московской земле. Тогда из Полоцка вывезли всех ювелиров, оружейников, резчиков, строительных дел мастеров, печатников вместе с типографиями.

«Переток» украинского населения тоже исчисляется в это время сотнями тысяч крестьян и казаков, угнанных на строительство Северной Пальмиры, Ладожских каналов, забранных в рекруты, а также сотнями певцов, музыкантов, художников, ученых, либо насильно увезенных в Московию, либо одержимых идеей подвижничества и просветительства, и уехавших добровольно. А сколько ценного «генетического материала» дала украинско-польская шляхта, ставшая на службе у царя «российским дворянством!»

Таким образом из униженных и презираемых, отлученных от своей собственной земли и собственной культуры угро-финнов, из кочевников-татар, привыкших к беспрекословному повиновению и постоянному расширению территории обитания, и насильственно отторгнутых от собственных корней пленников-славян и начал в XVI-XVII веке формироваться великорусский народ — народ рабов и тиранов, ибо каждый раб, получивший хоть малейшую власть над кем-то, неминуемо становится тираном.

Тесный симбиоз местной (княжеской) власти с ордынской государственной вместе с рабским менталитетом народа способствовали тому, что основой государственного правления в Московии стала тирания и деспотизм, а основой геополитики — всемерное расширение территорий путем завоева-

ния и подчинения соседних земель и народов. Эти основы и сегодня остались в России неизменными. К сожалению...

Насильственное переселение многих тысяч белорусов и массовое привлечение на работы в Московию украинцев, как и белорусы, разговаривающих на древнерусском — родственном церковнославянскому, бывшему в Московии языком Церкви и государственного деловодства, вместе с распространением принесенного украинскими святителями проповедничества на славянском языке и повсеместного учреждения епархиальных школ и училищ, — способствовало все более широкому внедрению славяно-русской лексики в разговорную речь москвитов, **вследствие чего и сформировался язык великороссов — церковнославянский в своей основе, но впитавший в себя множество лексических и фонетических элементов финского и татарского языков.**

Таковым вкратце есть генезис великорусского народа и великорусского языка. Если к тому же учесть «перетоки славян» в советское время при целенаправленном размывании этнических особенностей и усилении Российской державы «генетическим потенциалом» украинского народа, то отрицать наличие славянского субстрата в российском народе, очевидно, не представляется возможным. Но процесс «ославянивания» московского люда начался не ранее конца XVI — начала XVII века и искать корни великороссов в «Киевском государстве с названием Русь» — дело крайне бесперспективное и бессмысленное.

5. Ни Суздальщина, ни Московщина никогда не были единым государством с Русью, не считая тех 80-ти лет (с 1240-го по =1320- й), когда и Суздальщина и Русь были завоеваны татаро-монголами и входили в состав «единого» Джучи-улуса Золотой Орды. Но тогда следует считать, что мы и с Китаем, и с Персией тоже жили эти 80 лет в «едином Отечестве», ибо в это время и эти страны были подчинены Золотой Орде. От II четверти XII в. — времени прихода в Мерскую землю Юрия Долгорукого (=1135 г.) и образования Ростово-Суздальского княжества — и до 1238 г. (время Батыевого нашествия) от-

ношения Суздальщины с Русью сводились к попыткам Юрия Долгорукого силой оружия завоевать **никогда не принадлежащий ему Киев-княжнй стол**, последняя из которых увенчалась успехом — Юрий сидел в Киеве два года, но никакого слияния Киева с Суздалью не произошло: наоборот, севший на суздальский стол **Андрей Юрьевич начал проводить активную антирусскую политику**, изгоняя из Суздаля прокиевских родственников, епископов, отцовых дружинников, и закончил походом 1169 года на Русь с **полным разрушением и разграблением Киева**, который и не думал присоединять к своим Мерским владениям.

Политика его брата Всеволода, после убийства Андрея севшего на Суздальском столе, сводилась к плетению интриг между князьями Руси, которые часто заканчивались их междоусобными войнами, и, в конечном итоге, — **новым походом и новым разорением Киева в 1202 году**, после которого Киев уже не смог возродиться в прежней своей славе, а эстафета государственности Руси перешла в Галицко-Волынское княжество.

6. В 1240 году Киев был завоеван Батыем, а после 1320 г. входил в состав Русско-Литовского княжества, ничего общего ни с Суздальским, ни с Московским не имеющего. До 50-х годов XIV ст. вся наша земля, кроме Подолии, была освобождена от татаро-монгольской зависимости, а с 1362 г. на всех землях Украины уже не осталось ни одного ханского баскака. Будущая Россия еще более 150 лет жила «под игом» очень удобным для Московских князей, ибо «иго всемерно обогащало казну великокняжескую» (И. Карамзин), а Ордынские войска помогали Московским князьям «собирать» никем не потерянные земли — то есть отвоевывать их у соседей.

7. «Единое Отечество» Руси-Украины с Московией образовалось только к 1723 году, когда Московия, теперь уже на-званная Россией, в нарушение всех договоренностей с Богданом Хмельницким, уничтожила все признаки государственности Украины: ликвидировала гетьманат, неканониче-

ским путем подчинила Московскому патриархату украинскую Церковь, разрушила Запорожскую Сечь, запретила внешнюю торговлю и полностью оккупировала Украину своей административной и войсками, **ведя политику жесткой русификации**, дабы между украинцами (названными малороссами) и москвитями (названными великороссами) «никакой разности не было» (Екатерина II). **Результатом такой политики, сопровождавшейся казнями и жесточайшими репрессиями украинских патриотов и щедрыми подачками** (аж до дарования дворянских званий, земель с крестьянами и высоких должностей) для отрекшихся от своего народа и предавших свою землю, — стало то, что огромное количество населения Украины утратило чувство национального самосознания, чувство гордости и независимости и превратилось в холуев-малороссов, «рабів, підніжків, грязь Москви» (Т. Шеченко).

Именно на них, в сущности ни в чем не виноватых, а просто оболваненных лживой Московской пропагандой и воспринимающих историю по насквозь лживым учебникам, «издающимся в России», — именно на них опираются **сегодня «строители «русского мира» в Украине**, именно их используют для проведения антиукраинских акций, **культивируя в их душах презрение и ненависть к своему народу и своему государству**, внушая им, что все патриоты Украины — суть «нацисты», «фашисты» и их личные враги — «другой народ».

Лжете, господин Кириллов! Нет у нас другого народа, как нет и никакого другого «мира», в котором мы могли бы строить будущее своих детей и внуков. Наш мир, мир всех живущих на нашей земле, независимо от цвета глаз и формы носа — это Украина. И каждый из нас, независимо от этнических корней, кто не готовится, урвав кусок пожирнее и побольше, рвануть за границу, а намерен жить и растить своих детей в этой стране, должен понять, что нельзя обрести уют и кров, построив на своем наследственном участке земли дом для соседа. Надо строить свой собственный, где не сосед, а ты сам был бы полновластным хозяином. Да, строить его трудно. Да, построив, надо заботиться о его обустройстве,

потом ремонте и т. д. Квартиранты избавлены от этих трудов и забот. Но почему-то каждый из нас мечтает о собственном доме, мечтает быть хозяином, а не квартирантом, ибо, как говорил Т. Г. Шевченко: «В своїй хаті — своя правда і сила, і воля».

А посему, господин Кириллов, Ваши призывы к выдуманному Вами и Вашими единомышленниками «другому народу» (то есть к людям, обманутым чужой пропагандой и не осознавшим пока, что нельзя сверлить дыру в днище корабля, на котором плывешь) строить в Украине «Русский мир», **напоминают увещевания мошенника, уговаривающего несмысленного наследника строить на наследственном участке дом для соседа, а не свой собственный.** Такой дом на нашей наследственной земле уже строился...

И то, что сегодня Вам приходится строить его сызнова, свидетельствует только о том, что **всякое «строительство», в фундамент которого заложена ложь, рано или поздно рушится** и погребает под собой незадачливых строителей.

Искренне желаю Вам здраво проанализировать все, сказанное мною, и пересмотреть свою гражданскую позицию.

Добра и радости Вам!

*В надежде увидеть Вас в рядах активных строителей
собственного государства, а не чужих миров в нем.—*

Галина Могильницкая г. Одесса.

P.S. Дорогі мої друзі-рівненчани! Лист написала російською мовою, бо побоялась, що п. Кирилов та інші «русомиряне» українською не все зрозуміють. Вони ж бо ніяк її вивчити не можуть!

Обнімаю вас усіх і зичу добра й щедрих Божих ласк!

Ваша Галина Могильницька

P.S. 20 июля 2014 года

Как Вам спится ночами, господин Кириллов и прочие русомиряне? Не сотрясают ли ваше ложе и не тревожат ли ваш

сон разрывы снарядов в наших украинских степях и грохот российских бронемашин на улицах украинских городов?

Не приходят ли в ваши сны 298 призраков из расстрелянного «русомирянами»-террористами «Боинга 777»?

Не вопят ли в ваши уши от ужаса окровавленные части тел 88 детей, разлетевшихся по широкой донецкой степи от ракетного выстрела из российского «Бука»?

ВАШЕГО выстрела, господин Кириллов и иже с вами!

Не впиваются ли в ваше горло мертвые пальцы наших сыновей, братьев, мужей, убитых из российских автоматов и «Градов»?

ВАМИ УБИТЫХ, господин Кириллов, патриархом Гундяевым януковичами, табачниковыми, – всеми, кто, вместо того, чтобы спастись почти уничтоженный 400-летним российским игом народ, нести ему истинные знания, помочь стать достойным и гордым, сконсолидированным народом, оболванивал необразованные, проалкоголизованные и занаркотизированные «массы» идеями «русского мира», вдалбливал в их еле мерцающее сознание ненависть к Украине и всему украинскому, натравливал их на украинских патриотов, внушая, что все, осознающие себя украинцами, – суть «другой народ», «враги», «нацисты и фашисты».

То, что происходит ныне на Донбассе, – ваших (и Ваших лично, господин Кириллов!) рук дело, следствие вашей пропаганды и агитации, а поэтому УБИЙЦЫ – ВЫ!

ВЫ – ТЕРРОРИСТЫ!

ВЫ, а не донетчанин-алкоголик, бегающий с российским автоматом в руках, стреляя в своего же брата-украинца и разрушая свою же родную землю.

ВЫ, а не щедро проплаченный верховным кремлевским террористом россиянин-боевик, нацеливший ракету на мирный «Боинг», наводящий российские «Грады» и минометы на дома мирных луганчан, подрывающий мосты и шахты, водоканалы и детские сады.

ВЫ УБИЙЦЫ!

Ибо еще до того, как путинские наемники начали стрелять пулями и ракетами, вы стреляли в Украину и ее народ своей ложью и ненавистью. Без вас и вашего «русомирянского» холуйства не посмел бы примазавшийся к славянству коротышка-вепс посылать на нашу землю своих «зеленых человечков» и «колорадских жуков» с танками и ракетами; не просвистели бы пули, не прогремели бы взрывы, не пролилась бы украинская (да и российская тоже!) кровь...

И не будет вам ни сна, ни покоя, пока не ужаснетесь вы сами своих дел и своей вины перед своей Отчизной; пока на коленях не приползете к своему, преданому вами народу, моля о прощении; пока не замрете в раскаянии перед Богом, имя которому – Слово Истины, Справедливость и Милосердие.

Прошу Его, Всеведающего и Всеблагого, чтобы Он одарил вас и покаянием, и прощением.

*В безмерной печали,
но с нерушимой надеждой и верой —
Галина Могильницкая.*

УВАГА! ОШУКАНСТВО

На вулицях Одеси останнім часом все частіше почали з'являтися жіночки-активістки, що звертаються до перехожих з настійним проханням підписатися «За мир в Україні».

Скажіть, мої любі одесити, чи є поміж нами хоч один, хто не хоче, щоб в Україні настав мир, щоб ми, нарешті, почали спокійно й упевнено будувати своє по-справжньому європейське майбутнє із зарплатами і пенсіями, яких би вистачило не тільки на оплату електрики й газу, а й на життя, гідне цивілізованої людини? Хто не хоче мріяти про поїздку, приміром на курорт, замість того, щоб з тремтінням душі очікувати, що завтра нашому брату, сину чи чоловікові доведеться йти під кулі чужинський найманців?

Отож і я, почувши, що збирають підписи за щось таке, що може посприяти встановленню миру, чимдуж кинулася ставити свій підпис.

Проте жіночки-«миророзносчиці» запропонували мені тільки розграфлений аркушик, на якому вже була чималенька кількість прізвищ і підписів, а вгорі – жирно видруковане гасло: «За мир в Україні». Ні назви організації, що проводить акцію, ні тексту, який би пояснив, яким шляхом пропонується досягти того миру, не було. Тобто, я власною рукою мала підписатися на аркуші, який може бути докладений до будь-якого тексту.

Адже й «миру» можна різними шляхами досягти! Можна всі території, зайняті терористами й чужинськими найманцями, одночасно накрити бомбовими ударами, винищивши всіх, включно з нашим мирним населенням, що залишилось на окупованій території (як, до речі, це робилося під час війни з фашистами); можна пів-України віддати чужій державі, як планувалось це «мирно» зробити Януковичем-Путіним (війна ж почалась тоді, коли стало ясно, що «мирному» плану здачі українських територій перешкодив Майдан; ще можна розділити Україну на удільні князівства, посадивши в кожному «князя» з числа колишніх регіоналів, а нинішніх опозиціо-

нерів: князь Колесник, князь Бойко, князь Новинський... Але це – тільки на умовах васальної залежності від Кремля, інакше, хлопці, ніякого миру знову не буде, бо ви ж розумієте, що самі по собі ви Кремлю ні за ламаний гріш не потрібні. Йому потрібне підкорення України – її хліб, сало, м'ясо – в тім числі й гарматне... її роботящі й умілі руки, її мізки й таланти.

Міркуючи так, я попросила в «активісток» текст заяви та запитала, яка організація проводить збір підписів. Мені відповіли так: «Ну... просто люди, которые за мир... а если вы не хотите, то не подписывайтесь, вас же никто не заставляет!» І, забравши з моїх рук аркушик з підписами, поспішно додали: «Идите, идите, не надо ничего подписывать ...»

Я (жінчина «очень любознательная»), ясна річ, нікуди не пішла, доки не довідалась, що підписи збирає опозиційний блок, платячи «збирачам» по 5 гривень (щось наче мало) за кожен підпис. Тексту заяви у жіночок, очевидно, не було, бо мені його так і не показали.

Де і для чого опозиційний блок збирається використовувати зібрані підписи, я не знаю, але знаю твердо, що збирались вони ошуканським способом, як ошуканською була їхня політика (і внутрішня, й зовнішня), коли вони були при владі, як ошуканською є їхня критика нинішньої влади, що працює в надзвичайно складних умовах тими ж «опозиціонерами» спровокованої війни, ними ж розкраденої країни і ними ж залишеного безладу.

Отож, мої дорогі земляки, нічого не підписуйте за одним, навіть найпривабливішим, голосливим гаслом – вимагайте та уважно читайте текст, що має бути скріплений вашим підписом. А прочитавши – ще й добре подумайте, чи можна йому вірити.

А колишнім владним регіоналам, а сьогоднішнім опозиціонерам мушу (власне не всім, а лише їхнім очільникам) сказати:

Панове, чи то пак, господа опозиція!

Скільки б мотузочці не витися, а кінець їй все одно приходить. Яким буде цей кінець – залежить від вас самих. Або

ви будете спокійно сидіти в своїх палацах на награбованих мільярдах чи мільйонах, яких поза голову вистачить і для ваших правнуків, та насолоджуватись життям, чи, якщо забажаєте, служити Українській державі – або люди все-таки згадають не тільки ту гречку й цукор, яку їли з ваших рук перед кожними виборами, а й те, що трагедія Криму, війна на Сході України, 2 травня в Одесі – ваших рук справи, яскравою точкою відліку яких був ще ваш сепаратистський з'їзд у Сєверо-Донецьку 2004 року, що із-за безпринципності чи надмірної лояльності влади, продемонстрував можливість безкарно зазіхати на територіальну цілісність України, плювати на закони й святині суверенної Держави українського народу.

Саме цей з'їзд, на світлинах якого зафіксовані всі ваші обличчя, і за який поки що ніхто із вас не поніс покарання, і започаткував розгул сепаратизму в окремих найбільш зросійшених регіонах України (ви їх називаєте «своїми» регіонами), що й розв'язав руки Кремлю для агресії в Криму та на Сході.

Не будь спровокованих і розігрітих вами сепаратистських настроїв серед певної кількості населення цих регіонів, не будь безкарної розпаношеності російського вояцтва в Криму після підписаних вами Харківських угод, не будь вашого шельмування всього українського, аж до обзивання української влади «хунтою», а українських патріотів «фашистами» й «нацистами» (це я – фашистка?!) – не осмілюся б кремлівський агресор, при всьому своєму імперському нахабстві й «великодержавній» самовпевненості, порушити всі міжнародні угоди й лізти на територію чужої держави!

А тому все, що відбувається в Криму й на Донеччині та Луганщині – ваших рук справа. Бо замість того, щоб допомогти народу сконсолідуватися в гідну й горду спільноту, ви задурманювали людям голови ідеями «руссково мира», формували вороже ставлення до української мови й до самої української державності, вносили розбрат і ненависть в Українське суспільство, нацьковуючи один регіон на інший, ділячи їх мешканців «на сорти» та приписуючи цей поділ українським демократичним силам.

Що, крім обурення, ненависті й гніву, могла викликати в мешканців південних і східних регіонів на всіх телеекранах демонстрована вами карта України, поділена на три частини із позначенням «сортності» громадян? Чи не був це відвертий заклик до ненависті й ворожнечі?

Не на конструктиві, а на брехливих обіцянках, типу «Лучшая жизнь – уже сегодня!», ви пробирались до влади! На ненависті й зlobі, яку сіяли в душах самих неосвічених, самих морально знищених, самих залежних від вас і самих задурених вами людей, щоб знову мати змогу дурити їх і наживатись на них.

Вас не турбувало, що, накачуючи їх злобою й ненавистю, ви спустошуєте, остаточно випалюєте їхні душі, перетворюючи людей, що вам повірили, у ворогів своєї землі, держави, народу, а врешті, у ворогів до себе самих.

А тому ви – призвідці війни. Ви підготували для неї ґрунт: сформували електорат україноненависників, «русофобів»-сепаратистів, розвалили армію й розікрали країну. Не Путін, а ви – винуватці розрухи в Донбасі. Ви – винуватці горя осиротілих матерів і дітей.

Ви, а не російський офіцер, що навів ракету на малайзійський «Боїнг», і не донецький алкоголік, що бігає з російським автоматом в руках, стріляючи в своїх же братів, знищуючи свою ж землю. Бо ще до того, як путінські найманці почали стріляти із «Ураганів» і «Градів», ви стріляли в Україну й український народ своєю ненавистю й брехнею. Без цього не рвалися б снаряди, не свистіли б кулі, не лилася б кров дітей і сльози матерів.

Отямтеся! Припиніть ошукувати й дурити народ! Покайтеся! Не публічно... Тихесенько, мовчки покайтеся, розкошуючи в своїх палацах, аби не довелось каятись у буцегарнях на твердих нарах. Бо хоч якими б великими й тривалими були українська толерантність і терпіння, а й вони не безмежні. Та й пам'ять у народу добра...

І вважайте, панове опозиціонери, мої слова відповіддю на висунуте вами гасло «За мир в Україні!», бо я твердо знаю: мир і благополуччя в Україні наступить тоді, коли ви переста-

нете дестабілізувати ситуацію в Державі, нацьковувати одну частину населення на іншу, а всіх разом – на владу, яка для вас завжди «хунтистська», «фашистська», «непрофесійна», «недієва», «корумпована» – це стосується будь-якої влади, якщо не ви її уособлюєте...

Мир настане тоді, коли ви своїми дестабілізаційними діями перестанете допомагати агресору, коли покінчите з брехнею й ошуканством народу.

Під цим, абсолютно відкритим і щирим текстом, я й ставлю свій власний підпис, і була б рада, якби ви за нього дали хоч ті 5 гривень котрійсь із найнятих вами жіночок.

Опубліковано в скороченому й «причесаному» вигляді в газеті «Чорноморські новини» від 8 жовтня 2015 р. під назвою «П'ять гривень... за мир?»

ПРО ІСТОРІЮ НАШОГО КРАЮ, ЙОГО ПРАВИТЕЛІВ ТА СМАЧНИЙ І НАВАРИСТИЙ БОРЩ

Сьогодні – це вже загальновідомий факт: українські землі від монголо-татарського іґа були звільнені на 150 років раніше, ніж Московія, хоч советська історія про це ніколи ані заїкалася. Ми зі шкільної парти знали, що «наше Отечество» було «під іґом» 300 років, а першою переможною битвою, яка поклала початок звільненню, була битва Куликовська. Таку «історію» вчили на всіх просторах «необъятной родины моей». Недаром же його Високопреосвященство Митрополит Агафангел колись гнівно запитував мене через Internet: «Что было бы с вашей Украиной, если бы не Куликовская битва?!». Ну, ясно – «что»: сиділи б досі «під іґом»! А так святий Московський князь, Дмитрієм Донським іменуемий, спасибі йому, звільнив нас від нього...

Та Куликовська битва була так розрекламована, особливо після її 600-ліття у 1980 р., коли на її місці був споруджений 25-метровий пам'ятник, що ніхто вже й не згадував про те, що й після неї Московія ще майже 150 років благополучно сиділа «під іґом», доки Кримський хан Хаджі-Гірей не доконав уже конаючу Орду, й не оголосив Кримське ханство її правонаступником, якому Москва аж до 1700-го року сплачувала «дань ордынскую», щоправда, не дуже велику – щорічні «поминки», тобто нагадування про васальну залежність від Криму.

Щоб ніхто не звинувачував мене у «фальсифікації історії», як це робив колись високодостойний Митрополит Агафангел, признаюсь, що всі ці факти я почерпнула із «Історії государства Российского» М.М.Карамзіна (в інших істориків російських вони також є), який є самим одіозним і самим патріотичним російським істориком. Недарма ж Пушкін назвав його «певцом величия российского»!

Пише Миколай Михайлович і про боротьбу наших предків із монголо-татарами. Одначе, пише якомсь так дивно, що, як на мене, то краще б не писав узагалі.

Мушу нагадати, що мова йде про один із періодів нашої історії, найбільш нелюбих Москві, - перебування наших предків у складі Великого Литовсько-Руського князівства – один із найкомфортніших (до унії з Польщею) періодів у історії нашої (та й білоруського) народів.

Це був період звільнення української землі від монголо-татарського гніту під знаменами мужнього й мудрого Ольгерда, період звитяжної боротьби з тевтонами, які постійно тривожили західні кордони князівства – 6 переможних битв! – про які ми, на відміну від Льодового побоїща, яке до нас не мало жодного відношення, не знаємо навіть, де вони відбувалися... Це період знаменитої Грюнвальдської битви, що поклала край експансії тевтонів на землі Великого князівства, в якій предки наші стояли поряд із предками поляків, литовців і білорусів під знаменами відважного Вітовта. Це період, який ніяк не вписується у вигадану московськими ідеологами теорію «общей истории, общего (з московією) отечества», - і тому ми про нього нічого не знаємо, а якщо й знаємо щось, то в такому спотвореному вигляді, що краще б не знати. Ось що читаємо про того ж Ольгерда, який завершив вигнання монгольських орд із нашої землі, у М.М. Карамзіна: **«Сей литовский государь, купив славу героя кровью бесчисленного множества людей и пеплом городов, равнодушно смотрел на изнурение своих подданных и, бодрый в летах старости, все искал новых приобретений. В 13631 году он ходил с войском к Синим Водам или в Подолию, где кочевали три орды монгольские, разбив их, гнался за ними до самой Тавриды... С того времени, как вероятно, татары заднепровские находились в некоторой зависимости от Литвы».**

Кожне, на перший погляд, саме невинне слово в процитованому уривку просякнуте цілеспрямованою, завуальованою брехнею. Спробуємо розібратися в сказаному істориком.

Отже, «негідник» Ольгерд не звільняв українські землі від ординців, а «искал приобретений», для чого пішов у якусь Подолию, де «мирно» кочували собі 3 монгольські орди. Б'юсь об заклад, що й сьогодні не кожен одесит скаже, що то за «країна»

така – Подолія, в якій мирно кочували монгольські орди, й де вона знаходиться...

А це, друзі мої, величезний шматок споконвічної Української землі, що включає сьгоднішнє Тернопілля, Вінницьку, Хмельницьку, Кіровоградську, північну частину Одеської та Миколаївської (по річку Кодиму) області, де й у той час жило наше хліборобське населення, гноблене кочівниками – ординцями. Але, за Карамзіним, це просто якесь монгольське кочів'я чи земля якихось «задніпровських татар», яких «кровожерливий» Ольгерд «в поісках приобретений» гнав до самого Чорного моря і які, бідні, потрапили після того в «некоторую зависимость» від Литви, тобто від Литовсько-Руської держави.

Все це словоблуддя в «перекладі» з мови завуальованої брехні на мову історичних фактів мало б звучати так:

«В 50-ті роки XIV століття всі українські землі, окрім Поділля, були звільнені від татаро-монгольського гніту. В 1362 році в битві на р. Сині Води литовсько-руське військо, очолене князем Ольгердом, розбило три татарські орди, які володіли Поділлям і Причорноморськими степами. Перемога в Синьоводській битві ознаменувала кінець монголо-татарського іга в українських землях (чи «в землях давньої Русі»). Не обмежившись звільненням Подільських земель Ольгерд очистив від ординців і Причорноморські степи, приєднавши їх до свого князівства. На початку XV віку князь Вітовт, очоливши князівство невдовзі після Ольгердової смерті в 1377 році та прагнучи «твердою ногою» стати на Чорноморському узбережжі, приступає до інтенсивної забудови і заселення Причорноморських степів. Так, за його велінням уже в кінці XIV – на початку XV століття тут виникають міста Дашів (нинішній Очаків), Каравул (нинішній Рашків у Придністров'ї) Соколец (нинішній Вознесенськ Миколаївської обл.) та інші. Для будівництва й заселення цих міст привозяться селяни із сусіднього Поділля. Саме вони й були першим осілим слов'янським населенням у середньовічному Північному Причорномор'ї. Про інтенсивну забудову і заселення кн. Вітовтом Причорноморських степів є документальне свідчення французького посла Герберта де-Ля-

нуа, який повідомляє свого короля про появу неподалік Білого міста на Дністровському лимані (нині Білгород-Дністровський) нового Чорного міста, збудованого Вітовтовим намісником у цьому краї протягом одного місяця. Для будівництва його, пише французький посол, було привезено 12 тисяч селян із Поділля і 4 тисячі возів каменю і лісу.

До цього ж періоду відноситься й згадка про існування на Чорному морі біля Гаджибеївської фортеці порту Касzubjeiow (Качибіїв) із якого в 1415 році (як свідчить польський хроніст Ян Длугош) був відправлений у Візантію караван кораблів, «загружених зерном для обложеного турками Константинополя».

Так, чи приблизно так мав би написати сумлінний, об'єктивний історик.

Але Миколай Михайлович писав не історію, а оду Російській державності, а тому об'єктивним ніяк бути не міг.

Адже, якщо сказати, чітко і конкретно, що українські землі були цілком звільнені від монголо-татарського іга за 18 років до Куликовської битви і за 150 років до звільнення Московії, то мимохіть постає запитання: а чому Москва так довго «терпіла іго»? Не могла чи не хотіла звільнитися? Хоч так, хоч інако, а гордитись, нібито, нічим!..

А як сказати, що причорноморські степи забудовувались і заселялися українським населенням ще в кінці XIV-поч. XV віку при князі Вітовті, і вже тоді на півдні Литовсько-Руського князівства існували «морські ворота» держави – порт Качибіїв, – то як тоді говорити про «матушку-імператрицю» як «обустроїтельницю Новороссийского края»?

Цей порт, до речі, знаходився майже там, де й зараз, в затоці, біля самої Гаджибеївської фортеці, що здіймалась над крутим схилом до моря. Сьогодні місце, де стояла фортеця, відоме: на цьому місці стоїть Воронцовський палац. а ось у думках щодо часу її будівництва та її будівників, єдності, здається, поки що немає.

Враховуючи, що імена трьох ханів, розбитих князем Ольгердом у Синьоводській битві, нам відомі з літописів: це – Дмитрій (християнство серед ординців не було рідкістю. Серед

російських святих є навіть один ординський царевич з іменем Петро), Кутлубуга і Гаджибей, і саме «оного Гаджибея» гнав Ольгерд до самого моря, – то цілком природнім є припущення, що саме біля моря й лежали основні володіння «оного Гаджибея»: інакше, чого б йому було до моря бігти?.. В літописі сказано, що ці три хани були «отчичами» і «дедичами» в цих подільсько-причорноморських землях, отже, володіли ними ще їхні предки (землі Русі татаро-монголами були завойовані ще в 40-х роках XIII ст. іго тривало 122 роки), так що «оний Гаджибей», чи його батько цілком мали змогу поставити фортецю над морем, назвавши її своїм (чи синовим) іменем.

І зовсім не є аргументом те, що Гаджибей – поширене в ісламському світі ім'я, і фортеця могла бути збудована й названа ім'ям якогось іншого Гаджибея. Звісно, могла... Але ж про жодного іншого, окрім розбитого Ольгердом Гаджибея, який би володів причорноморським степом, історія не згадує. То чому ми так навідліг маємо відкидати саме цю версію?

Після вигнання «оного Гаджибея» за фортецю й поселенням, що, очевидно, існувало, або виникло біля неї, як і за новобудованим портом, закріпилась слов'янська назва Качибіїв і навіть співзвучна їй – Коцюбіїв.

Стара назва – Гаджибей – вернулася до причорноморських теренів уже в кінці XV століття після смерті кн. Вітовта, коли Литовсько-Руське князівство фактично розпалося на дві частини: руську (тобто українську), що зберігала вірність православ'ю і боролась за свої громадянські права в католицькій Речі Посполитій, і Литовську, що власне утворювала з Польщею гармонійний тандем.

Це протистояння між двома частинами колись єдиного Великого князівства завершилось повним поглинанням його Річчю Посполитою, для якої далеке Причорномор'я втратило актуальність, і без великих зусиль було взяте під контроль Туреччиною, яка віддала його у володіння своєму васалу – Кримському ханству.

Є й більш патріотична версія: фортеця, яку ми знаємо як Гаджибеївську, як і інші міста в причорноморських степах,

була збудована в 90-х роках XIV століття князем Вітовтом в ході реалізації плану закріплення позицій Литовсько-Руської держави на Чорноморському узбережжі.

Особисто я (хоч і «дуже патріотична» кобіта...) завжди схилилась до першої версії, цілком резонно вважаючи, що фортеця, збудована за велінням литовсько-руського князя, не могла бути названа словом, що походить від явно татарського імені. Але! Хто мені може сказати напевне, якою була першоназва фортеці? Чи з Качибієва кінця XIV століття утворився Гаджибеїв кінця XV-го, чи з Гаджибеїва XIII – першої половини XIV століття утворився Качибіїв кінця XIV – початку XV століття? Адже український Качибіїв так же легко перетворюється в татарський Гаджибеїв, як і татарський Гаджибеїв в український Качибіїв! Суть в тому, коли саме: в татаро-монгольські чи в Литовсько-Руські часи будувалась фортеця.

Світлої пам'яті історик Олександр Болдирев, а за ним і одеський краєзнавець О.Олійників на користь цієї (другої) версії наводять факт, що село з назвою Качибієве входило у володіння подільського старости Язловецького, який і поставляв Вітовтовому наміснику селян із Поділля для будівництва міст у причорноморських степах та їх заселення. Цілком вірогідно, що фортецю на місці нинішнього Воронцовського палацу в 90-х роках XIV ст. збудували якраз селяни подільського села Качибієвого, назву якого дали й своєму новому місцю мешкання та новозбудованій фортеці. Ось такі дві версії, жодна з яких на сьогодні не має цілковитого підтвердження.

Безсумнівним, проте, є той факт, що першим облаштувачем майже безлюдних після татаро-монгольської навали причорноморських степів був великий князь Великого Литовсько-Руського князівства Вітовт Кейстутович, а першими осілими мешканцями в нашому причорноморському краю, що оживили його своєю працею – українські селяни-подоляки.

А отже, територія, названа у XVIII столітті «Новоросією», з більшою долею істини мала б бути названою «Староукраїною», тим більше, що і в 1851 році (це вже середина XIX століття! Чотирнадцять років після смерті Пушкіна!) в цен-

тральній (Херсонській) губернії краю, названого Новоросією (Новоросійське генерал-губернаторство) мешкали 703 тис. 699 українців і лише 309 тис. 967 (менше половини!) представників інших національностей, включно із 75 тисячами молдаван (найбільша кількість неукраїнського населення) і 318-ма шведами. Росіян в нашому «новоросійському» краю і в середині XIX століття було всього 30 тисяч на всю губернію, що охоплювала Одеську область (до р. Дністер) разом із Одесою, без Савранського і частини Балтського районів, усю Миколаївську з м. Миколаєвом, Херсонську та нинішню Кіровоградську області. Це менше 30 відсотків, враховуючи всі адміністративні органи, військові гарнізони, особовий склад яких був (чи писався) росіянами – згадаймо «російських» дворян Давидових, Раєвських, Ганських, Браницьких, Ржевуських, Полторацьких, Полетик, Муравйових-Апостолів, Розумовських... – ім'я же їм – легіон.

До речі, навіть євреїв і німців у т.зв. «Новоросії» було більше, ніж росіян: відповідно по 55 і 40 тисяч.

То як, мої вельминешановні панове (чи то, пак, господа) сепаратисти, поговоримо ще на тему «Одесса – это Новоросия», чи може, досить?

А може, вже й у День міста Одеси відзначимо її 600-літній ювілей, рахуючи від першої історичної згадки про існування порту на місці її майбутнього заснування, як у всьому світі робиться? Бо ж і ювілейні роковини Москви, яка є, здається, взірцем для вас, відзначаються, рахуючи не від часу її будівництва, а від першої літописної згадки про неї, хоч ніякої Москви там і близько не було, а була в хащах над Москвою-річкою лише перевалка купця Кучки, убитого на цьому місці князем Суздальським у 1147 році, який і став роком заснування Москви. І ніхто й не зауважує того, що найперша згадка про Москву із княжим свавіллям і пролиттям крові пов'язана... Нічого не вдієш – відлік від першої писемної згадки ведеться! А які там події ту першу згадку супроводжують, то вже – як «карта ляже»: може містика якась? А може, просто якійсь збіг випадковий?..

Але ж у випадку з нашим містом історія не про яке-небудь погане смертовбивство згадує, а, навпаки, про добро й мило-

сердя, про допомогу чужому народу, над яким біда нависла. То чому б нам не вгледіти в цьому знак світлої, доброї долі нашого міста, не гордитися цим?

І чи не є справою честі для кожного з нас повернути нашому краю і нашому місту украдені в них чотири століття їхньої славної історії? А заодно й подумати над тим, чи не слід би спорудити десь на бульварі пам'ятник селянам українського Поділля, які в середньовіччі забудовували й заселяли спустілі Причорноморські степи? А хіба князю Вітовту не личило б стояти десь побіля Морвокзалу? Він же не в Зімбабве чи в Гондурасі міста на місці монгольських кочів'їв зводив, а наші-таки Причорноморські степи забудовував і залюднював.

Та й у боях прославлений Ольгерд нашу-таки землю – оцю, де ми ходимо сьогодні, де, як і тоді, материнка, чебреці й Петрові батоги по степах цвітуть, – від монголо-татарських орд звільнив, а не пампаси південноамериканські... Уявляєте, який захопливий і привабливий для європейських та й вітчизняних туристів екскурсійний маршрут міг би бути – «Причорномор'я у складі Литовсько-Руської держави!» Скільки цікавого про наш край у далекі часи могли б довідатись люди! А все ж це – історія. Наша, українська історія!

А ота «Баба-бляга»¹, що стоїть на початку вулиці її імені, – то, хто б і що говорив, а вона таки має стояти у нашому місті. Бо, якою б не була вона сама і її політика щодо України, а до появи в нові часи на місці давнього Качибієвого (Коцюбієвого) нового європейського міста, яким є Одеса, – вона таки причетна безпосередньо.

Так, «стирание особенностей», «дабы никакой разности не было...». Але хіба це не політика всіх колонізаторів?

Так, кріпосне право... Але де його в тій чи іншій формі не було?

Так, підступне зруйнування Січі... Але який правитель терпітиме у своїх володіннях «організовану вольницю», фак-

---

¹ Баба-бляга – погана, вредна баба. Можливо – із білоруської, де слово «благо» (як?) означає «погано». Мабуть звідси й наше «благенький» – поганенький, німецький...

тично «державу в державі»?

Та від турків наш край таки при ній був звільнений, так само, як колись при Ольгерді – від монголо-татарських орд. Сама вона, звісно, мечем не рубалась, як Ольгерд, і з гармат не стріляла, але ті, хто стріляв, виконували її волю, як і ті, хто будував наше місто у XVIII столітті. Князь Вітовт теж власноруч сваї в причал Качибіївського порту не бив і каміння на будівництво причорноморських міст не таскав, але першим після татаро-монгольського нашестя облаштовувачем нашого краю був-таки він, хоч і до його політики щодо України претензій можна висунути чимало: і Острівський договір з Польщею, згідно якого до 1395 року всі удільні князівства (оплот української самостійності в Литовсько-Руській державі) були скасовані; і Гродельський акт, що призвів до винародовлення значної частини української еліти. (Процес цей довершився після Переяславської ради, тільки «винародовлювалася» наша еліта вже не в поляків, а в росіян. Катерина до цього процесу теж «светлейшую ручку» приложила...). Все це так і, на жаль, не тільки в Польщі чи в Росії, а всюди, по всьому світі (здається, Габсбурги становили певний виняток, особливо при Франці-Йосифі... Та й де вони ділися?!..), бо щоб було інакше, – треба мати власну державу, а не бути «підсусідком» навіть у найближчого друга.

Казала колись моя Бабуня: «Найтепліша чужа хата – тепла тільки доти, доки хазяїн дозволяє в ній піч топити. Тому, як не хочеш, щоб мерзнути прийшлося, власну хату будуй». Що казав з цього приводу Тарас Григорович – всі знають. Тож, будь на великодержавному престолі не Катерина, а «Марина» чи «Фросина», – політика імперії щодо України була б та сама.

А от конкретна її діяльність (чи веління...) щодо будівництва на місці давнього (до тих пір, можливо, й напівзгаслого) поселення європейського міста – безперечно, заслуговує пам'яті.

Давайте навчимося бути об'єктивними і «за мухи» платити окремо, а «за котлети» – окремо.

Я завжди твердила, що сила не в запереченні чужих заслуг, досягнень, мови чи культури, а в утвердженні своїх цінностей

і надбань: історичних, культурних, духовних, матеріальних... А у нас часто буває, як у тої Вусті Гнатової, що хату Климові вшивав. Прийшов додому тай розказує Вусті, що Агафія Климова добрим борщем гостила їх.

– Добрий борщець був – і смачний, і наваристий! – розповідає Гнат.

А Вустя – як з кілочка:

– А зате в неї ніс кирпатий!

– А борщ – добрий!

– А ніс – кирпатий!

і так – аж доки до сварки не дійшло... А обоє праві!

Біда тільки, що ми дуже часто свій не менш «смачний і наваристий борщ», навіть не скуштувавши у помії виливаємо, а «на обід» до «кирпатої Агафії» проситись ходимо.

Мораль: не тужимо за борщем на чужому столі! Споживаймо свій – він у нас, слово честі, - і добрий і наваристий.

Смачного!

ПАМ'ЯТЬ

600-літтю міста Одеси присвячую

Там, де чайки кричали,
Де над давнім причалом
Висне хмара,
Як пам'ять віків, потонулих
В правічній воді,
Вітер вис ночами,
Мов шукає відчайно
Літ минулих
Зітерті, незримі сліди.

... Там, в минулому –
Гамір монгольських кочів'їв,
Злісний свист канчука

Над покiрнiстю схилених спин...
I над Синiми Водами,
Зблиснувши сонячним дивом, -
Меч двосiчний
Литовських i руських дружин!

Онде Ольгерд пiдвiвсь в стременi,
Сивочолий i мужнiй,
Дружню рушивши рать
Ворогам на бiду –
I постава лицарська,
I меч харалужний! –
Аж до моря жене
Ненависну орду!

... Там в минулому –
Вiдгомiн замислiв рвiйних,
Що вставали у величi
Й гордiй красi:
В море Руське,
У Чорне,
У море Гостинне
Вiдчинити, як древле,
Ворота Русi!

Вiтовт гризний прорiк
Iз державного Вiльна:
«Стать твердою ногою над морем!
Степи щоб довкiл ожили!» -
I в степах чорноморських
Зросли, як напровеснi зiлля,
Чорне мiсто¹ i Дашiв²,
Соколець³, Каравул⁴, Балакли⁵ ...

... Там в минулому –
Знов розпаношився вiтер.

Над затокою – хмари
І шторм стозвірино ричить...
Та портовий причал,
Як похмурий,
В боях загартований витязь,
Проти бурі і шторму
Незрушно і твердо стоїть.

... Там в минулому –
Тихе село на Поділлі,
Де під пісню
Про вербу рясну на вгороді
Полотна і рядна
З-під рук подлянок текли, –
Качибієве...
Може про тебе
З віками шепочуться хвилі?
Може йменням твоїм
Твої діти
Збудований порт нарекли?

Хто навчив їх,
Подільських селян працьовитих,
І порти на морях будувати,
І зводити в пустці міста?
Може, дух чебрецю, що довкола
Так щедро розлитий?
Може, геній незримий,
Що з самої землі пророста?
Ще не знають вони,
Що колись тут Одеса постане,
І ще безліч разів
Смерть промчить
По освоєній ними землі.
Що нащадки забудуть про них,
І розтане

Навіть згадка про порт Качибіїв
У вічній імлі.

Хто втонув тут? Хто згинув?
Хто діток навчав
Степові перелого орати? –
Все ковгнули
Невдячні, всеїдні віки...
Тільки часом вітри
Починають в душі нуртувати
І у пам'ять –
Пекучі шугать блискавки.

... А під зорями пари
Гуляють бульваром ночами
В чарі світлих, як зорі над ними,
Мрійливих видінь...
Там, де чайки кричали,
Де над самим причалом
Часом хмара нависне –
Як Вітовта тінь...

---

¹. Чорне місто - місто, про будівництво якого писав своєму королю французький посол Гербер де-Лянуа (не існує тепер).

². Дашів – нинішній Очаків.

³. Сокоlecь - нинішній Вознесенськ Миколаївської області.

⁴. Каравул – нинішній Рашків (Придністров'я)

⁵. Балакли – фортеця при впаданні р. Чичикиї в Південний Буг (нині не існує).

«Чорноморські Новини» 22 травня 2015 р.

НАША МОВА І МОВНІ МІФИ

День писемності – якраз добрий привід для розмови про походження і формування мов, тим більше, що проблема ця, принаймні стосовно нашої української мови, обросла цілим кублом мовних міфів.

Не дивлячись на те, що визначні вчені-лінгвісти присвячували дослідженню цієї проблеми десятки років життя, нині кожен невіглас, мало тямущий в лінгвістиці (а іноді й слова такого не чувши...), але глибоко занурений у «політику підворітнього розливу», безапеляційно заявляє: «Украинского языка вообще нет! Это испорченный русский!».

Ось не так давно потрапила мені до рук книженція, видана в Московському видавництві «Фоліо». «Независимая Украина. Крах проекта» називається. На обкладинці – зображення розтрощеного Тризуба на тлі апокаліптичної картинки... Все ясно: ще один очамрілий від злоби україноненависник. Можна б і не дивитись...

Але книжці передуює вступне слово «От издателя», написане з претензією на «глибокомудру іронію».

«Однако, – пише видавець-«ерудит», – если украинцы – отдельный народ, то попытайтесь ответить на пару простых вопросов. Когда появился этот «другой, нерусский народ»? Где возник? Когда переселился на земли Киевской Руси? На каком языке он говорил? Те ответы, которые нам предлагают украинские национально озабоченные деятели, в лучшем случае вызывают смех».

Я – за фахом педагог. За покликанням – просвітитель. І коли редактори солідного російського видавництва зізнаються мені в тому, що не знають відповідей на «на пару простых вопросов», то що я маю робити? Ясна річ – просвітити невігласів! А заодно і тих, кого вони баламутять своїми книжками.

Відповідь на запитання «откуда взялся этот народ» легко можна знайти в будь-якому шкільному підручнику з історії, де

йдеться про «велике переселення народів» (V-VII в. н.е.), втім числі й про розселення слов'янських племен.

До речі, перші згадки про слов'ян знаходимо ще в Геродота (V ст. до н.е.), який фіксує їх «північніше скіфів», тобто на нинішніх українських землях.

Римський історик I ст. Пліній Старший слов'ян називає венетами і селить їх теж на сучасній українсько-білоруській території: між Венедськими (тобто Карпатськими) горами й Балтикою. Ширше про слов'ян пишуть Йордан в «Історії готів» (551 р.) та Прокопій Кесарійський в «Історіях війни з готами» (551-554 р.р.), як також і Маврікій (VI ст.). Йордан розрізняє три групи слов'янських племен: венедів, що за його даними живуть в басейні Вісли; антів, землі яких знаходяться поміж Борисфеном і Істром (тобто між Дніпром і Дністром – знову наша українська земля!), і склавинів, які мешкають вздовж нижньої течії Дністра і Дунаю. Прокопій і Маврікій згадують лише про венедів і склавинів, але венедів бачать теж на наших нинішніх землях.

Отже, у всіх давніх істориків (а вони їй-бо, українськими націоналістами не були!) теперішні українські території ще у сиву давнину заселені слов'янським населенням, і жоден з них не знаходив слов'ян ні на Оці, ні на Неві, ні на Мосці.

В VII ст. східно-слов'янські племена (поляни, деревляни, дуліби, уличі, тиверці, сіверяни) становили одну етнокультурну і мовну спільноту, що до IX ст. сформувалася в державу з центром у Києві, яка буде названа Руссю.

Утворення держави, а значить і розширення сфери контактів між племенами, сприяють нівеляції діалектних відмінностей у мовах племен, призводять до формування єдиної давньоруської мови, а відтак і єдиної давньоруської народності – русинів, русичів – із якої згодом утворився український народ, що успадкував і територію, і мову і культуру держави Русь і руського народу.

Знову ж звертаю увагу читачів на те, що ні меря, ні чудь, ні

мордва, ні весь, ні ерзя, як і ні жодне з інших угро-фінських племен, що заселяли території майбутньої Росії, до цієї етнокультурної і мовної спільноти не входили і, ясна річ, до формування Київської держави, названої Руссю, жодного відношення не мали, як не мали й жодного відношення до слов'янства взагалі.

Не слід забувати, що слов'яни виникли також не «з повітря», а, як і інші народи, що отримали в історії власне ім'я, сформувалися із прадревніх груп населення певних територій, які ідентифікуються історією не за їх назвами (яких ніхто не може знати, якщо можливо, такі й були коли-небудь), а за культурними особливостями: племена кукрекської, трипільської, ямково-гребінцевої, зарубинецької, черняхівської чи інших культур, що з незапам'ятних часів мешкали в тих чи інших регіонах. І хоч мешкання це внаслідок різноманітних збройних сутичок чи міграцій не було раз і назавжди визначеним, але при будь-яких міграціях і при самих руйнівних і спустошливих війнах зігнаний зі свого місця осілості чи знищений етнос завжди, очевидно, залишав після себе якісь сліди своєї культури, що оприсвоювались пришельцями; після найспустошливих війн залишалася вцілілою якась частина населення, що пристосовуючись до способу життя, мови, панівного етносу, все ж зберігала залишки своєї культури, привносячи її елементи в культуру пришельців, і чим вищою, розвиненішою була ця попередня культура, чим тривалішим було перебування її носіїв на даній території, тим яскравіше й продуктивніше проявлялися її елементи в більш пізніх культурах на даній території.

Мабуть, саме цим пояснюється наявність в українській культурі такої значної кількості елементів найрозвиненішої серед прадавніх цивілізацій трипільської культури, носії якої чи не найтриваліший час мешкали на нашій території, хоч між нами стоять тисячоліття, і безліч пізніших культур (також частково успадкованих нашими предками) відділяють нас від прадавніх трипільців.

В кожному разі знак рівності ні між слов'янами VI-VII століть та їхніми попередниками, ні між давніми русичами та слов'янами VI-VII століть, як і між українцями та давніми русичами ставити, очевидно, не можна. Це було б те саме, що твердити, ніби моя бабуся і я – одна й та ж особа. Але на родинний зв'язок із нею та на її спадок маю право саме я, а не моя подруга чи сусідка.

Тому «по меньшей мере смех» можуть викликати саме міфи про «спільність походження братніх народів зі спільної Києво-руської колиски» – ці вайлуваті потуги підсунути в нашу слов'янську колиску угро-фінські племена, як зозуля підсовує свої яйця в солов'їні гнізда. І справа геть не в тім, чи гнізда ті солов'їні, чи сорочі, чи воронячі, а в тім, що підсовує, шельма, відрікаючись від власних дітей, наче їх ніколи й у природі не було.

Тому, на питання, де взявся український народ, історія давно дала відповідь: сформувався на своїй власній слов'янській землі із давньоруської народності, в свою чергу сформованої із союзу східно-слов'янських племен, що частково заселяли цю землю з незапам'ятних часів, а частково осіли тут у VI-VII ст. нашої ери.

А ось на запитання, звідки на споконвічно угро-фінських землях взялися росіяни і куди поділися зі своєї прадавньої території їх прямі предки – угро-фіни, від яких невдячні нащадки навідріз відмовились, - відповіді складніше. Зрештою, досить чітка відповідь на ці запитання міститься в моїй роботі «Пізнати себе і збудувати свій власний дім на власній, успадкованій від предків землі», яка публікувалася і в «Чорноморських новинах» (30.08; 4.09; 6.09.2014 р.), і була видана окремою брошурою.

Єдине, що може озадачити читача, звиклого до міфів про «спільну колиску трьох братніх народів», – це те, куди я із цієї «колиски» поділа «третього брата», слов'янина-білоруса? і чи не потягує тут «націоналістичним» душком, у тому значенні, яке «інтернаціоналісти» типу Путіна і його поплічників укла-

дають у слово «націоналізм». Запевняю всіх, що ніякого «душ-ка» в моїх словах немає. Я дуже шаную білоруський народ і **не вважаю за можливе силоміць заштовхувати його в чужі колиски.**

Справ в тім, в той час, коли наші предки створювали свою державу з центром у Києві, у предків білорусів було своє, не менш важливе завдання – вони створювали свою власну державу з центром у Полоцьку – місті-ровеснику Києва, і ні в чію чужу колиску залазити не збиралися – їхня власна для них була значно потрібніша, і значно привабливіша!

У Київську орбіту вони були втягнуті в 980 році Володимиром Святославовичем, тоді Новгородським, а потім Київським князем, який з допомогою найманців-варягів по-розбійницькому напав на Полоцьке князівство, зруйнував місто «уби Рогволода і сына его два і дщерь его поя собѣ женѣ»), – розповідає літопис.

Одначе, вже при Володимировому внукові Брячиславі Ізяславичу (Ізяслав – син Володимира і Полоцької князівни Рогніди) фактична незалежність Полоцького князівства була відновлена, і протягом тривалого часу державу очолювала полоцька династія князів Рогволодовичів.

Ось так стояли справи з неіснуючою «колискою трьох братніх народів».

З мовами цих народів до певних пір також все ясно: угро-фінські племена, що жили «за лісами», в землі Заліській (як її звали в Русі), тобто на території нинішньої Росії, говорили на племінних діалектах угро-фінської мови, а предки українців та білорусів (слов'яни) – мовами, що сформувалися на основі колись, очевидно, існуючої прадавньої спільнослов'янської мови. Кожному зрозуміло, що в міру розселення різних племінних груп і віддалення їх одна від іншої, в кожній із них формувалися свої мовні особливості, з'являлась нова лексика, що відображала нові умови життя, новий спосіб господарювання в цих змінених умовах, контакти з новими сусідами

тощо. Чим далі віддалялись племена, чим більше відрізнявся ландшафт, природно-кліматичні умови, а відповідно і спосіб ведення господарства, чим тісніші контакти встановлювалися з новими сусідами, тим більше відмінностей з'являлося в мовах, хоч основа їхня була одна – спільнослов'янська.

Мову наших предків, що жили в державі з назвою Русь, мовознавці звать давньоруською. Хоч, враховуючи, що в X-XIII століттях назвою Русь охоплювались лише території нинішньої України, а мова населення Русі стала базовою саме для української мови, а не для тієї, яку сьогодні безпідставно звать «русским» язиком, то з більшою долею істинності мову давніх русичів слід би звать або просто руською, або давньоукраїнською, бо ніякої «ново»-русської мови, як і ніякого сучасного «русского» язика в природі не існує, бо не існує ні русичів, ні русинів, ні самої Русі. Вони залишились в сивій давнині, ставши в новому часі українцями, українською мовою та державою Україна.

Чи мали в давні часи наші предки-русичі руське письмо? Є окремі свідчення, що мали. Так Черноризець Храбр у своєму «Сказанні о письменах» (IX – поч. X ст.) писав: «Прежде убо словяне не имяху книг, но чертами и резами чтеху...», а в «Житті святого Кирила» (X ст.) сказано, що йдучи до хозарів з євангельською місією через Крим, він «обрете ту євангеліє і псалтир руськими письмени писано і чоловіка обрете, глаголюща тою бесідою, і силу річі тої приім, своєї бесіди приклада различная письмена гласная і согласная», тобто зрозумів ту мову і встановлював відповідність між звуками своєї та руської мови і їх зображенням на письмі. В «Повісті врем'яних літ» вказується, що договори Київських князів Олега та Ігоря з Візантією оформлялися в двох варіантах: для греків – грецьким, а для русичів – руським письмом. Зразки цього письма, однаке, за винятком кількох розрізнених слів і букв, що не мають аналогів у грецькому алфавіті й відносяться до початку X ст., не збереглися, що могло бути пов'язане як з тотальним

знищенням усіх пам'яток язичницької культури русичів, так і з іншими причинами.

Після прийняття християнства офіційною мовою писемності (книги, ділова документація) стає церковнослов'янська мова, тобто та, якою були перекладені солунськими братами Мефодієм і Кирилом Богослужбові книги з грецької мови. Мовою перекладу була, ясна річ, та із слов'янських мов, якою найкраще володіли самі Мефодій і Кирило. А що були вони уродженцями Солуні, то й мовою перекладу став солунський діалект болгаро-македонської мови IX століття. Так як мова ця спершу вживалася виключно в церковних відправах, вона дістала назву церковнослов'янської мови. Під такою назвою вона фігурує в працях початку XX століття. Згодом (думаю, що вже після жовтневого перевороту, в ході боротьби з релігією і церквою) цю мову стануть називати «старослов'янською», хоч вона по суті ніскільки не старіша за руську чи інші слов'янські мови.

Цілком ясно, що не всі слова в мові перекладу церковних книг були зрозумілі всім русичам, як і сьогодні вони залишаються значною мірою незрозумілими багатьом віруючим, що моляться церковнослов'янською. Одна із моїх давніх і любимих подруг, яка ходить до церкви Московського патріархату, фразу із 62 псалма «яко был еси помощник мой и в крове крылу Твоея возрадовался» пояснила мені так: «Ну, это его демоны одолевали, и Господь, помогая ему, поразил демона своей стрелой. И когда он увидел, что у демона из крыла кровь потекла, то он, конечно же, возрадовался и возблагодарил Господа!». Я була вражена фантазією подруги, що допомогла їй на одній незрозумілій фразі вибудувати таку «гостросюжетну» картинку, бо на жодну кров чи стріли там і натяку немає. Фраза власне означає: «Так як (тому що...) Ти (Господь) був помічником моїм, то я втішаюся (радуюся) під покровом крил Твоїх (в крове крылу Твоея). А моя подруга – жінка і розумна, і освічена...

Давні русичі-книжники були, звісно, не такі далекі від

слов'янщини як моя подруга сьогодні, й тому досить легко могли окремі незрозумілі слова болгаро-македонської мови перекладу замінити словами спорідненої руської, відповідно до загалом зрозумілого контексту. Таку заміну окремих слів болгаро-македонської мови руськими словами бачимо вже в Галицькому Євангелії 1144 року.

Отже, писемною мовою Русі стала церковнослов'янська. Усною ж мовою мас залишалася руська мова. Ця усна мова впливала й на звукову передачу слов'янських літер – звідки й різниця в «київському» та «московському» читанні слов'янських текстів, з якою так запекло боролась Москва після Переяславської ради. Ця боротьба за однакову передачу слов'янських літер була надзвичайно дієвим засобом росіянізації українського населення.

Беремо до прикладу слов'янське написання слів бѣда, вѣк, лѣс, рѣка, отець, хлѣб, прибѣгати, приодѣти. В «київському» читанні, відповідно до руського усного звучання цих слів, слов'янське ѣ вимовляється як і; буква е означає звук [e]; буква и – звук [и], звук [ц] перед ь пом'якшується. Отже, читаємо запропоновані слова «по-київському»: біда, вік, ліс, ріка, отець, хліб, прибігати, приодіти. Яка мова виходить? Українська! А прочитаймо те саме «по-московському», де ѣ звучить, як [e], е – також, як наше [e], и – як наше [i], ненаголошене о – як [a], ц позначає лише твердий звук, - що вийде? Беда, век, лес, река, атец, прібегаті, пріадеті – чиста тобі російська мова! А таких слів тисячі! То яку мову чує і засвоює народ під час богослужінь? Російську! І не забуваймо, засвоює він її, як мову урочистого спілкування з Богом, мову «високу», «небуденну».

Але ж Бог не вказував, як і яку букву вимовляти! І жоден Собор не встановлював канонічності звучання тих чи інших літер!

Та чи знає народ, чи встановлювалося канонами вживання тієї чи іншої мови в церкві?! Йому сказав «московський батюшка»: «украинский язык – неканоничный!», і для «народу»

цього доволі! Та й казати нічого не треба – він і сам давно вже звик, що російська – це висока, аристократична, празникова мова, на відміну від української, яку навіть в незалежній Україні московські попи сміють називати «уличной, площадью рожденной речью».

Але вернімося в Русь, де стрімко розвивається культура, де будуються дивовижні храми, поширюється освіта, книжна справа, створюються літературні шедеври і де, підбурювані сусіднім Заліссям руські князі «самі на себе кують крамолу», готуючи загибель своєї держави. Загибель наближають і систематичні походи на Київ, організовані князями землі Заліської. Юрій Довгорукий – перший Суздальський князь, засновник Російської державності – за 19 років свого князювання в Суздалі здійснив 4 походи на Київ, залучаючи до кожного з них половецькі орди (був одружений з дочкою половецького хана Аєпи).

Останній із них був успішним: Юрій майже 2 роки (1155-1157 р.) просидів на Київ-княжому столі, доки його не отруїли кияни.

Його син Андрій Боголюбський (за визначенням В.О. Ключевського, «первый истинный великоросс на исторической арене») у 1169 р. доценту спалив Київ, пограбував церкви, монастирі, навіть дзвони вивіз до Суздаля та погнав масу полонених русичів. Ледь стала на ноги Руська столиця після руйни 1169 року, як брат Боголюбського Всеволод (Велике Гніздо), що вокняжився в Суздалі після Андрієвої смерті, організував новий похід на Київ (1203 р.), що, за описами літописів, був чи не спустошливішим від походу 1169 року. Після цього походу Русь Київська як держава власне перестає існувати. Державність Русі переймає Русь Галицька, тобто Галицько-Волинська держава, створена в 1199 році Володимир-Волинським князем Романом Мстиславовичем, який після смерті безпутнього й безщасного Осмомислового сина Володимира посів і Галицький стіл та об'єднав обидва великі князівства в одну моноліт-

ну державу, якій судилось продовжити державність Русі ще на півтора століття після падіння Києва.

Зауважу побіжно, що твердження московських міфотворців, ніби Києво-Руська державність буда успадкована не Галицькою Руссю, а Московією, не витримує жодної критики, вже хоч би тому, що на час занепаду Київської держави (поч. XIII ст.) північний «спадкоємець» ще не був народжений, навіть якщо взяти за істину, що Москва була збудована Юрієм Довгоруком у 1156 році – час, коли він, боючись втратити київський стіл, безвизно сидів у Києві. Московія ж бо – не антична Греція, де існували окремі міста-держави. У Московії державним утворенням вважалось лише Велике князівство з підлеглими землями. А Московське князівство було створене ханом Менглі-Теміром лише у 1272 р., а статус Великого князівства отримало лише при Івані Калиті від хана Узбека. Та й не в голові тоді була Москві, за словами С.Соловйова, «только что возникшей из ничтожества», Руська державність. Ідея «спадкоємності» виникла у них аж у самому кінці XV століття за Івана III.

У 1240 році Батий при підтримці Всеволодового сина Ярослава – Переяслав-Заліського князя (батька Олександра Невського), – доруйновує столицю колишньої Руської держави.

Близько 8-ми десятиліть бездержавний Київ був під монголо-татарським ігом, а приблизно з 1320 року (точність цієї дати рядом істориків береться під сумнів) входить до складу Литовсько-Руського князівства, правителі якого організують боротьбу за звільнення руських земель від ординців.

Увага! Прошу всіх забути советські казки про 300-літнє перебування «нашого отечества» під монголо-татарським ігом! То їхньому отечеству «іго» було таке миле, що трималось там три століття. Наші предки під проводом князя Гедиміна та при допомозі литовських і білоруських лицарів звільнили від ординців Київ та всі українські землі, окрім Поділля, до 50-х років XIV ст., а Поділля – у 1362 р., під проводом князя

Ольгерда. Тоді ж ординці були вигнані й із Причорноморських степів.

Офіційною мовою Литовсько-Руського князівства стала книжна мова Русі, тобто церковнослов'янська мова, яка хоч за три з лишком століття й значно наблизилась до розмовної мови русичів (руської), але тотожною їй, звісно, не стала.

XV-XVI століття стають для наших предків періодом піднесення національної самосвідомості й самоосмислення. Цьому сприяє, по-перше, європейський ренесанс з його бурхливим розвитком наук, в пошуках яких все більше наших земляків відправляються в європейські університети, звідки привозять не тільки нові знання, а й нові ідеї, новий спосіб мислення. Ті з них, хто виявив особливі наукові здібності та таланти, залишаються в Європі з огляду на притаманну європейській науці латиномовність, не використовувану в Україні. Однак, залишаючись вдалині від рідного краю, більшість із них намагається засвідчити перед світом своє походження, свою національну належність.

Так серед яскравих представників пізньоренесансної латиномовної поезії бачимо Павла Русина із Кросна, Георгія Русина із Тичина, Яна Русина із Туробина, Григорія Русина із Самбора та інших. А знаменитий русин, що став ректором одного з найстаріших і найславетніших у той час – Болонського університету – астроном Юрій Котермак замість прізвища взяв собі назву рідного міста й підписував свої праці іменем Юрій Дрогобич.

Ще одним могутнім фактором піднесення національної самосвідомості стало створення перших національних мілітарних формувань – загонів українських козаків та козацьких Січей за Дніпровими порогами.

Сильним поштовхом до усвідомлення себе окремим старожитнім народом став Гродельський акт (1413 р.), а далі Люблінська унія (1569 р.), що загрожувала повним ополяченням та окатоличенням цього старожитного народу в єдиній Речі Посполитій, яка утворилася після об'єднання Польщі та Литовсь-

ко-Руського князівства, руська частина якого після поразки у Вількомирській битві фактично вже ігнорувалася.

Із пробудженням усвідомлення своєї національної самобутності, посилюється й інтерес до своєї самобутньої мови, яка, як ми пам'ятаємо, формувалась не на основі книжної церковнослов'янської, а на основі давньої усної мови, якою користувалися ще дохристиянські предки.

Мова ця, будучи живою розмовною мовою, постійно збагачувалася, відтворюючи зміни, що відбувалися в житті, яке ніколи не стоїть на місці, і все більше віддалялась від консервативної мови діловодства та застиглої мови Церкви.

Саме тому вже в XVI столітті з'являються переклади Старого й Нового Заповітів тодішньою українською мовою, серед яких Пересопницьке Євангеліє (1556-1561 р.), Волинсько-Житомирське Євангеліє (1571 р.), Новий Заповіт В. Нагалецького (1581 р.), Крехівський Апостол (1560 р.), переклад Нового Заповіту Луки із Тернополя (1569 р.).

Широке розповсюдження мають в Україні так звані Учительні Євангелія – збірники проповідей на євангельські теми, писані тодішньою українською, а не церковнослов'янською мовою. В Києво-Печерській типографії у 1627 р. була видрукувана «Постная Тріюдь», в якій усі Синаксарі були перекладені з грецької мови на українську ігуменом Тарасом Земкою, а ієромонах-учений Памво Беринда в післямові пояснював, що зроблено це на виконання слів апостолових: «В цекрві волю п'ять слів сказати зрозумілою для інших мовою, ніж масу слів – чужою».

Хочеться, до речі, нагадати сьогоднішнім безграмотним «борцям за чистоту православ'я», які розповідають бабусям казки про «канонічні» й «неканонічні» мови, що в XVI столітті, коли вчені-богослови значно краще за них розбиралися в канонах, правомірність перекладів богослужбових книг українською мовою ні в кого не викликала сумнівів. «Не погресишиа древнія Матфея Євангеліє от єврейська языка на еллінський переведши, такожди і гречеськія книги істолковаша на слов'ян-

ський – тимже і ми не погрішихом» - писав мудрий Беринда.

Таким чином, процес поступового переходу літератури, в тім числі й церковної, на живу розмовну українську мову, торкнувся всіх сфер українського буття. Давня мова народу почала витіснити привнесену церковнослов'янську, і до початку ХІХ ст. стала панівною мовою української літератури. Рудименти церковнослов'янщини довше зберігаються в канцелярського-діловому мовленні, що вдало висміяв І.П. Котляревський, нагородивши скаліченою її подобою свого пана Возного із «Наталки Полтавки».

В Московії процес формування мови йшов іншим шляхом. Якщо у нас церковнослов'янська (книжна, писемна) мова, хоч і частково відрізнялася від розмовної мови русичів, але в цілому була зрозумілою народу, оскільки і руська, і болгаро-македонська мови походили із спільного слов'янського кореня, – то принесена князями та київськими монахами в Заліську землю церковнослов'янська не мала нічого спільного з мовою угро-фінських племен, що заселяли всю територію майбутньої центральної Росії. Для угро-фінського населення вона була чужою й незрозумілою, і, ясно, що не могла стати для нього живою розмовною мовою аж до тих пір, доки начисто не витіснила рідну мову угро-фінів.

Тобто, якщо в Україні «старожитня» народна мова витіснила штучнонасаджену церковнослов'янську, то в Московії, навпаки, штучно насаджена церковнослов'янська витіснила природню «старожитню» мову угро-фінів. Сприяло цьому те, що правляча еліта (нащадки князя-авантюриста Юрія Довгорукого), як і сам Юрій та його оточення – вихідці з Русі, були іномовними. Іномовною була й Церква. Це формувало уявлення про престижність, «вищість» чужої мови, і кожен хто мріяв про те, щоб «поближче стати коло самих» (бодай у якості лакея чи підмітайла) намагався цю «престижну» мову сяк-так засвоїти. Зрештою, таких серед угро-фінів була дуже мала кількість, бо впродовж ряду століть адміністративні пости за-

ймали татари – ставленики ханів, а роль лакеїв «коло самих» виконувало боярство. Тому, як свідчать дослідження окремих російських же вчених, **в розмовній мові московського люду** навіть наприкінці XVI віку вживалось усього два слов'янських слова: «златъ» і «владыка».

Ситуація різко змінилася в XVII віці, коли завдяки насильницькому переселенню на Московію величезних мас слов'янського населення (майже поголовне виселення новгородців та псковичів після підкорення цих міст, у XVI ст.; вивезення 300 тисяч білорусів із захопленого у 1657 році Полоцька; залучення багатьох тисяч українського козацтва на будівництво Петербурга та Ладозьких каналів після смерті Хмельницького...) та широкому й настійному впровадженню слов'яномовної освіти через всестанові єпархіальні школи, училища і семінарії, повсюдно засновувані в безпросвітно темній Росії українськими вченими-просвітителями, забраними на Московію. А вони, українські вчені, майже півтора століття (до воцаріння Катерини II) очолювали всі російські єпархії від Новгорода й Архангельська до Тобольська й Іркутська, включно з Московською й Петербурзькою.

Сприяло засвоєнню угро-фінськими масами населення слов'янщини й впровадження єпископами-українцями обов'язкових при кожному богослужінні проповідей церковнослов'янською мовою.

Всі ці фактори сприяли появі на базі церковнослов'янської мови, розмитої значною кількістю угро-фінських та тюркських (300 років тісних контактів із татаро-монголами!), елементів того різновиду слов'янської мови, який став зватися «великим і могучим русским языком», ні велич, ні можуть якого я ні на мить не збираюсь заперечувати, б ж переконана, що **для кожного народу його мова – не просто Є, а й повинна бути і величною, і могутньою, і найпрекраснішою в світі, якщо це – народ, а не просто населення певної території.**

Але (любви, Боже, правду!..) при всій своїй красі, величі й

могутності мова ця є не руською, а російською, тобто (в перекладі) язык России – не русский, а российский! Бо руська мова (русский язык) – це мова давньої Русі, що стала основою української мови, - та мова, якою говорили наші предки русини ще в ті давні часи, коли на всій території майбутньої Росії (мається на увазі центральна її частина, а не пізніше захоплені землі) жив угро-фінський етнос і не звучало жодне слов'янське слово. **В часі, коли стала формуватися російська мова, руської як такої вже не було. Вона стала українською, сформованою на її основі.** Якщо б хтось захотів шукати витоки російської мови, що почала формуватися лише у I половині XVII століття, в давньоруській, то йому б довелося визнати, що «русский язык –это испорченный украинский» бо саме українську, ще й у той час (як і раніше) називали руською мовою (русским языком). Для прикладу наведу статтю із праці Мелетія Смотрицькогого «Граматики словенскія правильное синтагма» (1619 р.), в якій вчений дає тлумачення церковнослов'янських виразів **руською** мовою. Читаємо: *«Удержи язык свой от зла и усты своих, еже не глаголати лъсти.» – русски истолковуем: «Гамуй язык свій від злого, і вуста твої нехай не мовлять неправди».*

Якою мовою перекладено вираз? Вчений початку XVII ст. каже, що «истолковує» по-русски. Але ж це чистої води українська мова! Бо в тій мові, яку нині звать хитрим словом «русский язык», ніколи не було українських слів «гамуй», «вуста», «мовлять», «нехай», а лише те ж, що й у слов'янському тексті «удержи», «уста»; а замість українського «мовлять» чи «нехай», мало б бути російське «молвят» і «путь».

Отже, руською мовою ще на початку XVII століття зваляся та мова, що нині зветься українською, і яка до Московії жодного відношення не мала.

Базовою для формування російської мови стала не руська (давня мова предків українського народу), а церковнослов'янська, що була принесена київськими монаха-

ми-місіонерами, які в кінці XI століття здійснили перші спроби християнізації угро-фінського «заліського» краю. Цілком зрозуміло, що впродовж століть мова ця увібрала в себе велику кількість фінсько-татарських елементів як у лексиці, так і у фонетиці (як, до речі, наша давня руська мова увібрала безліч елементів польської й навіть німецької...), але в основі своїй залишилась церковнослов'янською мовою, якою були перекладені богослужбові книги. Академік В. Ягіч писав: *«Російський літературний язык из всех славянских языков самый близкий к церковнославянскому. Паутина последнего нигде не зацепилась так прочно и не пустила таких глубоких корней в народный и литературный язык, как в России»*.

У всьому правий академік, окрім одного: не запускала і не могла запускати коріння слов'янська мова в народну, що на всій території була угро-фінською. Вона просто спільними зусиллями держави й Церкви витіснила, знищила народну мову угро-фінів, внаслідок чого й виник на споконвічних угро-фінських землях «русский (тобто російський) мир» без автохтонного населення.

Нам же, як українцям, так і росіянам, однаково задуреним ідеологічними міфами, слід чітко усвідомити:

1. Жодної «спільної колиски трьох братніх народів» ніколи не було в природі. Всі три народи, які нині відносять до східнослов'янської групи, «колисалися» в різних державах, в різний час сформованих; мали різні витоки, різну історію й різні частіше ворожі ніж «братерські» взаємостосунки.

Якщо Київська й Полоцька держави сформувалися приблизно в один період (IX-X ст.) на основі союзів різних слов'янських племен, то перше державне утворення на території сучасної Росії було сформоване у XII столітті Юрієм Довгоруким – невдатним сином Володимира Мономаха, який, не домігшись уділу в Русі, змушений був шукати щастя в незайнятих Заліських землях.

Саме він є офіційно визнаним засновником Російської державності, а з'явився він в Заліссі («в землі народца меря», як

каже російський історик Д. Корсаков) приблизно у 1135 році, тобто наприкінці I половини XII ст.

Землі, на яких виникло це державне утворення, були заселені не слов'янськими, а угро-фінськими племенами. Мешкали тут **меря**, що займали самий центр сучасної Росії й центр створеної Довгоруким держави; південніше жила ерзя, північніше – **мордва, весь і чудь**, східніше – **черемиси** і т.д. **Всі вони перелічені в «Повісті врем'яних літ», де автор підкреслює, що це не слов'янські народи, які мають свою, не слов'янську мову.** Отже російська державність була заснована на угро-фінській землі, заселеній угро-фінським етносом. Щоб надати цьому державному утворенню скільки-небудь «слов'янського фейсу», російськими істориками була висунута версія про «перетікання слов'ян у XII – XIII століттях із Русі в Заліські угро-фінські землі, що, мовляв, і призвело до «ослов'янення» угро-фінів. Проте версія ця не підкріплюється ні жодним конкретним історичним прикладом, ні літописним свідченням, ні здоровим глуздом.

Справжнє ослов'янення Московії розпочалося в XVI – XVIII столітті, після завоювання Новгород і Пскова та вивезення мешканців цих міст на Московію й заселення на їх місце московитів; після дворазового взяття Полоцька та вивезення першого разу 60 тис. білоруського населення на Московію, а другого – 300 тисяч; після рекрутування багатьох тисяч українських козаків на службу в російське військо, на будівництво Північної Пальміри, на засипання північних боліт «благородними козацькими кістками» та після масового вивезення з України її інтелектуальної еліти в XVII – XVIII століттях.

2. Формування української і російської мов ішло в різний час і різними шляхами. Українська мова сформована впродовж віків на ґрунті живої розмовної мови, якою з незапам'ятних часів користувались слов'янські племена, що створили Київську державу, названу Руссю, звідки мова ця дістала назву руської мови, а народ – русичів або русинів. Є ряд свідчень, що

існувала і писемність руською мовою.

Проте з прийняттям християнства та завезенням богослужбових та ряду апокрифічних і світських книг, писаних болгаро-македонською (церковнослов'янською) мовою, та в ході боротьби з язичництвом, що супроводжувалось і знищенням дохристиянської культури, – мовою писемності та освічених верств населення Русі стає церковнослов'янська мова. Руська мова залишається усною, розмовною мовою народу, зберігаючись і розвиваючись разом із розвитком життя.

З кінця XV століття та протягом XVI – XVII разом з усвідомленням русинами (українцями) себе окремим «старожитнім» народом посилюється й інтерес до своєї старожитньої народної мови, яка починає витісняти церковнослов'янську. Цей процес особливо посилюється у XVIII столітті, коли виникає загроза повного поглинання Русі-України новоствореною Російською імперією, яка, привласнила навіть назву давньої Київської держави, (щоправда в грецькій інтерпретації слов'янського слова Роусь) і настійно проводила політику «стирання граней», твердячи, що русини і россіяни – «один и тот же народ», а отже, мають на давню руську спадщину однакові права.

Першою спробою в художній літературі заперечити цю тезу була «Енеїда» Котляревського, по-перше, написана живою народною мовою, яка різко відрізнялась як від народної мови новоявлених росіян (у якій і нині, заїхавши в глибинку Рязанщини чи Тульщини, українець далеко не все зрозуміє...), так і від того різновиду церковнослов'янської мови, що була мовою російської літератури. по-друге, твір був вщерть насичений яскравими деталями українського побуту, рисами українського народного характеру та світогляду, відмінними від російських. Ще різкіше підкреслив цю відмінність у побуті двох народів Квітка-Основ'яненко в «Салдацькому патреті» (хто не читав – прочитайте!) та інших творах. Очевидно ж, і слово Україна – хоч і вживане народом ще з давніх-давен, але не стосовно

всієї території держави, - замінило собою давню назву Русь, з потреби народу відмежуватись від настирного сусіда, який украденою назвою намагався прикрити своє нахабне зазіхання на чужий спадок. На жаль, вийшло так, що предки наші, відмовившись від своєї споконвічної назви, тільки допомогли московським ошуканцям досягти своїх нечесних цілей та дали привід різним невігласам запитувати, «откуда взялся этот нерусский народ?». За кілька століть приховування правди та імперського зомбування на це запитання не всі, навіть розумні люди, знаходять сьогодні відповідь...

3. Оскільки корінне угро-фінське населення майбутньої Росії руської мови не чуло й не знало, а розмовляло племінними діалектами угро-фінської мови, то мова руська ніяк не могла стати ґрунтом для формування нової мови на території мешкання угро-фінської спільноти, як не могла стати таким ґрунтом і мова корінного угро-фінського населення, зневажувана аристократичними колами й зовсім чужа численним масам слов'ян, насильно переселеним у XVI-XVII ст. до Московії, тепер названої Росією. Базовою для формування єдиної спільної мови всього населення могла стати лише така, яка б була знана, або хоча б знайома усім мешканцям держави. Такою мовою була церковнослов'янська, тобто стара болгаро-македонська мова, що за віки свого функціонування в різномовному оточенні зазнало безліч і угро-фінських, і тюркських, і руських впливів, і вже була, як твердив академік Фортунатов, надто далека від мови святих Мефодія і Кирила, але в основі своїй все ж залишалася болгаро-македонською (або церковнослов'янською) мовою.

Саме ця мова, доповнена елементами угро-фінських діалектів, тюркської, білоруської, української мови, стала основою мови російського народу – російської мови, або кажучи по-російському – російського язика.

Те, що цей ЯЗЫК з ошуканською метою (щоб люди вважали, що саме він і є «языком древней Руси») був «під шумок»

названий русским, як російська Церква – «русской Церковью», а самі росіяни – не російським, а «русским» народом, - нічого не міняє. Я можу назватись Єлізаветою Другою, але англійською королевою від цього не стану, а ви, мої любі читачі, хоч би й назвали себе Рокфеллерами, на жаль, не намацаєте від того мільйонів у власній кишені, хоч, щиро кажучи, я б вам усім того від душі бажала...

Проблема не в тім, як назватися, а в тім, щоб знати, ХТО ТИ Є НАСПРАВДІ. А ще в тому, щоб мати волю і сміливість завжди, в будь-яких умовах БУТИ СОБОЮ, відстоювати свою гідність і честь, своє місце в житті та в історії.

«Чорноморські новини» 7 листопада 2015 р.

СЕВЕРНЫЙ СОСЕД – И МЫ (Мифы как обоснование исторического мародерства)

*«Путь обагрив людскою кровью,
Летела тройка сквозь века
Назад, во мглу к средневековью.
И вот опять несется вспять
Сквозь буреломы и ухабы.
«Умом Россию не понять»...
Себя понять – давно пора бы».*

Наум Коржавин

I. Миф «О трех славянских братьях из одной колыбели»

Когда-то в очень интересной книжке «Сказки и мифы Океании» я прочла следующее: «Отца у Квата не было. Была только мать. Она была камнем у дороги. Камень раскололся, и из него вышел Кват »

Так рассказывает народ океанийского острова Новая Британия о происхождении своего прародителя. Удивляться не стоит. Ведь почти все дикие народы с «дологическим мышлением» придумывали себе мифы о своем происхождении. Предок, вышедший из матери-камня – это еще куда ни шло... Жители острова Банке вообще искренне верили, что их предками были... кокосовые орехи!

Когда читаешься таких сказок, то уже совсем не удивляешься, узнав, что народ, сформировавшийся в угро-финских землях, где издревле жили меря, ерзя, мокша, мордва, весь, чудь и другие угро-финские племена, вдруг уверовал в то, что его предками являются... славяне! Что же в этом удивительного, в самом деле? Славяне – это же все-таки не кокосовые орехи!..

Да и не все ли равно, кто и какими сказками душу радует? Чем бы, как говорится, дитя ни тешилось – лишь бы не плакало...

Но «дитяtko» это на диво каверзным уродилось! Мало того, что в чужую колыбель залезло и устроилось в ней с комфортом, а еще и разбойничает: дескать, «Мое все это! В сказках моих сказывается, что всегда моим было!»

Ему бы – дитяtkу злокозненному – по ручкам загребушим надавать надо бы... А мы ходим вокруг на цыпочках да те же сказки повторяем.

Вот совсем недавно в статье солидного ученого в нашем любимом «Дне» читаю: «Етнічно споріднені племінні союзи східних слов'ян, назви яких донесли до нас літописи, дали життя трьом сучасним народам – українцям, росіянам і білорусам».

Это мы, конечно, знаем «еще с пеленок» как неопровержимую истину, и у нормальных людей по этому поводу никаких вопросов не возникает: аксиомы не нуждаются в доказательствах...

Но я «с пеленок» была... ну... скажем... «ненормально любознательной» девочкой, не доверяющей аксиомам, и меня бесконечно интересовал вопрос, на который никто до сих пор не дал мне вразумительного ответа: А какие именно восточно-славянские племена «водились» на территории нынешней России в IX-X веке (или позже...), и где, в каких древнерусских летописях можно найти их названия?

Государство с центром в Киеве, позже названное Русью, создали племенные союзы полян, древлян, сиверян, тиверцев, уличей и т.д. – эти «дали жизнь» украинцам – народу, который извечно жил на земле своих предков русичей (русинов), унаследовал их обычаи, язык, культуру.

Племенные союзы кривичей, дереговичей, радимичей создали государство с центром в Полоцке – городе ровеснике Киева и дали жизнь белорусскому народу.

А какие союзы восточно-славянских племен причастны к созданию государства с центром в Москве или, на худой конец, в Суздале?

Как мне помнится, все летописи в один голос твердят, что вся территория центральной России – фактически все «Золо-

тое кольцо» и дальше на восток и на север – это древний ареал обитания угро-финских племен, а если взять во внимание исследования историка XIX в. Д. Корсакова, карту археолога

С.А. Уварова, не так давно опубликованную В. Белинским, то придем к выводу, что все, издавна известные города России возникли не на славянских территориях, а на земле угро-финского народа меря.

Да и то сказать: если бы на нынешних центральных российских землях где-то в XI-XIII веке (не говорю уже о IX-X) «водились» славяне, то зачем российским историкам понадобилось бы сочинять столько мифов о появлении в этих землях великороссов-славян?

Ведь приводимый в упомянутой статье погодинский миф о великороссах-полянах, «построивших» Киев и «создавших» древнерусскую культуру, а потом бежавших от Орды в Суздальщину, еще ранее завоеванную Ордой, – не единственный в богатом арсенале российского исторического мифотворчества и, по правде говоря, не самый «колоритный». Куда «умилительнее» Карамзин! Пушкин его недаром «певцом величия российского» назвал. В своей «Истории...» он напел столько сказочных песен, что сама птица Сириин позавидует! Вот хотя бы эта:

«В России до введения христианской веры первую степень между идолами занимал Перун... Кумир его стоял в Киеве на холме... Перуновым именем клялись россияне...» [5, 35].

Следует ли напоминать читателям, что «до введения христианской веры» никакая Россия никому и в страшном сне не снилась?

На территории современной Украины существовало тогда языческое государство Русь, население которой никогда себя ни «россиянами», ни «русскими» не называло, а звалось русичами. В чужеземной интерпретации – русами, русинами, рутэнами, а иногда даже роксоланами...

На территорий же будущей Московии, которая как государственное образование появится вообще только в 1272 году (то есть почти через три столетия после «введения христианской

веры»), как и на Суздальщине, ставшей княжеством почти на полтора столетия раньше Московии, но где и до, и много-много позже «введения христианской веры» россияне тоже как-то не водилось, поскольку территории эти были заселены угро-финскими племенами, в частности, народом меря, который вообще не знал антропоморфных богов, а поклонялся священным камням. Так что Перуновым именем не только россияне (о которых мир услышит в XVIII в.), но и даже их предки отнюдь клясться не могли.

Ну, а то, что Киев, ни до «принятия христианской веры», ни после, в Россию не передвигался, – это уважаемые читатели и сами понимают.

Но чего только не «пропоешь» ради утверждения идеи «общего отечества» и «общей истории», будучи российским историком!..

Запросто решает Карамзин и проблему «славянизации» угро-финских племен. Пересказав легенду о «приглашении варягов» и правлении Рюрика на угро-финских землях, Николай Михайлович пафосно провозглашает: **«Память Рюрика как первого самодержца Российского осталась бессмертною в нашей истории, и главным действием его княжения было твёрдое присоединение некоторых финских племён к народу славянскому в России, так что весь, меря, мурома наконец обратились в славян, приняв их обычаи, язык и веру»** [5, 43].

Вот так-то, уважаемый читатель! Если поверить в то, что «пропел» историк, то выйдет, что «Россия», населенная славянским народом, существовала уже в 862-879 годах (время правления легендарного Рюрика), и именно к ее славянскому народу «российский самодержец» твердо присоединил финские племена. Вот только неизвестно: а где же находилась эта сказочная Россия???

Ведь, согласно с легендой, Рюрик правил именно в тех землях, где жили эти самые чудь, меря, весь, мурома и т.д. Единственным славянским племенем, входившим в Рюрикову державу (если такая и существовала когда-либо...), – были новгородские словене. Но в Новгороде в те времена России точно не было! Как известно, князья московские сам Новго-

род присоединяли «к России» путем его полного трехразового уничтожения. Но такое «присоединение» осуществлялось аж в XV-XVI вв. – дважды при Иване III, а окончательно – при Иване IV (Грозном) в 1569 году. Да и тогда присоединяли его не «к России», о каковой в те поры еще «слыхом не слыхивали», а к княжеству Московскому.

Примечательно и то, что сами варяги (пришельцы из Скандинавии) никогда славянами не были. Так какой же резон был скандинаву Рюрику «обращать в славян» угро-финские племена и «приобщать их к народу славянскому» в несуществующей России? Ведь ни языка, ни обычаев, ни веры славян он сам не знал! Ну, представьте себе на минуточку, дорогой читатель, что мы с вами вдруг оказались бы в джунглях и стали правителями какого-нибудь дикого племени Мумбу-Юмбу. Мы бы стали «обращать» их в китайцев или японцев?... Думается, что уж если бы «втемяшилась в башку блажь» обращать их в кого-нибудь, то обращали бы в украинцев!

А норманин Рюрик вдруг с какой-то радости угро-финнов в славян обращать начал! Более чем странно...

Но Бог с ним, с Рюриком! Может он перед тем, как к угро-финнам идти, чтобы, в угоду Карамзину, в славян их обратиться, где-нибудь какие-то курсы славяноведения прошёл... Мало ли что в российской истории оказаться может!...

Да вот недолга: «твердо присоединенные к славянскому народу» и еще в IX веке перенявшие (от скандинава Рюрика!) «славянские обычаи, язык и веру», те же весь, меря, мордеа, мурома и в XII веке остаются неславянскими народами, со своим, неславянским языком. Читаем, что по этому поводу пишется в «Повести временных лет»: *«На Белом озере сидит весь, а на Ростов-озере – меря. А по Оке-реке – мурома (славян-вятичей подобный Нестор на Оке-реке почему-то не знает – Г.М.). И черемисы отдельный народ, и мордва отдельный народ. Ибо это только и есть славянский народ: поляне, древляне, новгородцы, полочане, дереговичи, северяне, бужане... и еще же волыняне. А то – иные народы, которые дань дают Руси: чудь, весь, меря, мурома, черемисы, мордва... Эти имеют свой язык»* [9.6].

Как видим, Рюрикового «обращения угро-финнов в славян» преподобный Нестор как-то не заметил... Впрочем, очень может быть, что это как раз последующие «исправители» и «корректировщики» истории не заметили это место в древней рукописи и не «подкорректировали» надлежащим образом, как не заметили и отсутствия на Оке-реке славян-вятичей.

Во всяком случае, более поздние ученики Карамзина уже стыдились так примитивно решать проблему «ославянивания» предков россиян. Они сочинили миф о «перетекании» славян из Руси в угро-финские земли.

Вот так, мол, жили-жили те славяне на благодатных черноземах (теперешних украинских землях), города, поселения строили, хлеб растили, а потом ни с того ни с сего «перетекать» начали. И не куда-нибудь, а в угро-финские дебри и болотистое безземелье, которое, как утверждает даже классик российской исторической науки В.О. Ключевский, и в XIII-XIV веке «на каждом шагу представляло переселенцу тысячи мелких опасностей, непредвиденных затруднений и неприятностей», где «господствующей формой расселения чуть ли не до конца XVII века была деревня в один или два крестьянских двора» [7, 56-57] и где, как утверждает уже другой, но тоже российский историк, «суровая однообразная природа не могла живительно действовать на дух человека... поднимать его выше ежедневного, будничного» [11, 226].

Ни одного конкретного примера такого «перетекания» не фиксируется, ни одной местности, года, ни одной причины, по которой люди срывались бы с насиженных мест и «перетекали за леса дремучие», не указывается, ни на один источник нет посылки... «Перетекали» – и все тут! Словно с ума «хором» сошли в одночасье...

Правда, В. Ключевский, отрицает массовое и одновременное «сумасхождение» славян-русичей. Он утверждает, что они «не вторгались в край финнов крупными массами, а просачивались тонкими струйками, занимая промежутки между финскими поселками» [6, 95]. Однако же перед этим сказано было историком, что славяне «поглотили» финские племена и об-

разовали вследствие этого поглощения «великорусское племя из элементов славянского и финского» [6.44]. Час от часу не легче!.. Оказывается, «тонкие славянские струйки» поглотили финское море. Умом этого, и вправду, не понять, но «верить» можно. Верили же обитатели острова Банке в свое происхождение от кокосовых орехов!

Все это богатое мифосочинительство, пытающееся объяснить «появление» славян в издревле угро-финском ареале, служит лучшим доказательством отсутствия славян на этих территориях. Ведь мифы и сказки (как их производное) появляются только там, где есть необходимость объяснить необъяснимое и доказать недоказуемое.

Попутно замечу и то, что сведения о наличии где-то на Оке «якобы славян» вятичей, на которых якобы «налезе» Святослав Игоревич в 965 году «идя на козары», у многих исследователей (и у меня лично) вызывают сомнение по нескольким причинам. Во-первых, каким образом крошечное племя могло оторваться от сородичей-славян и забрести в земли, заселенные угро-финнами? И каким образом, попав в абсолютно инородное и иноязычное окружение они не ассимилировались в угро-финском море?

Во-вторых: зачем толковый и целеустремленный Святослав, идя из Киева «на козары», располагавшиеся у Каспия, «залезе» на Оку? Это же надо одолеть почти полтысячи километров на север и более тысячи обратно на юг! Ведь из Руси в Хазарию – прямой путь – наискосок к Хазарскому (Каспийскому) морю, в Астраханские степи!

И в-третьих: куда так срочно исчезли эти якобы славяне-вятичи? Ведь им, если они существовали, должна бы принадлежать ведущая роль в образовании «славянского» государства в Приокском регионе – Москва-река ведь приток Оки, а не Ангары и даже не Урала! Но о вятичах-славянах начисто забыли не только Святослав, якобы обложивший их данью, но и те, кто некогда «поселил» их на Оке.

Всего сказанного, думается, достаточно, чтобы навсегда забыть миф о славянах, «перетекших» из Руси и заселивших в

X-XIII веках угро-финские земли в таком количестве, чтобы из «элементов славянского и финского образовать новый народ – великороссов».

Поэтому по меньшей мере странно читать о том, что во II половине XII века, когда формирование украинской и белорусской народности в основном завершилось, «начинает зарождаться и выходить на историческую арену российская народность» (Г. Півторак «Історична правда проти імперської облуди» (День №187-188, 16-17 жовтня 2015). «Вона формувалася, – пишет историк, – далеко від середньої Наддніпрянщини й зазнала істотного впливу місцевих угро-фінських племен». Все понятно.

Не понятно главное: а из какого этноса начала в XII веке формироваться российская народность? Какой же этнос, подвергшийся угро-финскому влиянию, стал основой ее формирования? Выходит – славянский? Не могли же угро-финны сами своему влиянию подвергаться!..

Опять возникает все тот же вопрос: а откуда он взялся в угро-финских землях, этот славянский этнос в таком количестве, чтобы стать основой для формирования новой, дотеле неизвестной народности?

Весьма логичные и убедительные (а при том и откровенно смелые) рассуждения о половом и социальном составе славян-переселенцев в Залесские земли ни в коей мере, однако, не убеждают что вследствие женитьбы славян-переселенцев на угро-финках возникла «своєрідна етнічна людність, що являла собою переважно ослов'янених угро-фінів, яка і стала основою російської народності» (там же).

Во-первых, как вполне резонно, отмечает сам автор работы, мужчины-одиночки, женясь на местных женщинах угро-финках сами перенимали их обычаи и бытовую культуру, а не навязывали им свою, славянскую, то есть не ассимилировали угро-финок, а сами ассимилировались под их воздействием, что вполне логично.

Во-вторых, из числа переселенцев, женящихся на тамошних женщинах и оседающих в Залесье, следует сразу исклю-

чить купцов, церковнослужителей и монахов-проповедников веры Христовой. Купцов – потому что они временные, заезжие «гости», вряд ли оседающие в полудиких, некомфортных условиях Залесья. Церковнослужители – изначально люди семейные и им в земле мерской (от слова меря – народ, населявший Суздальщину) нечего было делать, разве что изредка забегал сюда какой-либо поп-расстрига...

Со II половины XI века стали здесь появляться Киево-Печерские монахи, движимые подвижническим стремлением просветить полудикий край светом Христовой веры и, как правило, изгоняемые или даже убиваемые здешними «язычниками, упорными и дикими» [11, 59]. (Факт, заметим в скобках, сам по себе опровергающий еще один весьма распространенный миф о «тысячелетнем» крещении России. Ведь если Суздальщина и в конце XI века убивала миссионеров, прибывших с крестом, а о Москве во время крещения Руси еще слыхом не слыхивали, то какие российские территории могли быть крещены в 988 году?! Новгород? Но он в те времена был самостоятельным славянским государством, признающим в определенной мере протекторат Киева, но Русью себя не считающим.

Кстати, не слишком далеко от Москвы – километрах в 200-х – 300-х по шоссе Москва-Рязань стоит памятник св. мчн. Мисаилу, колыями забитому мордвинами-язычниками при попытке «в святое крещение их приводити»... **в 1656 году!**

То есть, в середине XVII века в самом сердце России, согласно мифам крещенной еще в 988 году (значит, через 768 лет после крещения?), процветает агрессивное и непоколебимое язычество, а она уже объявила себя «третьим Римом» и хранильницей «чистоты православия»!!!

Но возвратимся в более древние времена и заметим, что приходящие в Суздальщину (землю народа меря) монахи, даже если и оставались живы, то никак не могли повлиять на генофонд этой земли, так как монашество предполагает celibat.

Где-то в 1135 году пришел сюда Юрий Долгорукий, основавший здесь Ростово-Суздальское княжество – первое государственное образование на территории будущей Московии,

названной Россией в XVIII веке.

Пришел он сюда не сам, а, ясное дело, с дружиной, очевидно, немногочисленной, так как в Руси он владел небольшим городком (Городец Песочный), где, видимо, большую дружину набрать было не из кого.

Даже если предположить, что все Юрьевы дружинники были славянами, а не чужеземцами-наемниками, даже если представить, что все они были сексуальными гигантами, – то и тогда осуществить процесс «превращения угро-финнов в славян» они не смогли бы: ведь угро-финны тоже кастратами не были, и «славянский субстрат» какой-то сотни – второй князь их дружинников никак не мог превысить угро-финского.

Если учесть все, доселе сказанное (а не учитывать его невозможно), то вопрос о принадлежности великороссов к славянскому этносу вообще должен бы вызывать очень большие сомнения. Более того, ответ на этот вопрос должен бы быть категорически отрицательным, вопреки сказке о «трех славянских народах-братьях» из «общей колыбели», которую (сказку) до сих пор повторяют солидные ученые, несмотря на ее абсолютную бездоказательность.

Но пусть не спешат оскорбляться моими словами шовинисты, считающие, что угро-финны чем-то хуже славян, и напроць отказывающиеся от своих предков, – я не отрицаю присутствия славянского (и даже славяно-русского!) субстрата в этногенезе великороссов.

«Переток» славян «из Руси» в Московию все-таки был. Только было это не в X-XIII веках, как учит лживая имперская история, а гораздо позже: в XVI-XVII и последующих веках, когда Руси как государственного образования давным-давно не было.

Первый такой «переток» был связан с выводом в Московию недобитых псковитян и новгородцев, после завоевания этих независимых княжеств.

Второй могучий «переток» славян в Московию связан с Ливонской войной и взятием Иваном IV Полоцка. Тогда в Московию было вывезено, как утверждает автор «Хроники Евро-

пейской Сарматии» Ал. Гванини, более 60 тысяч славянского населения Белоруссии, а во время войны 1654-1657 года Алексей «Тишайший» и патриарх Никон подписали постановление о принудительном переселении в Московские земли 300 тысяч жителей Белоруссии. Тогда из Полоцка вывезли всех ювелиров, оружейников, резчиков по камню и дереву, строительных дел мастеров, печатников вместе с типографиями.

Где-то я читала (не могу, к сожалению, сослаться на источник...), что именно эти несчастные были создателями знаменитой Грановитой палаты в Кремле.

«Переток» украинского населения тоже исчисляется в это время сотнями тысяч крестьян и казаков, угнанных на строительство Северной Пальмиры, Ладожских каналов, забранных в рекруты, а также сотнями певцов, музыкантов, художников, ученых, либо насильно увезенных в Московию, либо одержимых идеей подвижничества и просветительства, и уехавших добровольно. А сколько ценного «генетического материала» дала украинско-польская шляхта, ставшая на службе у царя «российским дворянством»!

Таким образом из униженных и презираемых, отлученных от своей собственной земли и собственной культуры угро-финов; из кочевников-татар, привыкших к беспрекословному повиновению и постоянному расширению территории обитания; из насильственно отторгнутых от собственных корней пленников-славян и начал в XVI-XVII веке формироваться великорусский народ.

Тесный симбиоз местной (княжеской) власти с ордынской государственной вместе с рабским менталитетом народа способствовали тому, что основой государственного правления в Московии стала тирания и деспотизм, а основой геополитики – всемерное расширение территорий путем завоевания и подчинения соседних земель и народов. Эти основы и сегодня остались в России незывлемыми. К сожалению...

Насильственное переселение многих тысяч новгородцев, псковитян и белорусов и массовое привлечение на работы в Московию украинцев, как и белорусы, разговаривающих на

древнерусском – родственном церковнославянскому, бывшему в Московии языком Церкви и государственного деловодства, вместе с распространением принесенного украинскими святыми проповедничества на славянском языке и повсеместного учреждения ими епархиальных школ и училищ, – способствовало все более широкому внедрению славяно-русской лексики и грамматических форм в разговорную речь москвитов, вследствие чего и сформировался язык великороссов — церковнославянский в своей основе, но впитавший в себя множество лексических и фонетических элементов финского и татарского языков.

Таковым вкратце есть генезис российского народа и русского языка. Если к тому же учесть «перетоки славян» в советское время при целенаправленном размывании этнических особенностей и усилении Российской державы «генетическим потенциалом» украинского народа, то отрицать наличие славянского субстрата в российском народе, очевидно, не представляется возможным. Но процесс интенсивного «ославянивания» московского люда начался не ранее конца XVI – начала XVII века, и искать корни великороссов в Киевской «колыбели» – дело крайне бесперспективное и бессмысленное.

2. Миф о «едином Отечестве» и «Руси» Московской.

Еще одним стереотипом, от которого мы никак не можем избавиться, есть миф об «общем Отечестве» и якобы некогда существовавшей «Руси» Московской.

Этот миф настолько въелся в подсознание, что даже те, кто абсолютно объективно и доказательно отрицает какую-либо общность между Русью и Московией, фактически повторяют этот миф в номинациях. Эта «болезнь» тянется еще от Н. Костомарова, свою работу о коренном различии этнопсихических черт украинцев и россиян озаглавившего «Две русские народности», хотя суть работы сводится собственно к доказательству «нерусскости» одной из исследуемых народностей.

Одна из первых, как мне кажется, книг, посвященных различиям в историческом развитии двух народов, вышедшая в независимой Украине, называлась «Две Руси», хотя самое гожее название для нее было бы: «Русь историческая и самозванная». Профессор С. Кульчицкий землю Залесскую (Суздальщину и более позднюю Московию) последовательно называет «Северо-Восточной Русью», указывая, однако, что слово Русь применительно к Московии начало употребляться в Украине лишь в XVII веке и объясняя такой «подарок» Москве надеждой украинцев на ее помощь и защиту в борьбе против экспансии католицизма.

Сама Московия назвала себя Русью несколько раньше – при Иване III, княжившим на Москве в 1462-1505 г.г. и впервые в истории присвоившим себе титул Государя всея Руси, который и не снился ни одному из предыдущих владык ни Суздальщины, ни Московии.

Впрочем, и потребности в этом у них не было. Побратимские узы родоначальника династии Московских князей Александра Невского с Батыевым сыном Сартаком (которые, по словам Льва Гумилева, почитались у ордынцев «выше кровного родства» [12.132-133]) давали Московским князьям возможность с помощью ордынских войск расширять территорию ничтожно малого вначале Московского княжества за счет соседних земель, обогащаться за счет «присвоения значительной части дани, собираемой для хана» [5.412] и быть вполне довольными положением владетелей привилегированного ордынского улуса.

Иное дело – Иван III, княжить которому пришлось в период окончательного падения Ордынского государства и, несмотря на свое богатство и силу, официально признать себя вассалом Крымского ханства – правопреемника Орды (ежегодную дань Крыму, т.наз. «поминки», Московия платила до 1700 года).

Такая роль, естественно, не могла удовлетворять амбициозного, умного, сильного и коварного Ивана III, любым способом пытающегося занять определенное место на общеевропейской исторической арене.

Но с чем могла предстать на этой арене Московия как са-

мостоятельное государство после развала Орды? С историей и культурой народа – аборигена? Но историю угро-финских племен, на чьей земле возникло первое государственное образование будущей Московии, никто никогда не исследовал, а ростки народной угро-финской культуры, которые, несомненно, имелись и о которых некоторое представление дают сказки Пушкина, сплошь основанные не на русском, а на угро-финском (мерянском, ижорском, ерзянском) фольклоре, – до XVI века были напрочь затоптаны. Даже слово мерский – относительное прилагательное от названия народа меря – приобрело резко отрицательное качественное значение (мерзкий).

В наличии имелась ордынская история, традиция и культура, которая и была настоящей историей и культурой Московского государства, созданного Ордой и расширенного с ее помощью. С таким багажом идти «в Европу», трактовавшую Орду как дикое, варварское государство, было невозможно. Нужна была «своя», причем древняя и не связанная с ордынским происхождением история. Такую историю можно было только украсть.

Член-корреспондент Академии наук СССР В.Т. Пашуто говорит об этом времени: **«Идейным стержнем летописей и литературной публицистики все явственнее становится мысль о преемственности власти и прав московских государей от киевских великих князей. В противоположность настойчивой зарубежной пропаганде русская публицистика развивает тезисы о преемственности власти и исторических прав московских государей, вознося их в наследники византийских василевсов и римских императоров»** [4.4].

Это высказывание не только подтверждает, что воровская идея присвоения древнерусского наследства появилась у москвитов только в XV-XVI веке, но и свидетельствует как о «глобальности appetitов» московских владык, так и о том, что тогдашняя Европа, **знавшая историю своего времени значительно лучше, чем мы знаем ее сегодня**, категорически отметала московские претензии на «преемственность власти и исторических прав» от василевсов и императоров великих империй «конюхами, слизывающими пот с грив ханских коней»,

– как были названы московские правители в книге о родословной князей Московии, несколько позже вышедшей в Германии.

Кстати, Н.М. Карамзин утверждает, что во время т. наз. Ливонской войны книга эта с уничижительным посланием была передана Стефаном Баторием Ивану Грозному.

Именно с XVI века государственной идеологией Московского княжества, а позже и Российской, и Советской империй становятся мифы об «общеславянских корнях», «общем отечестве», «общем народе» с «общим языком и культурой».

«Средством политического воспитания общества, – пишет известный российский академик Д. Лихачев, – stanno летописи», которые, добавим от себя, как грибы после дождя, начинают «отыскиваться» именно в то время, когда у московских правителей возникла потребность в обосновании «власти и прав» на наше историческое наследие.

«Именно на основании летописей, – утверждает академик, – московское правительство безо всяких колебаний заявляет свое право на господство над старыми «отчинами» московских князей – Киевом, Смоленском, Полоцком, Черниговом» [9.96]. А несколькими строками ниже сам же пишет: **«Московское правительство усиленно развивало летописание и пользовалось историческими ссылками и свидетельствами летописей в масштабах и с искусством, которому не могли противопоставить ничего равного противники Москвы» [там же].** Выходит так, как говорил некогда известный эстрадный персонаж Тарапунька: **«Сам сочинил – сам напаять выучил!..».** Сами составляли летописи и сами на них же ссылались! Ясное дело, что до такого ни один «противник Москвы» не дошел бы... Наглостью, вероломством и ложью Москву до сих пор превзойти невозможно.

Не отрицает академик и фальсификаций при формировании так называемых «летописных сводов», целью которых было соединение древних киевских, галицких, черниговских, новгородских летописей с более поздними суздальскими и владимирскими, чтобы вышла «общая история» «общего отечества», – недаром же ни одна древняя летопись в ее пер-

возданном виде до нас, практически, не дошла – все только включенные в «своды». Даже оригинал «Начальной русской летописи», приписываемой преподобному Нестору, «потерялся», хотя его видели уже в XVIII веке в руках у «просвещеннейшей» императрицы Екатерины II. В последний раз видели... Потом – только в копиях, включенных в своды.

«Подбор сведений в летописании, – говорит Д. Лихачев о составлении сводов, - был не случаен. Летописные своды составлялись в результате тщательно продуманной работы летописцев, подбиравших материал с позиций определенной политической идеологии... Политическая идея, вкладываемая в своды, выражалась в самом подборе материала..., пропусках тех или иных исторических известий. Переработка летописного материала (читай «откровенная ложь и подмена сведений» Г.М.) могла быть допущена составителем свода лишь по очень веским основаниям», – утверждает академик [9.98]. А что в то время могло быть «более веским основанием» чем желание правителя, да еще в Московии, где кровь людская лилась реками и по менее веским основаниям, чем «определенная политическая идеология».

С наступлением «просвещенного» времени Петра I и Екатерины II начинается поиск и изъятие из всех монастырей древних рукописей по всей территории обширной империи, чтобы, Боже сохрани, нигде не вынырнула древняя не сфальсифицированная рукопись. Эти старинные книги подчищаются, исправляются, сообразно с идеологическими потребностями. Что не поддается исправлению – «теряется», как «потерялся» уже упоминаемый оригинал «Повести временных лет», который, как утверждает статс-секретарь Екатерины II А.В. Храповицкий, императрица держала в руках в его присутствии. Так «исчезла» и крамольная для «определенной политической идеологии» история Татищева, а вслед за нею – и все источники, на которые ссылался историк.

При таких массовых «пропажах» старых рукописей абсолютно странным выглядит и массовое же «нахождение» уже упоминаемых летописных сводов XIV-XV вв., (если верить их

датировке), «спаянных острой политической мыслью» об «общем отечестве трех братских народов» и «приоритетной роли в нем великой России», которая, как оказалось, была «Великой» уже тогда, когда ее еще и в природе не существовало.

И все же, при всех многочисленных правках, пропусках сведений и откровенных фальсификациях, в летописях осталось много явственных свидетельств того, что во время существования государства Русь с центром в Киеве ни враждебная к ней мерская Суздальщина, ни, не менее враждебная, ордынская Московия, возникшая как княжество уже тогда, когда это государство фактически прекратило свое существование, ни даже издревле тяготеющая к Руси Новгородщина, – Русью не были и даже никогда не назывались ею.

Думается, что десятки раз приводимые мною (и не только мною) летописные высказывания по этому поводу должны бы убедить каждого логически мыслящего человека, что если летопись фиксирует поездку князя или епископа из Руси в Суздаль или из Новгорода в Русь, то речь идет о землях и городах, лежащих вне пределов этой самой Руси. Ведь не говорим же мы, что из Одессы едем на Привоз, а из Пересыпи в Одессу. И если слышим, что тетя Сара или Мария выехала из Жмеринки в Бердичев, то, даже не зная, где они находятся, тут же понимаем, что Бердичев – это не Жмеринка.

Однако, логика у нас почему-то не срабатывает, когда читаем:

«В лето 1149. Иде епископ Нифонт **из Новгорода в Русь**»

«В лето 1155. Юрий (Долгорукий – Г.М.), иде из Суздаля на Русь и прииде Киеву.

«В лето 1180. Иде князь Святослав со половцы и черниговцы **из Руси на Суздаль ратью**».

Поневоле вспоминается фонвизинская барышня, восторженно спрашивавшая своего кавалера: «Как?! Вы были не только в Париже, но даже еще и во Франции?!»

Но ведь наши давние летописцы-книжники не были такими неучами, как московская барышня XVIII века. А между тем они последовательно сообщают, что в 1174 году, убив Андрея Суз-

дальского (Боголюбский который...), **суздальцы и ростовцы посылают в Русь послов** просить на княжение князей Ростиславовичей, а в 1178 году Мстислав Ростиславович отговаривается от Новгородского стола тем, что «не сможет Русской земли забыть».

В 1135 году Изяслав Мстиславович, пришедший по просьбе Новгородцев защитить их от нападок Юрия Долгорукого говорит: «На него я пришел, **оставив землю Русскую**, ради вас и обид ваших».

А сам Юрий в этом же году, в Суздале сидя, сокрушается: «Видимо, **нет части в Русской земле для меня и детей моих**... Если бы Суздаль был «Русской землей», то чего было бы сетовать Суздальскому князю?!

Таких «пассажей» в летописях множество. Да и сами российские историки позапрошлого века, хотя в общем и целом не имели возможности уклоняться от «позиций», как говорил Д. Лихачев, «определенной политической идеологии», все же осознавали, что в угро-финских Залесских землях ни догосударственного, ни государственного периода «русским духом» и не пахло.

«**Ростово-Суздальская область**, – пишет Дм. Корсаков в изданной в 1876 г. работе «Мера и Ростовское княжество», – **при Юрии Долгоруком (это XII век – Г.М.) целиком совпадала с землей народа меря**... «**Основой населения страны**, – пишет К. Валишевский уже о более поздних временах, – **повсеместно являлось финское племя**» [1.16]. Может когда-либо, до образования Суздальского княжества на этой земле «присутствовала» Русь? Ан-нет! «**Это была страна, лежащая вне старой, коренной Руси, и в XI веке она была более чужеродной, чем русской страной. Населяли ее мурома, меря, весь...**» – пишет В. Ключевский [7.41].

Да и в современной монографии, изданной Академией наук РФ читаем: «В источниках X-XIII века Русью именовались территории Среднего Поднепровья, а позднее – православные земли, входящие в состав Речи Посполитой. Исторически эти земли охватывали территории современной Украины и Белоруссии...» [3.15-16]. Наша же наука, подобно фонвизинской барышне, не знающей, где находится Париж, а

где – Франция, упорно твердит о какой-то, не ведомой ни князьям, ни летописцам Северо-Восточной Руси, появившейся в XVI-XVII веке в бредовых идеях исторических мародеров и ставшей ключевым понятием для обоснования и легитимизации мародерства и околпачивания народа.

...И если сегодня по нашей земле ползают российские танки, и российские «Грады» рушат наши города и поселки, убивают наших сыновей и братьев, то вина в этом не только тех, кто лавировал между коммунизмом и демократией, как между струек дождя, и кто в безвоздушном пространстве искал «национальную идею». Вина в этом лежит и на наших ученых-гуманитариях, которые десятилетиями раболепно подпевали имперской лжи, формирующей духовных калек с комплексом несостоятельности, неполноценности и исторического убожества своего народа и своей страны, а ныне, вместо того, чтобы вернуть народу украденную у него правду истории, отбодряются «спасительной» полуправдой, набросив флер «деполитизации», мнимой «объективности» и «толерантности».

Да, основой геополитики России (под каким именем она ни выступала бы: хоть Суздальского, Московского ли княжества, хоть Российской, хоть Советской империи), – всегда была агрессия, а если вспомнить о четырех походах на Русь в первые 19 лет существования Суздальского княжества, два сожжения Киева (1169 и 1203 г.г.), судьбу Новгорода, Пскова, Твери, Рязани, Казанского и Астраханского царств, Среднеазиатских государств, Сибири и т.д. – аж до Украины 1918-21 г.г., Венгрии 1959 г., Пражской весны, Афганистана и опять Украины 2014 г., – то приходится думать уже не о геополитике, а о менталитете...

И все же... Все же нельзя не понимать, что путь агрессору в суверенную Украину открыла духовная и гражданская «неприкаянность», «бездомность» многих граждан Украины, которые не только не идентифицируют себя со своим государством и народом, но и считают такую идентификацию для себя неприемлемой. Корни этого явления лежат глубоко в искаженной и сто раз сфальсифицированной имперской

наукой истории, в которой не было места ни украинскому народу («его нет, его выдумали поляки», «украинцы – те же русские!»), **ни украинскому языку** («это испорченный русский!»), **ни украинской культуре как самобытному явлению** («развивалась сугубо под влиянием великой русской культуры»), **ни героям-борцам за независимость** (все – «изменники», «враги народа», «нацисты и фашисты»).

С такими представлениями выросли сотни поколений! Так кому же захочется идентифицировать себя с этим «выдуманным», «несуществующим» народом, говорить на «испорченном языке», если – вот он! рядом! – и «великий» «русский» народ, и «великий и могучий», неиспорченный «русский» язык!

И вина ли одурманенного алкоголем и имперско-советско-российской пропагандой донецкого боевика-сепаратиста или обвешанной юбилейными медалями бабули, размахивающей триколорами на площадях Крыма, Донецка, Луганска, Одессы... , что они не патриоты Украины? Что, ослепленные «историческим величием» России, очень часто фальшивым и ложным, хотят подцепиться хоть к задку – российской «птицы-тройки», по ухабам и бездорожью летящей нивесьть куда, пугая «другие народы и государства»?!

Что сделало наше государство, наша наука, наше просвещение и пропаганда, чтобы дать им правдивые знания о земле и народе, от которых их последовательно и целенаправленно отлучали в течение столетий? Может обеспечили государственное финансируемое и защиту хоть одной проукраинской газете (желательно бы в российскоязычных регионах – на русском языке)? Может создали сеть лекториев, освещающих проблемы украинской истории и культуры – с обязательным обеспечением приличного помещения для проведения лекций, с хоть мизерной оплатой лекторов, чтобы люди видели, что это не отсебятина каких-то «национально-озабоченных деятелей», а ответственное дело, порученное национально озабоченным государством, не ждущим, кто даст ему «национальную идею», а вместе с народом формирующим ее и консолидирующим вокруг нее нацию.

Не было этого!

И даже сейчас, когда так остро стоит потребность контрпропаганды, противостоящей российскому зомбированию умов, мы не удосужились срочно создать мобильные группы лекторов, сопровождаемых концертными бригадами (со строго определенной тематикой), для работы в освобожденных от террористов районах, не забросали эти районы бесплатными российскоязычными брошюрами, популярно освещающими и злободневные и давние проблемы нашего бытия. Нет возможности противостоять информационной войне с помощью телевидения – ответьте на каждое провокационное сообщение листовкой, градом листовок! Десять, двадцать человек не воспримут, но воспримут один – два. И убедят еще пятерых.

Мы были старательными учениками в «школе марксизма-ленинизма» и хорошо усвоили политэкономическое учение о базисе и надстройке. Двадцать пять лет мы, как мантру, повторяем: «Экономика, экономика... реформы, реформы...», а в магазин или на базар за продуктами без валидола под языком ходить рискованно и новости по телевидению, не запасшись корвалолом, слушать опасно, потому что там – какой-то майор или полковник сбежал из АТО, солдатскую зарплату в несколько миллионов украл, а там – неотремонтированные бронемашинны на фронт отправили, деньги, отпущенные на их ремонт, в собственный карман положив, а там – страсти-мордасти о ворах и взяточниках рассказывают только затем, чтобы показать, как их, торжествующих, освобождают из-под стражи за ими же украденные миллионы. (Мораль: не мелочись! Воруй и гребь по-крупному, чтобы было чем откупиться).

А если бы у «господина-вора» душа за Отечество болела (представляю сколько «господ» саркастически хмыкнут, читая эти слова!,,), то он отрубил бы себе руку, потянувшуюся нанести вред этому самому Отечеству.

Я не очень сильна в вопросах экономики... Но знаю, что всегда и везде экономика создается людьми. **И чем теснее связь человека с родной землей, с родным народом, чем полнее человек осознает (нет – чувствует!) себя граждани-**

ном своего Государства, чем больше любит его и гордится им, – тем весомее его вклад в развитие (в том числе и экономическое!) этого государства. И никакого «базиса» без этого не заложишь.

Но это чувство причастности и любви к своей Родине, которое у граждан большинства государств есть естественным, как волосы на голове и ногти на пальцах, – у многих жителей, (именно жителей, а не граждан!) Украины, воспитанных на чужих идеалах, на чужой истории, в презрении к своему народу, языку, культуре, – надо формировать, кропотливо и последовательно разрушая десятилетиями (столетиями!) сложившиеся стереотипы.

Разрушить их можно только при помощи знаний. Тех правдивых знаний, от которых наш народ был отлучен веками. Говоря «народ», я имею ввиду и бабулю, размахивавшую триколором, и донецкого алкоголика, бегающего с российским автоматом в руках. **Потому, что они тоже – наш народ. Забитый, оболваненный имперской пропагандой, морально изуродованный, но – наши, и от этого никуда не денешься... И ему тоже надо вернуть Родину и чувство причастности к ней. И никакие крики «Ганьба!» или «Слава!» нам не помогут. Только спокойное, терпеливое и настойчивое несение правдивых знаний, базированное на нашей уверенности в своем праве говорить правду, кого бы она ни касалась, какой бы неприятной ни показалась кому-то. Ни полуправда, ни правда с недомолвками нам не поможет.**

«Познайте истину – и она сделает вас свободными», – сказано в Писании. Это о нас сказано. А истины без правды – не бывает...

Литература

- Валишевский К. Иван Грозный – М.: ИКПА, 1989.
Гумилев Л. В поисках вымышленного царства – СПб, 1994.
Западные окраины Российской империи М.: АНРФ, 2007.
Иллюстрированная история СССР – М., 1987.
Карамзин История государства Российского – М.: ЛТМ, 2006.

Ключевский В.О. Исторические портреты – М.: Правда, 1999.

Ключевский В.О. О русской истории – М.: Просвещение, 1993.

Літопис Руський – К.: Дніпро, 1998.

Лихачев Д.С. Культура Руси времен Андрея Рублева и Епифания Премудрого – Москва – Ленинград: Издательство Академии наук СССР, 1962.

Соловьев С.М. Чтения и рассказы по истории России – М.: Правда, 1989.

Толстой М.В. История русской Церкви – изд. Спасо-Преображенского Валаамского монастыря, 1991

2015 рік

РОЗДІЛ II

БОЖЕ ВЕЛИКИЙ, ЄДИНИЙ, НАМ УКРАЇНУ ХРАНИ!

*В Незалежній державі
має бути незалежна Церква
Ол. Лотоцький*

ЦЕРКВА І ЇЇ РОЛЬ У ФОРМУВАННІ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯНИНА

Становлення і розвиток будь-якої держави неможливе без наявності національно свідомого, патріотично налаштованого громадянства. Ця аксіоматична істина особливо актуальною є для України, де деформаційні процеси, породжені століттями бездержавні відчутті надзвичайно гостро. **«Століття фальсифікації історії, — пише академік П. П. Кононенко, підміна науки ідеологією, дискредитація всього національного... зумовили духовне каліцтво цілих поколінь».** 18.3].

Саме тому одним із першочергових завдань сучасної школи та інших інституцій, гак чи інакше причетних до виховних впливів на соціум, є формування національної свідомості, що в концептуальній своїй сутності може бути осмислена як концентрація національного духу, спрямованого на саморозвиток і самореалізацію етносу — з одного боку, та формування державницької волі народу в розбудові держави — з іншого.

Мова йде, перш за все, про сприяння консолідаційним процесам в українському соціумі, перетворенню його в єдиний етнонаціональний організм на основі розвитку й поглиблення самосвідомості корінного етносу як ядра, довкіл якого відбулося б об'єднання іноетнічних громадян, що сповідуючи свою етнічну окремішність, все ж усвідомлювали б себе патріотами Держави, до громадянства якої належать.

Отже, **базовим завданням**, без вирішення якого таке ядро не може бути утворене, є **формування національної самосвідомості українських громадян**, що, за твердженням більшості вчених етнологів та соціологів (Бромлей. Ю. В., Дашдимиров А. Ф., Дробіжева Л. М., Парихонський Б. О. та інш.) **ґрунтується, перш за все, на відчутності етносом своєї окремішності, суб'єктивності, умінні його членів ідентифікувати себе зі своїм народом, відрізнити його від інших** [3, 6, 7, 13].

До складових, що формують цю свідомість, перш за все, відносяться уявлення про спільність території, мови, культури, історичної пам'яті, в якій велику роль відіграє сакралізація

окремих історичних постатей і подій, часто міфологізованих, бо й спільна міфологія та міфотворення також є одним із факторів самоідентифікації.

Значимим чинником самоідентифікації є також релігія та конфесійна належність.

Для українського народу, приреченого історією на довгі віки бездержавності, роль релігії та Церкви є особливо значимою, оскільки протягом століть саме релігія, віра були для нього найвагомішим чинником національної самоідентифікації. Міняючи віру, людина механічно міняла мову, культуру, а отже й національну належність (українські роди Лизогубів, Киселів, Чарнецьких, Острозьких, Вишневецьких) — що вважалося зрадництвом.

Проте, зміна мови, культури і, врешті, національності без зміни віри (роди Розумовських, Расвських, Полторацьких, Полетик, інш.) зрадництвом не вважалися, і саме тому, що роди ці залишилися в лоні православ'я.

Нинішнє відділення Церкви від Держави, її позірне невтручання в державо- і націотворчі процеси є ілюзією, оскільки релігійна свідомість, формована Церквою (уявлення про добро і зло, сакральне та профанне тощо), накладає відбиток на всі сфери свідомості та діяльності віруючого, який є одночасно й громадянином Держави, й представником нації.

Цікаво розглянути окремі аспекти цього впливу на стан національної свідомості українців, значна кількість яких сьогодні знаходяться у лоні і. зв. Української Православної Церкви Московського Патріархату.

Вище йшлося, що одним із факторів самоідентифікації особистості є територіальний фактор, тобто усвідомлення окремішності власної території.

Цей фактор Церквою з центром в колишній метрополії односторонньо заперечується.

«С какой стати, вдруг, в одночасье, пользуясь предательским беловежским сговором, некоторые стали именовать Россию чужим государством? — звертається до громадян України митрополит Одеський і Ізмаїльський Агафангел, фактично

заперечуючи існування на політичній карті світу їхньої власної самостійної Держави. — Около тисячи лет тому назад преподобный Нестор начал... свою нервую летопись о нашем государстве со слов: «Откуда есть пошла Русская земля». Запорожці» полагали свои голови не за что иное, как за... землю Русскую» 112]. І віруючими, які ніколи не вчили жодної іншої історії, окрім великодержавних «історичних» міфів, це сприймається як переконливий аргумент.

Не знають бо вони, що Руською землею (Руссю) споконвіку звалась саме їхня (нині українська) земля із центром у прадревньому Києві, й жодної іншої Руської землі поза межами сучасних українських та білоруських територій зроду не існувало, бо, як свідчать літописи, навіть новгородські єпископи ходили «із Новгорода в Русь», а князі в той же Новгород запрошувалися «із Русі». Щодо Суздальщини (попередниці Московщини, яка як князівство виникла щойно 1272 році, вже при татарах), то князі її ходили походами «із Суздаля на Русь» і приходили «Киеву». Бувало, що й руські князі ходили на Суздаль. Так у літописі записано, що князь Чернігівський у 1189 році ходив «со половці і черніговці із Русі на Суздаль раттю».

Всього цього прихожани церков Московського патріархату не знають, як не знають і того, що землі Московщини, у ХУІІІ ст. перейменовані Петром І на Росію, й сьогодні мають зватися не «руськими», а «російськими», бо від слова Росія прикметник «руський» не утворюється.

Тож дурити прихожан, підмінюючи поняття «руський» і «російський», дуже легко.

Ще гірше стоїть питання із мовним фактором, який для нас особливо важливий в зв'язку з кількасотлітньою політичною мовною етноциду. Українська за назвою, але російська за суттю Церква не тільки не сприяє відродженню мови нації, яку «пасе», а й формує у своїй пастві (тобто в більшості православних громадян України) презирливе ставлення до мови свого народу, твердячи про її «безблагодатність» та «неканонічність», тобто цілковиту непридатність для використання поза побутовою сферою.

Як майже століття тому, у 1918 році, на прохання українських ієреїв дозволити служити пасхальну службу українською мовою, архієпископ Харківський кричав: «Не позволю користуватися в Церкві базарним язиком!» — так і сьогодні газета «Справедливість», що видається з благословення митрополита Одеського й Ізмаїльського, пише: «Хотите ли вы, чтобы, язык, подаренный нам св. Мефодием и Кириллом, был замееен на площадью рожденную, уличную украинскую речь?»

Можливо, й справді існують якісь церковні канони, що забороняють використовувати в богослужінні національні мови?

Ні, немає. Бо це було б запереченням таїнства св. П'ятдесятниці та слів ап. Павла: «В церкві волю 5 слів зрозумілою мовою сказати, ніж 1000 слів незрозумілою (Коринф, 14.19). Історики Російської церкви свідчать, що Стефан Пермський, щоб повернути пермських зирян у християнство, вивчив зирянську й служив зирянам літургію їхньою рідною мовою 114.219і. А проте був причислений до лику святих, що є свідченням того, що канони ним не порушувалися.

Розглянемо ще один аспект національної самосвідомості, що пов'язаний із історичною пам'яттю — «біографією народу» в сакралізованих подіях і постатях.

Тенденція християнської Церкви до трактування культурних процесів, як таких, що розпочалися щойно після впровадження християнства, відома і зрозуміла. Наші землі не є винятком. До впровадження християнства — це «дикий», «нецивілізований» край, без скільки-небудь усталеного державного устрою, без власної писемності, хоч вірменські та арабські джерела (Зеноб Глак, Аль-Масуді) твердять, що Київська держава (Куявія) веде жваву торгівлю зі Сходом, а її князь Дір (IX в. н. е.) є одним із найславетніших у Східній Європі князів; хоч Візантійські хроніки свідчать, що ота «бездержавна» Русь здійснює переможні морські походи на державну, могутню Візантію, і то в найнесприятливіші для Візантії моменти («дикий», «нецивілізований» край мав, виявляється, не тільки потужний на ті часи флот, а й добре налагоджену оперативну розвідку?..); хоч договори Візантії з «неписьменною»

Руссю укладалися в двох варіантах: для візантійської сторони — грецькою, а для Руської — «Івановим» письмом, а Чорноризець Храбр, задовго до впровадження «подарованої» нам абетки, бачив у Криму Євангелію і Псалтир «руськими нисьмени писанії»; хоч в тому самому українському християнстві й досі існують непереборні риси «двоєвір'я», що свідчить про тисячоліттями вкорінену дохристиянську культуру.

Національні Церкви трактують це як факт історичного розвитку народу, взаємопов'язаності основних християнських постулатів та засад із тими, що культивувалися нашим народом в дохристиянські часи (культ любові, святість родини, пошанування батька-матері, оточуючого середовища, та інш.), — що сприяє формуванню національної гідності, усвідомленню причетності свого народу до творення найдавніших цивілізацій у Європі.

Утвердженню почуття поваги до своїх предків сприяє й усвідомлення того факту, що саме Київська Русь, християнізована Володимиром Великим, стала світочем християнської віри для племен і народів, які жили на схід і північ від неї.

Натомість, Церква, підпорядкована Москві, змушені керуватися зовсім іншими ідеологічними установками: історія розвитку України обмежується часами т. зв. «спільної колиски», культурний спадок наших предків привласнюється як «спільне надбання», — що веде до розмивання меж між своєю і чужою історією та культурою, а отже, й утруднює, чи, точніше, робить неможливою самоідентифікацію народу за цими ознаками.

«Необходимо сказать, — пише вже цитований митрополит Агафангел, — что в последнее время... фальсифицируется история. Нельзя перекраивать историю по своему извращенному пониманию. Наше историческое прошлое с Россией едино. Откуда началась, по разумению националистов, история Украины? Невежеством является их утверждение, что в 988 году было крещение Украины, а не Руси. Киев всегда был вместе с Великой Россией... Киев без Великой России невозможен ни в коем и ни в коем случае!» [12].

Цю, даруйте, «галіматью» можна було б і не цитувати пе-

ред грамотною аудиторією. Але ж священники та ієрархи УПЦ МП пишуть це не для науковців, а для тисяч простих прихожан церков Московського патріархату, для яких їхнє слово — є істиною в останній інстанції. Чи сприяє це процесам формування національної самоідентифікації?

Важливим **компонентом формування національної самосвідомості є історична пам'ять нації**. «Досить зруйнувати, або лише викривити історичну пам'ять нації, — твердить Б. Парахонський, — ...і нація перетворюється на звичайне населення, що піддається будь-яким експериментам» [13.20].

Оскільки політичні цілі імперського центру та колоніальних країн (чи тих, що звільнились від залежності) не можуть співпадати, то не можуть співпадати і їхні ідеологеми, а відтак і ставлення до видатних постатей та історичних подій, що сакралізуються чи анатемізуються ідеологією.

В ідеології імперського центру, якій не може суперечити Церква, йому підпорядкована, сакралізованими посталями будуть ті, що сприяли утвердженню й розширенню імперії за рахунок колонізованих земель, а анатемізованими — всі, хто боровся проти колонізації, за свободу й незалежність своїх народів.

В нашому випадку посталями, сакралізованими імперською ідеологією, є Андрій Суздальський — нищитель Києва у 1169 році; Олександр Невський, що як і його батько Ярослав Всеволодович Переяслав-Заліський, допомагав Орді в підкоренні наших земель: батько, за свідченням «Слова о погібелі землі Руської», допомагав Батієві штурмувати Київ у 1240 році; син у 124 -ому «доклав руку» до організації походу Куремси на Данила Галицького.

Героїзованими в імперській свідомості росіян є і Петро I та Катерина II, чиї імена для українців мали б бути пов'язані зі знищенням української державності та посиленням процесу винародовлення українського народу.

Натомість усі борці за незалежність України в імперській ідеології є (бо інакше й не може бути!) анатемізованими, якщо не офіційною церквою (як Мазепа), то офіційною пропаган-

дою, літературою, наукою (як Виговський, Бандера, Коновалець, Шухевич т. інш. – аж до українських патріотів радянського періоду та сучасності) – всі «зрадники», «фашисти», «нацисти», «агенти іноземних держав...

Цитую: «Злопыхатели... хотят навязать Украине национализм, причем национализм исключительно вульгарный, пещерный. Ненавидя всегда братскую Россию и продавая страну Западу, оии совершают предательство Родины и народа» [12].

Ми можемо скільки завгодно називати митрополита чи його ідеологічних зверхників (і духовних, і світських) шовіністами, україножерами чи безліччю інших нешанобливих слів, але не можемо єдиного; примусити їх любити нашу країну більше, ніж свою, та переробити їхню державну ідеологію на нашу користь, бо вони є патріотами СВОЄЇ держави і дбають про її інтереси, і це в суті своїй — цілком природно і похвально.

Інше питання, чому ми в нашій «суверенній» Державі допускаємо «розгул» цього чужого патріотизму, **чому патріоти чужої держави мають на свій ідеологічний копил формувати свідомість наших громадян, позбавляти наш народ історичної пам'яті, власної «біографії»?** Чому українські громадяни мають слухати в проповідях про заслуги св. Дмитрія Донського в «избавлении нашего отечества от татаро-монгольского ига» та бити йому за це вдячні поклони — й абсолютно нічого не знати про те, що предки наші ще за 18 літ до тієї всепрославленої Куликовської битви після якої, до речі, Московщина ще майже півтора століття залишалась «під ігом») самі себе остаточно звільнили від того іга, впень розбивши татаро-монгольське військо у 1362 році на Синіх Водах; і що керував нашими предками в тій визначальній для нашої землі битві не якийсь «визволитель» із Московщини, а славетний князь Литовсько-Руської держави Ольгерд Гедимінович — теж, до речі, православний, який лише за це, поминаючи його постійне піклування про впорядкування православно-церковного життя в Україні [4.20], за інших політичних обставин давно мав би бути канонізований.

Чому про шість переможних битв із тевтонами наших

предків під орудою кн. Ольгерда, ми нічого не знаємо, а натомість, щокожного 6 грудня позбавлені історичної пам'яті українці уклінно дякують св. Олександру Невському за «спасенне отечества от , захватчиков-крестоносцев», навіть не здогадуючись що до «спасения» **їхнього «отечества»** жодна з битв св. Олександра не мала щонайменшого стосунку.

То чи ж слід дивуватися, що й досі, культивуючи почуття меншовартості українського народу, московські ідеологи в рясах переконають прихожан своїх церков у тому, що саме «Великая Россія» і «іменно русские люди спасали Україну от татар, турок, поляков, французов и немцев»?! [12].

До понять, позначених у російському православ'ї високим ступенем сакралізації, належить поняття «влада» (Цар — помазаник Божий, намісник Бога на землі...). Таке ставлення до влади може бути (а в Росії — і є) націоконсолідуючим чинником.

Проте, у випадках, **коли релігійний центр знаходиться поза межами держави, це стає дезінтегруючим чинником, бо сакралізується не та влада й не та держава, з якими повинні б ідентифікувати себе вірні даної Церкви.**

Можна багато розповідати про відверто антиукраїнські шабаші, в які перетворювалися в містах України поклоніння іконам св. Мучеників «Самодержца Российского Николая II и его святого семейства» чи іконі Матері Божої Державної, яким українські віруючі вслід за московськими пастирями ревно молилися **«о скорейшем восстании единой и неделимой Руси»**, маючи на увазі російську державу (яка Руссю ніколи не була) та нове приєднання до неї давніх руських, а нині українських та білоруських земель.

Тобто громадяни наші під проводом духовенства Московського патріархату моляться фактично за повалення своєї власної Держави. Ці конкретні факти відомі усім. Поміркуймо над тим, яка плутанина виникає в умах і душах віруючих під час конфліктів між державами, Церква яких має ієрархічний центр в одній з них. Літургію не зміниш. З актинії не вилучиш молитву «О богохранимой стране нашей, властех и воинстве ея...»

За яку країну молитися Церква? За ту, якій підпорядкована, чи за ту, на чій території знаходиться? Кому просить перемоги, благаючи в молебнях: «Победы на супротивныя даруай»? Хто в такому випадку «свій», а хто «супротивний»?

А таке в історії траплялося, на жаль, неодноразово... І дбаймо, щоб не трапилось і з нами.

Чи не тому мудрий політик Андрій Суздальський, ворогуючи з Києвом, і вимагав од Царгороду утворення в Суздальській землі окремої від Києва монополії?

Не маємо права також забувати й про те, що людина, яка самореалізується в житті в кількох «іпостасях», або, як каже соціологічна наука, соціальних ролях, — є все-таки єдиним цілим. І чим органічніше поєднуються в ній ці соціальні ролі, тим гармонійнішим, морально й психічно здоровішим є увесь організм.

Саме про це, по суті, дбали всі видатні педагоги, починаючи від Яна Амоса Каменського, К. Ушинського й кінчаючи В. Сухомлинським, вимагаючи забезпечення єдності сімейного та шкільного виховання, як також і відстоюючи ідею національного виховання в освітніх закладах.

Адже, коли діти в соціальних ролях членів сім'ї та членів шкільних колективів зазнають протилежних, а іноді й взаємовиключних моральних та ідеологічних впливів, їх внутрішній світ неминуче роздвоюється, людина вступає в протиріччя сама із собою, втрачає внутрішню гармонійну цілісність, а в гіршому випадку навчається пристосовуватись до вимог середовища, в якому функціонує в кожній конкретний момент, — тобто вчиться брехати, лицемірити і, врешті, ігнорувати будь-яку мораль, ідеологію, будь-які принципи.

Оскільки, як було сказано вище, Церква також є одним із соціальних інститутів, що володіє могутніми засобами впливу на особистість, то цілком зрозуміло, що для морального та психічного здоров'я індивідуума надзвичайно важливими є узгодженість її впливів із тими, яких зазнає особистість з боку сім'ї, школи, державної пропаганди тощо.

Іншими словами роль людини як члена церковної громади (віруючого) не повинна вступати в моральний та пси-

хологічний конфлікт із її соціальною роллю громадянина власної держави, представника власного народу, нації.

А при домінуючому становищі Церкви з ієрархічним центром в іншій (і, до речі, в силу власних геополітичних інтересів, не завжди толерантній) державі, такий внутрішній конфлікт, як ми бачили, є неминучим.

Саме тому, як свідчить історична практика, кожен народ, звільнившись від колоніальної залежності та ставши на самостійний шлях розвитку, намагався якомога швидше автокефалізувати свою Церкву, вивівши її з-під юрисдикції Патріархатів, розташованих у колишніх імперських центрах (Сербія, Албанія, Греція, Болгарія, Грузія та ряд інших країн).

І, напевне, історія не знає випадку, коли б колишній Патріархат не протестував проти такого відділення аж до накиннення «схизми» на новостворену Церкву. А проте, кожен народ, що мав провідників, перейнятих ідеєю незалежності, неодмінно домагався свого, навіть якщо на це потрібне було не одне десятиліття.

Аналіз впливу Церкви на національну самосвідомість віруючих, на їх ставлення до загальнонаціональних цінностей, до Держави, а також приклади історичної практики ряду європейських країн, що в різні часи від бездержав'я переходили до незалежності, переконують, що **інтересам державо- і націотворення найбільше відповідають Помісні (автономні) Церкви, а найоптимальнішою моделлю забезпечення гармонії в свідомості та життєдіяльності «двоіпостасної» особи: віруючого і громадянина — є модель, що відповідає тезі українського міністра в справах віросповідань II Гетьманського уряду О. Лотоцького: «В самостійній Державі має бути самостійна Церква» [11.72].**

Слід, нарешті, усвідомити, що усамостійнення Української Церкви не релігійна, а національно-державна проблема, суть якої полягає у відновленні структурної єдності нашого національного організму, у подоланні «розколу» в душах членів українського соціуму, що значно страшніший від будь-яких міжконфесійних «розколів».

Використана література:

1. Арлоу Уладзімір. Таямніцы гюлацкай гысторіі. — Менск, 2002.
2. Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. — Київ, 1988.
3. Бромлей Ю. В. Очерки истории этноса. — М., 1983.
4. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви в 4-х томах. — Нью-Йорк — Бавнд-Брук, 1950.
5. Горовський Ф., Картунов А., Римаренко Ю. Нація. Етнонаціональний розвиток України. — К.
6. Дашдамиров А. Ф. К методологии исследования национально-психологических проблем. Советская этнография. — № 2, 1983.
7. Дробижева Л. М. Рациональное самосознание: база формирования и социально-культурные стимулы развития/ Советская этнография. — № 5, 1985.
8. Кононенко П. П. Свою Україну любіть... — К.: «Твім інтер», 1996.
9. Королев С. И. Вопросы этнопсихологии в работах зарубежных авторов. — М.: Наука, 1970.
10. Лининський В. Релігія і Церква в Україні//Політологічні читання. № 2, 1994.
11. Лотоцький О. Українські джерела церковного права. — Варшава, 1931.
12. На круги своя. Рух против православия. Заявление Митрополита Одесского и Измаильского Агафангела//«Новости Украины». 15.12.2001.
13. Парахонький Б. Національний інтерес України. Духовно- інтелектуальний аспект. — Випуск 6, 1993 / Національний інститут стратегічних досліджень. — К., 1993.
14. Толстой М. В. История Русской Церкви. — Изд. Спасо-Преображенского Валаамского монастыря, 1991.

Доповідь прочитана на міжнародній конференції з питань релігії і міжконфесійних відносин. М. Київ, 1204 рік

БЕРЕТЕЙСЬКА УНІЯ: СПРОБА НЕУПЕРЕДЖЕНОГО ОСМИСЛЕННЯ (до 400-ліття історичного Собору в Бересті)

Рівно 4 століття тому, 66 жовтня 1596 року в старовинному українському місті Бересті зібралася сила-силенна люду, щоб на Соборі вирішити питання про майбутню долю Української Церкви, а відтак – і про майбутнє нації. Всіх привело на Собор щире бажання загального добра, та, як то часто буває, добро це уявлялось по-різному. Тому замість одного Собору, відбулося два, і кожен з них прийняв рішення цілком протилежні. Одні – на чолі з митрополитом Київським і більшістю єпископів – підписали церковну злуку (унію) з Римом, другі – оголосили унійників апостатами, зрадниками.

Відлуння цієї події досить часто і зараз тривожить наш національний організм, хоч далеко не всі ми знаємо, що ж саме і чому відбулося в Бересті, і що являє собою та Берестейська унія, ювілей якої відзначає нині значна частина нашого суспільства.

Щоб відповісти на ці питання, слід звернутися до історії.

Князь Володимир, як відомо, охрестив Русь у 988 році, коли Вселенська Православна Церква була єдиною і різнилася лише обрядом.

Через 66 років по тому Царгородський патріарх Керуларій і папський легат Гумберт в розпалі полеміки кинули один на одного анафему, й Церква розламалася на Східну, яку стали називати Православною, і Західну, яку стали називати Католицькою.

Київська Церква залишилась в юрисдикції Царгороду, звідки прийняла хрещення. Після татаро-монгольської навали життя, як політичне, так і духовне на Київських землях завмирає. Нешастя спіткало, на жаль, і Царгород, що був зруйнований внаслідок сумнозвісного 4-го хрестового походу. Отож Царгородський патріарх разом із імператором сидить в Нікеї і, звісно, не має як дбати про спустілу Київську митрополію. Турботу про неї бере на себе Данило Романович – князь Галицько-Волинського князівства, яке перебрало функції держави після упадку Києва.

Він відправляє в Нікею ченця Кирила на висвяту. Повер-

нувшись в титулі Митрополита Київського і всія Русі, Кирило, однак, очевидно, за наказом хана, у якого митрополити, як і князі, повинні були отримувати ярлики на право володіння кафедрою, дуже скоро перебирається на Суздальщину, де займається християнізацією та воцерковленням не християнізованого угро-фінського люду. Його слідами йдуть і наступні митрополити «Київські», що багато роблять для зміцнення Московської держави (див. В. Ключевського про цей період), але зовсім не дбають про людність Київських земель.

Князі Галицькі, а від чверті XIV століття й князі Великого Князівства Литовського, до складу якого вже при Гедиміні входить Київ, починають довгий змаг за власну (не по назві, а по суті) митрополію. Цьому рішуче противиться Москва, розуміючи роль Церкви в зміцненні держави та не бажаючи такого зміцнення своїх сусідів. Це, можливо, головна але далеко не єдина причина того, що Московські володарі підкупам та щедрими жертвами домагаються від ослабленого християнства, а далі загроженого турками Царгородського патріархату скасування всіх митрополій в Галичині та Литві, окрім Київської, щойно такі бували відкриті. Київська ж митрополія, як ми вже знаємо, Київською була лише за назвою.

Таким чином, протягом майже двох століть Київська кафедра, авторитетом та іменем якої безоглядно користалася Москва, залишалася фактично «вдовствуючою», а духовенство та паства – повністю позбавленими духовного проводу.

Така невпорядкованість релігійного та церковного життя призвели до того, що, потрапивши внаслідок Люблінської унії (1569 р.) під прес католицької влади, ослаблена організаційно і духовно Українська Православна Церква не знайшла в собі внутрішніх сил для належного опору.

Якщо глянути на правні акти польських королів, починаючи від Казимира Великого, що в 1366 році прилучив до Корони Галичину, й кінчаючи Сігізмундом III, за якого була здійснена Берестейська унія, то може здатися, що в Королівстві Польському жодних проблем православні не мали, з чого деякі історики Церкви висновують, що Берестейська унія була продик-

тована виключно релігійними мотивами.

Справді, окрім Гродельського акту (1413 р.), що надавав деякі права виключно католикам, важко назвати документом, який би від імені державної влади обмежував права Православної Церкви та її вірних. Навпаки, раз-по-раз видаються королівські привілеї та грамоти, що підтверджують ці права. Прекрасним документом свободи віросповідань і релігійної толерації стала «Варшавська конфедерація», прийнята вже після Люблінської унії, в 1573 році.

Лихо полягало в тому, що правові акти існували на папері, а життя – поза ними. Вже те, що згадані привілеї видаються так часто і, як правило, повторюють один одного, свідчить про їх систематичне порушення. Не дивлячись на пункти Варшавської конфедерації, жоден представник православного духовенства ні в Сейм, ні в Господарську Королівську Комісію не був допущений. Якщо католицьке духовенство звільнялось від обов'язкового податку й сплачувало державі лише добровільні датки, то православне – зобов'язане було сплачувати і те, і друге.

Документи свідчать, що православні священики повинні були навіть відбувати панщину нарівні з селянами. Очевидно, що таке принизливе становище духовенства не могло додати авторитету Церкві.

Справжньою бідою, що деморалізували Церкву, було право патронату та «подання хлібів духовних», згідно з якими король чи патрон-опікун (або точніше – власник) монастиря чи церкви, які стояли на його землях, міг вільно розпоряджатися ними: продати, дати в посаг, віддати за борги, чи надати в користування будь-якій особі. Часто церкви, монастирі й навіть єпископські кафедри подавалися «як хліб духовний» світським людям, з умовою прийняття відповідного сану. Про богословську підготовку та рівень духовності таких єпископів, ігуменів чи архімандритів можна лише здогадуватись... Та бувало (і то досить часто!), що єпархіями керували (чи вірніше, грабували їх) т. зв. «наречені» єпископи, десятиліттями не приймаючи сану, а в монастирях разом із сім'ями чи коханками насолоджувалися життям «ігумени» – миряни.

Виникає питання, чи могла Українська Православна Церква опиратися цим згубним чинникам, санкціонованим католицькою владою? Позитивну відповідь можна дати лише в умовному способі: могла б, якби мала безперервну традицію організованого й дисциплінованого церковного життя. Могла б, якби більш ніж на 2 століття не була позбавлена духовного керівництва.

Та найневдячніша справа – міркування на тему: «що б було, якби було б не так, як було...» Маємо сумний і неспростовний факт: потрапивши під гніт чужовірної влади й чужинецьких звичаїв, наша Церква, ослаблена двома століттями безпрвідного існування, не зуміла протистояти не тільки соціальному пониженню свого духовенства, а й духовному занепаду.

Велику роль в цьому відіграло й те, що звертатись по захист було нікуди. Царгородські патріархи, які з 1453 року самі остаточно стали підданими турецьких султанів, що маніпулювали ними в здійсненні своєї зовнішньої політики, обмежували свою позитивну участь у житті нашої Церкви лише затвердженням настановлених королем митрополитів. Таке далеке й таке поверхове керівництво було, як висловився історик Церкви проф. І. Чистович, «Гірше, ніж коли б його взагалі не було»

За 6 століть від хрещення до унії лише один Царгородський Патріарх – Єремія II відвідав Україну (1589 р), та й то лише по дорозі з Москви, де за милостиню, надану Московським царем та боярами на відбудову Царгородських святинь, увів, нарешті, «в канон» Московську Церкву, яка після самочинного відділення її від Київської митрополії у 1448 році майже півтора століття існувала як «неканонічна» й «самосвятська» (Користуюся лексикою сучасних отців Церкви Московського патріархату).

Перебуваючи в Україні, Єремія II зробив і таку назагал добру справу, як надання ставропігії (тобто, безпосереднього підпорядкування їх Царгородському Патріархові, минаючи місцеву церковну владу) церковним братством, які, отримавши «вільну руку» в церковному управлінні, багато зробили в подальшому для поширення освіти й духовності в Україні.

Проте і ця добра справа, зроблена поспіхом, без достатньої мотивації та правового забезпечення, породила багато непоро-

зумінь саме в передунійний час.

Деся чи не першим приводом (поняття причина і привід, очевидно, всі розрізняють...) для початку унійної акції були саме непорозуміння, що виникли між Львівський ставропігійним братством та єпископом Львівським Гедеоном Балабаном, який разом із кн. Костянтином Острозьким і заініціював унійний процес.

Причини цього процесу, як ми бачили вище, лежали в цілковитій безправності Православної Церкви і духовенства та повній незахищеності її з боку Царгородського Патріархату від свавілля католицької влади і шляхти, що призводило до духовного розладу й занепаду всього церковного життя.

«Промоторами» унії стали Владика Луцький Кирило Терлецький та Іпатій Потій – єпископ Берестейський і Володимирівський. Гедеон Балабан відійшов від унійного руху, і разом із єпископом Перемишльським Михайлом Копистенським залишилися єдиними українськими єпископами, що унію не підписали (Цікаво, що саме ці, питомо гальцькі єпископії приєдналися до унії найпізніше – сливе через 100 років після її запровадження. Це слід би пам'ятати тим, хто вважає унію – витвором галичан).

Змінив своє ставлення до унії, яку спершу гаряче підтримував, і кн. Костянтин Острозький. Останній – з огляду на те, що розумів унію не як просте підпорядкування Української Церкви Риму, а як всеохопну злуку Східної і Західної Церков у молитовному єднанні, тобто повернення Вселенської Церкви до того природнього стану, в якому вона була до Керуларіївського розламу. Унійні артикули князя ще раз засвідчують глобальне мислення цього державного мужа, й під цим оглядом, здається мені, що він був єдиний, кого під ту пору цікавили саме релігійні проблеми.

Приємно це комусь сьогодні, чи ні, але передунійні документи (грамоти православних єпископів королю, Сокальські артикули 1594 р.) свідчать, що не догматичні й не релігійно-ідейні питання, а виключно житейські мотиви, **пов'язані із земним існуванням Церкви**, турбували організаторів унії.

Історики Церкви (І. Власовський, О. Лотоцький) підкреслюють, що в цих документах немає **догматичного протиставлення вір чи вмотивування переходу під Римську юрисдикцію**

переконаністю, що католицька віра «спасенніша» чи «благодатніша», ніж православна. Мова ведеться про урівнення в правах, про представництво в Сеймі, про принципи засадження кафедр та потребу викорінення негараздів у церковній практиці.

Отож, 6 жовтня 1596 року, після підписання Іпатієм Потієм та Кирилом Терлецьким відповідних актів у Римі, в Берестя з'їхалась сила-силенна люду. На жаль, за браком місця, я не можу тут подати дуже довгий і дуже колоритний перелік представництв як з боку прихильників унії, так і з боку її противників. Зауважу лише, що перелік цей свідчить: антиунійники (здебільшого миряни та окремі парафіяльні священики) представляли значно ширші верстви населення. Представництво прихильників унії мало офіційний, урядовий характер. Колориту антиунійному представництву надавав князь Острозький з гарматами і військом, якого було так багато, «же би могло всіх, як мух, передушити» – так, принаймні розповідає «Антиррисис» – твір тогочасної полемічної літератури. Були серед прибулих на Собор і представники від Східних Патріархатів. Царгородський – прислав свого екзарха, протосинкела Никифора.

Не знайшовши порозуміння, якого, як на правду, прихильники унії, маючи Папську буллу «в кишені» та підтримку влади, не дуже й шукали, представники одного народу, що зібрались в одному місці й з одного питання, провели 6-9 жовтня 1596 року два Берестейські Собори, на яких прийняли й подали на затвердження королю два цілком протилежні рішення. Чие рішення було затверджене Королем – гадати не приходиться. В окружній королівській грамоті було оголошено про «низложення» Балабана, Копистенського та їх прибічників, а екзарха Никифора оголошено «турецьким шпигуном» (он як «служба безпеки» працювала!..) й кинуто у в'язницю, де він, бідний, і помер – ще один доказ того, який захист міг дати своїм підданим у Речі Посполитій Константинопільський Патріархат...

Отака, може не всім і не у всьому приємна правда про події, що відбулись 400 років тому в Бересті. Гіркою правдою є й те, що події ці поклали початок кровопролитним внутрінаціональним битвам «за рідну віру», бо ж коли шановні пра-

вославні отці святили ножі гайдакакам, то вони, очевидно, не наказували їм питати наперед національність зарізуваного...

Але що ж, власне, зробила та унія, що із-за неї треба було проливати стільки своєї ж української крові, або ще й донині чубитися? В чому саме полягала ота «зрада вірі»? Яка шкода була нанесена рідному православ'ю, що його треба було боронити аж такою кров'ю?

Думається, що на ці питання час уже відповідати без упереджень і пристрастей.

Отож, повернімось до Риму, де після урочистого проголошення унії 25 грудня 1595 р. та зачитання папської булли «Magnus Dominus» («Великий Господь»), владики Іпатій Потій та Кирило Терлецький вперто домагаються аудієнції з Папою Климентієм УІІ.

Додому вони вирушать тільки через два місяці після того, як папа видасть ще одну буллу, відому під назвою «Decet Romanum Pontificem» («Годиться Риському Архиерею...»), уривочок з якої я дозволю собі зацитувати з тим більшим задоволенням, що не так давно документ цей, здається, вперше за час свого існування, був перекладений сучасною українською мовою та опублікований в журналі «Патріархат» (США) ч.3 1994 р.

«Ми... (тобто Папа Римський – Г. М.), – говориться в буллі, – одобривши й погодилися на всі обряди й церемонії... встановлені на зразок святих грецьких Отців у богослужбах, у святій жертві Літургії, в уділюванні Святих Тайн та інших священних функціях». Далі в документі потверджується давнє право української Церкви вільно, без будь-яких зносин з Римом чи ким іншим, обирати єпископів та митрополита, який, одначе, має бути потім затверджений Римом (раніше затверджувався Константинополем). **Папа ж бере Церкву під свою безпосередню опіку,** тобто, поминаючи польські католицькі структури. Якщо згадати, який вплив мав Ватикан на королів-католиків, то стане зрозумілим, що така **пряма підлеглість Апостольському Престолу була неабиякою підтримкою Церкви.**

Можливо й мають рацію ті історики, які твердять, що Рим

і Польща мріяли використати Берестейську унію як трамплін для повного окатоличення та спольщення України та для поширення католицької експансії на Схід. Можливо, що якби історична доля Польщі склалась трохи щасливіше, то щось із цих далекосяжних планів і було б досягнуто.

Але ми домовились не фантазувати на тему, що було б, якби було не так..., а говорити лише про те, що було реально. А реально нічого страшного не було. **Вся «зрада вірі» зводилась лише до того, що замість Царгородського Патріарха тепер у церковних богослужбах мав поминатися Папа Римський, а до Символу Віри в частині про походження святого Духа додавалося слово «і Сина».**

То чи ж є це такою вагомою причиною для пролиття крові?

Хто б що мені не говорив, а я ніяк не можу заставити себе повірити в те, що Петру Сагайдачному ночами не давала спати проблема: а від кого ж таки походить Святий Дух? Як не повірю і в те, що Патріарх Царгородський був настільки дорогий і милий для серця Гонти, щоб він із-за його поминання мав аж своїх рідних дітей порізати... Не різалось же чомусь наше славне козацтво, коли кількома десятиліттями пізніше, замість того ж таки, такого дорогого Царгородського Патріарха, скрізь стали дружно поминати Московського...

Мабуть, або ми були несповна розуму, або нам слід пошукати, хто стояв за тією різаниною, та ще й добре роззирнутися довкола: **а чи не стоїть отой «хтось» і досі десь поблизу?**

І все ж, попри згадані болючі наслідки, Берестейська унія мала велике значення для культурного розвитку України. Вона активізувала суспільну думку, що породила, власне, цілий новий літературний жанр – полемічну літературу.

На роль унії в культурних зносінах із заходом вказував **І. Франко: «Не цураючись греко-руських традицій, – писав він, – унія відчинила наростіж двері для впливів західних на нашу суспільність... Борючись з унією, православні верстви все-таки багато переймали від неї...»**

«Першою злочасною помилкою польського уряду у справі унії» польський історик єп. Ліковський назвав ігнорування

прав уніатів та зверхне ставлення до них великопольської католицької шляхти, для якої українець-уніат залишався таким же «хлопом», як і українець-православний. **Це неприйняття заставляло задуматися над суттю свого вже не тільки релігійного, а й національного «Я».**

За таких умов чітко структурована й міцно зорганізована Українська греко-католицька церква стала осередком, який сприяв росту національної ідентифікації і самосвідомості, що дозволили їй зберегти своє національне обличчя і в роках нової колонізації, і в роки комуністичного нищення та підпільного існування.

Друга ж гілка колись єдиної Київської Церкви, що так ревно боролася з уніатами «за рідну віру», менш ніж за століття по тому була затягнена під зверхність Московського патріархату, зрусифікувалася і сама стала знаряддям русифікації й денационалізації українського народу. І важко сказати сьогодні, котра з цих двох доль трагічніша...

А сталося усе так тому, що колись, за 4 століття до нас, в старовинному місті Берестю два Собори не змогли об'єднатись в один, не зуміли зібрати в одне свої два хотіння добра для рідної землі і рідної Церкви, свою енергію й розум, щоб спрямувати їх в одне русло і один чин – чин національного самозбереження і розвою.

І тому 400-ліття Берестейської Унії – це не свято, а серйозний привід для роздумів не тільки над минулим, але й над теперішнім і майбутнім. А щоб в цих роздумах мати нам напрямок, провідну нитку, хай дозволиться мені – з ніг до голови православної – закінчити своє писання словами великого й мудрого уніата – Кардинала Йосифа Сліпого: **«Український народе, стань уже раз собою! Позбудься своєї вікової недуги сварів і чварів, вислугування чужим, підлещування і пониження, бо на встид і сором не бракує їх і нині... Отрясися зі своїх недочас, стань на свої ноги... Народе, піднеси свою голову...!**

Амінь!

*«Чорноморські новини» Жовтень 1996 р.
Журнал «Патріярхат» (США) лютий 1997 р.*

ВШАНУВАННЯ БОГОРОДИЦІ В СЛОВЕСНОСТІ Й МИСТЕЦТВІ УКРАЇНИ Х-ХУІІІ СТ.

*Як покидали запорожці
Великий Луг і матір Січ,
Взяли з собою Матір Божу.
А більш нічого не взяли...*

Цих слів із поеми Шевченка «Іржавець» нині мало хто не знає. Тим часом слова ці відображають реальний історичний факт, увічнений зокрема і в картині невідомого художника «Запорожці ховають ікони Покрови».

Відомо, що першою мурованою церквою в Українській землі, збудованою Володимиром Великим після прийняття християнства, була Богородична церква – присвячена Успінню Божої Матері. Наступник Володимира Ярослав Мудрий теж будує Золоті ворота з надбрамною церквою Благовіщення Матері Божої. Богородиці присвячується й закладена в 1073 р. преподобним Феодосієм церква в Києво-Печерській лаврі.

У «Слові про похід Ігорів» читаємо, що повернувшись із половецького полону, князь найперше іде до церкви Богородиці Пирогощі на Подолі, щоб віддати їй подяку за вибавлення з полону.

Та й у самій Софії Київській чільне запрестольне місце займає Мати Божа Оранта – Молільниця за нашу землю.

З прийняттям християнства, найулюбленішими й найпоширенішими в українській іконографії стають саме Богородичні ікони, як втілення найвищого святого ідеалу. Про надзвичайне поширення Богородичних ікон ще в домонгольські часи свідчить і та обставина, що єдиною іконою, яка дійшла до нас від ХІІІ століття, є образ Богородиці.

Безліч прикладів любови до Пречистої Діви як взірця усіх чеснот, втілення краси небесної й земної дає нам література 17-18 століття. Одну із найпоетичніших, як б сказала, «найба роковіших» проповідей, поданих в збірнику «Ключ розуміння», присвячує Діві Марії Іоаникій Галятовський, закликаючи будувати «церкви на її ім'я, рисувати її на срібрі і на золоті, бо ве-

лика є Марія, що великі речі учинила: зважила вогонь, зміряла вітер і завершила назад день минулий».

«Росою устрашенія ворогів» називає Світлу Діву Димитрій Туптало (св. Димитрій Ростовський) у книзі «Руно орошенное» (1683 р.), цілком в дусі поетичного бароко та середньовічної містики надаючи символічних значень кожній літері імени Марія, відповідних значенням магічних каменів.

Своєрідність українського християнства, на відміну від візантійського чи пізніше – російського, якраз і полягала в тому, що воно не проводило різкої демаркаційної лінії між земним і небесним, а поєднувало їх у народній душі й побуті.

Як колись в дохристиянські часи народ запрошував на давнє Родзтво всі стихії, так і тепер Бог, Богоматір, християнські святі сприймаються народом не як недсяжна абстракція, а як особи, причетні до життя кожної сім'ї й кожної людини. Тому в українських колядках за столом у господаря «Сам Христос сидить», Діва Марія золотим плужком удовину нивку оре, а у весільних піснях «Богородиця край віконця стоїть», благословляючи наречену.

Тож і не дивно, що на іконі «Введення до храму Пресвятої Богородиці» 18 ст. бачимо св. Іоакима – в українській вишиваній сорочці, жінок – в намітках та корабликах, а юну Марію супроводжує гурт дівчаток у віночках зі стрічками.

В одній із нещодавно записаних мною колядок сказано (ні більше, ні менше) отаке:

Диво дивне стало в світі:

А в Київіві на повіті

Діва Сина спородила!

.....

Китайкою покриває,

Син до неї розмовляє.

Трудно Христа потаїти!..

Для зайди-чужинця це – відступ від канонів, теологічне невігластво, жах! А для нас – неспростовне свідчення найглибшого прийняття народом християнства, яке пройшло через

його душу, стало рідним, невіддільним від цілого буття.

Зрештою, і вельми грамотні в канонічних питаннях чужинці захоплювалися українською іконографією. Так, сирієць-інтелектуал, архідиякон Павло Алепський (секретар при Патріархові Макарії) що супроводжував Антіохійського святителя в його мандрівці через Україну (1654 р.), писав про українські ікони: «Я багато разів бачив ікони, починаю з грецьких країв і до Москви, але ніде не бачив нічого подібного й рівного до цього».

Поєднання земного й небесного надзвичайно яскраво виражене в Богородичних іконах Запорожжя, т. зв. Козацьких Покровах. Дослідники твердять, що за весь час існування Січі козаками було збудовано 24 церкви: 13 із них були Покровськими, 8 – Свято-Миколаївськими і 3 – присвячені Архистратигу Божому Михаїлу.

Визначальний стиль козацьких Покров – це стиль українського бароко, що єднав українську живописну традицію з європейським Ренесансом. На іконах цього типу (їх збереглося всього кілька) бачимо портретні постаті гетьманів, козаків, царя та духовенство. Найвідомішою є ікона II пол. 17 ст. де Богородиця зображена на всю висоту ікони, а серед молільників, яких Вона покриває своїм омофором, поруч з царем Олексієм («Тишайшим») стоїть Богдан Хмельницький з гетьманською булавою з впевненим, зверненим на глядача поглядом.

Значно відрізняється від описаної запрестольна ікона Покровської церкви в Переяславі, збудованої полковником Іваном Мировичем у 1708 р. Це справжня світська картина з колонадою в глибині, з царем, що тримає скіпетр і державу; з царицею в пурпурових, золотом оторочених шатах; за царем і царицею – козацтво. З другі боку – митрополит при повному облаченні, ієромонахи, святителі. Богородиця в сонмі Святих та Небесних Сил – угорі, ледь-ледь схиливши голову тримає омофор над молільниками. Це 1708 рік. Ще не було Полтавської битви й трагедії Батурина. Та гетьмана з булавою вже на іконі не бачимо. І чому такі сумні та суворі козацькі обличчя? Навіть у фундатора церкви полковника Мировича, який начебто мав би радіти, в сумно зведених бровах застигло яесь тривожне питання.

Можливо, то наслідок більш як 10-літніх митарств, пов'язаних з відкриттям Переяславської єпископії, що, як пише І Власовський, «були дуже показовими в справі «захо-вання давніх прав і привілеїв» Київської митрополії та для характеристики «автономного» її управління?»

А можливо, козаки думають про своїх побратимів, що ма-сово гинули на будівництві царських фортець, клали головами в Кримських та Азовських походах, проливши «кров добру не чорну не за Україну»?

А може, радість і випогодженість з козацьких облич стерто ще Коломацькою угодою 1687 року, що відверто «заперечили державний характер гетьманської влади, а разом з тим і дер-жавність України» (Н. Полонська-Василенко)?

Проте Переяславська Покрова – це ще ікона-надія. Україн-ське духовенство ще предстоїть перед Матір'ю Божою за українське козацтво та землю Українську.

Та ось Покровська козацька ікона, написана на початку 70-х років 18-го століття. Ікона – відчай. Звернення до Матері Божої – як останньої надії й останнього захисту.

Якщо на інших козацьких Покровах увесь простір за-повнений предстоятелями та молільниками за Україну й воїн-ством козацьким, – то ця ікона вражає цілковитою самотністю двох невеликих груп козацтва в нижній частині ікони. Нікого й нічого немає поміж Богородицею на хмарі й козацтвом на землі, серед якого на першому плані справа бачимо останньо-го кошового Січі – Петра Калнишевського, що невдовзі, після зруйнування Січі Катериною II (1775 р.) буде заарештований і скінчить свої дні в кам'яному мішку Соловецької фортеці; а зліва – писаря січового Івана Глобу, що піде на заслання в Сибір, який будуть християнізувати українські такі єпископи Іоан Максимович, Філофей Лещинський, Софроній Криста-левський, Інокентій Кульчицький, Інокентій Нерунович та інші подвижники-українці, як канонізовані, так і покищо не каноні-зовані (Лещинський та Нерунович) Православною Церквою.

Але це буде згодом, а нині, на початку 70-х років 18 ст., на козацькій іконі стоять перед своєю Небесною Заступницею ко-

заки, що втратили будь-які ілюзії, будь-які сподівання на царів, вельмож, духовенство. З ними лише найцінніший скарб козацький: клейноди, прапори (жовто-блакитні, до речі), козацькі пістолі й литаври, виставлені козаками перед світлі очі Матері Божої як доказ своєї правди і законности своїх волелюбних прагнень. І остання відчайдушна молитва, що тече через пустку із вуст Калнишевського: «Молим, покрій нас чесним Твоїм Покровом і ізбави нас од всякого зла».

Чуда не сталося. Січ була зруйнована. Та не зруйнованою лишилась народна віра в заступництво Богородиці, в прихильність і милість Богородиці до землі Української, її народу і лицарства.

*Газета «Наша віра»
№11 листопад 1003 р.*

«ПОКАЯННЯ ОТВЕРЗИ МІ ДВЕРІ...» Артем Ведель – геній і мученик

По-іншому – якось мовби зосередженіше, замисленіше б'ють церковні дзвони. І люди, що йдуть у ці дні до церкви, виглядають дещо суворішими, стриманішими, ніж завше. В церквах менше яскравих кольорів: переважає чорний, фіолетовий...

Триває сорокаденний Великий Піст – час тілесного й духовного очищення, час роздумів над своїм життям, над своїм ставленням до світу, до ближнього...

«Помиляються ті, – каже святий Іоанн Златоуст, – хто вважає, що піст – лише в утриманні від їжі. Істинний піст – це відхід від зла, стримування язика, зречення гніву, приборкання пристрастей, припинення неправди, облуди, клятвopушення».

Великий Піст – час аналізу своїх вчинків, час «ревізії» власної душі, в якій кожен із нас може несподівано для себе самого побачити цілі звалища зла, ненависті, облуди й лицемірства. Це важка процедура – ревізія душі... Тому ми часто просто уникаємо її, заспокоюючи себе таким звичним виправданням: «Я ж нікого не вбив, нічого не вкрав! У чому мені каятися?»

...Ходімо в ці дні до церкви. Послухаймо, як лине до небес благання душі, подібної до нашої: «Покаяння отверзи мі двері, Жизнедавче!» – дивовижний хор на три голоси, створений одним із трьох світил української духовної музики XVIII століття – Артемом Веделем. Вслухаймося в нього. Проникнімося відображеними в музиці психологічними станами людини: від щирого благання дару каяття – до жаху перед гріховною безоднею власної душі, що заставляє її тремтіти від усвідомлення «множества содіяних лютих прегрішень», пристрасного благання помочі й заступництва Богоматері й, нарешті, – до світлої надії «на милість благоутробія» Господнього, яке ніколи не відкидає того, хто щиро кається.

Вслухаймося!..

І ми зрозуміємо: це про кожного з нас. Це наш відчай і надія бринять у хорових акордах і речитативах, це наша душа рветься із тенет буденності до Божого світла, до чистоти, до правди.

Пройде ще кілька тижнів, і ми знову будемо вражені могутньою силою веделівського хору: «Розбійника благородного...», що втілив і палкий жаль, і смуток, і жах Страстей Христових, і світлу надію Воскресіння, що є запорукою воскресіння людської душі в поєднанні її з Богом.

Із творчої спадщини українського композитора ХУІІ століття Артема Веделя до нас дійшли 21 концерт, 6 тріо, літургія, всенічна та близько 30 різноманітних обрядово-культових піснеспівів. Найвідомішими є концерти «На ріках Вавилонських», «Доколе, Господи, забудеш мя...», «Блажен, розумівай ніща й убога», «Воскресни, Господи, да судяться язичі...», «Помилуй мя, Господи, яко немощен», «Боже, законопреступниці возсташа на мя...» та інші. У них композитор музичними засобами передає гнів проти «законопреступників», благає за убогого й пригноненого, кличе світ до Божої правди, милосердя, досконалості й любові.

Хто ж він і звідки, цей геніальний син українського народу, в чийй високодуховній музиці, як твердять фахівці-музикознавці (О. Шерер-Ткаченко, П. Козицький, О. Кошиць), «окремі звороти й каданси, тонація, співвідношення гармонійних функцій дуже споріднені з мелодіями старовинних українських пісень» (О. Шерер-Ткаченко), а у віртуозності багатьох орнаментованих сольних партій тенорів відчувається «опора на особливості вільного імпровізаційного речитативу народних дум» (В. Кук)? Нині чи не в кожній православній церкві лунають мелодії божественних веделівських хорів.

Народився Артем Ведельський (таке справжнє прізвище композитора) в родині майстра-столяра, котрий жив у Києві на Подолі неподалік від Борисо-Глібської церкви, яка в ті часи звалася Рождество-Предтеченською. Точної дати його народження не встановлено: одні дослідники твердять, що на час його смерті у 1808-му йому було 36 років, про що є запис у

метричній книзі, а отже, народитись він мав у 1772-му. Інші, на основі документів перебування композитора на військовій службі, вважають його на п'ять років старшим.

У дев'ять років хлопчика віддали на навчання до Київської академії, де дитина з дивовижно гарним голосом і бездоганним слухом одразу потрапляє до хору та до оркестру. Талановите хлоп'я невдовзі стає першим солістом хору й чудовим скрипалем. Ще будучи учнем академії, Артем Ведельський стає диригентом академічного хору. Тут були написані й перші його духовні концерти та хори. Тут, під впливом пісенно-музичної української традиції, що ніколи не відкидала, а навпаки, вбирала в себе й адаптувала – відповідно до народного менталітету – досягнення європейської культури, сформувалися його мистецькі смаки, його світогляд, розквітнув його дивовижний талант.

«Березовський і Ведель, – писав у 1917 році композитор П. Козицький, – орли пісенно-музичної творчості, найкращий вінок, що прикрашає історію музичного життя Академії другої половини XVIII століття. Ведель – слава і гордість Академії».

Та не судилося обдарованому юнаку довго втішати своїми талантами рідну землю. Заздрісне імперське вухо вже прочуло про розквіт нового таланту в підневільній Україні, і в березні 1788 року за наказом митрополита Самуїла Милославського Веделя разом зі ще трьома юними хористами академії відправляють до Москви в розпорядження головнокомандуючого військами генерала П. Д. Єропкина, який мав хорову капелу.

Офіційно Артем Ведель числиться підканцеляристом у департаменті сенату, а насправді працює диригентом капели, яка обслуговує бали та інші урочистості в домі генерала.

Докладніших відомостей про життя композитора в Москві нема. Не відома також докладна причина його повернення до Києва взимку 1792 року. Виходячи з того, що він був людиною дуже релігійною (його учень, композитор П. І. Турчанінов, згадував: коли Ведель виконував партії у своїх концертах, зокрема в I концерті «В молитвах неусипаюшу Богородицю...», то не тільки всі слухачі, а й він сам обливався сльозами) та мав талант, спрямований на створення високодуховних творів,

розрахованих на глибоко емоційне, психологічне сприйняття», – можна думати, що обслуговування високосвітських балів не могло задовольнити його творчих потреб.

У всякому разі з грудня 1792 року бачимо його знову на посаді керівника хору Київської академії, звідки його вже через рік забирає шеф піхотного корпусу генерал Леванідов, призначивши капельмейстером корпусного хору та оформивши на військову службу. Слід сказати, що Леванідов був людиною досить освіченою, щиро любив і розумів музику. Він дбав про зростання військової кар'єри композитора, створював йому умови для творчості. Талановитий юнак не марнує часу: за один рік (з 1794-го по 1795-й) він написав шість концертів та низку релігійних піснеспівів. У квітні 1796 року генерала Леванідова переводять у Харків на посаду намісника харківського та воронезького генерал-губернатора, куди він забирає з собою кращих хористів та капельмейстера Веделя.

Плідним і щасливим, та, на жаль, дуже коротким був харківський період життя митця. Він отримує підвищення по службі (звання капітана й посаду ад'ютанта штабу), вивчає музичне життя міста, пише концерт «Воскресни, Боже», «Услиши, Господи, глас мій», двохоровий концерт «Проповідника віри, слугу слова Андрія восхвалим», «Господь спасет мя» та інші. Та невдовзі плідна праця 30-річного композитора обривається. 6 листопада 1796 року помирає Катерина II, й на царський трон сідає Павло I – переконаний прихильник бездушної дисципліни та муштри.

Харківське та Воронезьке генерал-губернаторство ліквідоване. Леванідов, як один з улюбленців покійної цариці, відправляється у відставку, театри закриваються, всі «не положені за штатним розписом» військові оркестри та хори «упраздняються высочайшим царским указом». У жовтні 1797 року розумово неповноцінний цар видає новий «височайший указ» про заборону в церквах виконувати концерти та «иные измышленные в церковном пении вирши». До того ж перед композитором посталала загроза бути залишеним на військовій службі вже не в ранзі капельмейстера, а звичайного офіцера-муштровика. Він

подає у відставку й повертається до Києва.

Важко сказати чому, але, напевне, ще в Харкові композитор потрапив до розряду «неблагонадійних». Можливо, вже сам факт зречення військової кар'єри в державі, яка почала перетворюватися у «військо муштроване», міг викликати підозру в інакодумстві, а може, він і справді, як твердить Турчанінов, «кинув атестати й пороздавав усе своє майно» (а це було вже й зовсім актом вільнодумства), – не відомо. Відомо тільки, що в книзі життів святих угодників, яку переробив композитор, було нібито знайдено (а отже, за ним стежили!) записи про вбивство Катерини II (офіційно цариця й досі числиться в раптово померлих...) та Павла I (який на той час ще був живий – його вб'ють лише через два роки – у 1801-му). З чого могли зродитися такі записи? Чи були вони справді писані рукою 27-чи 32-річного композитора? Чи існували вони взагалі?

Веделя заарештовують 25 травня 1799 року й оголошують божевільним. Наводить на роздуми й те, що людину, визнану божевільною, не відправляють одразу на лікування, а понад два місяці тримають під звичайним арештом. У Кирилівську божевільню композитора запроторюють лише в серпні, після отримання вердикту царя: «замкнути без випуску». Тобто цар, краще від будь-якого психіатра, знав, що саме ця людина є «невиліковно хворою» й з божевільні вийти не повинна ніколи.

Останні дев'ять років життя митець, обдарований дивовижним талантом, чия творчість і донині очищає людські душі від марноти буденщини, від зла й облуди, піднімає дух людський до Світла, до благості й благодаті, провів у пеклі, опис якого надто вразливим краще не читати.

«...Вузкий темний коридор між двома рядами не кімнат, а... конур, у яких, крім постелі та хворого, ніхто і ніщо не могло поміститися. Кожна з цих келій мала наглухо забите вікно із залізними ґратами... Сморід у цьому закладі стояв превеликий... Життя в цих конурах, у цьому смороді було страшним, нестерпним... Хворі, одягнені в якесь лахміття, голі сиділи хто в коридорі, хто в конурі, останні часто у власних випорожненнях, з розкуйовдженим волоссям, з диким поглядом. їм не до-

зволялося ніяких занять і ніяких розваг. Психічно хворі роками були наодинці зі своїми страхітливими мареннями, жахливими думками, які їх ніколи не полишали через відсутність будь-яких предметів, що могли б відвертати їхню увагу», – так описує стан справ у Кирилівській божевільні київський лікар, котрий інспектував у 1864 році цей заклад, додаючи до цього ще описи свавілля санітарів-наглядачів, – як правило, з числа карних злочинців. Адміністрація могла безкарно робити з хворими все, що заманеться. Скаржитись не було куди.

У такі умови навечно був замкнений 32-річний Артем Ведель – людина ніжного, чистого, вразливого серця, один з трьох найперших відомих композиторів нашої землі. Якщо ж додати, що в цю жаску безвихідь була навечно вкинута цілком здорова, сповнена творчих задумів і можливостей людина, стає не просто страшно. Стає моторошно.

А про те, що Артем Ведель божевільним не був, є переконливі свідчення. Так, уже згадуваний протоієрей П. Турчанинов у своїх автобіографічних записках наводить виписки з листів Веделя, написаних у другій половині 1799 року. «Чи є тут хоч дрібка божевілья? – запитує цей учень славетного композитора. – І таких листів я, живучи на селі, – додає Турчанинов, – отримав від нього з Києва багато».

Про те, що композитор напередодні трагедії був у розквіті творчих сил, свідчать і його твори, написані наприкінці 1798 – початку 1799 років. Це концерт № 11 «Боже, законопреступниці возсташа на мя» та концерт № 12 «Ко Господу всігда скорбити мі». Теми концертів, очевидно, вибрані не випадково. В них відобразилась атмосфера переслідування й безвиході, в яку потрапив композитор, повернувшись із Харкова: «О Боже! Горді піднялись на мене, згря насильників чигає на життя моє... Ти, Господи... дай слугі своєму силу... з'яви знак милості своєю».

У роботі «К биографии А. Л. Веделя» (газ. «Руководство для сельских пастырей» від 12.12.1910 р., № 50) В. Петрушевський наводить текст «прошення» старого Лук'яна Ведельського до київського генерал-губернатора О. А. Беклешова про звільнення з ув'язнення його «єдинородного сина Артема».

«Прошеніє» безграмотного столяра залишилось «без удовлетворенія». Не відгукнувся на аналогічні прохання і новий цар Олександр I, винісши щодо геніального митця вердикт: «Остатить в прежнем состоянии».

Лише перед смертю, вже напівживого, Артема віддали батькові. 16 липня 1808-го, на 41-му році життя (а може, й на 36-му) Ведель помер. «Він здивував і священника, і домашніх, і знайомих своєю передсмертною розмовою, в якій з глибоким почуттям говорив про те, якими повинні ми бути лагідними, гречними, скромними, чистими й, передусім, велелюбними до ближніх», – так пише у своїх коротких спогадах про останні дні композитора тогочасний префект Київської академії Мефодій Піснячевський, ще раз доводячи, що запроторення Веделя до божевільні було не медичним заходом, а актом політичної розправи над інакодумцем.

Цю практику «боротьби з інакодумством» від «проклятого царизму» перейняв і «проклятий соціалізм», що заповнив спецпсихлікарні кращими синами й дочками України в часи брежнєвського «процвітання», заснованого на повсюдному злодійстві й корупції. Скільки їх, незнаних правдоборців, закінчили своє страдницьке життя в застінках «психушок», під вереск божевільних і матюки санітарів?! Ми знаємо лише невелику частину тих, котрі вижили, вистояли, кого колоніальна влада не зуміла добити, як добила геніального творця українських музичних шедеврів.

Про те, що страшне повільне вбивство Артема Веделя було боротьбою не з ним персонально, а з тим новим духом у релігійному музичному мистецтві, яке вносило в бездушну закостенілість обряду так званого «істинно русского благочінія» тепло індивідуальної людської душі, особистісне – на рівні люблячого серця! – спілкування з Богом, свідчить і доведення до самогубства Веделевого попередника на ниві оновлення музичного мистецтва – українського композитора Максима Березовського, чие ім'я золотими літерами викарбуване в далекій Болонській академії музики поруч з іменем Моцарта, а також і той факт, що довгі роки потому твори Веделя були заборонені

для виконання при церковній службі.

Журнал «Церковные ведомости» (№ 23 за 1890 рік) зберіг для нас, одеситів, цікавий взірець мракобісся Російської православної церкви, яким є розпорядження архієпископа херсонського й одеського Никанора. «...Долгом своим поставляю, – пише владика, – напомним церковным хорам всей Херсонской епархии, а особенно г. Одесса (напевне город Одесса) все-таки розумівся на мистецтві краще, ніж владика Никанор! – Г. М.) об их долге, ответственности подлежащем соответственном наказании за УПОРСТВО в ослушании: концерты петь в церквах при богослужении издавна запрещено. В частности, безусловно запрещается петь в церквах концерт, известный под именем Веделя «На реках Вавилонских». (Ну ще б пак! Адже цей псалом здавна асоціювався з усвідомленням необхідності національно-визвольної боротьби!.. – Г. М.). **СТРОГО запрещается, – продовжує архієпископ херсонський і одеський, – известное под именем Веделя «Покаяння отверзи ми двери», как совершенно театральное и фантастическое... Всем регентам церковных хоров ставится строго на вид, что если они не обуздают своего, никакими достоинствами искусства и знания не оправдываемого своеволия и раболепства перед неправильными и неавторитетными вкусами, то будут устраняемы мною от управления церковными хорами».** Отак!!!

До речі, досить детально переглядаючи літературу, що стосується даного питання, я поки що не знайшла документа, яким би російська церква зняла заборону з виконання хорових веделівських концертів під час служби Божої. А проте концерти ці звучать сьогодні (та й у часи мого дитинства звучали) по всіх церквах, незалежно від конфесійної належності, допомагають людям пізнати самих себе, одухотворюють, підносять до розуміння Божого Слова через серце, через душу.

Незважаючи на офіційні заборони, музика Веделя жива. Її любили, нею захоплювалися, її виконували попри заборони й погрози. «Особливо сильне враження, – згадує професор Київської академії В. Ф. Певницький, – справляло на слухачів

веделівське хорове тріо «Покаянія отверзи мі двері». Коли воно виконувалось, – вся площа перед Академією була забита людом, що сходився його послухати».

Величезну роль у популяризації творів Артема Веделя відіграв Олександр Кошиць – ушавлений на весь світ український хоровий диригент, чие ім'я за часів Союзу було заборонене, як забороненим було ім'я Веделя за часів самодержавства.

Перед самою своєю смертю Артем Ведель написав: «Доки йтиме час, доти існуватиме моє буття».

...Його буття триває в його безсмертній музиці, сповненій болю і гніву, любові та світлої надії, віри в милосердя Господне, в торжество Божої Правди над тимчасовою силою законопреступних.

«Чорноморські новини» 5 квітня 2008 року

ТО ВСЕ-ТАКИ ПАСТИРСЬКИЙ ЧИ ПОЛІТИЧНИЙ? (Думки після осмислення)

Відбували пристрасті, вгомонилися дискусії, викликані візитом патріарха Московського Кирила в Україну. Був час для його осмислення.

Була можливість відчутти і його політичні наслідки.

І хоч давньоримське «post hoc, ergo propter hoc» (після цього, значить, по причинні цього) не завжди виявляється істиною, а все ж повідомлення масмедіа про «отчет Патріарха перед Президентом Росії о результатах его визита в Украину» та агресивні заяви цього Президента в адресу України, опубліковані одразу після патріаршого «отчета», надто логічно сплелися в один причинно-наслідковий ланцюг і додали «колериту» й без того «колеритному» «пастирському» візиту.

Особисто мені здається, що така поспішність із оприлюдненням свого «надзвичайно дружнього» ставлення до України, в якій щойно побував Московський патріарх, була все-таки політичним порахунком з боку кремлівського лідера. Слід було хоч якусь «паузу» витримати...

Та, видать, кремлівські куранти вже б'ють на сполох і кваплять розкручувати маховик російської виборчої кампанії в Україні, яку, власне, й розпочав Патріарх, виразно позиціонуючи себе на боці чітко визначених політичних сил України.

Але, мабуть, «отчет» Патріарха не був для Президента Росії надто заспокійливим, то виникла потреба терміново тупнути ногою на тую «стратегічну партнерку» та пригрозити їй великодержавним кулаком, показавши тим самим, що політичні наслідки «пастирського» візиту не виправдали очікувань.

Сам Патріарх заповідав свій візит як позбавлений будь-якої політичної мети. В це не дуже вірилося, а все ж думалось: «А чому б ні?! Хіба в сьогоднішньому світі, переповненому оголеними животами і стегнами, масовим алкоголізмом і наркоманією, споживацтвом, аморальністю й майже повсюдним ошуканством, архипастирю немає про що говорити з вірянами,

окрім політики?»

Патріарх, і справді, багато уваги приділив проблемам моральності, самообмеження, що особливо необхідне в період кризи, яку Бог, як і всі біди, посилає для нашого покаяння й самовдосконалення.

І кожен із присутніх серцем відгукувався на слово духовного наставника, хоч, мабуть, відгук цей був би ще щирішим, а слово ще переконливішим, якби бодай у ту хвилину, коли святитель благословляв нас на самообмеження, на святій його десниці вигравав проти сонця годинник не на кілька десятків тисяч доларів, а хоч би вже на 5 чи 6...

Я, звісно, зовсім не хочу, щоб Патріарх Московський (як і будь-який інший) геть уже відрікся від мирських благ.. Але для розмови про самообмеження «антураж» був явно не той...

Немало слів було присвячено й темі християнської любові. Цілком достатньо для того, **щоб зрозуміти, кого і що мають любити українські громадяни, і за яких умов Церква, очолювана Патріархом Кирилом, любитиме їх.**

Не слід, очевидно, дарувати християнську любов (а відтак і голоси на виборах, ясна річ!) політикам, які актуалізують до недавнього часу замовчувані події чи очорнені імперською пропагандою імена, бо «не будет умный политик насаждать имена, которые разделяют страну». І хоч ні «імена, которые разделяют страну», ні ім'я «неумного политика», що їх актуалізує, не були названі, всі зрозуміли про кого й про що говорить «духовний пастир». Про те саме, про що говорив п. Затулін на проведеній у Москві в квітні ц. року конференції з цікавою назвою: **«Русоязычная Украина: возможности и проблемы консолидации»**, — де умовою спокою в Україні в числі інших вимог (як, наприклад, надання в Українській державі російській мові статусу державної) **було названо й цілковиту відмову України від перегляду історії.** Тобто все, що збрехали, так і має навіки вважатися правдою, чії імена були безвинно очорненими — так і мають залишатися не виправданими. Тоді Росія дозволить, щоб в Україні було стабільно й спокійно! А відновлювати правду, та ще й таку, до якої частина суспільства й досі не може звикнути

(бо часом та правда, й справді, така страшно, що й повірити в неї неможливо!) — того «умный политик» не повинен робити, бо навіщо «умному политику», щоб народ знав правду? Народ чим дурніший і чим менше знає, — тим легше ним керувати, чи то, пак, маніпулювати.

Саме це в Москві одвіку звалося «умною» політикою. Отож, і нам так рекомендують. І Затулін, і Патріарх. Хтось відвертіше, хтось завуальовано, але так, щоб можна було здогадатися...

А ось тут уже й здогадуватись ні про що й не треба було. Все було сказано зрозуміло і чітко: **«Вы должны молить Бога, чтобы Украина, Белоруссия и Молдова были вместе с Россией».**

Не те, щоб там жили в мирі, у взаєморозумінні, а таки «чтобы были вместе»!

Тобто, моліться, українці, щоб вашої Української незалежної держави не було! А заодно й попросіть Бога, щоб і Білорусі незалежної, і Молдови також не стало.

Скрізь пишуть, що Патріарх Кирило — мудрий політик. Але, мабуть, і мудрість іноді відступає там, де бере гору самовпевненість і зневага. Бо я не уявляю собі мудрого політика, який би, приїхавши, приміром, до Індії, став би закликати індусів щоб вони молились за те, аби Індія знову була «вместе» з Англією, чи алжирських громадян — бути разом із Францією, болгар — з Туреччиною чи чехів — з Німеччиною.

Думаю, що й Московський Патріарх не дозволив би таких закликів ні в Чехії, ні в Болгарії, ні в Алжирі...

Чому ж у нас — дозволяє? Та тому, що і нас, і молдаван, і білорусів досі вважає московськими «холопьями», які навіть на ноту протесту не спроможуться, хоч подібні заклики цілком можуть бути розцінені як агітація проти незалежності названих держав.

Написала оце — та й міркую собі: «Ну й чого ж все так близько до серця брати?! Можливо людина нічого такого й у голові мала. Просто — невдало висловилась...»

Але... Діячеві такого рівня з приводу таких діткливих тем,

очевидно, слід висловлюватися «вдало». Це — по-перше. А по-друге, якщо Патріарх під словом «вместе» мав на увазі не адміністративно-політичну, а духовну єдність, то чому в цій духовній єдності мають «вместе» бути тільки Росія, Україна, Білорусь і Молдова? Чом до неї ні греки, ні болгары, ні вірмени чи румуни не потрапили? Тільки тому, що вони Московському Патріархату не підпорядковуються?

То знову ж виходить, що не про єдність Церкви Христової йде мова, а про єдність Московського Патріархату? Але ж Московський, як і кожен інший патріархат, — це ще не вся Церква Христова, а всього лиш адміністративно-територіальне утворення, покликане вирішувати якраз земні проблеми, бо для вирішення проблем духовних є Заповіт Господній, Старий і Новий, є Закон Божий, до якого жоден патріархат не може ані додати, ані відняти жодного слова.

Перегорнімо й вичитаймо до єдиного знака кожен сторіночку Святого Письма, і ми не знайдемо там анічогісінько про те, скільки і яких патріархатів має бути на світі, і які народи мають підпорядковуватись кожному з них. Натомість прочитаємо про єдність Христового Стада — Церкви Христової як цільності, без поділу на Патріархати.

І Верховним Пастирем цього стада, як і верховним Главою Церкви є не патріархат, і не патріарх, і Сам Христос, Який Сам сказав про Себе: **«Аз есьмъ пастирь добрий, і знаю Я Моя, і знають Мя моя овцы... И ины овцы имам, яже не суть от двора сего, и тыи ми подобаеъ привести... и будет едино стадо и един пастырь»**. [Іоанн.10.11,15]

А земні пастирі — то тільки помічники Верховного Пастиря, завдання яких дбати не про цілісність власних патріархатів, а про цілісність стада Христового, берегти його, щоб, як каже Єзекиїль, не були вівці залишені «на розкрадання звіра польового», щоб не розгубилися «в день хмарний і темний». [Єз. 34.8,11]

То ж у духовному сенсі єдине стадо Христове — це всі сповідники Христової віри, незалежно від їх земного підпорядкування різним патріархатам. А тому в цьому, духовному

сенсі нам і молитися треба не про те, щоб бути «вместе» з Росією чи ще якоюсь країною, а зі всім православним світом, зі всім стадом Христовим.

Хіба патріарх Московський не знає цього? Знає! Але думає, що ми — не знаємо.

Тому й галасують повсюдно ієрархи, підпорядковані Москві, про «раскол в православіи», про «разрыв единства в Христовой церкви», який нібито стався у зв'язку з відділенням від РПЦ Київського Патріархату.

Ось і Патріарх Кирило під час візиту в Україну навідріз відмовився від діалогу з Київським Патріархатом, який, як кажуть московські церковники, нібито «разорвал тело Церкви Христовой».

Якщо б стадом Христовим, Христовою Церквою вважався лише Московський патріархат, то це було б, дійсно, так. Але вважати так — це ересь! Це спотворення Слова Божого! Тож, як не крути, а заклик «быть вместе с Россией, Белоруссией и Молдовой» — це таки політичний заклик, бо духовний — мав би закликати до єдності зі всім православним світом.

«Ніхто не може служити двом панам, — сказав Господь. — Бо або одного ненавидітиме, а другого любитиме, або до одного прихилиться, а другим гордуватиме». [Матв. 6.24]

Біда Російської Церкви полягає в тому, що від ординських часів вона увесь час те й робила, що намагалась служити «двом панам» — Господові та владі: спершу ординській, потім княжій та царській, а потім більшовицькій, не просто безбожній, а войовничо атеїстичній. Нічого, на жаль, не змінилося й сьогодні.

Як і раніше, Російська Церква стоїть на сторожі геополітичних інтересів імперії і залишається її найсильнішим оплотом у відокремлених від неї суверенних Державах. І найпильнішою є ця сторожа якраз в Україні, без якої відновлення повноцінної Російської імперії неможливе. Згадаймо: Твер, Псков, Новгород, Казанське, Астраханське ханства, безмежні простори Сибіру були підкорені раніше, але імперією Росія стала лише тоді, коли остаточно підкорила Україну.

Та й власний інтерес в Україні має Московський Патріархат: адже саме тут знаходиться добра половина (якщо не більше) його приходів, втративши які, Московська Церква одразу перестає бути найбільшою й найбагатшою Церквою православного світу, якою, натомість, стає Українська.

Саме тому таких неймовірних зусиль доклала Російська Церква до того, щоб відлучити від молитовного єднання з іншими Церквами Київський Патріархат, своїми руками здійснивши розкол у православ'ї.

Чи, може Київський Патріархат сам відмовився від цього молитовного єднання? Може, сам заявив про розрив євхаристичної єдності із православним світом? Чи, може, він відступив бодай на йоту від Закону Божого чи відкинув бодай якийсь із догматів Православної Церкви? Ні!

Він всього-навсього заявив про свій вихід з-під юрисдикції Московського Патріархату та створення в своїй самостійній Українській державі самостійної Церкви суверенного українського народу. А це цілком узгоджується зі всіма канонічними правилами (34-те правило св. Апостолів, 6-те правило I, 17-те правило VI Вселенських Соборів).

Навіщо ж було Російській Церкві анафема виголошувати та терміново ще одну буцім Українську Церкву на Харківському Соборі створювати, тобто свідомо вносити розкол не тільки в українське суспільство, а й у світове православ'я? Не було б цього — не було б і жодного «розколу», бо створення ще одного Патріархату аж ніяк не суперечить науці Христовій. Більше того, ні в часи Христові, ні в апостольські жодних патріархатів взагалі не було. Навіть у Діяннях Вселенських Соборів на означення самоврядної Церкви вживається, як правило, термін «епархія», а не Патріархат. А саме Вселенськими Соборами і встановлювались ті канони, в порушення яких звинувачує Київський Патріархат Російська Церква.

Але Діянь Вселенських Соборів жоден звичайний вірянин у очі не бачив, та й не кожен парафіяльний священик брав їх до рук. Тому так зручно Московському Патріархату маніпулювати словом «канон» та проголошувати себе «единственной

истинно канонической Церковью в Украине», а інших звинувачувати в порушенні тих, невідомих народо канонів.

Зовсім недавно перед початком прес-конференції, присвяченої якраз візиту Патріарха Кирила, мала розмову з далеко непересічним священиком Московського Патріархату. Цитую тому майже дослівно 38 правило VI Вселенського Собору. А він мені, «ничтоже сумняшесь», відповідає: «Нет и не может быть такого правила!»

Довкіл стоять люди. Кому вони вірять — мені чи священику? Ясно — йому!

Він у ясі, з хрестом на грудях. Я — без. Він — священник, а отже, він знає!

А священик або й справді не знає, або лукавить, говорячи те, що йому вигідно. Спокійно так, доброзичливо й мило лукавить...

Таким «милим і доброзичливим» лукавством був просякнутий увесь візит Патріарха Московського в Україну. Не було відверто ворожих заяв, грубої агресивності. Було м'яке, але дуже самовпевнене лукавство.

Показовою в цьому плані була відповідь Патріарха на привітальну промову Президента України, в якій очільник Держави висловив надію на розв'язання проблеми Української Помісної Церкви в Україні.

Із самовпевненою усмішкою, мовби поплескуючи по плечу Президента чужої держави, Патріарх відповідає:

— А вопрос о Поместной Церкви в Украине уже решен. Поместная Украинская Церковь уже создана. И Синод свой имеет...

Мовляв, «відстав від життя, пане Президенте, все що треба, тут уже без твого відому зроблено...»

Саме так сприйняла все це моя приятелька — туристка із Польщі.

— Що? Ваш Президент не знає, що у нього в країні робиться?

Вона — дуже «поверхова» католичка, яка ніколи не цікавилась нашими міжконфесійними проблемами. Вона уявити не може, щоб така висока духовна особа могла злукавити перед

усім чесним миром.

А Московський Патріарх зробив це, оком не кліпнувши!

Адже чудово розумів, що у виступі Президента мова йшла не про фіктивну автокефалію в складі Московського Патріархату, а про Помісну Церкву під Київським омофором — про незалежну Церкву в незалежній Державі.

Розумів, але відповів так, як вимагали політичні інтереси країни, якій служить очолювана ним Церква.

Коли доводиться говорити на цю тему, мені завжди згадуються слова історика Російської Православної Церкви М. Толстого, який дуже відверто й дохідливо пояснив, чому в XVII ст. Росія так запекло боролася за приєднання Української Церкви до Московського Патріархату.

«Само соединение, совершенное Богданом, — пише історик, — оставалось непорочным без единства церковного, которое одно могло связать неразрывными узами малороссийский юг и великороссийский север в единую обширную Россию».

Це сьогодні, після трьох з половиною століть забуття нашої історії та заборон «актуалізувати імена, которые разделяют страну», нам можна розказувати казки про «порушення канонів», про «тисячелетіє крещення Росії», про «єдинство Церкви от начала принятия православия» и «общее Отечество». А в XVII ст., ще на початку якого козацьке військо стояло під Москвою в складі армії Володислава, коли всього півстоліття з лишком минуло з часу, як ув'язнений Борисом Годуновим у Чудовому монастирі Царгородський патріарх Іоакім підніс до рангу Патріархаї Московську Церкву, що 141 рік до того існувала як «самосвятська», «розкольницька», «неканонічна» (я користуюся сьогоднішньою лексикою московських ієрархів...), не маючи навіть своєї канонічноправної митрополії, коли мало не щороку роздирали цю Церкву розколи і ересі, — тоді ні про «єдине отечество», ні про «єдинство Церкви» говорити не приходилось. Та й про канони краще було не згадувати, бо канонів, на основі яких можна було б приєднати Українську Церкву до Московської, не існувало, як не існувало й доброї

волі на таке приєднання ні з боку Царгороду, ні з боку України.

Українське духовенство на чолі з митрополитом Сильвестром Косовим навідріз відмовилось присягати Московському царю, а Царгородський Патріарх Яків навідріз відмовився передати Київську митрополію в юрисдикцію Московського Патріархату.

Але ж без поглинання Української Церкви, без знищення її як самоправного організму ні про яку «єдиную обширную Россию», як сказав нам російський історик Церкви, говорити не приходилось. Це Московський політикум розумів чітко. **«Основой политического подчинения**, — сформулював credo московської політики щодо України голова Московського посольського приказу Ордин-Нащокін, — **есть подчинение духовное**». І це «политическое подчинение» було завданням, важливішим від усіх і всяких канонів і всіх Божих законів.

Скільки разів ті канони порушувались Московською Церквою, доки їй все ж вдалося здійснити «духовное подчинение» України, — про це зацікавлений читач може почитати в моїх книгах «Літос...», «Хроніка великого ошуканства» чи «Міфотворчість — як обґрунтування історичного мародерства». Зараз не час і не місце це повторювати.

Зараз, говорячи про самовпевнене лукавство московських ієрархів, повторимо лише одну, але неспростовну істину: **Московський патріархат не має жодних канонічних прав на Українську Церкву, а отже, й не має жодного квадратного метра канонічних територій в Україні!**

І Патріарх Кирило не може цього не знати. А поводить себе тут, як у своїй вотчині, впевнений, що ми цього не знаємо, а як знаємо, то побоїмося сказати це вголос.

Всіх, хто хотів би заперечити висловлене мною твердження, прошу опублікувати документ, який засвідчив би канонічно-правну передачу Київської митрополії Московському патріархату.

Немає такого документа! Бо ніколи Українська Церква не передавалась під Московський омофор канонічно.

Були грамоти патріарха Діонісія IV, від 1686 р., куплені мо-

сковським дяком Нікітою Алексеевим за «три сорока соболей і двести червонцев». Але «бізнесова» обгородка московського дяка й Царгородського патріарха вже в 1687 р. була засуджена Собором Східних Патріархів як неканонічне, невідповідне Христовій науці діяння («Акт симонії» — по-нашому просто хабарництво), а сам Діонісій IV був вивержений із патріаршого сану.

Після цього, засудженого православним світом ганебного торгу, проблема канонічного підпорядкування Київської митрополії Московському Патріархату ніколи більше не порушувалась, свідченням чого є Патріарший і Синодально-Канонічний Томос, виданий Царгородським Патріархом 13 листопада 1924 року Українській Церкві в Польщі, яка входила до Київської митрополії й також була неканонічно підпорядкована Москві. **«Відірвання, — пишеться в Томосі, — Київської митрополії від Царгородського престолу відбулося не за приписом канонічних правил».**

Цей документ, виданий через майже два з половиною століття після скасування грамот патріарха-хабарника, ще раз підтверджує, що жодних канонічних прав на Українську Церкву Московський Патріархат не мав і не має сьогодні.

Все, що він тут посідає, ним привласнене незаконно, взяте силою, якій тоді не могла чинити опір ні вже заповонена московським військом та адміністрацією Україна, ні Царгородський Патріархат, патріархів якого затверджувала турецька влада, що воювала тоді чи не з чотирма країнами одразу, й за будь-яку ціну готова була купити нейтралітет Москви.

Москва ж, впевнена в своїй силі й безкарності, не порушувала цього питання, щоб зайвий раз не привертати увагу до факту неканонічної присутності своєї Церкви в Україні.

Але сила — силою, а канони — канонами... тому нагадаю ще один канон, затверджений III (Ефеським) Вселенським Собором 431 р. Цитую дослівно: **«Дотримуватись скрізь по єпархіях** (ми вже говорили, що тодішній поділ Церкви на адміністративно-територіальні одиниці був єпархіальним. Поняття Патріархат виникло значно пізніше — Г. М.), **щоб ніхто**

з Богом улюблених єпископів не поширював своєї влади на іншу єпархію, що ніколи не належала ні йому, ні його попередникам. Якщо хтось простягнув владу і силою підпорядкував якусь єпархію, хай віддасть, щоб не порушувати правил святих отців... святий і Вселенський Собор хоче, щоб кожна єпархія зберігала в чистоті й без обмежень права, що належать їй спокон віку, згідно здавна затвердженому звичаю». (8 Третього Всел.)

Ясніше, здається, сказати важко. І якщо вже сталося так, що десь у XVII ст. оті «Богом улюблені» ієрархи московські неканонічно «поширили свою владу» на Українську Церкву і «силою підпорядкували її собі», то що вони мають зробити, щоб не порушувати «правил святих отців», тобто канонів?

Правильно! Мають віддати чуже, взяти силою! Крапка.

А тепер нехай кожен зробить висновок сам для себе: то хто тут в Україні — неканонічний: Церква, що з відродженням Держави прагне відродити «в чистоті і без обмежень права, що належали їй спокон віку», чи та, що, зневаживши канони, силою імперської влади привласнила колись те, що «ніколи не належало ні їй, ні її попередникам», а нині, «порушуючи правила святих отців», не хоче повернути привласнене та ще й облудливо називає себе «единственной истинно канонической», САМА СЕБЕ проголошує Помісною Церквою в чужій Державі та створює «незалежний» Синод із собі ж підпорядкованих, від себе ж залежних ієрархів?

Ми вчили колись про підступність, хитрість і лицемірство єзуїтів... Та проти єзуїтства московського сам Ігнацій Лойола невинним хлопчиком здається!

Тож чи про «чистоту православія» і спасіння стада Господнього дбає Московська церква в Україні? Чи, розсіюючи і розганяючи це стадо, «пасе» політичні інтереси Російської держави, яка прагне відродити імперію, знову підпорядкувавши собі Україну? Чи пастирством душ займаються її ієрархи, а чи виконують завдання політичного підпорядкування України, основою якого, як ми пам'ятаємо, є духовне підпорядкування

її громадян, чи правильніше кажучи, утримання її громадян в духовному полоні для використання їх в політичних цілях Російської держави?

Відповідь на ці питання і буде відповіддю на питання: пастирським чи політичним був візит Патріарха Кирила в Україну.

На мій погляд, **це був візит пастиря, що «пасе» свою державу та її політичні й економічні інтереси в чужій країні, прикриваючись пастирством душ, що «єдіно глаголет, а ово мніт»**, що, як і всі фарисеї, «уподібнюється гробам повапленим, що зовні здаються красивими, а всередині повні суть кісток мертвих», що «являються людям праведними, а всередині повні лицемірства і беззаконня».

«Горе вам!.. — сказав Господь, звертаючись до таких, — яко затворяєте царство небесне перед людьми: самі не входите й іншим не даєте ввійти». (Матв. 23.13)

ТІ САМІ ГОСТІ – В ТУ САМУ ХАТУ

Ой же й приваблива наша хата!

Певне всі куточки й одвірки в ній медом намащені, що не встигнеш за гостями двері зачинити, як вони знову на порозі з'являються.

Та ми гостинні й доброзичливі. Радо гостей стрічаємо, широко двері відкриваємо, з честю за стіл (а часом і на голову собі) саджаємо, бо так воно, врешті, й повинно бути між добрими сусідами: гість у хату — Христос у хату!

От тільки гість пішов нині якийсь, м'яко кажучи, не зовсім чемний. Нема, щоб ото, як між добрими людьми ведеться: погостив, посидів за столом, чи хай уже там і на голові — так зліз і поїхав, подякувавши.

Наші гості так нашу хату полюбили, що як приїдуть, то так і норовлять якийсь медяний куток чи бодай одвірок від неї віддерти й до своєї хати примоцувати. Ото, як були побачили, що недавній господар хати нашої¹ нічого віддерти не дозволяв, то й їздити були перестали, а господаря того й геть не по-сусідськи всякими нехорошими словами обзивали, хоч і він їх завжди гостинно приймав і почесні воздавав. Ото тільки, що жодного медом намащеного одвірка не дозволяв віддерти...

Нинішній господар² уже не так кожного одвірка пантрує, не так над кожним куточком нашої хати труситься: то одне в буцім-спільне користування віддасть, то інше... А то був цілий куток, густо медом намащений, хати нашої у якусь, ледь не довічну оренду віддав тим медолюбивим сусідам — так, наче нам дуже зручно, щоб у кутку нашої хати сусіди, та ще й озброєні, господарювали!..

Чи він, бідний, ніколи хазяйським сином не був та не навчений, як свого добра пантрувати треба? Чи сам себе не за

---

¹ Мався на увазі В. А. Ющенко.

² В. Ф. Янукович, що підписав Харківські домовленості про продовження перебування флоту РФ ще на 40 років.

господаря має, а за «тимчасовця» на чужому обійсті? Чи винен їм що?.. Хто зна...

Але сусіди наші так нині розпоясалися, що вже не якогось там кутка чи одвірка поцупити прагнуть, а — довічної приписки у нашій хаті, щоб уже не гостями до нас їздити, а повноправними господарями, бо, мовляв, «твое — моє, а ваше — наше» і «святая Русь»... чи то пак, ваша хата — «наше общее наследие!»

Саме це й було лейтмотивом усіх зустрічей і всіх виступів недавнього гостя — Патріарха Московського Кірілла.

Найперше Патріарх пояснив, **що приїхав до України не в гості, а в свої володіння, бо тут знаходиться підпорядкована йому Церква і «пасомі» ним православні душі.**

Недвозначно було нагадано й про Патріаршу резиденцію в Одесі — чималий шматок 16-ої станції Великого Фонтану, приватизований Московським патріархатом.

Про форсовану тотальну приватизацію Московським патріархатом наших храмів та належних їм земель і будівель я говорила ще в 2000 р. у книзі «Літос, або камінь із праці правди на розбиття митрополичого блудослов'я», рядки з якої, звернені до митрополита Одеського й Ізмаїльського Агатангела, дозволю собі зацитувати:

«... От і знову мало не пів-України, розвісивши вуха, слухає Ваші, Владико, «страсті-мордасті» про «чистоту православ'я», «канони», «розколи» та «служеніє антихрісту»... А Ви тим часом «прихватуєте» наші храми, землі, церковне майно, надбане нашими дідами і прадідами, щоб потім, коли Помісна Українська Православна Церква буде створена і визнана світовим православ'ям (а це буде — Ви це прекрасно знаєте!), можна було кричати на весь світ, що всі ці багатства належать Росії в особі її Церкви.

Ви ж зараз, галасуючи про «чистоту православ'я», займаєтесь тим, щоб устигнути все підгорнути під себе: церкви, збудовані анафемованим Москвою Іваном Мазепою, переходять у власність Московського патріархату. Стоїть питання про приватизацію Києво-Печерської та Почаївської Лаври — найбіль-

ших святинь України!

Чи знають одесити, що майже вся 16-та станція Фонтану, вкупі зі шматком Маячного провулку — вже є власністю (приватною власністю!) Московського патріархату?.. Зараз ви терміново судитесь за головний корпус Одеського сільськогосподарського інституту, бо колись, мовляв, там була семінарія.

Скільки приміщень під ту семінарію ви вже отримали?! Адже й комплекс у Маячному провулку вам було дано саме під семінарію, ВЗАМІН Пантелеймонівського подвір'я. Але ж Пантелеймонівське подвір'я вам повернули!

Ви ж... знищуєте навчальний заклад..., бо вам усе мало й мало, бо вам треба якнайшвидше вхопити все в свої руки, щоб збільшувати кількість тих, хто буде «битися за каждую святыню и каждый храм», коли Україна нарешті проснеться і побачить, що доки вона спала, приспана вашим словоблуддям про канони, «єдиний народ» і «общее Отечество», її, як липку, обдерли «единокровные и единовѣрные братья»...

Я звинувачую Вас, Владико, в лицемірстві, обдурюванні пастви Вашої... Я звинувачую служителів Церкви, підлеглої Московському патріархату в тому, що обманюючи українську паству, вони грабують наших нащадків, переводячи власність церковних громад у власність спархій Московського патріархату. Саме — обманюючи! Бо якби члени церковних громад розуміли, що віддане ними в єпархіальну власність народне добро навіки стає надбанням релігійного центру чужої держави, тобто стає навіки втраченим для України, то кожна, навіть найбезграмотніша бабуся задумалася б над тим, чи можна це робити. Але Ви, Владико, та інші «слуги Божі», «взыскующие градов земных»... кажете їм, що представляєте Українську церкву»...

Про це ж ішлося в п. 2 вимог Заяви, поданої в травні 2000 р. на ім'я Президента України Кучми Л. Д., Прем'єр-Міністра України Кінаха А. К. та Уповноваженого в справах релігії при Кабінеті Міністрів України: **«Вимагаємо... спинити форсований нині процес передачі храмів та церковних святинь**

у власність Московського Патріархату... Релігійні святині та мистецькі скарби мають залишатися власністю українського народу, а не релігійних центрів інших держав». На жаль, на ці застереження ніхто не зреагував, можливо, й тому, що московські ієрархи не наголошували на своєму праві господаря цих святинь (ще ж далеко не все було прихвачизоване!..), а говорили лише про те, що самі церковні громади не спроможні утримувати храми в належному «благолепії».

Сьогодні, як бачимо, вже можна себе й господарем в Україні проголосити та заявити про своє право приїздити сюди не в гості, а «до себе додому», а відтак і про своє право на українське громадянство, надавати яке, до речі, громадянам інших держав заборонено Конституцією України.

Але що для української влади — Конституція?! Як можна було, всупереч її положенням, цілий військовий флот чужої держави «приписати» в Україні, то чом не можна ці положення порушити для такого високого «єдинокровного родича»?!

Але!.. Чи бачив хто коли, щоб родичі до родичів їздили з такою силою-силенною охорони? Щоб при зустрічі з «родичем» «рідню» вибирали та сортували: тих за озброєне оточення «не пущать», тих (із звичайними запрошеннями) — «держать на почительном расстоянии», а отим (із VIP-запрошеннями) — дозволити стати «коло самих»... (Так і згадується Шевченко: «Може вдарить або дулю дати благоволять»...)

Те, що я з кількома друзями не змогла потрапити на патріаршу службу до Свято-Преображенського Собору в Одесі, хоч народу там, правду кажучи, було не так-то густо, мене не здивувало — провінція все-таки! Перестраховщики! Бояться, «кабы чего не вышло».

Принагідно зауважу, що саме ми, представники українських громадських організацій (хоч, звісно, не тільки ми) були в числі тих перших ентузіастів, що в 90-х роках відкопували фундамент цього собору й перші з о. Іларіоном (УПЦ КП) служили молебні біля каменя, який сповіщав, що на цьому місці буде відроджена святиня, знищена більшовиками.

Можна нагадати й напівдетективну історію створення та реєстрації релігійної громади цього собору ще на самому початку його будівництва. Саме я була обрана старостою цієї громади і я особисто готувала й подавала документи на реєстрацію. Собор мав бути всеконфесійним, тож документи мої прийняли. От тільки назад отримати я їх уже не змогла: п. Афонін — тодішній начальник управління в справах релігії — віддав їх (за його словами, зареєстровані) чомусь не мені, а нашому тодішньому благочинному, який, як виявилось, був у нашій Церкві «засланим козачком» від Московського патріархату і документи, ясна річ, не повернув — не на те їх йому давали, якщо давали взагалі. Нові документи у мене не прийняли, бо ж громада УПЦ КП вже «зареєстрована», а копію реєстраційного свідоцтва теж не дали, бо о. Василь незмінно підтверджував, що існує оригінал.

Хоч на початку будівництва собору було обіцяно, що він буде все конфесійним з почерговим служінням різних Православних Церков, і гроші на його відбудову здавали всі жителі міста, незалежно від конфесійної належності, та й ті кошти, які виділяв на будівництво міськвиконком, були набутокм всієї територіальної громади міста, а не тільки вірних Московського патріархату, відновлена святиня все ж якимось чином опинилася саме в його підпорядкуванні. Кажуть: «Люди не погодились на поочередное служение». А які люди? І хто й коли їх питав? І чому ми, українці, із розряду «людей» викреслені?..

Але це так — принагідна інформація для роздумів.

Зараз мова про Московського Патріарха, який, приїхавши «до своєї пастви», відгородився від неї ледь не 4-тисячним загоном міліції та беркутівців і, **в основному через їхні голови, проповідував християнську любов, не забуваючи при цьому й націоналізмом полякати «овець пасомих».**

27 липня в Києві я побачила довкіл московського святителя ті ж **кордони з міліціонерів та беркутівців, що охороняли пастиря від його стада** і відчайдушно відпихали якихось «благообразних» літніх жіночок, які слізно просилися, щоб їх пропустили ближче к «их святителю», тому що вони хочуть

«услышать каждое святительское слово». Потім ми з ними познайомилися. **Вони проклинали «эту українську власть» та розповіли нам, «что никакой Украины и никакого украинского языка вообще никогда не было, а Киев — это издавна русский город, из которого началось все русское. А Украину националисты выдумали, испортив великий русский язык».** Отакі цікаві бабусі. Але і їх при всій «девственности» їхньої великодержавно-російської свідомості (хтось колись сказав, що «девственными бывают непроходимые дебри и такое же сознание»...), до їхнього великодержавного пастиря близько не підпустили. Про що це свідчить? Мабуть, про те, що, не дивлячись на свої претензійні заяви щодо свого приїзду в Україну як у свою вотчину, Московський патріарх, як і ті, хто приймав його, добре розуміють, що Патріарх Московський не тільки як «громадянин України», а навіть як гість — не надто бажаний для більшості населення.

Безпрецедентні заходи щодо охорони релігійного діяча (таких не було навіть під час приїзду бл. пам. Папи Римського Іоана-Павла II !) тільки підкреслили факт несприйняття народом України цього претензійного візиту.

Доказом цьому була велелюдна Хресна хода вірних Київського Патріархату до пам'ятника Хрестителю Русі та служба біля нього Святійшого Патріарха Київського і всієї Русі-України Філарета з єпископами й ієреями Української Православної Церкви Київського Патріархату, на яку зібралось люду (по меншій мірі) вдвоє більше, ніж було на заходах Московського патріарха.

Добре знаючи нашу українську господарську запопадливість (хата-дача-город-свиня-корова-прання-прибирання...), яка нас іноді й у неділю до церкви не пускає, може допустити, що за інших умов святкування свята Хрещення Русі було б не таким масовим. Але 28 липня цього року люди плавом пливли й до Володимирського собору й на Володимирську гірку не тільки ради святкування. **Це була своєрідна демонстрація української єдності довкіл своєї істинно Української Церкви, довкіл свого Патріархату і свого Патріарха.**

А ще — демонстрація протесту проти імперських зазіхань Росії та угодовської щодо неї політики української влади; демонстрація несприйняття й неприйняття емісарів у рясах, що під виглядом пастирства душ пасуть в Україні геополітичні інтереси своєї держави.

І Дух Божий літав над цим багатотисячним зібранням, і Янголи крильми навівали прохолоду й заслоняли людей від палючого сонця, бо, не дивлячись на 37° за Цельсієм, люди довго не розходились, ще і ще раз, то поодинці, то гурточками повертаючись до підніжжя пам'ятника Хрестителю Русі й знову і знову завмираючи в молитві.

Навіть ті прочани, що, проїхавши більше семисот кілометрів під палючим сонцем, були затримані міліцією при в'їзді до Києва й опізнились на службу, не ремствували й не проклинали нікого, а розважненько розмірковували:

— Це влада наша сама себе обманути хотіла... Вони добре розуміють, що, не дивлячись на владну підтримку й всіляке потурання Московській Церкві, Київський Патріархат — потужна сила, яка охоплює більшість українського населення. Знає, але воліє думати інакше. Так що це вона не нас злякалася, а просто побоялась подивитися правді в очі. Це — як діти: коли бояться чогось — просто очі заплющують і думають, що того, що їм немиле, немає. А міліція... Ви думаєте, їм, бідним, охота ото спекотою на шляхах стовбичити та вислуховувати оте все, чого вони за сьогодні наслухались від деяких нерозважних прочан?..

Від одеських «нерозважних» прочан нашим міліціантам довелось вислухати дещо в самому нашому богоспасенному граді.

А діло було так.

Їхати на прощу в день Хрещення Русі було вирішено давненько. Я, приміром, про приїзд Патріарха Московського тоді ще не чула. Був замовлений і оплачений автобус.

27 липня о 10-й годині вечора всі прочани (здебільшого літні люди) зібралися в храмі Різдва Христового. Відслужили на дорогу молебень. Вже й 11-та година, а автобуса немає.

Настоятель телефонує в автопарк. Там відповідають, що автобус зламався. Інший прислати не можуть, бо хтось там десь «терміново» помер і всі на похороні (в 11 год. ночі???).

А тим часом довкіл храму — купа міліції і «крутих» іномарок...

Хто там куди кидався по ті автобуси, сказати не могу, але знаю, що під'їжджали за нашими прочанами ледь не чотири різні автобуси й у всіх міліціанти (кажуть, що нижче майора рангом там нікого не було) знаходили якісь неполадки. Коли один із водіїв став доводити, що жодних неполадок у нього немає, йому прямим текстом пригрозили, що як він посміє виїхати, то навіки позбудеться і прав, і ліцензії.

Тоді прочани, зрозумівши, що справа не в «неполадках», а в тім, що їх «велено не пущать» у Київ, домовились з якимось водієм (з цим чи іншим — не знаю), щоб він за якийсь час під'їхав до приміщення цирку.

Почали демонстративно розпрошуватись і розходитись по одному, по двоє-троє — всі в різні сторони, в різні вулиці. Зібралися біля того цирку, а слідом і вся міліція, і всі іномарки з'явилися. Заблокували проїзди, взяли той автобус «в оточення». Якийсь майор чи полковник в того водія документи став вимагати. Коли раптом на очах у того міліцейського чина вскакує в автобус якийсь п'яний волоцюга, висмикує ключі запалення й тікає.

Наївні жіночки в крик:

— Міліція! Тримайте злодія, він ключі з автобуса вкрав!

Міліція — ані руш.

Раптом під'їздить «крута» іномарка із затіненими вікнами. Вивалюється з неї ще один «п'яний» і кричить:

— Что здесь происходит? Что за сборище? А-а-а! Это бандёры в Киев собрались ехать! Ану, кто бандёра, выходи, пагаварим!

Якийсь чоловічина вийшов наперед:

— Ну, я «бандёра». Про що ти зі мною «гаварить» хочеш? Чим я тобі не подобаюсь?

Уздівши такий поворот справи, підскаочив до них той високий міліцейський чин, що, по всьому видать, керував «операцією»:

— Прекратите немедленно! — кричить.

І тут з вуст того п'яного «крутелика» лунає фраза, що все ставить на свої місця:

— Саша! Да ты чего?! Я ему вмажу разок и всё...

«Саша» в майорських чи полковницьких погонах таки розвів їх...

О 3-й годині настоятель храму Різдва Христового розвозив старших жінок по домівках, наказуючи всім не забути покаятись на сповіді, якщо котра «словом, ділом чи помислом» згрішила в цю ніч, яка мала б бути для віруючих нічною молитви й благоговіння.

Мене при цій «історії», слава Богу, не було. Все це я переповідаю так, як мені дружно «в особах» розповіли наші прочанки, **конституційне право яких на вільне віросповідання та вільне виконання релігійних обрядів (ст. 35 Конституції України) було грубо порушене працівниками самих тих органів, які б і мали ці права охороняти.**

Між іншим, вже 30 липня в газеті «Сегодня» з'явилась стаття «В Одессе поскандалили паломники и ДАИ», в якій наводиться пояснення нічного інциденту заступником начальника міськвідділу ДАІ Олександром Стариченком (може, це і є отой «Саша» — друг «крутелика», що обзивав прочан «бандєрами?»). П. Стариченко пояснює, що проводилась звичайна перевірка автотранспорта, й водій автобуса виявився п'яним. В свою чергу прес-служба МВД в доповнення до статті твердить, що заяви про те, що водіїв автобусів, замовлених для перевезення паломників УПЦ КП, заставляють відмовлятися від рейсів, погрожуючи забрати ліцензія і права, чи забороняють в'їзд паломникам у столицю на святкування Дня Хрещення Київської Русі — **«не отвечают действительности и носят провокационный характер».**

Отже, людоньки, не вірте очам і вухам своїм, а вірте прес-службі МВД!

Хотілось би запитати і прес-службу, і нашого п. О. Стариченка: то що? — одеські віруючі спеціально з метою «провакацій» «п'яного» водія чи «несправні» автобуси замовляти? А в тернопільчан теж був п'яний водій, і в п'яному стані довів прочан із Тернополя до самого в'їзду в Київ? Чи він уже під Києвом «захмелів»? І в житомирян, і в харків'ян, дніпропетровців, і т. д... теж п'яні водії були? І що це за «обычные проверки автотранспорта» о 2-й годині ночі й спеціально біля храму УПЦ КП, звідки мали від'їжджати прочани?

Чи то так дуже за їх безпеку переживали, що серед ночі цілий загін міліції нагнали й з десяток іномарок? То чи не простіше було послати одного-однісенького «даїшника» в автопарк, щоб він білим днем оглянув автобус, виділений для перевезення прочан, і вказав, які неполадки треба усунути, або наказав забезпечити справний автобус? Адже ж не об 11-й годині ночі в ДАІ стало відомо, що про «безпеку прочан» подбати треба!..

І вже зовсім смішно читати таку інформацію: **«Толпа возбужденных верующих, — цитує автор статті в «Сегодня» слова заступника начальника Одеської ДАІ, — ворвалась в автобус и, выкрикивая ругательства, начала избивать водителя авто и его напарника».**

Це у Вашій присутності, пане Стариченку, і присутності чималої кількості міліції **наші бабусі аж двох дядьків «избили»?** Ну, й хуліганісті бабки у нас, виявляється! Але й це ще не все. Як свідчить ще один «очевидець», названий у статті Станіславом Михайловичем, «хозяин «Мерседеса» заявил пассажирам, что поездка отменяется по объективным причинам. **В отместку они его избили». Це — вже третій «избитый»!!! Ну, й бабусі!.. Ціле побоїще влаштували!.. А що ж Ви, п. Олександрє, робили тоді? Що робили Ваші підлеглі, коли бабки наші тую «масову масакру» чинили? Може, хоч в «каталажку» забрали котру діб з на 15-ть за хуліганські дії чи протокола якого склали? **Це ж просто жах! Троє «избитых» на очах у працівників правоохоронних органів — і жодної тобі реакції... Не-ха-ра-шо!****

Бо «х а р а ш о», чи то, пак, добре, воно й не може бути там, де порушуються конституційні права громадян, де силові структури змушені не боротися з порушниками закону, а самі ті закони порушувати, викликаючи в людей гнів і неповагу до себе, а опісля — ще й принижувати себе вигадуванням усіляких нісенітниць для виправдання своїх незаконних дій. Це, мабуть, ще важче, ніж боротися із злочинцями. Бо боротьба з бандитом, злодієм, вбивцею — якою б вона небезпечною не була — дає відчуття власної гідності, своєї суспільної цінності й потрібності. А що, яке моральне задоволення може дати «боротьба» з купкою віруючих, які жодного зла нікому ніколи не вчинили?

І знову згадуються слова того доброго й мудрого прочанина на Володимирській гірці: «Хіба їм, бідним, охота... вислуховувати все те, чого вони наслухалися сьогодні?...»

Я не така добра. Я не хочу, щоб наші правоохоронці були «бідні»! я хочу, щоб вони були гідні! А гідними вони можуть бути лише у справді демократичній, правовій державі, яку маємо збудувати ми самі.

І зробити її такою ми зможемо тільки тоді, коли ми всі — якої б національності і якого б віросповідання ми не були, і наша влада, і силові структури, — всі, хто носить імення громадянина України, зрозуміємо, що це — наша Держава, в якій жити нашим дітям, внукам і правнукам, і навчимося шанувати її, гордитися нею і дбати про неї, а не заглядати через сусідський тин, де, буцім, грушки більші родять.

Не заглядаймо! «Грушки» там такі самі, як і у нас, ще й дрібніші. В цьому кожен може сам переконатися, від'їхавши кілометрів за 100 від Москви.

Так що ніхто нам ізвідти, із-за того сусідського тину, нічого не дасть. А як дадуть, то не нам, а тим, хто сидить значно вище нас. І дадуть тільки за те, щоб їм дозволено було обдирати не тільки свій народ, а й нас із вами. І то зовсім не має значення — українці ми чи росіяни, україномовні чи російськомовні. Коли московські літаки Грозний в ніч під Новий 1995 рік бомбардували, росіяни, що жили там, так само, як і чеченці, гинули.

Бомби наперед про національність чи мову не запитували... І як 1 травня 1986 року в Києві під радіацію школярів на демонстрацію гнали, то не питали, російськомовні це діточки чи україномовні. Її радіація як одних, так і інших вражала. **Бо ні ви, ні ми Росії не потрібні, їй потрібні багатства нашої землі, сфери політичного впливу, імперська велич, яка без України виглядає дуже непереконливо. Отримати це все Росія може лише з нашою допомогою: коли між нами не буде єдності коли ми будемо зневажати свою Державу і вважати себе не її громадянами, а дітьми якогось «общего отечества», якоїсь «єдиної Русі», якої ніколи не існувало в природі**, бо перше достовірно відоме князівство на території Московщини з'явилося лише в 30-х роках XII ст., коли Русь проіснувала вже щонайменше 300 років, і з'явилося воно не на слов'янських землях, а «на земле народца меря» — народу угро-фінського.

Руссю ці землі ніколи не були, про це каже нам сам засновник цього першого на території майбутньої Московщини Ростово-Суздальського князівства Юрій Довгорукий, гірко нарікаючи: «Видно немає вже частки в Руській землі мені й моїм дітям!» Якби Суздальщина була Руською землею, то чого б було князю так нарікати й журитися?! Про саму Москву в цей час, до речі, ще й згадки немає. А князівство Московське з'явиться ще більш ніж через століття — у 1272 році, коли і Русь, і Суздальщина з довколишніми угро-фінськими землями будуть входити до складу Ординської держави. Може саме цю державу Патріарх Кірілл вважає нашим «общим отечеством»? Бо до монголо-татарського нашестя ми з угро-фінами в жодному «общем отечестве» не жили. Не жили ми в «общих отечествах» і після звільнення від монголо-татарського іга, бо десь із року 1319-20-го землі Русі, тобто майбутньої України, вже входили до складу Литовсько-Руської держави, а майбутня Росія ще аж до XVI століття була ординським улусом і від «іга» звільнилась аж після того, як кримський хан подолав знеможену майже двохсотлітніми внутріполітичними чварами Орду.

Навіть після Переяславської ради, не дивлячись на підпи-

сання у 1659 році засмиканим і розгубленим Юрком Хмельниченком сфальшованих Переяславських статей, ми ще майже 70 років жили в різних «отечествах». «Єдиним» воно остаточно стало тоді, коли Петро I розправився із останніми «функціональними» гетьманами: Дорошенка посадив під довічний арешт у Ярополчому (до речі, красуня Наталі Гончарова була його праправнучкою і, либонь, саме Ярополче принесла Пушкіну як посаг); Самойловича відправив у Сибір, а наказного гетьмана Полуботка, який дуже за порушеними українськими правами побивався, засадив у каземат, де той і згнів невдовзі. Нових Гетьманів цар обирати заборонив (1723 р.), передавши всю повноту влади в Україні Малоросійській колегії. Тоді ж український суд був переведений на Московське «Уложеніє», тоді ж було заборонено демократичним способом обирати українських полковників, які, сказавши по-сучасному, здійснювали владу на місцях. Замість них були призначені царем полковники-великороси. Зовнішня торгівля, яку до цього Україна самостійно вела з Європейськими країнами, була заборонена й забрана в московські руки, а в кожному скільки-небудь значному місті стояв московський військовий гарнізон. Церква ще з 1686 року була силою й обманом приєднана до Московського патріархату, Києво-Могилянська академія була фактично знищена (із 2000 студентів у ній залишилось усього 200). Всі кращі інтелектуальні сили були вивезені на Московщину, витягати, як кажуть самі російські історики, Росію із «мрака невежества». Козацька старшина — була або куплена за маєтки та високі посади, або винищена. Сотні тисяч селян і рядових козаків устелили своїми кістками ті «топи блат», на яких «пышно и горделиво вознеслась» друга російська столиця; загинули в кримсько-турецьких війнах, на будівництві дербентських, терецьких, прикаспійських укріплень та ладозьких каналів, або після першого зруйнування Січі тим же Петром I, змушені були покинути свої землі, на які згодом будуть завезені великороси, серби, греки та представники інших народів. Українці ж поїдуть освоювати Красноярський край (Сірий клин), Приамур'я (Зелений клин),

хоч це станеться й дещо пізніше.

Так постало й на цьому 350 років трималося «єдине отечество», за яким так тужать і сьогоднішні Владіміри, Дмітрії, Агафангели і Кірілли...

Але весь сміх у тім і полягає, що на час утворення цього «общего отечества» жодної «Святої Руси» уже в помині не було! Була безбожницька імперія, де самі царі знущалися над християнами, святителями, над вірою й святинями. І була Церква, що від ординських і до комуністичних часів підтримувала цих безбожних володарів та освячувала їхні безбожницькі дії, найпідліших і найжорстокіших із них проголошуючи святими та співаючи їм дифірамби, **подібні до «проспіваного» Сталіну в 1947 р. Патріархом Алексієм І: «Укріпим же наши молитвы за Русскую державу, за ее законную власть во главе с ее мудрым вождем, самим Богом избранным и поставленным вести нашу Родину по пути добра и славы!»**

Такою ж служницею імперських інтересів Росії, покоївкою «власть имущих» є вона й сьогодні. **І Патріарх московський в Україну їздить не як слуга Божий, а як слуга російської влади, її політичний емісар, завдання якого не допустити, щоб громадяни України відчули себе дітьми своєї Держави, її народом, щоб полюбили її, як Матір свою, щоб гордилися нею. Йому, як і тим, чиїм інтерсам він служить, потрібно, щоб між нами ніколи не було єдності, щоб між нами було якомога більше тих, хто зневажає свою країну, її мову, культуру, хто вважає себе «вищою кастою» в українському суспільстві, «представителем русского міра» в Україні.**

Саме ці завдання виконує Московська Церква, як і завжди, забуваючи про свою духовну місію.

А щоб ніхто не здумав, що це в мені говорить отой «націоналізм», який Московський патріарх так палко засуджував, то підтверджу свої думки словами російського мислителя **К. Аксакова**, який ще за багато років до мене писав: **«Наша российская церковь всегда была и есть покорной и верной служанкой российского государства, а точнее российского**

правительства. Духа правды, любови, духа свободи и жизни — этого спасительного вдохновения христианства — нет и следа в нашей российской церкви».

Недарма ж і один із найзнаменитіших російських істориків — **В. Ключевський** (до речі, професор Духовної Академії) писав: **«На Западе — Бог без Церкви, а в России — Церковь без Бога».**

Тож не журіться, шановні прихильники «чистоти російського православия», яким не вдалося «поближче стати» біля Патріарха заполітизованої «Церкви без Бога». Він ще не раз приїде до нас будувати в Україні «руській мір» та благословляти створення українофобських організацій, типу щойно благословенного ним «Союзу православных женщин», очоленого «дуже православною» й «дуже неполітичною» п. Н. Вітренко.

От тільки дуже сумніваюся, чи таке «православ'є» потрібне українському народові...

І наостанок хочу запитати у нашої влади, а зокрема й у п. Президента Української суверенної держави:

Чи відомо Вам, шановний Вікторе Федоровичу, як цілком відверто характеризує діяльність Патріарха Московського Кірілла його «друге еґо» в Україні — митрополит Одеський та Ізмаїльський Агафангел? Як невідомо, то процитую: **«Он есть настоящий лидер, который объединяет разорванные искусственно созданными границами народы неделимой святой Руси...»** (в іншому місці поняття «Святая Русь» уточнено до межової ясності: **«исторической великой России»**).

Чи усвідомлюєте Ви, пане Президенте, що діяльність, спрямована на невизнання кордонів нашої Держави (так як вони є «искусственно созданными»), на «объединение... всех наследников исторической Великой России» в «неделимой святой Руси» — є діяльністю, спрямованою на знищення Української державності, на повернення її до колоніального статусу? І чи пам'ятаєте Ви, що така діяльність, відповідно до Основного Закону України, гарантом дотримання якого є саме Ви, вважається злочинною?

А коли Ви, шановний Вікторе Федоровичу, це все і пам'ятаєте, й усвідомлюєте, то подумайте над тим, що краще — бути

суверенним Президентом великої (територіально — найбільшої в Європі) суверенної Держави, чи «холопом», «хлопчиськом на побігеньках» у чужого володаря? Якщо затрудняєтеся з відповіддю, то проконсультуйтеся у свого білоруського сусіди, п. Лукашенка, а тоді вирішуйте, чи потрібні особисто Вам (не кажу вже про наш народ, про Державу...) і така агітація, і такі візити. А ще подумайте над тим, якою фарбою Ви хочете вписати своє ім'я на скрижалі нашої української історії? Бо історія — вона дуже вперта й дуже живуча тітка. Її можна вбивати, фальсифікувати, спотворювати до невпізнання, а вона все одно оживає і каже правду.

Цей і попередній матеріали видані окремою брошурою «Пастирські» візити Патріарха Московського» 1913 р.

ТЕРМІНОВИЙ ЛІКНЕП ДЛЯ ПАТРІАРХА МОСКОВСЬКОГО КІРІЛЛА (ГУНДЯЄВА) ТА ДЛЯ ВСІХ, ХТО ЙОГО СЛУХАЄ

Мабуть, слово лікнеп сьогодні зрозуміле не кожному, (особливо молодому) українському громадянину.

Лікнеп – це складноскорочене слово, що означало «ліквідація неписьменності».

Колись у 20-30 роки минулого століття, коли більшість населення країни, що звалася ССРСР і вважала себе самою передовою у світі Державою, не те що читати-писати не вміло, а навіть і букв не знало, більшовицька партія поставила задачу в короткий термін ліквідувати неписьменність.

Той, хто бодай по складах умів читати, учив тих, хто навіть букв не знав.

Яким би дивним таке навчання, на перший погляд, не здавалося, але дуже багато абсолютно неписьменних людей ази (тобто початки) грамотності отримали саме в лікнепах.

Сьогодні у нас людей, що зовсім читати-писати не вміють, майже немає.

Зате є дуже багато таких, що читають одне - а розуміють щось зовсім інше.

Була у мене в першому класі подружка, яка читала, наприклад, слово «сом», цілком правильно називаючи всі букви: «СИ – О – МИ». Але на запитання вчителя, яке ж слово вийшло із цих букв, вона незмінно, урочисто й упевнено відповідала: «ОСА!».

Коли я читаю чи, слухаю тлумачення канонічного права чи, приміром, історії російсько-українських міжцерковних взаємин Московським Патріархом Кириллом та його «натхненними» апологетами, мені завжди хочеться відкрити для них хоч невеличкий, короткотерміновий лікнеп, щоб вони, нарешті, зрозуміли, що букви О-С-А читаються завжди, як «ОСА», а не «СОМ», і, навпаки, С-О-М - ніколи не означає «ОСА».

Бо складається таке враження, що московські ієрархи або читати не вміють або (що ще гірше) зовсім мало обізнані із

тим канонічним правом, яке тлумачать (про історію я взагалі мовчу!) або (що вже й геть погано!) свідомо чинять гріх облуди та ошуканства, обдурюючи українських громадян та й світову громадськість, доводячи, що «СОМ» читається як «ОСА», а приміром, 17 Правило Халкідонського Собору – як інструкція, до безмитного ввозу тютюнових виробів у країну, а зовсім не як правила відповідності церковного устрою існуючим формам політичного та громадського життя.

Якщо для когось зі всіх трьох перелічених «або» найбільш вірогідним здається третє, то – прошу дуже! Не стану заперечувати.

Але особисто я волію думати, що Патріарх Московський і «іже з ним» чинять свій гріх облуди по невіданню, а тому зважуюсь все-таки запропонувати їм коротенький «історико-канонічний лікнеп».

Єдине, що бентежить мене, - це те, що до московських ієрархів я звертаюсь уже далеко не вперше. У моїх трьох книжках, присвячених цим проблемам, усе прописано й роз'яснено вже так дохідливо, що й моя подружка, в якій із «С-О-М-А» виходила «ОСА», зрозуміла б.

А московським ієрархам - як не до них!.. Вони собі із «СОМА» «ОСУ» роблять – і край!

Але ж все-таки то книжки, хоч і дуже дохідливою мовою написані й не дуже великі за обсягом, але книжки. Доки в них всі «С – О – М» складеш, та розберешся, що то не про «ОСУ» пишеться, - можна й стомитися, читаючи.

А лікнепівські уроки – й зовсім легенькі! Їх можна навіть замість шпаргалки на всілякі переговори брати: підглянув – і вже знаєш, що в якому каноні сказано і як їх слід читати, щоб не согрішити зайвий раз.

Особливо для цього останній (п'ятий) урок годиться. Він так і зветься «Що робити?»

Але почнемо з «азів».

I. УРОК ПЕРШИЙ.

Заперечення Московським Патріархатом права Української Церкви на вихід із-під Московської юрисдикції та створення Української Помісної Православної Церкви Київського Патріархату.

Як відомо за вихід Української Церкви з-під Московського омофору, Московський Патріархат проголосив нас «порушниками канонів», «розкольниками» й навіть «дітьми антихриста» та накинув на нас анафему.

А проте святі канони (яких очевидно не знають у Московській Патріархії) передбачають:

а) що кожен народ повинен знати свого главу Церкви, а це значить, що кожен окремий народ повинен мати власну Церкву зі своєю ієрархічною структурою. (34 правило Апостольського Собору в Єрусалимі 54 р. н. е.).

б) що «устрій церковних справ повинен відповідати політичним і громадським формам», а «права, які торкаються церковних справ..., повинні відповідати політичним і адміністративним перемінам (Правило 17-те IV Вселенського Собору в Халкідоні 451 р.; Правило 6-те I Вселенського Собору в Нікеї 325 р.; апофегма Фотія).

Тобто утворення нової адміністративно-політичної одиниці (нової держави, наприклад) послідовно веде за собою утворення в ній своєї Церкви з власним управлінням.

Отже відділення нашої Церкви – Церкви окремого українського народу та окремої суверенної Держави – обумовлено аж чотирма канонічними підставами, **ігноруючи які Московський Патріархат сам виявляється порушником канонів.**

II. УРОК ДРУГИЙ.

Анафема

Проігнорувавши ці канони задля виконання політичної волі Російської влади та із-за свого владо- й користоловства, Московський Патріархат допустився ще одного грубого порушення канонічних правил Святої Православної Церкви.

Щоб застрашати українських віруючих, мирян та священників, ним була накинута анафема на Церкву Українського Патріархату та, нібито, відлучено її священників і вірних від церковного єднання, як еретиків та порушників канонів, хоч, як ми бачили, канонічне право передбачає можливість утворення в окремій державі, окремій самостійній Церкві, а єресею чи відступів від догматів віри у нашій Церкві ніколи не було. Отже, **канонічних підстав для прокляття Церкви, що об'єднає більше 16-ти мільйонів представників українського народу, які в своїй незалежній Державі вирішили створити, чи вірніше, відродити свою незалежну від імперського центру Церкву, – не було й сьогодні немає.**

Бо, як сказав автор 12-томової «Истории Русской Церкви», митрополит Макарій, «В усі часи християнства існування незалежних національних Церков ніхто і ніколи не визнавав невідповідними Євангельській науці та догматам Церкви».

А анафемування чи відлучення від церкви та заборона в служінні не на канонічних підставах, а за попередженням – є гріхом, що чітко записано у 4-му правилі VII Вселенського Собору (Нікея 787 р.), яке гласить:

«Якщо буде виявлено, що хто-небудь... забороняє – когось у служінні чи відлучає кого-небудь за попередженістю (тобто не на канонічних підставах – Г.М.), то повинен бути підданий тому ж покаранню, якому піддав іншого: і обернеться біль його на голову його, як на переступника заповіді Божої і апостольських настанов». (4. Сьомого Вселенського).

Особисто я дуже б не хотіла, Щоб Московський Патріархат колись був підданий тій же анафемі за те, що безпідставно

анафемував Київський, і щоб «біль його упав на голову його»... Та все ж, думається, що Московським ієрархам слід дуже уважно вчитатися в цей канон, бо хоч і сказано, що Господь ДОВГОтерпеливий, та ніде не сказано, що ВІЧНОтерпеливий...

Мабуть, **казаного досі цілком достатньо, щоб зрозуміти, що канонами нехтує не Українська Церква Київського Патріархату, а саме Російська**, що облудно присвоїла своєму філіялу в Україні назву Української.

А проте, це далеко не все, що слід було сказати, та й не саме головне.

III. УРОК ТРЕТІЙ.

Церква Московського Патріархату не має ЖОДНОГО КВАДРАТНОГО САНТИМЕТРА канонічних територій в Україні

Все вищесказане мало б істотне значення, якби Українська Церква (Київська митрополія) була свого часу підпорядкована Московському Патріархату на канонічних засадах.

Але так воно не було і не є.

Грамоти Патріарха Константинопольського Діонісія IV про передачу Київської митрополії Московському Патріархату, куплені в нього Москвою за «три сорока соболів и 200 московских червонцев» у 1686 році, вже в 1687 році були скасовані Собором Східних Патріархів як «акт симонії», тобто хабарництва, а сам Діонісій був вивержений із патріаршого престолу.

З ТИХ ПІР ЖОДНОГО ДОКУМЕНТА, ЯКИЙ БИ ЗАСВІДЧУВАВ КАНОНІЧНО ПРАВНУ ПЕРЕДАЧУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕРКВИ ПІД ЮРИСДИКЦІЮ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ НЕ БУЛО Й НЕМАЄ.

В новітніх часах цей факт підтверджено Патріаршим і Синодальним Томосом Вселенського Патріарха Григорія VII, виданим 13 листопада 1924 р., в якому чітко сказано, що «приєднання Київської Церкви до Московського Патріархату

відбулося не за приписом канонічних правил».

На жаль, ні одразу після 1687 року, ні в значно пізніші часи, Україна не могла протистояти Московській імперській потузі та відновити справедливість щодо своєї Церкви.

Але факт залишається фактом: підпорядкування Української церкви Московському Патріархату було здійснене силою імперської влади, а не канонічним способом, а тому говорити про будь-яке порушення канонів Київським Патріархатом у справі його виходу з-під юрисдикції Московського – це, кажучи московською ж приказкою, – «наводить тень на плетень», бо НЕ МОЖНА ПОРУШИТИ КАНОН, ВІД'ЄДНАВШИ ТЕ, ЩО НЕ БУЛО ПРИЄДНАНЕ КАНОНІЧНО.

А істина якраз і полягає в тому, що Київська митрополія ніколи не приєднувалась до Московського Патріархату на основі канонічних правил.

Який висновок із цього випливає? Єдиний: **МОСКОВСЬКИЙ ПАТРІАРХАТ НЕ МАЄ В УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ ЖОДНОГО КВАДРАТНОГО САНТИМЕТРА КАНОНІЧНИХ ТЕРИТОРІЙ!**

Все, що він тут посідає, взяте силою імперської влади, підпорядковане, всупереч канонічному праву.

З огляду на це, **мушу нагадати Патріарху Московському і всієї Росії ще один канон, якого він або не знає, або не хоче визнавати. Це 8-ме правило III Вселенського Собору (Эфес 432 р.),** яке звернене нібито просто до Московського Патріархату, хоч у ньому слово Патріархат і не згадується. Справа в тім, що на час проведення III Вселенського Собору, в 432 році, ще не було поділу Церкви ні на Патріархії, ні на митрополії – поділ був єпархіальним. Тож на означення Церкви як самоврядної одиниці вживався термін єпархія, який і означав окрему самостійну Церкву.

А тепер, коли ми це зрозуміли, уважненько читаємо сам канон: **«Дотримуватися скрізь по єпархіях, щоб ніхто з Богом улюблених єпископів не поширював свою владу на іншу єпархію, що ніколи не належала ні йому, ні його попередникам. Якщо ХТОСЬ простягнув владу і силою підпо-**

рядкував якусь єпархію, - хай віддасть, що не порушувати правил святих отців... Святий і Вселенський Собор хоче, щоб кожна єпархія зберігала в чистоті й без обмежень права, що належали їй споконвіку, згідно із здавна затвердженим звичаєм». (8. Третього Вселенського).

Все сказано чітко і конкретно. І якщо вже сталося так, що колись у XVII столітті Московський Патріархат «порушивши правила святих отців» (тобто канони) «простягнув владу і силою підпорядкував Українську Церкву собі, то що мають зробити вже хоч нині «Богом улюблені» Московські ієрархи, щоб і далі ті правила не порушувати? Правильно! Мають віддати чуже, підпорядковане силою. Від-да-ти!

А не баламутити народ український, не лякати його безпідставними анафемами, не налаштовувати одну частину народу проти іншої, й не намагатися будувати свої «руськіє міри» в чужих державах, нібито для порятунку нашої духовності й культури.

ІV. УРОК ЧЕТВЕРТИЙ.

Про «Руській мір», «православну цивілізацію» й духовність.

Якби Патріарх московський їздив до Пензи, Вологди, Саратова, Нижнього Новгороду чи Чебоксар так само часто, як був занадився їздити в Україну, то він би точно знав, що рятувати православну цивілізацію й духовність треба саме там, а не у нас в Україні. А якби хоч трохи знав справжню історію, а не вигадки російських міфотворців від історії, то посоромився б говорити про «руській (читай російський!) мір» як умову зростання культури в Україні, бо, по-перше саме Україна постійно витягувала той «мір» із мороку безкультур'я й невігластва і саме наші українські вчені-просвітители «рубали» для цілком темної Московії оте приповідкове «вікно в Європу», повідкривали перші єпархіальні школи та семінарії.

Більшість із них були проголошені святими...

Чи багато людей в Україні (тай і в Росії...) знають, що, за винятком кількох блаженних і юродивих, всі святі Російської Православної Церкви XVII-XVIII ст. - це українці-просвітителі темної, ще не християнізованої повністю Росії.

Я довго думала: що заставило їх – таких уславлених, авторитетних, мудрих, покинути улюблений край і їхати в Московську глухомань? Невже тільки царева воля? Ні, не тільки! Вони були людьми дивовижної епохи українського бароко – розкутої світоглядно й просторово, в якій злилася класична краса і мудрість античності, ренесансове відчуття безмежних можливостей людини в освоєнні й перетворенні світу, й та реформістська вертикаль, яка всі ці безмежні можливості, пов'язувала з Богом-Творцем, яка націлювала не на підкорення світу для себе, для своєї користі, а на освоєння світу, для несення йому Божого світла, розуміння краси Божого Творіння, одним із аспектів якого є мудрість, знання, пізнання всього, що створено Богом не тільки для того, щоб людина споживала, а щоб примножувала і блага, і радість, і красу, і мудрість.

Де, як не в суворій, похмурій, неосвіченій Росії українським просвітителям барокового світогляду відкривався такий простір несення знань, науки Євангельської, проповіді вчення Христового?

Майже всіх їх, навіть тих, хто був потім причислений до лику святих, спіткала трагічна доля. Багато хто був висланий до Сибіру на каторгу як «мазепинець», багато хто, як наприклад, великий богослов Арсеній Мацієвич, автор життя ще одного прославленого українця Св. Дмитрія Ростовського (Данила Туптала), загинули в страшних муках у «кам'яних мішках» імперських казематів...

В кожному разі хотілось б, щоб ця коротесенька сторіночка нашого лікнепу нагадала Московському Патріарху, звідки в його «Російськом міре» взялася культура й духовність, а також заставила нагадати і йому, і всім нам, ще й те, що той його «Російський мір» ніколи не дбав про розвиток культури української (тобто істинно давньоруської, старокиївської), а завжди нищив її й насаджував свою.

Детальне розкриття всіх цих фактів потребувало б кількох томів.

Обмежусь лише кількома із них, відомими всім, окрім тих, хто взяв за «професію» ігнорування будь-яких найочевидніших фактів.

1. Попри те, що від 1988 р. Російська Церква і влада, «в Сірка очей позичивши», заявляє про свою причетність до Володимирового Хрещення у 988 р. Історія не фіксує жодного випадку хрещення Суздальських територій не тільки в X, а й аж до кінця XI століття.

Перші достовірно відомі спроби християнізації земель майбутньої Росії відносяться до кінця XI століття, і першими місіонерами, що прийшли сюди з Євангельськими проповідями, були ченці Києво-Печерської Лаври, заснованої в 1070 роках, тобто через 100 років після Хрещення Русі.

Заторкнуті тут питання я вже неодноразово і значно ширше розкривала в своїх роботах.

Але московським ієрархам значно зручніше читати канони й історію так, як моя маленька подружка: СИ-О-МИ». Що вийшло? «Оса!»

V. УРОК П'ЯТИЙ.

«Что делать?»

(не за Чернишевським)

Знати найелементарніші факти історії міжцерковних (і не тільки) стосунків України і Росії, як і найголовніші канони, що регулюють міжцерковні взаємини, Московським ієрархам, певна річ, не вигідно. Комфортніше не знати, чи робити вигляд, що не знаєш. Бо інакше ніяк буде дурити українську (та й світову) православну громадськість казками про «чистоту православия» та «сугубую каноничность» Московської Церкви в Україні, а треба буде чимдуж визнавати Київський Патріархат, приносити покаєння за багатовіковий гріх облуди та хуленько звільняти чужі канонічні території й повертатися

на свої власні, що й по сьогодні визнаються Вселенською Патріархією лише в межах 1659 року, коли ні в Україні, ні в Білорусію, ні в Литву, ні в Польщу й нога Московського патріархату ще не ступала.

Це повернення на власні канонічні території для Російської Церкви є (за земними мірками) справжньою трагедією. По-перше, воно означає для неї втрату апостольського походження: адже Св. ап. Андрій Первозваний, як відомо, провіщав возсіяння Благодаті Божої на берегах українського Дніпра, а не російської Москви і благословив Хрестом своїм на постання Церкви Христової Київські пагорби, а не мерські болота.

По-друге, втративши силою підпорядковані українські єпископії та парафії, Російська Церква одразу втрачає статус найчисленнішої та найбагатшої Церкви православного світу: адже й сьогодні Московський Патріархат, здається, має в Україні більше парафій, ніж у всій величезній Росії.

(При Советах співвідношення було таким: в Україні Московський патріархат (іншого в нас не було) мав 60% парафій, на всіх інших територія ССРСР – 40%).

Втративши неканонічно привласнені Українські території, Москві доведеться попроситися з амбіціями на роль «Третього Риму» та й на статус «центру світового православ'я».

Окрім того, визнання Української Помісної Церкви Київського Патріархату та втрата духовного впливу Російської Церкви на українське населення, як відверто сказав у Москві в липні 2006 р. на засіданні Круглого столу митрополит Одеський та Ізмаїльський Агафангел, «поставит крест на проекті Великої Росії». Бо доки попи з-під Московського омофору матимуть змогу «виховувати» наш народ в антиукраїнському, промосковському дусі, доки будуть переконувати їх, що незалежна Україна – «это видумка националистов», а українська мова є «уличною, площадю рожденной речью», доки найвищі ієрархи цієї Церкви будуть тут, в Україні «строїть рускіє міри», – доти в Росії житимуть імперські амбі-

ції та мрії про нове «и на этот раз окончательное присоединение Украины к России».

Та хоч якими б болючими для Росії і її Церкви були ці втра-ти, а вони для них неминучі, і значно краще якнайскоріше позбутись неправедно набутого, ніж жити в облуді, обманюючи самих себе, свою паству і господа Бога, **бо сказано є: «Немає нічого таємного, що б не стало виявленим» і «Якою мірою міряєте, такою і вам відміряється...»**

Особисто я завжди молю Бога, щоб він ніколи ні найменшою карою не покарав нікого, хто ділом, словом чи навіть помислом учинив чи побажав мені зла «Господи! Предобрий і Премилостивий! – прошу я Всемогутнього Бога. – Хай ніхто й ніколи ні на цьому, ні на тому світі не постраждає за мене!». . . Так мене навчила моя старша рідня, мій чуйний до чужих страждань народ, моя страдниця – Церква.

І ми всі благаємо Бога, щоб міряв Він не за вчинками нашими, а по безмірному Милосердю Своему. І щоб наша історична донька – Російська Церква, замість неправедно набутих земних багатств, величі, амбіцій, набула із щедрої руки Господньої справжній вінець Небесної радості, втіхи, честі й щирої любові і від своєї Київської Церкви-Матері, і усіх Церков-сестер, об'єднаних не адміністративними ланцюгами, а єдиною любов'ю єдиної душі, присвяченої Господові нашому, Єдиному і Великому.

Видано окремою брошурою, 2013 року

УЧИТЕЛІ БРЕХНІ ПІД МАСКОЮ «ЗАХИСНИКІВ ПРАВОСЛАВ'Я»

І. БАТЬКОМ БРЕХНІ Є ДИЯВОЛ

«На кожен «пчих» не наздоровкаєшся», – кажуть в народі, коли мова йде про щось мізерне, затріпане, на що не слід не тільки відповідати, а й звертати увагу.

Таким черговим «пчихом» стала ще одна спроба наших «братів по вірі» очорнити Церкву Київського Патріархату, її Предстоятеля, а заодно й народ та політику української влади. Мова йде про анонімну брошурку, нещодавно розповсюджену в ряді регіонів України під назвою «Київський Патріархат як він є», недолугі автори якої сховалися під «вивіскою»: «Ліга захисників православ'я», хоч, наскільки мені відомо, в українських органах юстиції такої організації зареєстрованої немає. А якби була, то всім православним слід було б ревно молитися: «Господи, захисти Святе Твоє Православ'я від таких брехливих і безграмотних «захисників»!

Слід сказати, що поява цієї брошурки мене дещо здивувала. Адже після виходу в світ моїх книжок «Літос, або камінь із праці правди на розбиття митрополичого блудословія» та «Хроніка великого ошуканства», перша з яких була перекладена за кордоном англійською мовою та розіслана по всіх православних консисторіях світу, розумні люди із тодішнього керівництва УПЦ МП не тільки заборонили вступати в будь-яку полеміку зі мною, а й видавати в регіонах будь-яку продукцію «доморощених релігієзнавців» без санкції інформаційного відділу митрополії – дуже багато вже дурні й нісенітниць всіляких ті «доморощені» продукували...

Зараз, очевидно, щось змінилося: або розумних людей у керівництві «Московсько-української» Церкви менше стало, або сильно обнадійливо путінська агресія на те керівництво подіяла.

Якщо ми були свідками створення під егідою МП збройного формування «Православна армія» чи освячення московсь-

кими попами зброї сепаратистам для боротьби проти Української держави, – то хіба нас може здивувати «пчих» якихось невігласів із неіснуючої «Ліги»?!. На нього й уваги звертати не слід було б. Але увагу мою привернули в тій брехливій брошурці єдині розумні й правдиві слова, на які спромоглися її автори. Цитую: «Батьком брехні є диявол. І той, хто бреше, служить дияволу, а той хто каже правду – Богові. І не тільки той, хто каже, а й той, хто слухає».

Оскільки це – істинна правда, то й вирішила я: а давайте, мої любі брати і сестри, послужимо Богові, сказавши правду, та викриємо брехню служителів диявола!

Хоч, якщо по-правді, то інтелектуальний рівень авторів брошурки на «звання» служителів диявола явно «не тягне» – якби в нього були такі недалекі й тупенькі служителі, то він у свої сіті зроду нікого не зміг би впіймати! А він, окаянний, ловить! А це значить, що й у нас в Україні має ки, що надто зарозуміло назвали себе «захисниками православ'я», не розуміючи, що православ'я не потребує захисту пігмеїв. Тим більше – захисту, побудованого на олжі. Бо православ'я – то могутня віть могутнього християнського древа, не нами, а Божим провидінням посадженого й благословенного на рясний і для кожної душі пожиточний плід, соком це древо зросло на ґрунті любові, утверджені Смертю і Воскресінням Господа нашого Ісуса Христа, для якого не було ні елліна, ні іудея, ні римлянина ні галла, ні росіянина, ні українця, ні лютеранина, ні кальвініста, ні католика, ні православного, – а був праведний і облудний, чистий серцем і лукавий, той, хто живе за Заповідями Божими, і той, хто, маючи вуха, не хоче чути й розуміти Божественного Слова. Щоправда, «захисники» з Ліги вважають, що Боже Слово взагалі розуміти не обов'язково.

І.1. Єдина Христова Церква – сакральний, у Вірі й Любові єдиний організм, а не адміністративно-територіальний округ.

Великий Іларіон, про якого вряд чи щось чули самозванні «захисники православ'я» – перший у нашій землі митропо-

лит-русин і один із перших між старо- і новозаповітнім світом проклав словами: «Закон і Благодать. «Спершу – Закон, а потім – Благодать, – сказав він. – Спершу – тінь, потім – Істина».

Але чому так? Що відрізняє Закон від Благодаті? Чому Закон не є Благодаттю, Істиною, а тільки тінню її? Ясно, що «захисників православ'я», які вважають, що навіть молитися можна лише вимовляючи слова й не розуміючи їх суті, запитання, поставлені мною, не цікавлять. Але ми, хто звик розуміти, про що й навіщо ми розмовляємо з Господом, і що через Святе Письмо, через твори святих отців Церкви Він промовляє до нас, вдумайтесь у слова преподобного Іларіона.

По-перше, чому пришествя Сина Божого ознаменувало нову еру в житті людства, розмежувало світ на старо- і новозаповітній? Адже й раніше люди знали Бога, мали Заповіді – Закон, за яким повинні були жити... Що нового приніс на цю грішну землю Христос? Може відмінив Закон чи переінакшив Заповіді? Ні! Все залишилось так само, але суворий старозаповітній Закон – став Благодаттю. Похмура тінь – стала осяйною істиною! В чому ж криється істина Христова?!

«Заповідь НОВУ даю вам, – сказав Син Божій учням своїм, а через них – і нам з вами, – щоб любили один одного, як і Господь возлюбив вас».

І виконання суворого Закону для кожного, хто прийняв нову Заповідь у своє серце, стало не важкою повинністю, за невиконання якої тебе чекає невідступне покарання, – а внутрішньою потребою, задоволення якої приносить радість тобі ж самому.

Сказано: «Не убий!» Але ж хіба комусь прийде в голову думка вбивати того, кого любиш, навіть, як він тобі наніс образу чи зробив шкоду? Сказано: «Не побажай жони чужої, ні вола, ні дому, й анічого іншого, що належить не тобі, а іншому». Але, якщо покопатись у душі кожного з нас, то, мабуть-таки, знайдеться випадок, коли ми позаздрили або подрузі на дорогі сережки чи шубу, або сусідові на дороге авто чи високу посаду.

Та чи знайдеться між нами хоч один, хто не відчув би чистої радості, побачивши свою доню в розкішній шубі чи сина

в дорогому авті? Чому так? Чому щастя, добробут дітей наших наповнює серця наші не заздрістю, а благодаттю радості? Кожен скаже: «Бо ми любимо їх, як самих себе, і навіть більше, ніж себе»...

А Господь заповів нам любити, як самих себе, не тільки дітей своїх, а кожную людину. І якби ми зуміли Його послухати, якби навчилися радіти чужою радістю, – то наскільки щасливішими стали б ми самі, і наскільки більше благодаті стало б у світі!

Бо істина – в Любові. В любові до світу, до землі, подарованої нам Богом, в любові до людини, створеної за Його образом і подобою, в любові до Бога, що вища й миліша Господу, ніж страх перед Ним, бо страх вимагає тільки послуху у виконанні Закону, а Благодать народжується з Любові.

На цій Любові, що є підложжям, фундаментом Благодаті, на цій новій Заповіді, даній нам Спасителем, постала Христова Церква, і саме нею, спільною нашою Любов'ю до Бога, спільною вірою в Слово Його, освячена єдність Церкви Христової, бо Бог – є Любов.

І жодної іншої єдності Церкви Господь не встановлював. Перечитайте до букви і титли богонатхненних пророків, перечитайте до коми і крапки Євангеліє чи Апостолів, – і ніде не знайдете, щоб Господь хоч одним словом згадав про патріархат чи митрополію, щоб сказав, скільки і яких Патріархатів має бути на землі, і які Церкви, яких народів, якому з них мають бути підпорядковані. І коли ми молитовно промовляємо в нашому християнському «Кредо»: «Вірую... во єдину Святу Соборну і Апостольну Церкву...», то маємо на увазі не Церкву Московського, Олександрійського чи Київського патріархату, а всю соборну єдність всесвітнього православ'я, підпорядкованого Єдиному Патріарху, Єдиному Пастирю, Єдиному Отцю, Наставнику, Захиснику, Учителю і Законотворцю, в святій Тройці сущому! Бо Церква Христова – це не споруда й не територія. Це містичний організм, сакральне, духовне, а не матеріальне поняття. А тому не просто наклепом, а справжньою богопротивною єрессю є твердження, що, відділившись від

Московського патріархату й утворивши Київський, ми «розкололи єдність Церкви Христової». Якби це було так, то кожне утворення будь-якого Патріархату в будь-якому часі було б «розколом» Церкви. А воно так не є, і саме тому, що Єдність Церкви – це не адміністративна, а духовна єдність. Зводити єдність Церкви до земної, адміністративної єдності – значить заперечувати саму духовну, сакральну суть Церкви, звести цю суть до земного, профанного, а це – ересь, відступ від учення про Святість і Апостольство Церкви!

Саме ересі: спотворення вірування, відступи від догматів, заперечення Заповідей Божих і т. інш. – і лежить в основі всіх відомих в історії Церкви розколів. До жодного з цих гріхів, що розколюють духовну єдність Церкви Христової, Церква Київського Патріархату не причетна. Вона в повній чистоті й недоторканності зберігає не тільки віру Христову, а й усі церковні догмати й канони та православну традицію, а отже під поняття «розкол», чітко визначене в працях Василя Великого, ніяк не підпадає. Тому, звинувачення нас в розколі – є лжесвідченням та ще й таким, ЩО ПОРОДЖЕНЕ ЄРЕССЮ неправдомовців.

І.2. Чому слуги диявола «рекуть всяк зол глагол» на Українську Церкву, і кому й для чого потрібен «Русській мір» в Україні?

Потішило мене те, що «захисники», підучені слугами диявола, в своїй брошурці жодним словом не згадують про канони, які нібито порушила наша Церква, відділившись від Московського патріархату.

У 90-х – на початку 2000-х років в порушенні канонів нас звинувачували всі – від Московських митрополитів до найбезграмотнішої бабці-прихожанки Московського патріархату, хоч ніхто й ніколи не сказав ме канони, якими Соборами встановлені, ми порушили?

Питання канонічного права на відділення Української Церкви від Московського патріархату й створення в неза-

лежній Державі незалежної Церкви чітко висвітлене в моїх книжках «Літос...», «Хроніка великого ошуканства», брошурах «Терміновий лікнеп для Московського патріарха Кірілла (Гундяєва)...», «Ще раз про благодать і безблагодатність...» та інших роботах, які розійшлися по світу та в Україні масовими тиражами. Знайти їх можна і в Інтернеті, так що знову повторювати сказане безліч разів немає сенсу, як немає потреби й спростовувати злісні нападки на нашого Предстоятеля – Святійшого Патріарха Київського і всієї Русі-України Філарета. Його Святість не потребує ані мого, а ні чийого іншого захисту чи виправдання. Його виправданням є істинно Українська Церква Київського Патріархату, яку він з Божого веління і благословення відродив із небуття, і яка сьогодні налічує більше 16 мільйонів вірян.

Без благословення і промислу Божого на спустошеній за чотири століття ниві такий врожай не міг би вродити. А захисником Його Святості є Сам Господь, що сказав: «Блаженні есте, егда поносят Вас і ізженуть, і рекуть всяк зол глагол, на ви лжуще Мене ради», що в перекладі на нашу, таку не милу «захисникам православ'я» мову означає: «Блаженні ви, коли ганьблять вас і женуть і неправдиво злословлять на вас, заради Мене». «Радуйтеся і веселіться, – додав Господь, – бо велика нагорода чекає вас на небесах».

Отже мого захисту Святійший Філарет не потребує: його мудрість і подвижницька праця видимі всім, а почуття і думки – видимі Господу. І не «екстрасенсам» із неіснуючої Ліги захисників православ'я судити про них.

Я щоб вам, шановні читачі, було зрозуміліше, чому так лютує на нашу Церкву і нашого Предстоятеля Москва, поясню наступне:

В тяжкі роки гонінь і повсюдного закриття храмів комуністською владою, наш Святійший був митрополитом Київським і Галицьким та Патріаршим екзархом всієї України, тобто саме він керував релігійно-духовним життям України й оберігав його. На жаль, не знаю, скільки митрополій і скільки екзархатів було в той час на безмежних просторах РСФСР (площа

17075,4 тис. кв. км. і населення 130079 тис. чол. – проти площі України 603,7 тис. кв. км. та населення 47126 тис. чол.), але знаю, що Православна Церква Московського патріархату (іншого тоді не було!) в Україні мала 60% парафій проти 40% - у всьому безбожному СРСР! То чи був тоді в безбожному СССР кращий слуга Божий, і кращий хранитель Віри Христової, ніж наш майбутній Патріарх Київський?!

Майже всі ці парафії й храми, збережені нашим Святійшим у той нелегкий час, механічно залишилися під Московським омофором і нині. Сьогодні це співвідношення виглядає так: по всьому світі під юрисдикцією Московського патріархату перебуває 30675 парафій. Це досить багато, що дає право Російській Православній Церкві Московського патріархату вважати себе найбільшою в світі Православною Церквою – «Третім Римом».

Із цих 30675-ти парафій 19219 парафій знаходяться поза межами Росії. Із цих 19219-ти – 11952 парафії знаходяться... де? В Україні! Це і є ота, буцім незалежна від Москви, буцім Українська Церква Московського патріархату.

А тепер займімось арифметикою та поррахуймо, скільки ж парафій має Російська Церква у своїй власній країні? Всього московських парафій по світі 30675 віднімемо від них 19219 парафій за межами Росії. Буде 11456 парафій, які знаходяться в країні, що має територію 17125407 км² і населення 146 519 759 чол.

А тепер ще раз погляньмо, скільки парафій Московський патріархат має в Україні? Поглянули? 11952 парафії!!! То що ж виходить? Московський Патріарх Кирило, який так рветься будувати у нас в Україні «высокодуховный» Русский мир і «рятувати» нам в Україні православіє, має у нас в Україні на півтисячі більше парафій, ніж у себе, в своїй «високодуховній» Росії?!

Оце-то так!..

А якщо поррахувати в територіальному співвідношенні, то вийде, що у «хранителів православія» 1 церква припадає на 1495 км², в той час, коли в Україні одна московська парафія

приходиться на кожні 50 з половиною км². Але ж у нас на цих 50-ти км² є ще й інші православні Церкви: є потужний Київський Патріархат із 16-ти мільйонною паствою, є духовно потужна греко-католицька Церква, що зберігає православний обряд і українську національну традицію, є, зрештою, й Автокефальна Церква, яка теж сповідує православ'я, а не магометанство чи буддизм. А там же на площі в півтори тисячі квадратних кілометрів – одна-єдина церквиця. Де ж моляться люди? То, може, це нам треба їхати в Росію, щоб її духовність рятувати й «Український мир» там будувати?!

...Не треба, мої любі, хай нас Бог від того боронить! Ми вже колись і духовність їм рятували, і із «мрака невежества» витягали... «Дорятувались» і «довитягались» були до того, що й самі в тій тьмі бездуховності й невігластва ледь не втопилися. Більше не треба...

Треба тільки усвідомити, що боротьба Московського патріархату за панування в Україні – це боротьба не за «єдність Церкви» і не за «чистоту православ'я». Це боротьба за позірну велич, за можливість нав'язувати свою волю іншим народам, за право розпоряджатися чужою власністю: і духовною, й інтелектуальною, і матеріальною, – боротьба за гегемонію, прикриті брехнею, словоблуддям і безсоромним лицемірством.

Ви ж розумієте, шановні читачі, що втративши український «ринок релігійних послуг» Російська Церква одразу втрачає статус «Третього Риму» – найбільшої і найбагатшої Православної Церкви, а разом із тим і свій вплив на Світове Православ'я та на Вселенського Патріарха, яким нині диктує свою волю. Адже без України в неї залишаться усього 18723 парафії (30675-11952=18723). Здається, навіть Болгарська й Румунська Церкви мають більше.

Але ще більше турбує Москву втрата політичного та ідеологічного впливу на Україну, ретранслятором якого є псевдоукраїнська Церква, підпорядкована Москві.

к вона маніпулює свідомістю українських громадян, ми всі знаємо. Брошура псевдозахисників православ'я – яскравий приклад!

Я не хочу згадувати, як у нас в Одесі, перед виборами виставлялись в церквах поряд з іконами портрети Януковича, як після виборів не допускали до причастя тих, хто признався на сповіді, що голосував за Ющенка, як влаштовувались хресні ходи проти міжнародних військових навчань (бо ж Українську Армію будь-що треба було розвалити), проти приїзду в Україну Білла Клінтона чи Папи Римського, бо ж Україну будь-що треба було ізолювати від світу. Досить тільки благословення цією Церквою Кримсько-Донецько-Луганських сепаратистських референдумів та освячення її священниками і єпископами російських танків та кулеметів на вбивство наших чоловіків і синів...

Я зовсім не проти Російської, Вірменської, Грузинської чи будь якої іншої Церкви в Україні. Кожен громадянин вільної України повинен мати можливість хвалити Бога своєю мовою, відповідно до своєї національної традиції. Але я проти Церкви, яка дозволяє собі ганьбити наші національні цінності, наші традиції, наших духовних та політичних провідників, нашу культуру і мову. Яка посягає на нашу волю і землю, яка в Україні провадить політику чужої й, на жаль, ворожої держави.

Про мову, якій «мовознавці» із неіснуючої «Ліги захисників» у своїй брошурці також приділили багато уваги, ми ще поговоримо, а зараз...я хочу звернутися безпосередньо до авторів брошури, якщо вони, звісно, є громадянами нашої держави.

Чи усвідомлюєте ви, вельминешановні «захисники», своїм коротеньким розумом, що за законами воєнного часу ви за ваше спотворення фактів про війну на Сході України заслуговуєте трибуналу?

Адже в своєму лжеправославному пасквілі ви скоїли злочин розтиражування й поширення неправдивої інформації держави-агресора про війну в Україні як війну громадянську, в якій «українці з одних областей убивають українців з інших областей».

А це вже не просто розповсюдження пліток про Предстоятеля Церкви, яка об'єднує 16 мільйонів громадян України,

кожен з яких, між іншим, має право притягнути вас до відповідальності за образу честі й гідності та своїх релігійних почуттів... Поширення інформації, випродукованої ворожою державою-агресором для прикриття агресії – це вже політика! І політика міжнародного масштабу. Увесь світ визнав, що Росія є країною-агресором, який порушив кордони суверенної України й зазіхнув на її цілісність, анексувавши Крим та ввівши збройні формування на її територію, – а «захисники православ'я» твердять, що ніякої агресії немає, а дурні українці б'ються між собою!

Немає, виходить, на нашій землі російських збройних формувань? Не стріляють по наших містах і селах російські «Гради» і «Урагани»? Не повзають по нашій землі російські танки й БТРи? Чи, може, яку сотню-другу російських танків чи «Градів» українці «з тих чи інших областей» у Луганському чи Рівненському «Военторзі» купили? Чи, може, я російський «Бук» в Одесі на «Привозі» придбала й поїхала на Донбас мирні літаки збивати? А з якої такої «української області» прибули вбивати українців «інших областей» кадировці чи ростовські козачки з «Православної армії»? А Брянські, Саратовські, Курські й т.д. військові бригади, що вбивають українських бійців і мирних жителів, не дивлячись на перемир'я, з якої «української» області прибули?

Ох, ви ж безсоромні! Ох, ви ж – «позор православ'я»! Ох, ви ж запроданці! І у вас розтуляється погана ваша гемба прославляти Церкву, що освячувала російську зброю на захоплення нашої землі, й очорнювати патріотів України?! Та під вами ця свята земля горіти має на кожному місці, де ви ногою на неї ступите! І якщо вона ще під вами не горить, то дякуйте Богові за Його і наше довготерпіння і за ту благодать, якою Він нас по Милості своїй обдарував, що не дозволяє нам називати вас, наших співвітчизників, ворогами й чинити з вами, як чинять з ворогом.

Хоч, щиро кажучи, мені не дуже віриться, що цей багатий на злість і вбогий на думку лжеправославний пасквіль вийшов із рук наших співвітчизників. Наші співвітчизники все-таки в

масі своїй – значно розумніші!

«Ліга захисників православ'я» – це скоріше ширма, за якою ховається ще одна із численних антиукраїнських організацій, створених і профінансованих російськими спецслужбами для підривної роботи в Україні. І, думається мені, що вияснити, звідки в цієї «Ліги» ноги ростуть, для наших органів Держбезпеки не буде аж надто складно...

II. ПРО МОВИ «НЕБЕСНІ» І МОВИ «БАЗАРНІ» ТА ТРИШКИ ПРО НЕЖИТЬ, ПІВНІЧНИМ ВІТРОМ ЗАНЕСЕНИЙ, І ЙОГО ЛІКУВАННЯ

II.1. Церковнослов'янська мова: чому, навіщо і звідки вона з'явилась

Давши II розділу таку назву, я мушу, одначе, вибачитися перед читачами, бо, не бувавши в небесах і не спілкувавшись із жодним небожителем, я вряд чи зможу сказати про «небесні» мови щось суттєве.

В питанні «небесних» мов, я, щиро кажучи, чистий невіглас, на відміну від «лінгвістів» із Ліги захисників православ'я, які, очевидно, в небесах побували і знають точно, що церковнослов'янська є «небесною» мовою.

Я про цю «небесну» мову знаю лише те, що то, й справді, дуже гарна мова, яка має безліч цікавих граматичних форм, успадкованих нею, очевидно, ще від пра-прадавньої спільнослов'янської, від якої, на думку вчених, відбрунькувалися всі мови слов'ян, які становили, очевидно, колись одну спільноту й розмовляли однією мовою.

Окремі форми цієї дуже давньої мови збереглися і в нашій українській донині, що свідчить про її прадавнє походження та глибоке закорінення в слов'янському мовному ґрунті, бо інші, молодші мови цих форм або не засвоїли зовсім, або, засвоївши поверхово, розгубили на історичному шляху.

У нас же й дотепер можна почути залишки прадавнього аорісту (давно минулого часу): «**Ходив був** я в Київ на про-

щу...» – означає, що не вчора і не рік тому ходив, а колись давно-давно... Думаю, що й оте наше *«Жив був собі дід і баба...»*, яким починаються наші казки, – це теж форма аорісту, яка одразу вводить нас в якість дуже давній, аж нереальний, з погляду часу мовлення, казковий світ. Окрім однини та множини ще й досі по селах можна почути давню **форму двоїни**: *«Вийди-но на дві слові...»*, *«Маєш дві руці й дві нозі...»*, *«В гамазей черевики завезли – взяв дві парі»*. Викликає захоплення й така давня форма майбутнього часу, як **робитиму**, **робитимеш**, **ітимуть**, **житимемо**, де кінцева частина дієслова є наростком (суфіксом), утвореним від давнього – **імеш** (маєш), **іму** (маю), **інуть** (мають). Згадаймо Святославове *«Мертві сраму не інуть»* (не мають, значить), або й цілком сучасне: **Я йому віри не йму**. Залишком давніх форм є і досі широко вживана форма давального відмінника іменників чоловічого роду на -ові, -еві поряд із формою на -у, -ю: коню, волу, дню, брату, отцю, але і коневі, воліві, дніві, братові, отцеві (вітцеві).

Слід сказати, однак, що вже кн. Святослав говорив не слов'янською, а давньоруською мовою. Це була **мова наших прямих предків-русичів, інакше кажучи, – давній варіант нашої української мови**.

Ця давньоруська (чи давньоукраїнська) мова в ті часи була дуже подібна до інших слов'янських мов, бо всі вони зродились із спільнослов'янського кореня й у X ст. ще не набули тих відмінностей, які з'явилися протягом більше тисячі років й існують сьогодні. Мушу сказати, що ні тієї спільнослов'янської, яка, очевидно, колись існувала, ні навіть тієї старослов'янської, яку нині вивчають на філфаках університетів, ніхто ніколи не чув і не бачив, бо від зразків докириличного «язичницького» письма залишилися лише кілька розрізнених літер. Дивом дійшла до нас, щоправда, пречудова і за змістом, і за образністю *«Велесова книга»*, яку відносять до ще язичницьких часів (IX ст.), але єдиної думки щодо її автентичності немає – багато вчених вважають її значно пізнішою підрубкою, як колись багато хто вважав підрубкою і *«Слово про похід Ігорів»*.

Старослов'янську мову вчені-мовознавці відтворюють на

основі церковнослов'янської та дослідження тих спільних рис, що частково й досі існують у всіх слов'янських народів.

Церковнослов'янською зветься мова, якою святі солунські брати – Кирило і Мефодій – переклали із грецької Євангелії від Матфія та інші богослужбові книги.

Саме цю мову доморощені «філософи» й «мовознавці» із Ліги захисників православ'я називають Небесною (з великої літери!), протестуючи проти використання в службі Божій української мови. **«Давня мова, – твердять вони, – це нагадування про Царство Небесне. В сучасна – це мова університетів, вулиць, базару, кухні». (Університет, у розумінні «захисників православ'я», – це поняття того ж ряду, що й базар, і кухня...)** **«Нова мова, – продовжують «філософи» із Ліги, – несе в собі емоції (почуття тобто – Г.М.) що діють на логіку, і не діють на серце». «Емоції, що діють на логіку, а не діють на серце» – це «геніальне» відкриття одразу і в психології, й у філософії! Бо логіка досі відносилась саме до розумової (мислительної), а не емоціональної сфери. Тепер «захисники» нас «просвітили», спасибі їм!**

Не менш «геніальними» є відкриття «захисників» і в мовознавстві. Так завдяки їм, ми дізналися, що богонатхненні **Кирило і Мефодій «створили нову мову»**. Досі ми знали лише про те, що ними (зокрема св. Кирилом) була створена слов'янська азбука, тобто **графічні знаки для передачі на письмі звуків, із яких утворені давно існуючі в усному мовленні слова давно існуючої слов'янської мови**. Цими графічними знаками й був написаний зроблений святими братами переклад богослужбових книг. Так досі вважала і мовознавча, і релігієзнавча наука. Аж тепер ось виявилось, що Кирило і Мефодій «цілком нову мову» створили! А я, дурна, вслід за наукою вважала завжди, що мови однією людиною (і навіть двома чи десятима) не створюються за рік чи місяць, що творцем будь-якої мови є народ і творить він її впродовж віків. А одна людина (чи кілька) може створити хіба якесь штучне есперанто чи волап'юк із суміші мов. Хоч, називаючи церковнослов'янську мову «Небесною» й «божественною» «лінгвісти»

із Ліги, очевидно вважають – таки її волап'юком-суржиком, бо твердять, що вона створювалась святими братами із суміші сербської, болгарської, староруської та якихось споріднених з ними мов. Але це твердження я можу сміло заперечити: **жоден суржик не буває таким струнким і благозвучним, як церковнослов'янська мова в її неспотвореному звучанні і при умові, що її сприймаєш без зусиль і розумієш без перекладу.**

А зараз забудьмо про «наукові відкриття» «захисників» і подивимось, що ж воно там діялось у тім IX столітті насправді.

А насправді існувало багато (здається більше десятка...) слов'янських мов, споріднених між собою. Основне, базове ядро слів у них було спільним і зрозумілим для кожної групи слов'янських племен. Іноді (і досить часто) звукова оболонка цих слів відрізнялася, але значення (зміст слова) був зрозумілим. Наприклад, слова мати, хліб, день, ніч і т.інш. однією слов'янською групою вимовлялися так, як я їх написала; в іншій вони звучали як маті, хлеб, день, ночь чи ноц; ще в іншій – маці, хлеб, дзен, ноц...

Було в кожній групі й безліч нових слів, і чим далі групи племен віддалялись одна від одної, тим цих нових слів було більше, але в контексті з масою слів, що в IX ст. ще були спільними, значення їх легко встановлювались, і назагал всі слов'янські мови були зрозумілі всім слов'янам.

Чи мали слов'яни писемність у IX віці? Деякі, можливо, й мали.

Так у Житії св. Кирила сказано, що коли він ішов через Крим до хозар з євангельською місією, то «обрете ту Євангеліє и Псалтирь руськими письмени писано, и человека обрете, глаголюща тою бесідою и беседова с ним, и силу річи тоє приим, своей беседе приклада различныя письмена гласная и согласная». (Тобто зрозумівши ту бесіду (мову, себто, руську) порівнював звуки руської мови, зображені на письмі, зі звуками своєї мови, голосними і приголосними). **Рідною мовою святого Кирила (жителя м. Солуні) був солунський діалект болгаро-македонської мови, зі звуками якої й порівнював святий мандрівник руські «пысьмени».**

Болгаро-македонська мова «небесною» ясна річ не була, як не була такою й жодна з інших. Це були мови усного вжитку, тобто «мови вулиці, базару, кухні» і т.д... В богослужінні вони не використовувались зовсім не тому, що не були «небесними», а тому, що не було богослужбових книг, перекладених цими мовами, адже це були усні мови. Службу Богу в країнах, які прийняли християнство, правили або латиною (якщо християнство приймалось від Риму), або грецькою (якщо християнство прийшло з Візантії).

Мушу сказати, що й за переклад богослужбових книг святі солунські брати взялися не «з доброго дива». Це брехуни із Ліги захисників православ'я можуть дурити мир хрещений казками про «небесну мову», яку буцім видумали святі Кирило і Мефодій, а мене ще малечку вчили, що «брехати – грішка!», то я говоритиму тільки про те, що засвідчено історією, тим більше, що з фактів, про які говоритиму, витікають висновки дуже актуальні й на сьогоднішній день, особливо для нас.

Отже, діло було так: десь на початку IX ст. приблизно на тій території, де зараз розташовані Чехія та Словачія, виникла Великоморавська держава. Спершу вона належала до імперії Карла Великого, яка розпалась в середині цього ж IX століття. Великоморавська держава впевнено почала змагатись за незалежність, але сусідня Германія, яка разом із Францією та Італією становила три найбільші уламки Карлової імперії, будь-що хотіла завладіти нею. Допомогало цим прагненням сусідньої держави й те, що Моравія була охрещена германськими єпископами, які в цій слов'янській державі насаджували свою мову, звичаї, ідеологію. Одним словом – «строили германский «высокодуховный мир», допомагаючи германським правителям підкорювати незалежну державу. (Вам, шановний читачу, це нічого не нагадує???) Побачивши, що Церква «германізує» народ, моравський князь Ростислав звертається до Візантійських Патріарха та імператора, щоб вони прислали в Моравію освічених богословів, які могли б проповідувати християнство слов'янською мовою і звільнили б Церкву від германських впливів.

Хоч Церква тоді ще не була розділена на Римську (като-

лицьку) й Візантійську (православну), але вже тоді владики (і світські, й церковні) добре розуміли роль Церкви в ідеологічному та політичному впливі на державу, в якій ця Церква функціонує: чия Церква – того й політика й ідеологія.

Германці християнство прийняли від Риму. Тому Візантія, щоб посилити свій вплив у Моравії, охоче погодилась задовольнити прохання моравського князя. Вибір впав на солунських братів: вони були освічені, знали добре мови, відзначались і благочестям, і організаторськими здібностями. Кирило працював у імператорській бібліотеці та викладав філософію в імператорській школі, яку закінчили й самі солунські брати разом із царевичем Михайлом. Мефодій після військової та державної служби був ігуменом одного з візантійських монастирів.

Брати до своєї місії поставились дуже відповідально й **вирішили, що чужі впливи не будуть подолані, доки в Церкві панує чужа мова**, і з Божим благословенням вирішили перекласти Новий Заповіт, хоч від одного євангеліста та інші богослужбові книги слов'янською мовою. Питання якою саме із слов'янських мов, – не стояло. Ясно було, що тією, яку вони найкраще знали, яка була їм рідною. **Це була мова рідної Солуні, з дитинства близький солунський діалект болгаро-македонської мови. Отієї – «базарної», «кухонної», «вуличної», якою протягом віків користувалися їхні земляки, і яка в основному була ще зрозуміла в той час усьому слов'янському світові.**

Але як передати цю мову на письмі, коли єдиної слов'янської абетки не існує, а ні грецький, ні латинський алфавіт не відображає всіх звуків слов'янської мови?

Ось саме цією справою – створенням єдиного для всіх слов'ян алфавіту, яким би можна було передати на письмі всі нюанси земних («базарних і вуличних») слов'янських мов – і зайнявся богонатхненний Кирило. Тобто, ніякої «небесної» мови він не створював, а створив слов'янську азбуку, якою можна було й точно передати на письмі слова, які здавна існували в усних мовах слов'ян. Це і є та азбука, буквами якої, дещо спрощеними, правда, я пишу цю статтю, а ви

будете її читати. Ця азбука (алфавіт, абетка) так і зветься «кирилицею». Цими буквами (вони тоді мали трошки інший вигляд, тому слов'янський текст, враховуючи ще й титла над пропущеними буквами, далеко не кожен сьогодні зуміє прочитати...) й були написані богослужбові книги, **перекладені з грецької на болгаро-македонську слов'янську мову IX століття.**

У багатьох слов'янських народів, зокрема й у нас, у Русі, ця мова стала не тільки мовою Церкви, а й мовою діловодства, шкільництва, літератури. Тобто, коли якийсь купець на базарі укладав письмовий договір з іншим, то вони (О, жах!..) писали цей базарний договір «небесною» мовою, бо, як було вже сказано, в Русі писемною мовою стала церковнослов'янська. Усною мовою залишалась давньоруська – отой давній варіант майбутньої української мови, яким говорили наші предки й до прийняття християнства.

Ми вже говорили про те, що тисячі однакових слів, які існували в мовах усіх слов'янських народів, все ж не завжди звучали в цих мовах однаково. (Пам'ятаєте оте: ніч –ноц – нош –ночь, чи мати – маті, маці – матерь?). Ясно, що й кириличні літери в звичних, знайомих словах кожен народ читав відповідно до своєї усної традиції. Ну, коли людина все життя знала слово хліб, а воно написано з буквою **ѣ** (хлѣбь), то який звук буде ця людина вимовляти на місці цього знака **ѣ**? Ясно, що свій звичний звук І, незалежно від того, який там звук вимовлявся на його місці в болгаро-македонській мові. Написано **вѣдати** – слово давно знайоме русичам – це відати (знати) і яке тому русичу діло до того, як ці **ѣ** та и читалися десь! Він собі знає свою, здавна існуючу мову і «накладає» на ці значки-літери своє здавна звичне звучання. **Так було скрізь, де існувала своя усномовна слов'янська традиція.**

І ніхто не галасував, що «божественну» мову роблять «неканонічною». Так ніби на кожну букву кириличного письма «канон» встановлювався...

II.2. Роль церковнослов'янської мови в слов'янізації споконвічних угро-фінських територій та формуванні мови майбутніх росіян, або чому так потрібна Москві церковнослов'янська в церквах України.

Загаласувала про це аж у XVII столітті Московія, коли після Переяславської ради завзялась перетворити Україну в свою провінцію, для чого треба було знищити український дух і слово, а насадити московські.

Яку роль в росіянізації України відігравала церковнослов'янська мова, стане зрозуміло, коли ми прочитаємо слова, написані слов'янськими літерами по-київському і по-московському.

Наприклад, слово хлѣбъ русич читає як хліб, рѣка – як ріка, отець – як отець, прибѣгати – як прибігати, – все за своєю руською мовною традицією! Ви звернули увагу, яка мова вийшла в русича із слов'янського написання? **Правильно, українська!** Я ж вам увесь час і говорю про те, що коріння української мови знаходиться там, в прадавній мові наших предків-русичів, і що давньоруська мова – це давній варіант української.

В Суздальщині, як і в Московії, що як державне утворення з'явилась значно пізніше (в 1272 р.) **слов'яномовної усної традиції не було, бо населяли ці землі не слов'яни, а угро-фіни, які, зрозуміла річ, говорили своїми племінними діалектами угро-фінської мови.** Коли, десь аж наприкінці XI століття Києво-Печерські ченці почали християнізувати Заліський край (в Русі ці землі називали Заліссям), вони принесли сюди й слов'янську мову в її болгаро-македонському «вченому» варіанті, бо ніякої слов'яномовної традиції тут не могло бути. Угро-фіни їх спочатку гнали й побивали камінням, але з середини XII ст., зі встановленням княжої влади, справа християнізації почала трішечки просуватися, хоч як свідчить історія, і в середині XVII століття навіть недалеко від «стольного града» Москви було безліч неохрещених земель, де «упорные и злые язычники» убивали місіонерів, що пробували їх «во святое крещение приводити», про що свідчить і

пам'ятник св. мчн. Місайлу, забитому в 1658 році (!) язичниками-мордвинами. Пам'ятник цей стоїть за метрів 200 від федерального шосе Москва-Рязань (От вам і 1025-ліття хрещення Росії!). Можливо, справа християнізації просувалась так поволі тому, що угро-фіни не могли зрозуміти християнської науки із-за мовного бар'єру. Навіть при татарах, які заставляли всіх «воцерковитися», щоб мати облік населення для збору данини, народ молився по церквах не душею, а «очима»: хреститься священник – хреститься й народ, стає священник на коліна – і всі стають. Мабуть, тому автори пасквільної брошури й переконають нас, що молитись можна і не розуміючи змісту молитов, аби «божественною» мовою! «Божественної» мови угро-фіни не знали. Це була мова чужої для них церкви, мова діловодства, до якого вони не мали доступу, мова писемності, якої їх ніхто не вчив. Оскільки аристократія – нащадки першого князя-русича та його дружинників – користувалась аристократичною церковнослов'янською, то саме ця мова і стала основою для «слов'янізації» угро-фінського населення та формування російської мови.

А тепер прочитаймо оті, спільні для всіх слов'янських мов слова по-московському» та подумаймо чому захисники московського «православ'я» так хочуть, щоб ми спілкувалися з Богом тільки «небесною мовою на московський манер».

Читаємо «небесно-московською» ті ж слова, які щойно читали «небесно-київською»: хлѣбъ – хлѣб, вѣдати – ведаті, рѣка- река, отець – атец, прибѣгати – прібегати. Яка мова вийшла при московському читанні? «Божественно» російська! А таких слів – тисячі! То тепер всім зрозуміло, чому вже з кінця XVII століття Москва почала забороняти київське читання слов'янських текстів, а вимагала тільки московського? Бо чуючи в церквах «небесну» церковнослов'янську мову по-московському, українці засвоюють власне російську, все далі відходячи від своєї рідної, не менш давньої ніж стара болгаро-македонська. Тобто втрачають духовний зв'язок зі своєю материнською мовою, рідною традицією і народом. А це – саме те, що потрібно для підкорення держав, для бу-

дівництва в них чужинських «міров», як колись Германія з допомогою Церкви будувала «германський мір» у Великоморавській державі, а Росія – «руський мір» в Україні, починаючи з XVII століття.

Ми пам'ятаємо, що святі Кирило і Мефодій свою подвижницьку працю і здійснили для того, **щоб врятувати слов'янські народи Великоморавської держави від «германізації», від втрати своєї душі. Бо мова – душа народу. А без душі організм гине.**

Замовчуючи причину, що спонукала чи не найперших патріотів слов'янства – Кирила і Мефодія – до перекладу церковних книг слов'янською мовою, самозвані «захисники православія» чи, вірніше, **захисники лжеправославія**, вигадують нісенітницю про те, що **солунські брати створили нову «небесну» мову, «якою ніхто ніколи не розмовляв», бо створювалась вона як запевняють «захисники» «буквально по-Божому»...** Господи мій милий! Та неуже ж з амвонів церков Московського патріархату священники несуть таку ахінею?

А старогрецька, якою Святе Письмо було із давньоєврейської перекладене, теж по-Божому перекладачами була видумана? А латинь? Чи по-Божому створена тільки та мова, якою Московський патріархат користується? Бо якщо мови всіх давніх перекладів є «небесними», то й українську до них слід відносити. Адже перші переклади богослужбових книг із церковнослов'янської на українську зроблені не сьогодні, а щонайменше півтисячі років тому!

Пересопницьке Євангеліє, яке «знавці» із ліги захисту лжеправославія називають найстарішим в Україні (ніби в нас до XVI ст. своїх Євангелій не було!) **написане не церковнослов'янською** (як гадають собі «знавці» із Ліги, які зеленої уяви не мають про особливості давніх мов), а є **першим перекладом Нового Заповіту із церковнослов'янської на українську мову XVI століття.**

Отже, дуже прошу всіх запам'ятати, що твердження, ніби Пересопницьке Євангеліє є найстарішим Євангелієм в Україні, – є брехнею і наклепом на наш народ, бо пер-

ші Євангелії у нас відомі ще з XI століття. Так знамените **Остромирове Євангеліє** дійшло до нас від **1056-1057 року**. Цей шедевр світового рукописного мистецтва разом із багатьма іншими давніми рукописами був, щоправда, вивезений до Москви й нині видається за російський. Але й украдена з Вишгорода чудотворна ікона Богоматері теж експонується сьогодні як «Владімірская», хоч всі, хто хоч трішечки цікавиться історією й мистецтвом, знає, що це ніяка не «Владімірская», а Вишгородська Богоматір.

Давнє **Мстиславове Євангеліє** датується **1117 роком, Галицьке – 1144-м, Добромилове – 1164-м і т.д. А Пересипницьке (1556-1561 р.р.) – це перший переклад, зроблений із старослов'янської на тогочасну українську мову.**

П.3. Мовна єресь. Єресіархи давні та новочасні.

Безперечно, українська мова XVI ст. відрізняється від нашої сучасної. Адже незмінними впродовж століть залишаються лише «мертві» мови, якими давно ніхто не користується в розмовній практиці, як санскрит, латина, наприклад, чи іврит, який євреї з подиву гідною повагою до своєї історії і своєї нації, буквально «воскреслили» із розряду «мертвих» мов, і дали йому нове повнокровне життя.

А наша українська мова від сивої давнини була живою народною мовою й, обслуговуючи всі сфери народного життя, змінювалась, відображаючи всі зміни в житті народу.

Якщо «небесною» церковнослов'янською «ніхто ніколи не говорив», як твердять «мовознавці» із Ліги, то виходить, що вона була «мертвою» вже при народженні.

Якщо це так, то ця «мертвонароджена» мова мала б впродовж більш ніж тисячолітнього свого існування залишатися незмінною! Понад те, вона у всіх слов'янських народів мала б звучати абсолютно однаково! А проте при однаковому «кириличному» письмі вона у різних народів звучить по-різному, бо кожен народ читав ті «небесні» слова так, як вони традиційно вимовлялися в їхніх «земних» мовах справіку. Адже десятки

тисяч «небесних» слів «божественної» мови споконвіку існували у всіх «земних» слов'янських мовах!

Понад те, ця нібито по-Божому створена мова, навіть у самих болгар нині читається зовсім не так, як у часи святих учителів слов'янських. Ну, а про те, що являє собою ця «небесна» мова у тому варіанті, яким користуються Московські церкви, писав ще у 1919 році визначний російський лінгвіст – академік Ф. Фортунатов у своїй двотомній праці «Лекции по фонетике старославянского языка». Цитую академіка: **«С течением времени старославянский язык обратился у нас в тот искусственный, искаженный язык, который употребляется в богослужении и называется церковнославянским. Не смешивать с этим ломаным языком древний церковнославянский язык!»** – застерігав академік.

То що ж виходить? Що «небесну», «божественну» мову Московська Церква перетворила в **«искусственный, искаженный язык богослужений»**? Ай-я-яй! «Как нехарашо»!.. І яку ж мову тепер «лінгвісти» із Ліги пропонують вважати «небесною»: ту, якою писали святі Кирило і Мефодій, чи ту «ломанную и искаженную», якою правлять у московських церквах?

Але захисники лжеправослав'я про академіка Фортунатова «слыхом не слыхивали» і жодної праці його «видихом не видывали». Для них найвищим авторитетом в проблемах мовознавства є напівграмотний **московський піп, який «віщає» з амвону про «небесні» й «божественні» мови, навіть не здогадуючись, що проповідує єресь, засуджену ще за життя святих братів солунських.**

Якби він хоч в очі бачив чи тримав у руках їхні Життя, то він би знав, скільки гонінь і напастей довелося їм перетерпіти за відстоювання думки про божественність і святість походження усіх земних мов та про придатність кожної з них для проповіді Євангелія та прослави Господа, що подарував народам ці мови.

Адже і в той час було і в світській, і в духовній ієрархії багато користолюбців, що хотіли присвоїти Слово Боже та використовувати його для підкорення інших держав і народів, як

це робила колись Германія, а нині – Росія. Тому «божественними», «небесними» були оголошені тільки три мови: латина, старогрецька та давньоєврейська – ті, якими на хресті Спасителя був начертаний глузливий напис: «Ісус Назорей – цар іудейський». Всі інші мови, втім числі й слов'янські, оголошувались «варварськими», непридатними до богослужіння. Так що **«мовні війни» в Церкві були відомі ще в IX столітті й були вони, як і тепер, війнами не за Правду Божу, а за земні сфери впливу на інші народи.** Викликані за доносом германських єпископів до Папи Римського Кирило і Мефодій, посиляючись на факт Зішестя Святого Духа на апостолів у день Святої Пятидесятниці й дарування їм знання «варварських» мов для повсюдного благовіствування ними Святого Євангелія; на слова апостола Павла, сказані в Посланні до Коринтян, та висловлювання інших великих Отців Церкви Христової, **довели Папі Римському божественність і благодатність мов усіх народів і не тільки допустимість, а й доконечну необхідність благовіствувати Євангеліє зрозумілими для народів їхніми мовами.** Мудрим чоловіком був Папа Римський – можна було йому щось розумне довести! Германські єпископи та влада і після цього переслідували та ув'язнили св. Мефодія (св. Кирило помер у Римі), а коли помер св. Мефодій, вигнали з Моравії усіх учнів і послідовників святих учителів слов'янських, а Моравію підкорили-таки Германії. **Проте, думка про «божественність» лише трьох мов, спростована святими солунськими братами, згодом була повсюдно відкинута Церквою, і в історії релігії дістала назву «тримовної ересі».**

Але, й сьогодні московські ересіархи вводять свою паству в ту саму ересь, тільки тепер уже чотиримовну, твердячи, що душа наша закорінена не в рідній українській мові, яка проросла із товщі тисячоліть нашої історії, а в церковнослов'янській, яка прийшла до нас аж у X столітті й ніколи не була живою розмовною мовою нашого народу. «Відмовившись від церковнослов'янської, – пишуть новітні ересіархи, – ми знищимо саму душу нашого народу».

Отже, відмовившись від рідної, ми свою душу не знищи-

мо. А як відмовимось від стонадцять разів спотвореної й перекрученої на московський копил (згадаймо слова академіка Фортунатова!..) церковнослов'янської (тобто старої болгаро-македонської мови), то одразу душу втратимо?!

Згадаймо богонатхненну працю святих Мефодія і Кирила, які колись увели в слов'янські церкви «варварську», «кухонну», «базарну» мову слов'ян, саме для того, щоб спасти їхні душі від церковної «германізації»!

Та де ж, Господи, межа цьому агресивному, нахабному невігластву, яке навіть саме себе не соромиться?! Де межа відвертій, голій брехні, яка вже навіть наготу свою не намагається приховати, розраховуючи на наше незнання чи сліпу довірливість!

П.4. «Ви, що ззовні праведними являєтеся перед людьми, всередині ж лицемірства і беззаконня повні...»

Скільки «пафосу» довікл буцім «незалежної» й буцім «Української» Православної Церкви Московського патріархату! Геть і копію Грамоти покійного Патріарха Алексія II докладено!.. Не сказано тільки те, що ця, буцім «незалежна» й буцім «Українська» Церква за Статутом є підпорядкована Московській патріархії й **зобов'язана виконувати всі рішення Синоду Російської Православної Церкви – пункт, який фактично анулює всю риторику про незалежність так званої Української Церкви.**

А що важить Патріарша Грамота про відмову від претензій на майно в Україні проти законів про приватну власність? А в Україні ж на сьогоднішній день, мабуть, не залишилось жодного храму й шматка землі біля нього, який би не був прихватизований Московським патріархатом! І прихватизувались вони майже одразу після виходу Патріаршої Грамоти, виданої й направленої в Мінюст для замилювання очей. Куди не глянь – скрізь брехня й лицемірство! Бо якщо ви, справді, зрозуміли, що в Україні ні на що не маєте права претендувати й Патріаршою Грамотою чесно відмовляєтесь від претензій, то з якою метою ви з такою шаленою швидкістю й настирністю ви-

дурюєте те майно в релігійних громадах і оформляєте як приватну власність МП?? Бо знаєте, що та Грамота в жодному суді, який буди розглядати питання права власності, правочинною не буде, бо суди керуються не Грамотами (незалежно від того, Фільчині вони чи Алексееві...), а Законом.

Ви смієте висувати звинувачення нашому Святійшому Патріарху в тому, що він не був патріотом України, бо був митрополитом і Патріаршим екзархом МП? А де ще в той час щонайбільший патріот України міг задовольнити свої духовні потреби, окрім **Церкви Московського патріархату – єдиної Церкви, яка купила собі легальне існування, ще в 20-х роках пішовши на співпрацю із безбожницькою владою** (з червоним дияволом, як писали Соловецькі старці, анафемствуючи її), і посіла усі статки інших церков. Ви, захисники московського лжеправослав'я! Ви смієте звинувачувати когось у «захопленні храмів»?! А де українські храми Київської митрополії, насильно узурпованої Московським патріархатом у XVII столітті?! Де храми Української Автокефальної та Греко-Католицької Церков – Великомучениць XX століття?! Вам не пече в п'яти кров українців-вірян, пролита в стінах чи під стінами цих храмів, які ви з диявольською самовпевненістю й нахабством вважаєте своїми?

Ви в докір нам ставите, що і Леся Українка, і Франко молилися, а Шевченко читав Псалтир церковнослов'янською мовою? А якою ще мовою він міг його читати, як усі богослужбові книги, перекладені в XVI на поч. XVII століття на українську мову були Москвою вилучені із вжитку і здебільшого знищені взагалі? Та що говорити про Біблію чи Псалтир, коли **навіть українські букварі були заборонені, а з 1769 року до полювання за ними та вилучення їх навіть із приватного користування була залучена й Українська Церква, що з 1686 року була НЕКАНОНІЧНО (силою й облудою) приєднана до Московського патріархату.** Чуєте? Я ще раз повторюю: **неканонічно приєднана!** І недалекий той час, коли Вселенське православ'я на повний голос, офіційно заявить те, що не раз озвучувало «пошепки»: **«Канонічними територіями**

Московського патріархату є тільки ті, що належали йому до 1659 року». А це значить, що жодного квадратного сантиметра канонічних територій в Україні Московський патріархат не має. І всі його заяви про його канонічні права на нашу землю – суть облуда, брехня, нахабство і зневага не тільки до православних канонів, а й до Заповідей Божих.

Отямтесь! Якщо у ваших душах ще жевріє бодай іскорка віри, бодай іскорка страху Божого, – припиніть брехню! Перестаньте бути ворогами України і її народу! Я звертаюсь до вас не як до ворогів, а як до людей, які із-за цілковитих відсутності знань: історичних, лінгвістичних, релігієзнавчих і богословських, – просто потрапили під вплив нахабно-брехливої московської пропаганди, на яку Росія кидає мільярди, відриваючи їх від вічно голодного й вічно покірнього російського народу. Ваша недолуга брошура теж, до речі, профінансована грішми, відірваними від рота якогось напівголодного вологодського чи чебоксарського пенсіонера...

Але зрозумійте: ви живете не в Росії, де чим більше збрешеш про Україну чи її визначних людей, тим більше грошей дають, а в Україні – суверенній державі, яка вже потроху вчиться захищати свою правду, гідність і честь. І за наклепи на неї тут тепер теж можуть «дати», тільки не російськими рублями, а українською буцегарнею. **І не тому, що українці раптом злими стали, а тому, що нарешті почали розуміти істину, відому у цілیم світі: нікому не можна дозволяти «пчихати» на свою Вітчизну і її святині!**

Якщо хтось ще цього не зрозумів, то має усвідомити, що через «пчихи» інфекція (сиріч, зараза) поширюється. а це може в масову й затяжну хворобу перейти, як ото в Криму в нас чи на Донбасі.

А «захисники» із Ліги у своїй брошурі стільки «напчихали», наче у них хронічний нежить, «северным ветром» принесений. Воно й не дивно, коли ніс увесь час «на север» повернутий. Бо там, на «севері» теж так «пчихають» у наш бік, аж бульки з носів вискакують! Люди кажуть, що як почастіше і посильніше давати по тим носам, то нежить як рукою здимає,

і всі «пчихи» враз припиняються. Простенькі ліки, а, кажуть, – дуже помічні...

*Бажаю усім здоров'я і щастя, миру й любові, надії і віри!
Слава Україні!*

Ваша Галина Могильницька – письменниця, заслужений працівник освіти України і просто жінка, що любить Бога, світ, Ним створений, і всіх вас.

Святе Письмо та богослови про рідну мову в Церкві.

1. «... І коли всі вони переповнились Духа Святого і почали говорити іншими мовами, яким Дух промовляти дав... А коли цей гомін спричинився, то зібралася сила народу, – та й диву далися, бо кожен з них почув, що вони розмовляли їх власними мовами. І всі чудувалися й дивувалися і казали один до одного: «Хіба ж вони не галілеяни – ці ось усі, що говорять? Як же кожен із нас чує власне наріччя, що в нім ми народилися?» (Діяння 2.1-13.)

Заувага до речі. В євангельському тексті, в переліку людей із різних країн, що були присутні й чули, як їхніми мовами заговорили галілеяни, вказано, що були там і «люди зі Скіфії». А тодішня Скіфія – це якраз сучасна наша українська територія, де і в ті давні часи поруч із скіфами жили й наші прадавні предки-хлібороби (Чи не їх ото історики називають скіфами-орачами???) . То, можливо, серед «людей із Скіфії» були й наші прадавні предки й чули в тому різномовному гомоні й нашу прадавнію мову? Недарма ж Андрій Первозванний на Київських кручах опинився, щоб землю нашу благословити...

2. «Але коли я прийду до вас, браття, і Боже Слово говоритиму чужою мовою, то який зиск матимете?»

Св Апостол Павло Послання до Коринтян

3. «В церкві волю п'ять слів сказати зрозумілою мовою, щоб і інших навчити, аніж п'ять тисяч – чужою мовою».

Св Апостол Павло Послання до Коринтян

4. «Греки під час молитви вживають грецьких слів, римляни – римських. Кожен молиться й по змозі славить Бога своєю власною мовою, – і Господь чує всіх, хто молиться, на всіх мовах».

Ориген, III століття н.е.

5. В єдиній Вірі нічим не шкодить святій Церкві різноманітність звичаїв.

Григорій Двоєслов 4-й лист до Леандра.

6. Господи, Ісусе Христе, Боже наш! Ти людям подав мир свій і Дар Найсвятішого Духа... Ти, сьогодні цю благодать відкрито подав своїм учням і вуста їхні язиками огненними зміцнив, і через них увесь рід людський почув Богопізнання на рідній мові своїй.

II Колінопреклонна молитва на Святій Пятидесятниці.

7. Так говорить Господь: «Покараю Я всіх, що вони зодягаються в одягу чужинну!»

Кн. Пророка Софонії 1.8.

Видано окремою брошурою, 2016 р.

РОЗДІЛ ІІІ

**ЛЮБОВІ Й ПРАВДИ
СЛОВОМ НЕЛУКАВИМ
(РЕЗОЛЮЦІЇ, ЗАЯВИ, ЗВЕРНЕННЯ)**

ДО ВСІХ ЧЛЕНІВ КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ УКРАЇНИ ДО ЧЛЕНІВ УСІХ ПАРТІЙ СОЦІАЛІСТИЧНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

3-4-го жовтня Росія знову опинилася на грані громадянської війни. Трищали автомати та кулемети, сунули БТРи, палав телецентр «Останкіно», падали на брук десятки убитих і сотні поранених.

Знову, як у серпні 91-го, як у травні 93-го на московських вулицях пролилася кров громадян.

І знову, як і тоді, цю кров росіян пролили озвірілі юрби під червоними прапорами, яких послали на злочин ті, хто зі всіх трибун і від усіх мікрофонів доводив, що вони, і тільки вони є єдиними захисниками народу, єдиними поборниками соціальної справедливості.

«По справах їхніх пізнаєте їх» – сказав Господь. Скільки ще крива-вих справ мають здійснити люди під червоними прапорами, щоб усі ми, нарешті, зрозуміли те, про що нам ще в 60-ті роки говорив славетний режисер Михайло Ромм своїм фільмом «Звичайний фашизм», про що ще в 50-ті сказав книгою «Життя і доля» письменник Гроссман – а саме: комуністична ідеологія – є фашистська ідеологія.

Сьогоднішні неокомуністи запевняють народ, що відновлена компартія засудила колишні злочини КПРС і прагне будувати комунізм на гуманістичних засадах – комунізм «з людським обличчям».

Це «людське» обличчя нової компартії ми бачили 1-го травня в Москві, коли перекошені від люті демонстранти лупили по людських головах древками червоних прапорів. Це «людське» обличчя ми побачили 3-го жовтня в особі «захисників народу» Ампілова та Руцького, які гукали вбивцям «Маладцы!» та посилали їх на штурм телецентру та Московської мерії.

Всю ніч з 3-го на 4-те жовтня в студію телекомпанії «Росія», що працювала цілодобово, йшли люди: вчені, журналісти,

актори, письменники, робітники, члени Верховної ради РФ, котрі залишили Чорний дім парламенту, не бажаючи заплямувати себе кров'ю співвітчизників.

Всі вони були єдині: «З червоно-коричневою чумою має бути покінчено!», «Комуно-фашизм – не пройде!», «Комуністичні організації повинні бути заборонені!»

Ми, члени Народного Руху України, приєднуючись до цих гасел, висловлюємо свій гнівний осуд червоним натхненникам убивств у Москві.

Ми звертаємось до всіх членів відновленої компартії України, до всіх, хто й сьогодні ще носить над собою прапори кольору людської крові: вивчіть, нарешті, історію партії, яку ви відновили! Прочитайте про підступний розстріл мирної демонстрації в підтримку Установчих зборів 5-го січня 1918 року, вчинений з наказу Леніна; про червоний терор, що протягом 1918 – 1921-го років знищив десятки МІЛЬЙОНІВ людей; про знищення в селах Тамбовської області дітей і стариків отруйними газами, які чи не вперше в історії людства були застосовані до мирного населення не якимись імперіялістами, а червоним полководцем Тухачевським, і не при Сталіні, якого ви засудили, а в 21-му році, коли керував державою ваш творець і учитель. Згадайте жакні концтабори, першотворцем яких був зовсім не Сталін, а знову ж Ленін із Троцьким; про український голодомор; про депортації цілих народів і брежнєвські «психушки»; згадайте Афганську трагедію, криваві драми в Баку й Литві! Згадайте порубаних саперними лопатками жінок Тбілісі! Згадайте Чорнобиль! Згадайте, як у криваву ніч 3-4-го жовтня по московських тротуарах волочили трупи юнаків!

Згадайте це все – і оголосіть про свій саморозпуск!

Бо не буває «комунізму з людським обличчям»! Ідеологія, яка засадничо, вустами своїх основоположників проголосила, що для досягнення мети годяться будь-які засоби; ідеологія, яка ніколи не рахувалася з життям людини, – не може мати людського обличчя, а лише пащу чудовиська.

Доки «єсть така партія» – доти існує загроза кровопролиття, загроза диктатури.

За 75 років безроздільного панування ви звикли звати свою партію авангардною, і як «авангард» – звикли бути при владі. Але за ці довгі роки ви забули, що в «авангард» ваша партія вийшла лише тоді, коли Леніним були знищені всі партії, які користувалися в народі значно більшою популярністю, ніж Ленінська.

Знищивши всі інші партії, ви назвалися «авангардною» силою суспільства, з тим правом, яке мав би бігун, що біжить на дистанції сам один, називати себе «чемпіоном»... Але ви повірили в це право і втратили здатність співіснувати в багатопартійному середовищі, як отой бігун, що, «змагаючись» сам із собою і завжди приходячи першим, втрачає свої спортивні якості.

Ви не вмієте аналізувати минуле, не вмієте бачити своїх помилок – інакше б ви не називали й досі Леніна своїм вождем і учителем, не декларували б і досі свою вірність «гуманістичним» ленінським ідеалам соціалізму.

Ви не вмієте цивілізованим шляхом боротися за авангардну роль, не вмієте чути чужої думки та аргументовано заперечувати їй.

Ви вмієте лише знищувати тих, хто стоїть на протилежних позиціях. Знищувати як не фізично, то морально. Як не шляхом кровопролиття, як у Москві, то брехнею, залякуванням, навішуванням ярликів /демократи – запродавці, агенти ворожих спецслужб, що продались за долари, Президент Кравчук – зрадник інтересів народу, що виконує волю заокеанських хазяїв та дбає про встановлення особистої влади, Яворівський – донощик.../, як у нас в Україні.

Скільки років ви жахаєте народ голодом, капіталістичним рабством, щоб збурити його, домогтися соціального зриву. Як старанно прорікаєте крах економіки від розриву пресловутих «економічних зв'язків»! Але чи не за вимогою ваших обкомівських та райкомівських зверхників ваші однопартійці

– голови колгоспів у ряді районів Миколаївщини ночами тонами топили в ставках та річках пшеницю нового врожаю?

Ще один штучний голод хотіли створити, щоб довести людям, що незалежна Україна неможлива, а всі, хто мріє про неї – «вороги народу» й «запроданці»? Ви ж і цей злочин хотіли на Рух списати! А коли ми ж, рухівці, й викрили вас, то замість суду над злочинцями, ви «пояснили», що «в деяких колгоспах у ставки було висипане пріле зерно, яке й на корм худобі не годиться. І ніхто з вас не поцікавився, як сталося, що в кількох районах області одночасно виявилось стільки «прілого» зерна на токах, як і не спитав з «господарників»-комуністів за таку злочинну безгосподарність.

Зате як наполегливо й палко звинувачуєте ви в руйнуванні економіки демократів, націоналістів, рухівців, хоч скрізь виробництвом керують ті ж «червоні директори» та «номенклатурні» голови колгоспів, а в держадміністраціях поспіль сидять ті ж працівники райкомів та обкомів, які часто-густо навіть лозунги «Слава КПРС» познімати не спромоглися, очікуючи реваншу, внаслідок якого ваша /і їхня ж!/ партія знову перетворилася б у «авангард».

Реваншу не буде! Навіть якби ви, як ваші браття по ідеології у Москві, зважилися на нове кровопролиття! Кожна спроба реваншу тільки прискорить той новий «Нюрнберзький процес», який неминуче має колись відбутися над злочинною КПРС, до якої ви, попри всі ваші запевнення, сьогодні повністю причетні, бо її вождь – залишається вашим вождем. Її ідеологія – вашою ідеологією, її цілі – вашими цілями, і навіть методи їх досягнення залишилися незмінними.

Все, що відбулося в Москві 3-го – 4-го жовтня ще раз довело: комуністична ідеологія, існування партії, яка її сповідує, – це бомба уповільненої дії, яка неминуче має вибухнути.

Ми не хочемо, щоб і в Україні коли-небудь пролилася кров!

Ми звертаємось до членів відновленої комуністичної партії, до членів усіх партій червоної соціалістичної орієнтації:

Вивчіть минуле! Проаналізуйте сучасне! Подумайте про майбутнє!

Оголосіть про свою добровільну самоліквідацію!

Це буде найкращим доказом вашої непричетності до злочинів КПРС і найпереконливішим свідченням вашого піклування про Україну та долю її народу!

*Кривоозерська районна організація НРУ
Миколаївської області
Голова Галина Могильницька
Жовтень 1993 року.*

*Розповсюджено на базарах, в автобусах,
в установах, підприємствах тощо*

РЕЗОЛЮЦІЯ

науково-практичної конференції

«Україна в II світовій війні»

Учасники науково-практичної конференції «Україна в II світовій війні», що відбулася 7 травня 1995 року в м. Одесі, обговоривши найактуальніші аспекти порушеної проблеми, констатують:

1. Наукову неспроможність та необґрунтованість нині існуючої концепції II світової війни, створеної ще в 40-х роках для ідеологічного обслуговування політичних цілей тоталітарного режиму СРСР.

2. Досі існуючого (й недопустимого в незалежній державі) замовчування правдивих даних про позицію, участь та долю України і її народу в кровопролитному зіткненні двох тоталітарних систем.

3. Збереження та функціонування в науковому вжитку антинаукових політичних та ідеологічних кліше як на понятійному рівні, так і в площині висвітлення та осмислення історичного фактажу.

4. Все вище перелічене чинить відчутний негативний вплив на процес державотворення, перешкоджає консолідації суспільства в цьому процесі, призводить до протистояння та ворожнечі серед представників старшого покоління, а разом з тим і унеможливорює формування цілісного світогляду у підростаючих громадян незалежної України.

5. Наслідком вищезгаданих явищ є також і досі існуюча несправедливість у ставленні до учасників українських визвольних змагань – ОУН-УПА.

II. Учасники конференції вважають за необхідне:

1. Вироблення нової, науково обґрунтованої концепції II світової війни, базованої на правдивих історичних фактах та

документах.

2. Розширення джерельної бази наукових досліджень з проблем II світової війни, в т. ч. й за рахунок архівних матеріалів III рейху, НКВД- КДБ, світової тогочасної преси та спогадів очевидців і учасників війни.

3. Вилучення із наукового вжитку понять «Велика Вітчизняна війна» та «Визволення України 1944 року», як таких, що не відповідають реаліям тогочасної дійсності, з огляду на наступне:

а) поняття «Велика Вітчизняна війна» залишає поза увагою критичний період совєтсько-нацистської змови та тісної співпраці 1939-1941 рр. і в такий спосіб замовчує роль сталінської імперії у розв'язанні II світової війни;

б) дане поняття ігнорує злочинні дії комуністичного ЦК супроти українського народу протягом 1918-1941 рр., які дають підстави трактувати політику СРСР щодо України як колоніальну і виключають можливість ототожнення СРСР зі справжньою Вітчизною українців;

в) поняття «визволення України», будучи хронологічно співвіднесене з березнем 1944 року вступає в протиріччя з тими, донедавна замовчуваними, але неспростовними фактами, які переконливо свідчать, що очищення українських земель від німецько-фашистських окупантів не принесло українському народові правдивого визволення, а являло собою лише зміну одного окупаційного режиму іншим:

г) наслідки функціонування даного поняття в сучасній історії II світової війни є ігнорування боротьби українських збройних формувань ОУН-УПА як третьої воюючої сторони, що єдина боролася за здобуття цілковитої незалежності України проти обох тоталітарних режимів, а відтак і визнання за учасниками цих формувань прав на гарантований соціальний захист та моральну сатисфакцію;

д) будучи обмеженим датами 22 червня 1941 року та 9 травня 1945 року поняття «Велика Вітчизняна Війна», як і поняття

«визволення України», співвіднесене з березнем 1944 р. залишають поза науковою увагою той факт, що українські збройні формування – Січові Стрільці Карпатської України вступили в боротьбу з фашизмом на захист своєї Вітчизни-України ще у березні 1939 р., а формування Української Повстанської Армії продовжували боротьбу за її незалежність ще багато років після 9 травня 1945 року.

III. Учасники конференції переконані, що правдиве й історично достовірне висвітлення проблеми «Україна в II світовій війні» ніякою мірою не спроможне применшити заслуги та славу жодного з учасників війни, які чесно виконували свій військовий обов'язок в лавах Червоної Армії та жертвували життям в ім'я прийдешнього, воюючи з німецьким фашизмом.

Звільнена від ідеологічних міфів історична правда про II світову війну повинна нарешті покласти край війні в нашій свідомості, сприяти національній згоді та всенародному замиренню, якого вимагає пам'ять полеглих та майбуття живих і ненароджених громадян незалежної України. Цьому в значній мірі сприятиме відзначення 9 травня як дня всенародної пам'яті всіх полеглих на фронтах II світової війни в боротьбі з двома найжахливішими в новочасній історії тоталітарними режимами, як Дня примирення.

7 травня 1995 року

**ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
П. Л. КУЧМІ**

**КАБІNETУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНИ**

Як стало відомо із засобів масової інформації, Міністерством України у справах національностей, міграції та культур розроблено та надіслано у виконкомі обласних Рад на розгляд і внесення доповнень проект «Державної програми збереження і підтримки розвитку російської культури в Україні на 1995-2000 роки».

Проектом програми передбачено законодавчо-правове забезпечення розвитку російської культури в Україні, підготовка нормативів, якими б визначалися ОСОБЛИВІ СПЕЦИФІЧНІ умови побутування і розвитку російської мови та культури в нашій Українській державі та їх державне забезпечення.

Нині на тлі цілковитої відсутності державного забезпечення розвитку української культури, повного ігнорування закону про державну українську мову з боку владних структур, навіть сама можливість виникнення такого проекту викликає обурення і тривогу.

Невже російська мова та культура, що більш як 300 років була панівною в Україні, сьогодні більш загрожена, ніж рідна українська, проти якої впродовж цих трьох з лишком століть велася з боку Росії тотальна війна, починаючи від указу 1690 року «Об исправлении книг церковных», який вивів з церковного вжитку українське письменство, до Ташкентської конференції 1979 року, що знаменувала беззастережну русифікацію всіх ланок освіти та державного життя, й подальших практичних заходів добровільно-примусового російщення?

Сьогодні, коли в суверенній Україні книжковий ринок загачений російськомовної продукцією часто-густо найсумнівішого гатунку, а українські видавництва ледве животіють, як і майже вся україномовна періодична преса; коли

в багатьох містах України на сотню шкіл ледь віднайнеш 1-2 українські; коли навіть в такому місті як Одеса 24 із 25 функціонуючих православних храмів належать російській церкві, мовби в наругу над здоровим глуздом названий «Українською Церквою Московського патріархату (де і хто ще де-небудь зустрів такий покруч безсоромного лицемірства?!); зруйнованого храму, з «великої ласки» місцевих властей наданого для забезпечення духовних потреб представників «державної» нації»; коли швидкими темпами вмирає український кінематограф, а ефір переповнений російськомовними теле- і радіопрограмами; коли Уряд не може (чи не хоче?) знайти кошти для заохочення учителів та викладачів вузів і технікумів, що здійснюють викладання українською мовою, як протягом багатьох років заохочувались учителі російської мови, отримуючи 15 % надбавки до заробітної платні, – сьогодні проєкт «Державної програми збереження і розвитку російської культури в Україні» має цілковито антиукраїнський, антидержавний характер, є блюзнірством, наругою над українським народом і Державою, оскільки спрямований на подальше російщення та винародовлення українського суспільства на законодавчій основі.

Аморальність та антиконституційність проєкту полягає також і в тому, що він вивищує одну із 120 націй і народностей, що проживають в Україні, підносить її над тими, наголошено на цьому, чия самобутня культура, як і українська, була планомірно винищувана в роки царату та більшовицького тоталітаризму на користь всеосяжного панування саме російської культури.

Глибоко шануючи здобутки російської культури, яких вона досягла і коштом інших (в першу чергу українського) народів імперії – шляхом перекачування інтелектуальних сил, привласненням матеріальних, історичних та художніх цінностей, – ми не можемо допустити, щоб і нині, в суверенній Українській державі, ця культура розвивалася за рахунок окраденої й доведеної до жебрацького стану культури корінного й державного українського народу.

Ми рішуче протестуємо проти пріоритетного розвитку російської культури в Україні за рахунок зведених нанівець в тоталітарній імперії культур євреїв, кримських татар, болгар, гагаузів, греків та інших народів, які шануємо ніяк не менше, ніж російський народ, але проти яких відчуваємо значно більші зобов'язання в силу тієї історичної кривди, якої разом з нами зазнали ці народи на нашій землі в час імперського панування.

Вважаємо, що прийняття подібної програми принижує гідність представників української нації та всіх національностей, що проживають на території України, і не може сприяти консолідації суспільства та злагоді.

*Одеський міський Український
Культурологічний Клуб – Г. Могильницька
Одеське обласне педагогічне т-во ім. Г. Ващенко – І. Ткач
Обласне т-во «Просвіта» – О. Різників
«Конгрес українських націоналістів» – М. Перегінчук
Одеське міське т-во «Українська громада» – С. Лобан
Ліга українських жінок – А. Пляченко
Комітет солдатських матерів – О. Ірмашова
ДемПУ – В. Чорний*

1995 р.

ДО ЙОГО СВЯТОСТІ
ВСЕЛЕНСЬКОГО ПАТРІАРХА ВАРФОЛОМІЯ II

**вірних Української Православної Церкви
Київського Патріархату міста Одеси**

Пропонуємо текст Звернення вірних Української Православної Церкви Київського Патріархату з Одеси до Вселенського Патріарха Варфоломія. Під цим листом, який ми дістали від його авторки Галини Могильницької, було зібрано більше тисячі підписів. Нам невідомо, чи Вселенський Патріарх отримав цей лист під час конференції в Одесі, але відомо, що переклад його англійською мовою адресатові передали 27 листопада 1997 року в С. Бавнд Бруку.

Ваша Святосте!

Ми – автохтони Святим Апостолом Андрієм благословленої Української землі;

Ми – прямі духовні спадкоємці Святої Рівноапостольної Великої княгині Ольги та Святого Рівноапостольного Великого князя Володимира, що прилучив предків наших до сяйва віри Христової;

Ми – духовні нащадки Святих і Преподобних Антонія, Федосія та інших чудотворців Печерських і цілого сонму Святих, в землі Українській просіявших;

Ми – діти народу, що пройшов понад 300-літній хресний шлях московського рабства;

Ми – нащадки волелюбних синів і дочок України, закатованих Москвою

Ми – голос дев'яти мільйонів українців, замучених штучним московським голодомором у 32-33 роках;

Ми – представники народу, в якому протягом більше трьох століть царська і більшовицька Москва цілеспрямовано знищувала мову, історичну пам'ять, самосвідомість і самобутність – усе, що кожному народові дається як найвищий Дар

Божий – народну душу;

Ми – кому самим Богом призначено відродити нашу націю, нашу Державу, нашу мову, нашу культуру і нашу Церкву — звертаємося до Вашого найхристияннішого серця, до Вашого розуму, до Вашої справедливості і Вашої відповідальності перед майбутнім:

Благословіть нашу Українську Церкву Київського патріархату як канонічну Помісну Церкву самостійної України.

Ми – не «розкольників», бо не можна розколоти того, що не було поєднане на канонічних підставах.

Ми – не «антихристи», як часто називають нас із амвонів та в своїх писаннях отці Московської Церкви, що лицемірно прикрились назвою Української Православної..

Ми – діти Божі, яким Господь після довгих віків терпінь і випробувань, зглянувшись на наші жертви і наші молитви, дарував волю й можливість бути господарями на нашій власній, ні в кого не віднятій розбоєм чи хитрістю, а одвіку Богом нам дарованій землі.

Ми не можемо бути підлеглі Московському Патріархатові, бо тисячолітня Церква-матір не може стати донькою своєї власної, на півтисячоліття молодшої доньки.

Ми не хочемо Церкви, що, виконуючи волю колоніальної влади, упродовж віків викликала наших національних героїв – борців проти московського рабства.

Ми не хочемо Церкви, яка й сьогодні, порушуючи норми Конституції України про недопустимість розпалювання міжконфесійної ворожнечі, дозволяє собі виголошувати анафему Предстоятелям національних Церков, називати антихристами їх вірних.

Ми не хочемо Церкви, яка, зневаживши таїнство Святої П'ятидесятниці та зіпестя Святого Духа на Апостолів для проповіді Євангелія мовами всіх народів, презирливо називає нашу мову «базарною» та «кухонною», негідною для спілкування з Богом.

Ми не хочемо Церкви, яка, ігноруючи факт існування незалежної й суверенної України, і далі переконує українських

громадян, що вони – «діти єдиного русского народу», пропагує імперські московські ідеї.

Ми хочемо в самостійній Українській Державі мати свою самостійну Українську Помісну Церкву під егідою Київського Патріархату, як мали її наші предки під егідою Київської митрополії...

Ми всією душею прагнемо, щоб ця Церква, як рівна серед інших, перебувала в євхаристичній єдності з усіма Церквами православного світу.

Сьогодні це залежить від Вас, Ваша Святосте!

Ми звертаємося до Вас, а у Вашій особі – до всіх Патріархів православного світу з благанням визнати і благословити цю багатостраждальну Церкву – промислом Божим збережену й відроджену правонаступницю Київського духовного престолу.

Ми волаємо до Вашого милосердя і справедливосте: не покладіть у наші благаючі руки замість хліба – камінь і замість риби – гадюку!

Ми – християни. Ми здатні забути й простити всі віковічні кривди і горе. Ми здатні молитися за ворогів наших. Єдине, чого ми не здатні, – це відмовитися від нашої, Богом нам посланої волі, від нашої незалежної Держави, від нашої незалежної Церкви. Бог благословив нас відродити їх.

Вчиніть же, Ваша Святосте, Божу волю й благословіть нас на їх розбудову й утвердження, в ім'я миру й любови, в ім'я процвітання Віри Христової.

Залишаємось у надії на Вашу справедливість і мудрість та в молитвах за благоденне довголіття Вашої Святосте -

*вірні Української Православної Церкви
Київського Патріархату
(1003 підписи)
1997 р.*

«НІ!» - ІМПЕРСЬКИМ ПОЛІТИКАНАМ В РЯСАХ!

Незважаючи на неодноразові протести української громадськості, зневажаючи Заповіді Божі та Закони Української держави, духовенство так званої Української Православної Церкви Московського патріархату продовжує розпалювати ворожнечу між громадянами України.

У своїх проповідях, газетах, листівках, що поширюються з благословіння митрополита Одеського і Ізмаїльського Агафангела, служителі іноземної церкви на території нашої держави дозволяють собі називати віруючих Української Православної Церкви Київського патріархату, її священників та ієрархів «слугами дьявола», «служителями антихриста», «детьми Люцифера», трактувати українські церкви як безблагодатні, а українську мову, мову нашої Держави, що використовується в них під час богослужінь, як «неблагословенною Богом, уличну, плошадью рожденную речь».

Відомих в Україні та за її межами людей, представників політичних партій та громадських організацій, що піднімають свій голос на захист права українців на свободу віросповідання у власній державі, московські політики в рясах, в тому числі і сам митрополит Агафангел, обзивають їх «врагами православно», «беснующими иродиадами», а українських священників безбожно обливають брудом.

Одеська область облутана павутинням теле- і радіопередач в яких служителі Московської Церкви, служителі Московської держави, забувши Заповідь «не воздай свідчення лживого...», грубо фальсифікують історію Української Православної Церкви і Української держави. Пропагуючи міфи про «святую єдиную и неделимую Русь», та теорії «общей колыбели», «єдиного русского Отечества», вони фактично ігнорують існування самостійної і незалежної держави Україна.

Вся ця антидержавна пропаганда прикривається облудними фразами про канонічність і благодатність виключно московського православ'я.

Шановні співгромадяни!

Дорогі браття і сестри во Христі!

Чи ще мало нам отруювали мізки й калічили душі чужинецькі ідеологи? Чи не час сказати рішуче «НІ!» московським політичним емісарам, котрі, прикриваючись Словом Божим, ведуть безбожну імперську пропаганду, а замість хліба, Божої Любові, Миру і Правди, простягають нам камінь розбрату, брехні і облуди?!

Немає українського, московського чи болгарського Бога!

Бог - Єдиний, Всеблагий і Всемогутній, і всі ми - українці, росіяни, вірмени, поляки чи болгары - Його діти! **Питання національної Церкви - не релігійне, а політичне. Це питання збереження нашої державності, нашої мови, нашої національної свідомості - тих дарів, якими наділив Господь кожен народ.**

І заповідав Господь, щоб кожен, хто йде проповідувати віру Христову, проповідував її мовою того народу, до якого прийшов. Інакше не зіслав би Духа Свого Святого на апостолів у вигляді вогненних язиків, що подарував їм знання мов тих народів, до яких вони йшли з Євангельською проповіддю.

Рідній Церкві – рідну мову!

Україні – Українську Помісну Церкву!

Українській Церкві – священників – патріотів своєї держави!

Громадський комітет захисту канонічних прав віруючих Української Православної Церкви Київською Патріархату.

Травень 1999 р., м. Одеса

Розповсюджено під час мітингових та інших громадських акцій

ЗАЯВА ПРОВодУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ (КРАЙОВОЇ) ОРГАНІЗАЦІЇ НАРОДНОГО РУХУ УКРАЇНИ

1 грудня в одеській обласній пресі з'явилося «Звернення народних депутатів — членів фракції НРУ у Верховній Раді, голів крайових організацій, членів центрального проводу та інших керівних органів НРУ до всіх членів НРУ та інших партій», а також стаття-тлумачення цього звернення «Українці, єднаймося!» У названих матеріалах йдеться про нібито Всеукраїнський об'єднаний з'їзд Народного руху України. Оскільки ці матеріали масово надсилаються в низові організації, окремим членам НРУ та інших партій, провід Одеської обласної (крайової) організації Народного руху України зобов'язаний

ЗАЯВИТИ:

1. Група осіб, що підписали вищезгадане звернення, не є не тільки членами Центрального проводу НРУ, а й взагалі членами будь-якої легітимно існуючої партії. Це люди, які в лютому 1999 року зробили ганебну спробу розвалити Рух та усунути з політичної арени його провідника В. М. Чорновола шляхом дискредитації його як політичного лідера. Прагнення п. Костенка та його групи приборкати Рух до своїх рук, проведення опереткового Х з'їзду, як відомо, успіхом не увінчались: Міністерство юстиції України визнало з'їзд неправочинним, а претензії п. Костенка на звання голови НРУ — безпідставними. Дві судові інстанції (в т.ч. й Верховний Суд України), до яких звертався п. Костенко, підтвердили правильність рішень Мініюсту.

Отже, Народним рухом України була і є нині партія, очолювана В. М. Чорноволом, а після його трагічної загибелі — Г. Й. Удовенком. Структурним підрозділом цієї партії на Одещині є Одеська обласна (крайова) організація НРУ, яку очолює п. Могильницька Г. А. Жодної партії під керівництвом п. Костенка на сьогодні не зареєстровано. Його група від дня свого утворення і до цих пір існує лише як неформальне об'єднання громадян, а отже, ні сам п. Костенко, ні будь-хто із членів цієї групи не має права виступати ні від імені НРУ, ні від жодної іншої партії.

2. Сьогодні ця група, що свого часу все, що могла, зробила для розвалу Руху (який все-таки вистояв, всупереч їх діям), одягається в «благородні шати» об'єднувачів, закликаючи всіх, «кому дорога українська ідея», об'єднатися в одну партію. Просимо зауважити: не в блок чи коаліцію, а в одну партію. Чи серйозні такі заклики? На нашу думку, ні. В одну партію можуть бути об'єднані лише ті, хто не тільки має спільну мету, а й однаково трактує її складові, однаково бачить шляхи її досягнення. Вироблення такого спільного бачення — це тривалий процес роздумів, переговорів, компромісів. Заклик «Українці, єднаймося!» годиться для мітингу, для одноразової акції, але не для партійного будівництва. Бо, врешті ж, і Вітренко, Симоненко та інші -енки — це теж українці.

3. Причина «об'єднавчого екстазу», що охопив п. Костенка та його групу, — не в «українській ідеї» і не в «олігархічних кланах». Вона — у вже близьких виборах до Верховної Ради і в тому, про що ми говорили в п. 1 нашої заяви: люди, які й досі проголошують себе лідерами **НРУ, не мають власної організації, не мають партії**, від якої можна було б зареєструвати **партійний список**, без чого ці «лідери без партії» не зможуть потрапити у Верховну Раду.

4. З'їзд, призначений на 18 грудня, до **Народного руху України** (це просимо уяснити всіх членів нашої організації!) **не має жодного відношення**. Оголошення його об'єднавчим з'їздом чи Всеукраїнськими зборами НРУ — чергова політична авантюра. Це **установчий з'їзд нової партії**, яку створює Ю. Костенко, щоб мати змогу брати участь у виборчому процесі під час виборів до Верховної Ради. **Після його проведення буде зареєстрована нова партія**. Як вона буде названа, поки що невідомо, але в будь-якому випадку час самозванства для п. Костенка і його групи закінчиться, від чого стане легше не тільки їм, але й нам.

5. Отже, назва «об'єднавчий з'їзд» — це не що інше, як черговий обман, викликаний двома причинами:

по-перше, нестача людей та розрахунок на довірливих, які, радісно відгукнувшись на таке бажане для нас усіх слово

«об'єднання», потраплять в тенета цієї продуманої політичної авантюри;

по-друге, офіційно оголосити проведення установчого з'їзду нової партії — це значить публічно визнати, що увесь час, від лютого 1999 р., в т. ч. й підчас виборчої президентської кампанії, організатори цього з'їзду видавали себе за лідерів партії, до якої вони відношення не мають.

Кожному, хто вільно чи невільно потрапить на цей з'їзд, радимо обов'язково **ознайомитися з його протокольними документами: об'єднавчим він може бути названий в протоколах лише в тому випадку, якщо в ньому візьме участь хоч одна бодай найменша із легітимно існуючих (зарєєстрованих) партій. В іншому випадку в протоколах буде записано: «установчий з'їзд партії такої-то (але ні в якому випадку не Народного руху України, бо наша партія вже давно існує).**

6. Звертаємо увагу також на те, що під **гаслом об'єднання робиться ще одна спроба внесення розколів не тільки в НРУ, а й у інші партії.** Саме це означає проголошений у «зверненні» «механізм об'єднання знизу». Читаємо: «...вирішальне слово повинні сказати рядові члени... Запрошуємо... представників обласних, районних, місцевих **осередків Руху та інших партій...».**

Якщо перекласти це на мову конкретних дій, то це означатиме: **«Члени легітимно існуючого Руху, члени інших партій, зраджуйте своє керівництво, з яким ми не вміємо і не хочемо розмовляти (бо ж прийдеться місцями у виборчому списку ділитися...). Покидайте, розвалюйте свої партії і йдіть до нас».**

Проголошення «механізму об'єднання знизу» — це не що інше, як створення нової партії за рахунок нестійких або надто довірливих членів інших партій.

Все це робиться підступно, таємно від керівництва партій, бо інакше й не може робитися облудна справа.

7. Такою ж облудою є й твердження, нібито Народний рух України («частина Руху, очолювана Удовенком») звернувся до

«костенківців» (цитуємо) «з образливим ультиматумом і великим переліком умов».

Жодного образливого слова у зверненні Центрального проводу не було, а головні, принципові умови були лише дві: перша — **відкликання підписів під ганебною заявою про недовіру В. М. Чорноволу**, якій у Верховній Раді бурхливо й радісно аплодували всі антиукраїнські, антидержавницькі сили. Зняття цієї умови було б зрадою світлої пам'яті нашого лідера — одного з найсвітліших і найчесніших синів України. Не зрадивши його за життя, ми не можемо зрадити його й після смерті!

Другою умовою є **визнання нині діючого статуту нашої партії, який може бути змінений лише наступним з'їздом НРУ. Умова також начебто цілком резонна, бо членом будь-якої партії може бути лише той, хто визнає її статут. Це — аксіома.**

Отже, справа не у «великому переліку умов», а в тому, що п. Костенку та його групі потрібне не об'єднання, а лише розмови про нього та ще — обов'язково — керівні посади.

8. Оприлюднення даної заяви спричинене масовими звертаннями членів низових осередків, які отримали костенківські послання, з проханням роз'яснити ситуацію.

«Чорноморські новини» 11 грудня 1999 року

ДОРОГІ ЗЕМЛЯКИ, ГРОМАДЯНИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ!

Від імені Одеської обласної організації Народного Руху України сердечне вітаю вас із найвизначнішим святом нашої історії – ДНЕМ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ!

9 років тому на увесь світ пролунали слова, що ознаменували появу на карті світу вільної, соборної, суверенної України, за яку протягом сторіч змагалися кращі сини і дочки українського народу.

Довічна слава й довічна шана їм від нас і від наших нащадків!

*«Нам воля не впала з неба –
мільйони за неї лягли!»* –

сказав поет. Це – правда! Га правда и те, що в цій історичній події відчувається могутня воля Бога, який прийняв і освятив жертви, принесені на вівтар незалежності.

В світі не повинно бути неприкаяних народів. Кожному народу Господь відвів його власну землю й доручив бути господарем на ній.

Кажуть, що для українців Бог украяв шматочок Раю...

Чи не від того, що наші дальші чи ближчі предки розслабились, живучи на райській землі, втратили рішучість до відсічі ворогам, дозволили їм хазяювати на ній, визискуючи її, знищуючи її красу і багатства, Господь допустив, щоб ми стільки років жили, як сказав наш батько Тарас, «на нашій – не своїй землі».

Сьогодні, коли ми вже маємо власну Державу, власну Конституцію, – ми знову нарікаємо і скаржимося, звинувачуючи в наших бідах то недосконалі закони, то владу, то ще когось.

Хто робить закони? – наші з вами обранці! Хто така влада? – Це люди, яких ми обирали.

Якщо були обрані не ті люди – значить ми не зуміли переконати більшість у нашій правоті, не зуміли згуртуватися й згуртувати докіль себе інших! Якщо на виборах були порушення – значить ми не зуміли забезпечити на виборчих дільницях належний контроль, не виявили тієї активності, яку завжди

повинен виявляти господар у своєму господарстві. Значить на наступних виборах повинні зробити все, щоб були обрані патріоти, люди, яким дорога Україна і ми з вами!

Запитаймо й себе! Чи кожен з нас приніс якусь практичну користь своїй Державі? Чи маємо ми за плечима хоч якісь, хай невеличкі конкретні справи, від яких хоч комусь стало радісніше і легше жити? Якщо маємо – значить сміло можемо називати себе істинними патріотами України!

Яущо ні – задумайтесь! Замість нас будувати нам Державу ніхто не буде! У лінивих, недбалих господарів діти залишаються без спадку. А наші діти мають бути й багатшими, і щасливішими за нас!

Є час розкидати каміння, і є час збирати його та зводити з нього величні храми.

Час розкидати каміння минув! Сьогодні ми будуємо величний храм нашої Державності, і чим дружніше ми робитимемо цю справу, тим вищою й величнішою буде наша споруда, тим надійніше й захищеніше усі ми будемо почуватися в ній.

Тож – будуймо! Разом. Єдиною волею. Єдиною думкою. Єдиним зусиллям. Не продавайсо своє майбутнє за миску чечевичної юшки, як біблійний Ісав. І за кілограм гречки чи цукру, які перед кожними виборами вам розносять по крартирах деякі «обіцяльники-підкувальники за народ». Не прордавай-мося! Бо за кожен даний вам кілограм вони потім здеруть із нас по кілька тон. Не будьмо жебраками у власній хаті! Будьмо господарями!

А для цього нам – кожному – слід твердо усвідомити: **ця хата – наша! Ця держава – наша! І якою вона буде – залежить від кожного з нас!**

В цей історичний день – День незалежності – я бажаю, щоб він став для кожного з нас Святом радості й гідності, святом сповнення надій і громадянської честі.

Щастя вам, дорогі земляки!

Щастя й розквіту тобу, рідна Україно!

«Чономорські новини 23 серпня 2000 р.

З НОВИМ РОКОМ! З НОВИМИ НАДІЯМИ!

Дорогі земляки!

Шановні однопартійці, керівники та члени дружніх партій і громадських організацій!

Стоячи на порозі Нового року й Нового віку, зустрічаючи величний тисячолітній ювілей Різдва Христового, хотілося б звернутися до усіх вас словами радісного урочистого привіту й побажанням нового щастя й нової радості.

На жаль, ситуація в державі не сприяє святково-урочистому настрою й обмежитись в даній ситуації безжурним традиційним вітанням мені не дозволяє ні партійна, ні громадянська, ні просто людська совість.

Дорогі мої співгромадяни! Пройшовши за 10 років незалежності крізь цілий ряд труднощів і кризових явищ, наша з вами держава нарешті почала повільний, але досить впевнений рух до стабілізації. Вперше за 10 років було досягнуто конструктивної взаємодії між законодавчою та виконавчою владою, чому сприяло створення парламентської більшості та прихід до керма нового Уряду державників-реформаторів на чолі з В.Ющенком.

Вперше за 10 років ми почули слова: «зупинення темпів падіння виробництва», а щодо деяких галузей навіть давно забуте: «зростання виробництва». Вперше за 10 років прийнято бездефіцитний Державний бюджет, в якому передбачено зростання пенсій, а також заробітної плати працівникам бюджетної сфери, збільшення виплат, пов'язаних з охороною материнства й дитинства.

Все це давало право говорити, що ситуація в суспільстві стабілізується, держава поволі, але впевнено починає виповзати із затяжної кризи.

На жаль, в Україні ще й досі існують сили, зацікавлені в тому, щоб не дати можливості закріпити ці перші, це не помітні для широкого загалу, успіхи. Політичні банкрути, які й досі керуються гаслом: «Чим гірше – тим краще», напередодні.

тисячоліття Різдва Христового, коли увесь світ готується урочисто проспівати «Слава в Вишніх Богу, і на землі мир, в людях – благовоління», – знову зробили спробу збудити українське суспільство, дестабілізувати ситуацію в державі й замість надії та миру поселити в душах наших підозрілість, злобу і ворожнечу, нанести ще один удар міжнародному іміджу України.

Політичні авантюристи, для яких головне – заявити про себе, «висвітитись» у будь-якій акції, в будь-якому політичному «шоу», незалежно від того, на користь чи на шкоду Україні та її народу воно затіяне, виводять людей на майдани, в намети, де за 20 грн. на добу люди гублять не лише фізичне, а й моральне здоров'я.

Хто? Який «друг народу» фінансує ці акції? Чи заради нас із вами той «друг» викидає такі шалені гроші? Ні! – це ми всі добре знаємо. Чому ж так багато хто з нас ці акції підтримує, а ще більше – пасивно схвалює? Чому ми так легко віримо всякому бруду, який будь-хто виливає на представників нашої влади, як найвищого так і місцевого рівня?

Очевидно, причина цього не тільки у нашому віковому відчуженні від влади, від можливості хоч якось впливати на неї, а й у тому, що й наша нинішня влада ще не навчилася шанувати свій народ – тобто нас з вами. В тому, що й нині влада часто вдається до маніпуляцій нашими правами, не рахується з нашими вимогами, з нашою думкою. Не усвідомлює, що вона, влада, існує волею народу і для народу, а не народ для неї. Причина у непрозорості діяльності владних і, в першу чергу, силових структур, у відсутності механізмів громадського контролю за їх діями.

Причина й у тому, що ми – як раби – не вміємо, а почасти й лінуємось щоденно й наполегливо відстоювати свої права,, керуючись законом, а здатні лише на тимчасові збурення, на яких, як правило, «гріють руки» економічні злочинці та брудні політики.

Навесні 99-го року, коли більш ніж сто тисяч громадян зі всієї України проводжали в останню путь незабутнього лідера

– нашого партійного провідника В'ячеслава Чорновола, народ був готовий до масового вибуху, до будь-яких акцій протесту проти позиції владних структур у справі загибелі національного героя.

Ми, державницька партія, що в основу своєї діяльності поклала завдання державотворення та народне благо, не допустили до дестабілізації ситуації в країні напередодні президентських виборів. Катастрофу на Бориспільській трасі правоохоронними органами було кваліфіковано як дорожно-транспортну пригоду, і жоден «правдолюбець» із протилежного табору не подав голос протесту.

Сьогодні, з метою залучити до деструктивних процесів і Народний Рух України, «поборники правди» підсовують нам повідомлення про ніби-то бачену ними відеокасету із свідченнями «полковника міліції в масці», який нібито «на замовлення владних структур» брав участь у знищенні Голови НРУ. Касету, яку один «захисник правди» показував іншим ледь не одразу після вбивства, під час виборчої кампанії.

Не будемо судити про достовірність касети – те, що «захисники народу», «чесні» викривачі чужих (існуючих чи неіснуючих) злочинів її «випадково загубили» – говорить саме за себе.

Подумаймо лише, чи можна вірити в чесність та добрі наміри людей, які свідомо утаїли від слідства сам факт існування такої касети, ставши таким чином на шлях замовчування злочину, а отже й мовчазно прилучившись до його виконавців.

Очевидно, тоді «правда» була не вигідна для них?

Чому тепер – вигідною стала? Чи не в зв'язку з справою про замах на Н.Вітренко, вчинений довіреною особою «правдолюбця» Мороза? І що це за «правдолюбці», які люблять лише вигідну для себе «правду»?

Не про правду, не про добро нашої держави, не про наше благополуччя, а виключно про свої політичні амбіції та зведення рахунків із політичними супротивниками дбають «поборники правди» з високого політичного Олімпу, як і їх дрібніші помічники – місцеві довколо– політичні крикуни й авантюристи.

І не нам – партії Народний Рух України, що ніколи не використовувала народні біди та державні негаразди для підняття свого політичного іміджу, і не вам – чесним громадянам України, що на «власній шкурі» відчують ці біди й на власних плечах несуть усі ці негаразди, – підтримувати політичні спекуляції, які ведуть до протистояння в суспільстві, провокують громадянські конфлікти, перешкоджають конструктивній роботі по закріпленню перших позитивних зрушень.

Я закликаю усіх вас до зваженості, до мудрості, до збереження спокою і правопорядку. Я вірю у вашу мудрість і вашу чесність, у вашу любов до нашої багатостраждальної матері-України. Я вірю у вашу силу і у ваше бажання зробити нашу Батьківщину справді демократичною, правовою, по-справжньому квітучою Державою. Я вірю, що ми це зробимо!

З Новим роком вас, стомлені, зневірені, знервовані земляки мої!

З Новим віком! Вірмо, що він принесе кожному нове щастя, нові радощі, здоров'я, достаток, дасть нові сили для оздоровлення нашого суспільства не в деструктивних акціях, а в наполегливому, щоденному утвердженні наших прав на гідне життя.

З тисячолітнім Різдвам Христовим!

Хай Боже благословення зійде на всіх нас і на нашу рідну українську землю.

Миру вам, злагоди, добра в кожній родині й усіх Божих ласк!

*Галина Могильницька, голова Одеської ОКО НРУ
«Український південь» №2 (349) 2001 рік*

ДОРОГІ СПІВВІТЧИЗНИКИ

Вітаємо вас з найпершою в історії нашої держави ювілейною датою — 10-літтям НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ!

Прощумують роки і дні... Життя наше неминуче зміниться на краще, ми станемо багатшими, впевненішими в собі, гордимися, радісними. Мине час — і ми, заможні громадяни заможної держави, забудемо про наші сьогоднішні клопоти й труднощі. Та назавжди незмінною залишиться наша причетність до величної історії здобуття незалежності та творення Суверенної Української Держави!

І нехай не кожен з нас одразу зрозумів суть цих історичних подій, нехай ще й сьогодні дехто нерозважливий думає про те, щоб розвалити молоду Державу й тим самим позбавити майбутнього нас і наших дітей та онуків, — та щоденно збільшується кількість людей, готових віддати своїй Державі і працю, і сили. І щоденно Україна все глибше проникає в кожне чесне життя й кожне чисте серце.

Земляче! Громадянине вільної України, якого походження ти б не був! Станьмо поруч! Разом будуймо нове життя в новій молодій Державі! Утверджуймо її й утверджуймось в ній самі! Зробити це доручила нам Доля. Будьмо гідні цієї високої місії, щоб колись своїм дітям і внукам — громадянам великої й щасливої Держави — мати право сказати: «Це ми створили її! Це ми утвердили її навічно!»

З великим державним святом вас, дорогі співвітчизники — творці нової Держави, творці історії!

*Одеська обласна (крайова) організація
Народного руху України
Голова Г. Могильницька*

*«Чорноморські новини»
23 серпня 2001 року*

ПІД ЗНАКОМ ВОСКРЕСІННЯ

Рівно два тисячоліття тому відбулись події, якими й досі означаються всі відтінки людських вчинків і почуттів. І зрадників-душепродавців ми й сьогодні звемо їудами, а тих, хто, вчинивши злочин, уміло «вмив руки» та переклав його на інших, — досі називаємо пілатами. Лицемерів і демагогів, що, наспіх вивчивши реформаторську й державотворчу лексику, проголошують з трибун і телеекранів «правильні ідеї», але нічого не роблять, щоб ці ідеї були втілені в життя, — іменуємо фарисеями.

А деякі «слуги народу» до болю нагадують мам євангельських «торгашів у храмі».

Та й ми самі — ті, хто зветься таким гордим словом **УКРАЇНСЬКИЙ НАРОД** — так часто уподібнюємося до тієї обдуреної маси убогих їудеїв, що так охоче гукає на зібраннях і площах; «Розпни! Розпни його!», не відаючи, що творить.

І хтось когось розпинає, і хтось невинний корчиться в муках, і стоять обіч великих і менших Голгоф незліченні Марії, Івани, Йосипи й Никодими.

Та незмінно — понад зрадами, підступами, облудами й муками — встає сила добра й любові, уособлена в образі Христа — Сина Божого й Сина Людського. Та сила, що, розірвавши навіть смертні кайдани, подарувала людству світлу віру: «Христос воскрес!»

Ми — діти Божі, створені за його образом і подобою, діти людські, народжені земними матерями й батьками — несемо в собі частку тієї сили, частку Єства Христового, в якій втілене все найкраще в нас, наших почуттях і помислах. Та як часто, під тиском життєвих обставин, зрікаємось ми цього найкращого, знову і знову вбиваємо Христа в своїх душах...

Але Правда, Добро і Любов – невмирущі! Вони незмінно воскресають в людській душі й дають силу протистояти злу, боротись за краще життя для себе і для інших, для дітей, внуків, для світу.

Промовляючи святочне вітання «Христос Воскрес!», відчуймо, як воскресєє в наших серцях віра в добро і правду, як воскресєє сила великої любові до ближнього й дальнього, до народу, до нашої рідної, Богом дарованої нам землі, до калинової нашої мови, до нашої спільної Матері — України. Бо лише ця сила є основою плідної діяльності і кожної людини, і кожного колективу, і кожної політичної партії.

В великим і чистим Святом вас, дорогі земляки! Радості вам, злагоди, щастя в кожному оселю і світла в кожному душу!

Христос Воскрес!

*Галина МОГИЛЬНИЦЬКА.
Одеська обласна (крайова)
організація Народного Руху України
2001 р.*

ЩАСТЯ КОЖНІЙ РОДИНІ І ВСІЙ УКРАЇНІ

Одеська обласна (крайова) організація Народного Руху України сердечно вітає вас із Новим 2002 роком та другим у новому тисячолітті святом Різдва Христового!

Перший рік нового тисячоліття, який ми провели, попри всі складнощі й тривоги став для нашої країни і нашої рідної Одещини роком поступу, роком значних досягнень як в економічному, так і в суспільному житті. Ми шлемо уклін всім, чії руки й розум забезпечили ці досягнення, усім, хто сидів за кермом, стояв біля прилавку, шив одяг, учив дітей і лікував хворих, усім, хто вклав свою душу й працю в кожную крихітку хліба, що красується на нашому святковому столі.

Разом із вами ми гордимось тим, що перший рік нового тисячоліття в нашому місті та області був роком соціального миру й взаєморозуміння, й вдячно схиляємо голови перед вашим терпінням, мудрістю й виваженістю, бо, мабуть, ніхто так як ми, члени Народного Руху України, що вийшли з народу, працюємо для народу й живемо так, як живе весь народ. — не знає, скільки ще бід і труднощів лежить на ваших плечах і скільки ще негараздів нам треба подолати, щоб кожна людина мала гідний рівень життя, а кожна мати була впевнена в щасливій долі своєї дитини. Ми боремось за це. Ми віримо: разом із вами, разом із іншими патріотичними, державницькими силами досягнемо цієї мети!

Нехай новий, 2002-й рік стане переконливим етапом на шляху до зростання нашого й вашого добробуту. до нових досягнень і звершень, до розквіту нашої Української держави!

З Новим роком, дорогі земляки! Із Різдрвом Христовим!

Колядуємо до вас любов'ю і правдою, посіваємо вас на достаток, добро, радість і злагоду, на новий рік, — на добрий час, на щастя кожній людині, кожній родині і всій Україні!

Галина МОГИЛЬНИЦЬКА.

Голова Одеської обласної крайової організації Народного Руху України.

«Думська площа» 1 січня 2002 р.

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ

п. КУЧМІ Л.Д.

ПРЕМ'ЄР МІНІСТРУ УКРАЇНИ

п. КІНАХУ А.К.

УПОВНОВАЖЕНОМУ

В СПРАВАХ РЕЛІГІЇ ПРИ КАБІНЕТІ

МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ЗАЯВА

Одеської обласної (крайової) організації Народного руху України

Про факти порушення законів України з боку служителів Православної Церкви Московського патріархату

Зберігаючи глибоку повагу до права віруючих різних віросповідань та різних конфесій задовольняти свої духовні потреби відповідно до своїх звичаїв та канонів, вважаючи міжнаціональну та міжконфесійну злагоду однією із найнезаперечніших цінностей, що сприяють здоровим процесам державотворення, **ЗАЯВЛЯЄМО** про своє глибоке обурення діями представників т. зв. «Української» Православної Церкви Московського патріархату, що здійснюються з благословення митрополита Одеського та Ізмаїльського Агафангела.

1. Так, впродовж років цією Церквою здійснюється систематична агітаційна робота, спрямована на деконсолідацію й розбрат в українському суспільстві, на протистояння однієї частини громадян (вірних УПЦ МП) проти вірних інших конфесій, особливо УПЦ КП, УАПЦ, УГКЦ.

В проповідях, що линуть з амвонів, в писаннях, що видаються з благословення митрополита Агафангела, вірні перелічених українських Церков іменуються не інакше як «врагами канонического православна», «слугами дьявола», «детьми антихриста» тощо.

В розповсюдженому по області «Зверненні» намісника та братії Одеського Свято-Успенського монастиря до Президента України читаємо навіть таке: **«Греко-католики... не можуть являтися істинними патріотами нашого православного Отечества и надежними его гражданами».**

В газеті «Справедливість», що видається з благословення митрополита Одеського й Ізмаїльського можна прочитати навіть про те, що **«в Западній Русі (це так московське духовенство іменує Західну Україну – примітка наша) православные священники подвергаются пыткам...»**

Напередодні візиту Пани Римською Іоана-Павла II цілі сторінки цієї газети були присвячені розгнuzданій агітації проти католицизму й католиків, проповіді ворожості до сповідників цієї релігії, трактованих як поплічники Гітлера, фашизму.

Все вищесказане свідчить про формування Православною Церквою Московського патріархату в своїх вірних ворожого ставлення до віруючих інших конфесій, посягання на право громадян України сповідувати свою віру у вільно обраному обряді, пропаганду міжрелігійної та міжконфесійної ворожнечі, що є **грубим порушенням Основного Закону нашої Держави – Конституції України (ст.35, 37) та Закону України «Про свободу совісті й релігійні організацій» (ст.4, 5, 6).** Вважаємо також, що постійне публічне обзивання вірних українських Церков (УПЦ КП, УАПЦ) «слугами диявола», «дітьми антихриста», як і звинувачення греко- та римо-католиків у непатріотизмі, поплічництві фашизму тощо – є **образою гідності цих громадян У країнської держави, а отже – порушенням ст. 28 Конституції України.**

2. Виставляючи себе поборниками православних канонів, захисниками «істинного православія», священнослужителі Московського патріархату, однак, самі порушують не лише канони, а й Заповіді Божі та Закони держави, в якій живуть, готуючи своїх вірних до непокори, протистояння і навіть кровопролиття, в разі якщо Українська Помісна Церква буде створена.

Називаючи Українські Православні Церкви «безблагодат-

ними», оскільки вони ще не є визнані Вселенським Патріархом, Церква, підпорядкована Москві, робить все, щоб не допустити такого визнання, закликає віруючих (цитуємо): **«Быть готовым к прямой конфронтации с Константинопольским патриархатом... не признавать никаких действий Константинополя на Украине. Необходимо биться за каждую святыню, каждый храм».** (З листівки, що роздавалась людям в Свято-Успенському кафедральному соборі в святу ніч Воскресіння Христового). Заклики «б'ється», «бороться до переможного кінця», «бороться с теми, кто окружает Президента» не поодинокі в писаннях «слуг Божих,» то ж не дивно, що й сам митр. Агафангел в одній із своїх заяв погрожує не лише «нарушением гражданского мира», а й «кровопролитием» («Русский вестник» № 4-5, 2000р., рубрика «Битва»).

Такі дії не можуть бути розцінені інакше, як заклики до насильства та загроза національній безпеці України (ст. 37 Конституції України), а також як посягання на конституційне право громадян України «безперешкодно відправляти релігійні культу, вести релігійну діяльність» (ст. 35).

3. Нас не може не обурювати й не викликати почуття гніву постійна пропаганда зневаги до державної мови України, якає материнською для кожного представника державної нації. Зневаживши євангельське свідчення про зішестя Святого Духа на апостолів та дарування їм знання мов, щоб кожному народу пропагувати Слово Боже мовою цього народу, ігноруючи слова св. апостола Павла:

«...у церкві волю п'ять слів зрозумілою мовою сказати, щоб і інших навчити, аніж десять тисяч слів чужою мовою!» (I Коринф. 14 : 10, 19), – московське духівництво впродовж 10 років своєї «пастирської» праці в незалежній Україні втокмачує в голови прихожан думку про «безблагодатність», «неканонічність», а отже й меншвартісність української мови, дозволяючи собі навіть в друкованих органах такі пасажі: «...хотите ли вы ...уничтожения языка, дарованного нам Святими учителями Мефодием и Кириллом, взамен на площадь рожденную, уличную украинскую речь?!»

Яка ще держава, і яка нація може дозволити таку зневагу до своєї державної й національної мови, функціонування якої у всіх сферах суспільного життя повинне забезпечуватись державою (ст.10 Конституції України)?!

4. Ми не можемо й надалі миритися з пропагандою імперських теорій «общей колибели», закликами до «єдинения словян» та молитвами «о восстании неделимой Святой Руси», що лунають з церковних амвонів, і **які в суті своїй є не чим іншим, як закликами до повалення Української незалежної й суверенної держави** та повернення її до статусу колонії «єдиної і неделимої» імперії.

Нас не може не обурювати демонстративне ігнорування служителями Московського патріархату самого факту існування суверенної держави України, підміна її назви безликим «Отечество», двозначним «Русь», «страна наша» і т. інш., або навіть і так, як це звучить в неканонічному доповненні митрополита Агафангела до канонічної молитви Святому Миколі-Чудотворцю: «...помилуй и избави народ православный **Великия, Малыя и Белья Руси от ереси латинския**». Чи митрополит «української» Церкви забув, як зветься Держава, в якій він живе? Чи то цілеспрямований засіб зомбування психіки українських громадян в імперських інтересах чужої держави?

На жаль, як наведені нами, так і безліч не наведених фактів свідчать про останнє.

5. **Вважаємо недопустимим втручанням Церкви, підпорядкованої релігійному центру в іншій державі, у внутрішню та зовнішню політику України.** А саме так ми розцінюємо агітацію віруючих боротися, наприклад, проти ідентифікаційних кодів: «Борьба против кодов, **борьба в любой форме... является действенным средством от греха кодирования... будем бороться всеми доступными нам средствами, помня, в частности, и то, что на носу президентские выборы... Не будем голосовать за президента, который...** і т. д... (газета «Справедливость», автор-редактор газети протоієрей Георгій Городенцев).

Саме так ми розцінюємо систематичне шельмування в проповідях та в пресі «націоналістів – врагов православия», «руховцев, чьи биографии чернее земли» та окремих, персонально названих лідерів РУХу, яких митрополит Агафангел дозволяє собі називати найбруднішими словами («Русский вестник №4-5,2001р.).

Саме як втручання у зовнішню політику Української держави та намагання змінити її на користь СВОГО «отечества» розцінюємо ми хвилю антизахідної пропаганди, залякування віруючих «порабощающим влиянием Запада», протести проти входження України «в орбиту влияния Запада», лицемірні заклики «молитесь за Президента и власти, чтобы Господь уберег их от...западной нечисти», різноманітні спотворення в трактуванні важливих для України візитів на найвищих рівнях.

Так, візит Президента США Біла Клінтона в Україну був витрактований московським духовенством як наслідок «сговора с масонами» для «сознательного уничтожения страны». «Поездка на православную землю американца – масона была организована не просто так, – пояснює віруючим «раб Божий Євгеній» в листі, розтиражованому через газету. – Президент США должен был воочию убедиться, что труды и доллары его, направленные на уничтожение страны, затрачены не напрасно. Американец увидел толпу бесноватых людей и... остался доволен».

Прикладів можна наводити безліч, і всі вони свідчитимуть про те, що Православна Церква Московського патріархату (рука не піднімається назвати її Українською...) впродовж років цілеспрямовано діє на шкоду незалежній Українській державі, своїми проповідями та пресою вносить конфронтацію в суспільство, пропагуючи релігійну ворожнечу, формує зі своїх віруючих «п'яту колону» проімперського спрямування, готову в слушний час піднятися на «битву» за «единение славян», за «возрождение неделимой Святой Руси», що означало б знищення України як суверенної, самостійної Держави.

Вважаючи ці дії антидержавними й антиконституційними,

ВИМАГАЄМО:

1. Від Президента та Уряду України:

– припинити неконституційну політику протекціонізму щодо Православної Церкви Московського патріархату, яка простежується і в представницьких заходах, і в нагородженні діячів церкви Державними нагородами та відзнаками, і в передачі Московському патріархату наших найдавніших православних святинь, окремі з яких (як, наприклад, Києво-Печерська Лавра) були засновані нашими предками ще до появи Москви як населеного пункту.

– неухильно **сприяти діяльності, спрямованій на створення єдиної Помісної Української Церкви як гаранта повноцінного духовного й національного відродження української нації, формування у віруючих почуття належності до власної Держави, поваги й любові до неї.** Духовні потреби російськомовного населення України повинна забезпечувати не псевдоукраїнська Церква Московського патріархату – це нонсенс, – а Російська Церква, яка одначе підпорядковує свою діяльність законам Держави, в якій функціонує.

2. Від депутатів Верховної Ради України:

– **спинити форсований нині у всіх сферах процес передачі храмів та церковних святинь у власність Московського патріархату,** терміново внісши в Закон України «Про свободу совісті й релігійні організації (розділ «Майновий стан релігійних організацій», ст. 17-20) **доповнення, які б встановлювали відповідальність за спотворення храмів та храмових комплексів, що є національними пам'ятками культури та мистецтва,** а також унеможливили вивезення за межі Держави ікон та предметів культу, що становлять духовну та мистецьку цінність. Релігійні й мистецькі скарби України мають залишатися власністю українського народу, а не релігійних центрів інших держав.

3. Від уповноваженого в справах релігії при Кабінеті Міністрів України:

– враховуючи, що антиконституційні й протизаконні дії Православної Церкви Московського патріархату в м.Одесі та Одесь-

кій області здійснюється з благословення й при прямій участі митрополита Одеського й Ізмаїльського, а також з огляду на яскраво виражену поліетнічність та поліконфесійність регіону, яка вимагає особливої толерантності та терпимості, порушити перед відповідною ієрархічною інстанцією Православної Церкви Московського патріархату питання про переведення митрополита Агафангела в іншу єпархію, бажано поза межами України.

Закликаємо всіх священнослужителів та вірних Православної Церкви Московського патріархату до толерантності, до любові, заповіданої нам Христом, **до усвідомлення себе громадянами не безликого «Отечества», а цілком конкретної**, визнаної цілим світом Держави України – святої землі, що світлом Христової віри осяяла і чудь, і мерю, і весь, й інші угро-фінські племена, з яких потім сформувалось Московське царство.

Дбаючи про дотримання канонів і чистоту віри, не забувайте дбати про чистоту душ і дотримання Заповідей Божих, першою з яких є Любов. Канони змінюються. Заповіді – є непорушними. Тож, нехай ніхто в гордині своїй не уподобиться лицеміру, про якого сказано: «...Пощо бачиш сучок в оці брата свого, поліна бо в оці своєму не помічаєш» (Матф.23:25), і фарисею, що очищає ззовні «скляниці й блюда, всередині здирством і неправдою повні...» (Матф. 23:25).

*Одеська обласна (крайова)
Організація Народною Руху України –
голова Г. Могильницька
Жовтень 2001 р.*

ВИТЯГ

із Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації»

Стаття 4. Будь-яке пряме чи непряме встановлення будь-яких прямих чи непрямих переваг із-за відношення громадянина до релігії, так як і розпалювання пов'язаних з цим воро-

жнечі та ненависті, чи образа почуттів громадян на релігійно-му ґрунті, ведуть до відповідальності, встановленої законом.

Стаття 5. Релігійна організація не повинна втручатися в діяльність інших релігійних організацій, в будь-якій формі, повідувати ворожість, нетерпимість до... віруючих інших віросповідань.

Стаття 6. ...Релігійні проповідники зобов'язані виховувати своїх слухачів у дусі толерантності, поваги до...віруючих інших віросповідань.

ПРЕЗИДЕНТУ УКРАЇНИ
П. КУЧМІ ЛЕОНІДУ ДАНИЛОВИЧУ

Шановний п. Президенте!

Текст листа, що відправляємо до Вас, є наслідком цілого ряду фактів, які в своїй сукупності не можуть сприйматись інакше, як відхід від політики поглиблення суверенізації нашої Держави, відступ перед відчутно зростаючими не лише ідеолого-політичними, а й економічними претензіями до України з боку Російської федерації.

Не знаємо, як сприйняв шанований нами п. Кінах заяву свого російського колеги про те, що підписання угоди про користування українськими підземними газосховищами є початком «плавного переходу к совместному управлению украинской газотранспортной системой», але для громадськості Одеси (та й, очевидно, всієї України) це прозвучало так, якби сусід, зайшовши в нашу власну хату, заявив раптом, що він буде віднині хазяйнувати в ній «совместно» з нами.

Леоніде Даниловичу! Скажіть, чи пустите Ви кого-небудь із нас «совместно» господарювати у Вашій міській квартирі чи на дачі? То чому ж пускаєте сусідів «совместно» господарювати у нашому спільному українському домі? Адже управління цим «домом» ми довірили Вам, сподіваючись, що Ви здатні управляти ним без допомоги з боку сусідніх держав.

Обравши вас, шановний Леоніде Даниловичу, Президентом України, ми тим самим віддали Вам нашу цілковиту довіру й пошану. Організації, які ми представляємо, не були організаторами чи учасниками жодної з антипрезидентських акцій, спровокованих «касетним скандалом». Саме задля того, щоб не посилювати дестабілізацію, зберегти мир і спокій в суспільстві, ми адекватно не відреагували й на різкий крен державної політики в бік північного сусіда, що відбувся на тлі розгулу антипрезидентської кампанії, вважаючи це тимчасом, вимушеним кроком.

Одначе цей крен і досі не вирівнено. Навпаки, – жодної за-

яви про європейський вибір ми не почули; економіка України все більше і більше потрапляє в залежність до Росії (вся нафтопереробна галузь, майже вся глиноземна, машинобудівна та ряд інших...) Сьогодні ми фактично віддаємо в руки чужої держави газотранспортну галузь, на черзі ХТЗ...

А оскільки «господар замовляє музику», то зовсім не дивно, що в регіонах з'являються такі собі, самодіяльні на перший погляд, рішення про введення в українських школах обов'язкового вивчення російської мови, українознавство як навчальний предмет виводиться навіть із варіативної частини навчальних планів, україномовні газети хиріють, змістовний україномовний ефір віддається в користування напівпохабним радіо- та телепрограмам, а центри культури - саме ті, при яких ґрунтується українська громадськість – віддаються під ігорний бізнес. Для України це може мати трагічні наслідки!

Ми дуже дорожимо стабільністю в Державі, вважаючи, що тиша та злагода, спокій і мир є необхідною умовою державного поступу. Але ми не можемо допустити, щоб нас «спокійно» й «мирно» знову затягли в ярмо, щоб «тихо» та «злагоджено» Україна знову була віддана в колоніальне рабство.

Ми не є приватними особами. За кожним із нас стоять сотні й тисячі українських громадян, які чекають від Вас, Леоніде Даниловичу, адекватних дій, спрямованих на усунення проколів у національній, мовній, державотворчій політиці, на утвердження незалежності й суверенності нашої Держави, керівництво якою ми доручили Вам.

*Голова ОКО НРУ Галина Могильницька
та ще 17 підписів голів партій та
громадських організацій м. Одеси та області
Жовтень 2002 р.*

МІНІСТРУ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
п. ВАСИЛЮ КРЕМЕНКО

ВІДКРИТИЙ ЛИСТ

представників громадських організацій та політичних партій
Одещини

Шановний пане Міністре!

Як стало нам відомо, у школи Одеси надійшло з Росії більше мільйона підручників з російської мови та літератури.

Цей факт викликає ряд запитань.

1. Чи узгоджувалась ця «благодійна акція» з Міністерством освіти України?

2. Чи досліджувалися підручники, видані в Російській державі, на предмет їх відповідності завданням національного виховання, проголошеного одним із важливих аспектів реформування освіти в Україні?

Ви, пане Міністре, не згірше нас знаєте, що кожен шкільний підручник несе не лише наукову, а й виховну, в тім числі й ідеологічну інформацію, що завдання школи є не тільки забезпечення учнів знаннями, а й формування в них національної свідомості громадян своєї Держави, розширення їх знань про історичні, культурні, моральні цінності свого народу, виховання почуття патріотизму. Про це сказано у всіх Пояснювальних записках до навчальних програм, затверджених Міністерством, очолюваним Вами. Звідси – ще ряд питань.

Патріотів якої Держави мають виховувати підручники, видані в Росії?

Чи сприятиме зростанню національної свідомості підрастаючих українських громадян виховання їх на традиціях і цінностях іншого народу?

Чи ростимуть наші діти свідомими громадянами України, якщо й далі споживатимуть духовний харч, випечений в ідеологічних печах іншої держави, яка (а це Ви не згірше від нас знаєте) й не думає відмовлятися від імперських претензій на нашу

історичну, культурну спадщину та й на саму нашу територію.

Чи не досить нам, шановний пане Міністре, мати в своїй Державі таку потужну й відверто антидержавну структуру як Церква Московського патріархату, ієрархи якої зі всіх амвонів волають про безблагодатність «площадью рожденной, уличной украинской речи» та в заявах через Інтернет розповсюджуваних, переконують наших громадян в тому що «без Великой России и в отдельности от нее Киев невозможен ни в коем случае»!

Чи замало нам всіляких Московських візитерів, які, перебуваючи на нашій землі, відверто заявляють свої претензії на неї?

Чи замало російських послів, що дозволяють собі погукувати, як на хлопчаків, на наших урядовців, як це робив п. Чорномірдин під час обговорення питання про вступ України до Євразійського Союзу?

Чи замало книжкового ринку, повністю запруженого російською мовною вульгарщиною?

Невже потрібно ще й школу перетворити в розсадник манкуртизму?

Невже ми настільки зубожіли, щоб годувати наших дітей гуманітаркою, шкідливою для їх духовного здоров'я?

Шановний п. Василю! Багато з нас, підписаних під цим листом, пішли до школи в післявоєнні роки, коли ні про букварі чи читанки не було й мови. І стояв серед класу такий собі Карпо Пилипович чи Оксана Олександрівна, і вчили нас читати за текстами, до уроку написаними на дошці ДРУКОВАНИМИ /!/ літерами. І ми, що своє перше «Ма-ма», «Та-то» писали на полях газет та кусниках обгорткового паперу, і читати-писати навчилися, і любити свою мову та рідну землю. Царство Небесне тим Карпам Пилиповичам та Оксанам Олександрівнам – усім тим подвижникам освітянської ниви, чиї безхитрісні, самовіддані серця, чия не віддячена невимірювана праця вивела нас у люди в умовах такої безпросвітної бідності!..

Нині, слава Богу, не повоєнний час. Й ніяка наша «бідність», якою ми так гарно навчилися прикривати нашу безпринципність і лінь, ніяке «недостатнє фінансування», за яким

ми так часто ховаємо нашу байдужість і безініціативність, не може бути ні підставою, ні виправданням для виховання наших учнів на ідеалах, подарованих «с барського плеча», які роздвоюють дитячу свідомість і дитячі душі.

Шановний Василю Григоровичу, ми звертаємося до вас з проханням, ба ні! – з вимогою якнайшвидше розібратися з цією «духовною гуманітаркою» й категорично заборонити використання підручників, Російської держави в школах України.

Жебрак – не буває гордим і самодостатнім. Духовне жебракування – найстрашніший вид жебрацтва, бо нищить дух особистості й дух нації.

*Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes*¹, – казали древні.

Пора й нам нарешті засвоїти цю мудрість, якщо хочемо стати справді суверенною й міцною Державою, а не залишатися духовною Троєю, якою, на жаль, є ще й досі.

З глибокою повагою – члени громадських організацій та політичних партій Одещини:

Обласне громадське об'єднання «Поступ» –

Голова Г. Могильницька

Обласна організація усеукраїнського товариства «Прогресивіта» – Голова В. Рудюк

Одеське обласне педагогічне товариство

ім. проф. Григорія Ващенко – Голова І. Ткач

Обласне відділення Ліги українських жінок –

Голова Пляченко А.

Обласне товариство «Українська громада» –

Голова С. Лобан

Обласна організація Конгресу українських націоналістів –

Голова М. Перегінчук

17 грудня 2003 року

---

¹ Боюсь данайців, що дари приносять (лат)

ЗВЕРНЕННЯ
до депутатів Одеської обласної ради напередодні розгляду питання про надання російській мові статусу офіційної в Одеській області

Шановний депутате!

В цей весняний день, одразу після Шевченківського свята, за відзначення якого нас ще так недавно переслідували, виключали із вузів, виганяли з роботи, а іноді й кидали в тюрми, – ви, зневаживши всі минулі страждання українського народу, зневаживши його право на національне відродження, знову приготувалися завдати йому болісного удару, а разом і дестабілізувати ситуацію в Державі.

Напевне, Вам, шановний депутате, здається, що Ви завдаєте удару «комусь»: отим «клятим націоналістам», отим «нахабним некультурним хохлам», що насмілились «нав'язувати» Вам, представнику «висококультурного русоязичного населення», свою «деревенську», «неблагородную» «телячью» мову.

Але опам'ятайтесь! Подумайте, в якій Державі Ви живете?

Хіба не в тій, в якій живемо ми – українці, чи то, пак, по-вашому, «хахли»? Чи добре буде Вам, Вашим дітям і внукам жити в цій Державі в атмосфері взаємної ненависті й протиборства, підвалини яких Ви закладаєте сьогодні, нав'язуючи нам мову чужої держави, віднімаючи у нас право відродити нашу, рідну, віками гноблену, фактично витіснену російською із повноцінного вжитку.

Ми закликаємо Вас: згадайте, хто Ви? Чи не українська Мати колисала Вас малого? Чи не бабуся-українка вигодувала й виростила Ваших батька й матір і відправила в місто, де вони стали «русоязичним населенієм»?

А може, Ви, наш шановний обранцю, болгарин чи гагауз, єврей чи поляк або молдованин?

То чому ж не домагаєтеся статусу другої державної (чи

офіційної...) мови для своєї рідної – болгарської, гагаузької, єврейської, польської чи молдовської? Вони що – гірші від російської? Чи може Ви – болгарин, єврей, молдованин чи гагауз – гірші від росіянина чи маєте менше прав в Українській державі?

Чи може й Ви, як наші деякі перевертні-українці, забули, яка мати Вас народила? Забули, з якого народу вийшли, і стали також не сином свого народу, а представником «язичного населення»? Та як же Вам, наш друже, не обридло, нарешті бути не повноцінним громадянином України, а «язичним населенієм»?!

Ми розуміємо, Вам політичні крутії забили голову розмовами про Міжнародну хартію регіональних мов та мов національних меншин. А самі Ви, вибачте за таке запитання, читали її? Вдумувалися в її зміст? Чи йде там мова про «язичное населеніє»? Аж ніяк! Там говориться про райони, компактно заселені представниками якоїсь однієї національної меншини, та про її право запровадити в місці свого проживання свою національну мову, як офіційну.

У нас, на Одещині, жодного району з переважною кількістю представників якоїсь однієї національної меншини – немає! А якби був і його мешканці захотіли б надати статусу офіційної своїй рідній мові – ми з радістю їх підтримали б, бо розвиток національних культур в Україні – це складова внутрішньої політики нашої Держави, яку ми не можемо не підтримувати... А окрім того, чим яскравішими будуть квіти в багатонаціональному вінку нашої України, тим прекраснішою вона буде у світі.

Але й наш, український цвіт ми нікому стоптати більше не дозволимо. І якщо Ви, шановний депутате, в своїй зневазі до нас, представників корінної, державотворчої нації в Україні, своїм сьогоднішнім голосуванням захочете довести, що в Українській державі можна обійтись й без української мови, – ми заставимо Вас її вивчити нарешті!

Бо якщо досі ніхто із нас у жодної людини на державній чи виборній посаді не запитував, чому вона при виконанні своїх

обов'язків спілкується з нами не державною мовою, то віднині, якщо Ви проголосуєте за офіційний статус мови чужої держави, вимагатимемо від Вас – нашого «слуги» (адже депутат – «слуга народу»!), щоб Ви «обслуговували» нас виключно зрозумілою для нас українською мовою.

І ми матимемо право на це відповідно до будь-яких «Хартій» чи інших міжнародних документів, бо двомовність – **це не право** службовця чи народного обранця **вибирати ту мову, яка йому більше підходить. Це його обов'язок обслуговувати громадян тією мовою, яка підходить їм**, а отже – **обов'язок знати обидві мови** та з кожним україномовним громадянином спілкуватися українською, а з кожним російськомовним – російською.

Ми не знаємо, як будуть виходити із того глухого кута, в який вони самі себе загнали, депутати Харківської Луганської чи Донецької облрад. Можливо, вони там такі талановиті, що за кілька тижнів зможуть вивчити те, чого не вивчили за 15 років; може, такі багаті, що зможуть утримувати перекладачів. А може там просто мало принципівих українців, здатних відстоювати свої мовні й національні права?

Але нас на Одещині багато. І ми будемо вимагати, щоб офіційні особи спілкувалися з нами виключно зрозумілою для нас українською мовою – особисто, або через перекладача, якого будуть утримувати власним коштом, а в разі відмови – будемо подавати судові позови щодо дискримінації за мовною ознакою і вигравати їх на основі всіх «Хартій» і всіх міжнародних правових документів.

Отож, не рубайте сук, на якому сидите! Бо сук цей – це наша українська толерантність, наша поступливість у мовному питанні заради міжнаціональної злагоди в регіоні, заради того, щоб наші держслужбовці та народні обранці могли спокійно вирішувати найнагальніші проблеми, від яких залежить життя та добробут і україно-, й російсько-, й болгаро-, й гагаузькомовних громадян. Бо життєві потреби і болі у всіх нас, якою мовою ми б не говорили, однакові. Й мовне питання, ей-ей, не є найбільшим клопотом селянина, який не має чим зорати чи

підживити поле, інженера чи робітника, який не має роботи, або матері, яка не має грошей на черевики (а іноді й на хліб!) дитині.

Вас обирали жителі Одещини не для політичних спекуляцій довкола мови, не для розпалювання протистоянь на мовному ґрунті, а для вирішення життєво важливих проблем. Їх у нашому регіоні багато. Тому не ускладнюйте своє депутатське життя. В ньому й без спровокованого політичними спекулянтами мовного протистояння вистачить для Вас труднощів, якщо Ви прийшли в облраду з щирим прагненням покращити ситуацію в області, послужити народу й Державі, в якій живете.

А ми хочемо вірити, що якраз **Ви, хто нині тримає це звернення в руках**, прийшли в облраду саме для цього, й тому від щирого серця бажаємо Вам і світлого розуму, і чистого серця, й міцного здоров'я і успіхів у Вашій нелегкій депутатській діяльності.

Ви – голосуєте «проти»! І цим підтверджуєте і свою політичну та правову грамотність, і свою повагу до Держави та її Законів, і чистоту своїх помислів!

Не дайте використати себе в чужих політичних інтригах!

*Громадськість Одещини та міста Одеси.
Травень 2006 року*

*Роздано депутатам Одеської
обласної ради напередодні сесії,
на якій мало розглядатися мовне питання.
Облрада, на відміну від міськради,
за двомовність НЕ ПРОГОЛОСУВАЛА!*

ЗВЕРНЕННЯ

до депутатів Одеської обласної ради з приводу внесення змін до проекту фінансової підтримки регіональної преси

Панове Депутати!

Не дивлячись на небувале розширення прав регіонів та повноважень регіональних рад, кожен із регіонів з цими розширеними правами і кожна Обласна Рада з розширеними повноваженнями все-таки є регіоном держави Україна, а не якої-небудь іншої. І кожна Обласна Рада функціонує в Українській державі, а не в якійсь іншій, тож і працювати має, очевидно, на користь цієї Держави, на консолідацію її народу.

Всі ви, незалежно від роду занять і фаху, є певною мірою політиками, інакше не сиділи б у цій залі. І як політики ви не можете, чи вірніше – не маєте права не розуміти, що і анексія Криму, і агресія на Сході України, і 2 травня в Одесі стали можливими лише тому, що значна кількість населення так званих «пролетарських» регіонів України в силу ряду історичних причин була відлучена від української ідентичності і вважала принизливим для себе належність до неї.

Саме тому сусідній державі так легко було спровокувати «референдуми» та мітинги під триколорами та здійснити вторгнення в розвалену попередньою владою країну, з розваленою економікою та знищеною армією.

Отже, важливим державним завданням внутрішньої політики – є консолідація народу, незалежно від етнічного походження окремих груп населення, довікл єдиної державної ідеї, яка сьогодні чітко сформульована: «Єдина суверенна Україна як Європейська держава!»

А це значить, що кожен громадянин повинен відчувати себе сином цієї Держави, мати підстави гордитись нею, її історією і культурою, її цивілізаційними досягненнями, а не заглядати із заздрістю поза чужі тини, відчуваючи свою неповноцінність

і меншвартісність, – що й привело до масштабної трагедії, яку всі ми переживаємо сьогодні.

А щоб гордитися державою, в якій живеш, відчувати себе в ній гідно й комфортно, необхідно знати її історію, культуру, мову, її цивілізаційні досягнення – знання яких жителі спроторизованих російськомовних регіонів ніколи не мали в силу чотирьохстолітньої імперської політики.

Повернути їм (незалежно від етнічного походження певних груп населення) ці знання – значить повернути почуття причетності до землі, на якій вони живуть, до народу, серед якого існують.

З огляду на це, роль преси, а в зросійщених регіонах – саме україномовної преси, з якою співпрацює величезна кількість українських учених (лінгвістів, істориків, економістів, літературознавців та письменників, представників суспільних і точних наук), – набуває надзвичайно важливого державного значення.

Саме тому запроєктоване вами зменшення фінансування єдиної в Одеській області обласної україномовної газети «Чорноморські новини» видається нам кроком, що може бути витрактуваний як вияв антидержавної політики Обласної Ради та дискримінації більш ніж 70 % етнічного українського населення м. Одеси та Одеської області, нехтування їх інтелектуальними та культурними потребами. Ні на мить не допускаючи такої позиції з боку обраної нами Облради в принципі, вказуємо вам, шановні наші обранці, на ваш недогляд в проєкті розподілу бюджетних коштів, спрямованих на підтримку засобів масової інформації, внаслідок якого фінансування єдиної обласної газети, що виходить державною мовою і повинна забезпечувати потреби щонайменше 70 % громадян регіону, виявилось меншим від фінансування газет, які виділяються навіть на підтримку малотиражних газет, що видаються національно-культурними товариствами.

Переконливо просимо вас переглянути вищезгаданий проєкт фінансування, та виділити єдиній українськомовній облас-

ній газеті «Чорноморські новини» гідну фінансову підтримку, пам'ятаючи, що українська мова – є мовою державною, а українці в Україні – нацією державотворчою.

*Члени партій та громадських організацій
державницького та національно-
патріотичного спрямування
м. Одеси та Одеської області.
Березень 2016 р.*

ЗМІСТ

Впізнати своє обличчя.	5
РОЗДІЛ І.	
НА ВІГРАХ РОЗБУРХАНОЇ ДОБИ.....	7
Штрихи до неомальованого портрета (Ідеологія і практика великого згвалтування)	8
1. <i>Перші кроки на шляху до втілення «принципу народовладдя».....</i>	<i>9</i>
2. <i>Про ленінські принципи демократії та диктатуру пролетаріату.....</i>	<i>13</i>
3. <i>Розвиток ленінського вчення про демократію, або: як «близнюк»-Ленін розправився з «братом», підмінивши партію партапаратом.....</i>	<i>15</i>
4. <i>«Самый человечный человек».....</i>	<i>21</i>
5. <i>Помилка? Чи добре прорахований злочин?.....</i>	<i>30</i>
Кілька уточнень до редакторського коментаря.....	45
Лист до депутатів Верховної Ради України з приводу так званої «всенародної» акції, влаштованої партноменклатурою 14 листопада 1990 року.....	50
Замаскувалися під народ.....	53
Журналу «Перець».....	55
Під машкарою милосердя.....	58
Не дуріте «довірливих слов'ян».....	63
Пошануймо цю жінку.....	67
Виборча програма кандидата в депутати Верховної ради України по Доманівському виборчому округу № 290 Могильницької Галини Анатоліївни.....	71
Відьомський шабаш під супровід канонади.....	75
Виступ на обласній установчій конференції конгресу української інтелігенції.....	78
О космических высотах, широте духа и козе-дерезе.....	84
Про що мені не дозволили сказати у телепередачі «Тема».....	92
Розумом – не збагнути. <i>Нотатки про деякі парадокси російського політичного мислення.....</i>	<i>95</i>

Ех, яблучко.....	99
Життя, віддане Україні.	
<i>На сороковини Ніни Строкатої.....</i>	103
Мовою документів і свідчень.....	109
В'язень № 8986.....	118
Прощання з В'ячеславом Чорноволом.....	124
Остання думка.....	127
Хоч пень об сову, хоч сову об пень.....	134
«Ні» – на п'ять із шести питань.....	141
Вибори в Одесі майже за Криловим.....	147
Цілував яструб курочку.....	150
Чи потрібна правда комітету «За правду»?.....	155
Передвиборні розмішлення Васі Маліни.....	161
Український політикум в дзеркалі касетного скандалу - 2.....	165
Перо нескореного крила. <i>До 75 річниці від дня народження В'ячеслава Чорновола.....</i>	170
Осознать себя и построить свой собственный дом на собственной, унаследованной от предков земле.....	182
Увага! Ошуканство.....	212
Про історію нашого краю, його правителів та смачний і наваристий борщ.....	217
Наша мова і мовні міфи.....	230
Северный сосед – и мы. (<i>Мифы как обоснование исторического мародерства</i>).....	250
1. <i>Миф о трех славянских народах из одной колыбели.....</i>	250
2. <i>Миф о «едином отечестве» и «Руси Московской».....</i>	261

РОЗДІЛ II.

БОЖЕ ВЕЛИКИЙ, ЄДИНИЙ, НАМ УКРАЇНУ ХРАНИ!.....

Церква і її роль у формуванні національної свідомості громадянина.....	274
Берестейська унія: спроба неупередженого осмислення. (до 400-ліття історичного Собору в Бересті).....	285

Вшанування Богородиці в словесності й мистецтві України Х-ХVIII ст.....	294
«Покаянія отверзи мі двері...». <i>Артем Ведель – геній і мученик</i>	299
То все-таки пастирський чи політичний? (<i>Думки після осмислення</i>).....	308
Ті самі гості – в ту саму хату.....	320
Терміновий лікнеп для Патріарха Московського Кірілла (Гундяєва) та для всіх, хто його слухає.....	336
1. Урок перший. <i>Заперечення Московським Патріархатом права Української Церкви на вихід із-під Московської юрисдикції та створення Української Помісної Православної Церкви Київського Патріархату</i>	338
2. Урок другий. <i>Анафема</i>	339
3. Урок третій. <i>Церква Московського Патріархату не має жодного квадратного сантиметра канонічних територій в Україні</i>	340
4. Урок четвертий. <i>Про «Руській мір», «православну цивілізацію» й духовність</i>	342
5. Урок п'ятий. <i>«Что делать?» (не за Чернишевським)</i>	344
Учителі брехні під маскою «захисників православ'я».....	347
1. Батьком брехні є диявол	347
1.1. <i>Єдина Христова Церква - сакральний, у Вірі й Любові єдиний організм, а не адміністративно-територіальний округ</i>	348
1.2. <i>Чому слуги диявола «рекуть всяк зол глагол» на Українську Церкву, і кому й для чого потрібен «Русській мір» в Україні?</i>	351
2. Про мови «небесні» і мови «базарні» та трішки про нежить, північним вітром занесений, і його лікування	357
2.1. <i>Церковнослов'янська мова: чому, навіщо і звідки вона з'явилась</i>	357

2.2. Роль церковнослов'янської мови в слов'янізації споконвічних угро-фінських територій та формуванні мови майбутніх росіян, або чому так потрібна Москві церковнослов'янська в церквах України.....	364
2.3. Мовна єресь. Єресіархи давні та новочасні.....	367
2.4. «Ви, що ззовні праведними являєтесь перед людьми, всерединні ж лицемірства і беззаконня повні.....	370
Святе Письмо та богослови про рідну мову в Церкві.....	373

Розділ III

ЛЮБОВІ Й ПРАВДИ СЛОВОМ НЕЛУКАВИМ

(резолуції, заяви, звернення).....	375
До всіх членів Комуністичної партії України.	
До членів усіх партій соціалістичної орієнтації.....	376
Резолюція науково-практичної конференції «Україна в II світовій війні».....	381
Президенту України П. Л. Кучмі.....	384
До його святості Вселенського Патріарха Варфоломія II вірних Української Православної Церкви Київського Патріархату міста Одеси.....	387
«НІ!» - імперським політиканам в рясах!.....	390
Заява проводу Одеської обласної (крайової) організації Народного руху України.....	392
Дорогі земляки, громадяни Незалежної України!.....	396
З Новим роком! З новими надіями!.....	398
Дорогі співвітчизники.....	402
Під знаком воскресіння.....	403
Щастя кожній родині і всій Україні.....	405
Заява Одеської обласної (крайової) організації Народного руху України про факти порушення законів України з боку служителів Православної Церкви Московського патріархату.....	406

Президенту України п. Кучмі Леоніду Даниловичу.....	414
Міністру освіти України п. Василю Кременко.....	416
Звернення до депутатів Одеської обласної ради напередодні розгляду питання про надання російській мові статусу офіційної в Одеській області.....	419
Звернення до депутатів Одеської обласної ради з приводу внесення змін до проекту фінансової підтримки регіональної преси.....	423

Публіцистичне видання

МОГИЛЬНИЦЬКА ГАЛИНА АНАТОЛІЇВНА

ХИМЕРИ ЗГВАЛТОВАНОГО ХРОНОТОПУ

**ПУБЛІЦИСТИКА: СТАТТІ, ВИСТУПИ,
ЗАЯВИ, ЗВЕРНЕННЯ
1990-20016 рр.**

Технічний редактор Л. Нарушевич
Обкладинка М. Балабанов

Підписано до друку 15.12.2016.
Формат 60x84 1/16. Гарнітура Times New Roman.
Друк офсетний. Фіз. друк. арк. 25,5. Ум. друк. арк. 23,7.
Наклад 500 прим. Зам. № 33

ФОП Нарушевич Ю. В. «Акваторія»
Свідоцтво ААВ № 614579 від 24.05.2012.
Тел.: 771-52-81.
E-mail: Larisanarushevich@gmail.com;
akvatoria.odessa@gmail.com